

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΕΡΟΙΑΣ

+300
NOH

Αριθ. εισ.

~~156~~ 82

ΔΩΡΕΑ

Αγορά 68/✓

ΕΒΥΛΕ 00046

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜ. ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τ Α

ΔΗΜ. Ν. ΓΚΑΝΑΣ

ΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ

I

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΦΙΝΑ, Δ. Ν.

ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

II

... επί του
... των έ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1895

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
Αρ. Γ. 82

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον
ὑπογραφὴν μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐνῷ ἡ νομικὴ ἡμῶν φιλολογία εἶνε ἀρκούντως πλουσία εἰς ἔργα περιληπτικά, ἐνδιατρίδοντα περὶ αὐτὸ καὶ μόνον τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον καὶ περιέχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρέως τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν ἔχουσιν ὕλην αὐτοῦ, ἡ συνάμα περιλαμβάνοντα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ ἐκείνην, ἥτις σήμερον ἀποτελεῖ κρατοῦν δίκαιον, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ νεώτερα καὶ τελειότερα αὐτῶν, οἷα ἡ Ἱστορία καὶ αἱ Εἰσηγήσεις τοῦ κ. Δημαρᾶ καὶ ἡ Προπαιδεία τοῦ κ. Διακοπούλου, — ἐπισθητή, παρὰ τοῖς σπουδασταῖς ἰδίᾳ, ὑπάρχει ἑλλειψις εὐσυνόπτου μὲν, ἀλλὰ πλήρους, ἔργου, περιλαμβάνοντος αὐτὸ τὸ κρατοῦν παρ' ἡμῖν ἀστικὸν δίκαιον, σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ἐκτεθειμένον, ἀπηλλαγμένον δὲ ἱστορικῶν παρεκβάσεων καὶ ἀπηρχαιομένων διατάξεων, ἡ διακεκριμένον ἐντελῶς αὐτῶν, αἵτινες συγχίζουσι συνήθως τὰ ὅρια τὰ διαχωρίζοντα τὸ ἰσχύον τοῦ μὴ ἰσχύοντος δικαίου.

Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι τὰ ἐκτενῆ ἐπὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ δικαίου συγγράμματα τῶν ἐπ' αὐτῶν παρ' ἡμῖν νομοδιδασκάλων παρέχουσιν εἰς τοὺς ἐγκύπτοντας εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν ἀνεξάντλητον πηγὴν νομικῶν γνώσεων καὶ πλουσίαν πανδαισίαν, ὑπερβαίνουσιν ὅμως ἐν πολλοῖς τὰς ἀσθενεῖς τοῦ ἀρχαρίου σπουδαστοῦ δυνάμεις καὶ ὀρέξεις, δύσχρηστον δὲ καὶ δυσφόρητον ὡς ἐκ τοῦ ὅγκου αὐτῆς κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν διδακτορικῶν ἐξετάσεων, πλὴν εἶνε ἐπίσης βέβαιον, ὅτι ὁ νεα-

ρὸς σπουδαστής, ἀφοῦ μετὰ πολλοὺς κινδύνους διέλθῃ τὰς δίκην Συμπληγάδων συγκρουομένης γνώμας, περιπίπτει πολλάκις εἰς λαβύρινθον, ἐν τῷ ὁποίῳ κινδυνεύει νάπολέσῃ τὸν μίτον, ὅστις δύναται νὰ καθοδηγήσῃ αὐτὸν εἰς ἀσφαλὲς τέρμα, καὶ οὐχὶ σπανίως εὐρίσκεται διαπορῶν περὶ τῆς ἰσχύος ἢ μὴ ρωμαϊκῆς τινος διατάξεως.

Ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἡ εὐσύννοπτος ἐκθεσις τοῦ ἰσχύοντος παρ' ἡμῖν ἀστικοῦ δικαίου, οὐ μόνον εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς νομικῆς ἠθέλεν ἀποδῆ χρήσιμος, ὡς συμβαίνει πανταχοῦ, ὅπου διὰ περιληπτικῶν ἐγγχειριδίων παρέχεται εἰς αὐτοὺς σαφῶς καὶ εὐκρινῶς τὸ κρατοῦν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ ἔχῃ πρόχειρον κείμενον τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἔσεται εὐχρηστος ὁδηγός, ἀφοῦ μάλιστα στερούμεθα εἰσέτι ἀστικοῦ κώδικος, ἀπεφασίσσαμεν νὰ προδῶμεν εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν Ἀστικῶν Δικαίων. Ἴσως ὁ ὅρος οὗτος κριθῇ ἀνάρμοστος πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ὅλης ὑφῆς τοῦ ἐξ ἀντικειμένου δικαίου, ἅτε ἐκφράζων τὴν ἐξ ὑποκειμένου ἔννοιαν τοῦ δικαίου, ἥτοι τὰ δικαιώματα. Προετιμήσαμεν ὅμως αὐτὸν ὡς ἐκφραστικώτερον, διότι εἰς τὸ δικαίωμα πάντοτε μεγαλητέραν ἀποδίδομεν ἀξίαν, κατὰ τὸ σύνηθες, ὡς ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ προσώπου ἐκάστου ἡμῶν στενοῦ συνδέσμου αὐτοῦ, παρὰ εἰς τὸ δίκαιον ἐν σχέσει πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον, εἰς τὴν γενικὴν βούλησιν.

Δὲν ἀξιοῦμεν βεβαίως, ὅτι διὰ τοῦ παρόντος ἔργου ἐκωδικοποιήθῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον ρωμαϊκὸν δίκαιον, προσαρμοσθὲν καθ' ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἐπακριδῶς πρὸς τὸ νεώτερον ἡμῶν δίκαιον· οὐδὲ ὑπεθέσαμεν ποτε, ὅτι ἦτο δυνατόν διὰ εὐσυννόπτου ἔργου νὰ δημιουργηθῇ πλήρης κώδιξ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις αἱ προσπάθειαι ἡμῶν εἰς τοῦτο συνεκεντρώθησαν· εἰς τὸ νὰ περιλάβωμεν αὐτὸ τὸ ἰσχύον ρωμαϊκὸν δίκαιον, νὰ προσαρμόσωμεν δὲ αὐτὸ εἰς τὸ

νεώτερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ περιλάβωμεν ἀμφότερα ταῦτα εἰς ἀρμονικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον νὰ δύναται ἀπροσκόπτως νὰ διατρέχῃ τοῦ νομικοῦ, ἢ καὶ τοῦ μὴ τοιούτου, τὸ ὄμμα, χωρὶς ἀνὰ πᾶν βῆμα νέαι νὰ γεννῶνται αὐτῷ ἀπορίαι, ἂν εὐρίσκηται ἐνώπιον κρατούσης ἢ καταλελυμένης διατάξεως. Πλὴν δὲ τούτου, περιελάβομεν, οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα ἐκάστου θεσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἅπασαν τὴν ὕλην, ἥτις συνδέεται πρὸς τὰς συννηθεστέρας τῶν περιπτώσεων καὶ τὰ κυριώτερα τῶν ζητημάτων, πολλὰ χοῦ δὲ καὶ ὅσας λεπτομερείας ἐκρίναμεν ἀπαραιτήτους διὰ τὴν ἀλληλουχίαν, τὴν ἀρτιότητα καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ ἔργου. Ὅπου δὲ ἐναντία ἐδιδάχθησαν γινῶμαι, ἐκρίναμεν ἐπάναγκες νὰ παραθέσωμεν ἀπάσας ταύτας, ὑποδεικνύοντες ἅμα τὴν κρατοῦσαν ἢ τὴν ὀρθοτέραν, ἐνιαχοῦ δὲ ἀπεπειράθημεν καὶ τὸ πρῶτον νὰ θίξωμεν ζητήματά τινα, ὅσάκις διεβλέπομεν κενὸν ἐκ τῆς ἀποσιωπήσεως αὐτῶν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐσκοποῦμεν διὰ τοῦ παρόντος νὰ παράσχωμεν εἰς τοὺς ἀρχαίους σπουδαστὰς τὴν κ λ ε ἰ δ α, δι' ἧς ἠθελον δυνηθῇ νὰ ἀνοίξωσι τὰς πολυλαπλᾶς θύρας, δι' ὧν ἀποφράττεται ἡ διεῖσδυσις εἰς τὸ πολυδαίδαλον τῶν ρωμαίων καὶ βυζαντινῶν οἰκοδόμημα, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιστεγασθέν, κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπόστασιν αὐτοῦ. Πλὴν δὲ τούτου, νὰ καταρτίσωμεν συνοπτικὸν ἐγχειρίδιον, δι' οὗ ἐν βραχεῖ χρόνῳ νὰ δύναται τις νὰ διατρέχῃ καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ ἰσχύον ἀστικὸν δίκαιον, ὅπερ διὰ μακρᾶς καὶ σκολιᾶς ὁδοῦ ἐπιτυγχάνεται δι' ἐκτενῶν συγγραμμάτων.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐνιαχοῦ ἀνετρέξαμεν καὶ εἰς ἱστορικὴν ἐξέτασιν τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἐκεῖ μόνον, ὅπου ἐκρίθη ἀπαραίτητον πρὸς τελείαν κατανόησιν αὐτοῦ, πάντως δὲ διεκρίθησαν τὰ ἱστορικὴν σημασίαν ἔχοντα τῶν ἰσχυόντων. Ἵνα δὲ μὴ αἱ λεπτομέρειαι καὶ αἱ διαμαχόμεναι λύσεις διαταράττουσι τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὅλου κειμένου καὶ παρέχουσι πράγματα εἰς τὸν μελετῶντα, παρεθέσαμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὰς ἐν ὑπο-

σημειώσεσι, χωρὶς νὰ ἐξαρτήσωμεν τοῦ κειμένου τὴν ἀριότητα ἐκ τῆς παραθέσεως αὐτῶν.

Ἄδηνλον ἡμῖν, ἂν ἐπετύχωμεν τοῦ σκοπομένου, καίτοι βέβαιον, ὅτι ἐπελήφθημεν ἔργου, ἢ εὐσυνείδητος συγκρότησις τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖ, οὐ μόνον ἐπιμελῆ ἔργασίαν, ἀλλὰ καὶ τελείαν γνῶσιν τοῦ πραγματευομένου θέματος, οὗ ἔνεκεν εὐχόμεθα, ἵνα οἱ ἀνώτεροι ἡμῶν τελειότερα παραγάγωσι τοιούτου εἶδους ἔργα, ἐπ' ὧφελείᾳ τῆς φοιτώσης φιλῆς νεότητος.

Προεκρίναμεν νὰ προτάξωμεν ἐν τῇ ἐκδόσει τὸ οἶκογενειακὸν δίκαιον, διότι ἐν αὐτῷ, εἴπερ τινι καὶ ἄλλῳ μέρει τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, δυσχερὲς ἢ διάκρισις μεταξὺ ἰσχύοντος καὶ μὴ ἰσχύοντος δικαίου, ὥς ἐκ τῆς διαπάλης μεταξὺ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ τοῦ νεωτέρου, ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ἀντικατέστησεν αὐτό. Εὐτυχῶς ἡ σχετικὴ παρ' ἡμῖν βιβλιογραφία εἶνε ἀρκούντως πλουσία, ἔτι μᾶλλον πλουτισθεῖσα ἐπ' ἐσχάτων διὰ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ κ. Κρασσᾶ, ὅπερ ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν ὡς τὸ πληρέστερον καὶ συστηματικώτερον τῶν παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου ἔργων. Τούτου ἔνεκεν μᾶλλον τῷ συστήματι αὐτοῦ ἐπόμεθα καὶ τῶν λύσεων καὶ τῶν νομικῶν ὅρων αὐτοῦ ἐν πλείστοις ἐπωφελήθημεν, αὐταῖς λέξεσιν ἐνιαχοῦ περιλαβόντες αὐτά.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

....Τὸ φύσει γὰρ δίκαιον καὶ τὸ εὐπρεπὲς
ἐν τοῖς γάμοις σκοπεῖται. Ι., 14 § 2 (23. 2).
Ἄρμ. Δ', Ζ', 15.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. **Ὁρισμός.** Οἰκογενειακὸν δίκαιον λέγεται τὸ σύνολον τῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις ὡς πρὸς τε τὰ πρόσωπα καὶ τὴν περιουσίαν τῶν εἰς τοιαύτην σχέσιν διατελούντων. Τοιαῦται σχέσεις εἶνε ὁ γάμος, ἡ τῶν γονέων καὶ τέκνων, ἡ συγγένεια, ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία, ἐξ ὧν ἀπορρέουσι περιουσιακαὶ τινες σχέσεις, οἷαι ἡ προίξ, αἱ μεταξὺ συζύγων δωρεαί, τὰ τῆς περιουσίας τῶν τέκνων, αἵτινες ἐπίσης ἀνάγονται εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον.

2. **Κατατάσσεται** δὲ τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον εἰς τὸ δίκαιον τῶν προσώπων (jus personarum), διότι τὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα ἀνάγονται εἰς τὰ προσωπικὰ δικαιώματα, διακρινόμενα τῶν περιουσιακῶν δικαιωμάτων, ἐν οἷς περιλαμβάνονται τὰ πραγματικὰ καὶ τὰ ἐνοχικὰ δικαιώματα. Τὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα εἶνε ἀπόλυτα, καὶ οὐχὶ σχετικὰ, διότι ὑποχρεοῦσι πάντας, καὶ οὐχὶ ὠρισμένον μόνον πρόσωπον⁽¹⁾. Καθὸ προσωπικὰ δέ, ἀναποσπάστως συνδέονται μετὰ τοῦ προσώπου εἰς ὃ ἀνήκουσιν, ὥστε τυγχάνουσιν ἀμεταβίβαστα εἰς ἕτερον πρόσωπον.

3. **Ὁ ἰδιάζων χαρακτήρ** τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου εἶνε, ὅτι τὸ πρωτεύον ἐν αὐτῷ στοιχεῖον εἶνε ἡ ἠθική, διότι πηγὴ τῶν

(1) Ἀπόλυτα δικαιώματα εἶνε καὶ τὰ πραγματικὰ κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὰ ἐνοχικά, διότι τὸ πραγματικὸν δικαίωμα ἀπευθύνεται ἀμέσως κατὰ τοῦ πράγματος, ὥστε ὑποχρεοῖ πάντα ἐπιλαμβανόμενον ὅπωςδήποτε αὐτοῦ. Τούναντίον σχετικὰ εἶνε τὰ ἐνοχικά δικαιώματα, διότι δι' αὐτῶν ὑποχρεοῦται ὠρισμένον πρόσωπον νὰ πράξῃ ἢ παραλείψῃ τι.

οἰκογενειακῶν δικαιωμάτων εἶνε ἢ ἐκ τοῦ ἠθικοῦ λόγου ἀπορρέουσα σχέσεις τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν τὸ δίκαιον περιβάλλει διὰ τῆς προστασίας του, ἥτις ἐνασκειται δι' ἐπιταγῶν καὶ ἀπαγορεύσεων τοῦ νόμου, τὰς ὁποίας ἡ βούλησις τοῦ προσώπου δὲν εἶνε ἐλευθέρᾳ νὰ παρίδῃ. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον εἶνε δίκαιον ἀναγκαστικὸν ἢ ἐπιτακτικόν, διότι ἐν ταῖς οἰκογενειακαῖς σχέσεσιν ἡ βούλησις τοῦ προσώπου δὲν εἶνε ἐλευθέρᾳ, ὡς ἐν τῷ πραγματικῷ καὶ τῷ ἐνοχικῷ, νὰ κανονίσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς σχέσεις ταύτας, ἀλλὰ δεσμεύεται ὑπὸ τῶν ὁρισμῶν τοῦ νόμου. Τὸ τοιοῦτο διατυπῶται ὡς ἐξῆς· ἐν τῷ οἰκογενειακῷ δικαίῳ ἀπαγορεύεται πᾶν ὅ,τι δὲν ἐπιτρέπεται ρητῶς, ἐνῶ ἐν τῷ πραγματικῷ καὶ τῷ ἐνοχικῷ ἐπιτρέπεται πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπαγορεύεται ρητῶς.

4. **Τὸ σύστημα**, ὅπερ ἀκολουθοῦμεν, ἐξετάζει τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις ὡς ἐξῆς.

Τμήμα πρῶτον. Περὶ γάμου.

Τμήμα δεύτερον. Περὶ μνηστείας.

Τμήμα τρίτον. Περὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ γάμου.

Τμήμα τέταρτον. Περὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου.

Τμήμα πέμπτον. Περὶ τῆς σχέσεως γονέων καὶ τέκνων.

Τμήμα ἕκτον. Περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας (1).

Συνήθως δὲ παραπέμπομεν ὑφ' ἑκάστον τμήμα ἢ κεφάλαιον εἰς τὰ σχετικὰ χωρία τῶν πηγῶν καὶ τῶν ἐκτενεστέρων παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου συγγραμμάτων, (2) ἐφ' ὧν βασιζέται τὸ παρὸν ἔργον, ὅπως διευκολύνωμεν ἐκείνους, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι ν' ἀνατρέξωσιν εἰς αὐτὰ χάριν εὐρυτέρας μελέτης τῶν καθ' ἑκάστα ζητημάτων.

(1) Τὸ περὶ συγγενείας ἐν παρόδῳ ἐξετάζομεν ἐν σχέσει πρὸς τὰ κωλύματα τοῦ γάμου, διότι ἡ ἔκθεσις αὐτοῦ ἀνάγεται εἰς τὰς Γενικὰς Ἀρχάς.

(2) Τὰ συγγράμματα ταῦτα εἶνε τὰ ἐξῆς·

Καλλιγᾶ, Σύστημα Ρ. Δικαίου, Τόμος Δ'. Ἔκδ. 1881.

Παπαρηγοπούλου, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, Ἔκδ. 1882.

Κρασσᾶ, Οἰκογενειακὸν τῶν Ρωμαίων Δίκαιον (Ἔκδοσις Α'. 1891 καὶ Β', 1895).—Πλὴν τούτων ὑπ' ὀψι: ἔσχομεν καὶ τὴν λοιπὴν παρ' ἡμῖν σχετικὴν νομικὴν φιλολογίαν καὶ νομολογίαν.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ(*)

✓ 4. **Ὁρισμός καὶ ἔννοια.** Ὁ γάμος ὁρίζεται ὡς ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς, θελου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία (1). Ὁ ὁρισμὸς οὗτος, τέλειος ὑπὸ φιλοσοφικὴν ἔποψιν, καίτοι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν διεφθαρμένην ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐδόθη, ὀφείλεται εἰς τὸν Μοδεστίνον, μαθητὴν τοῦ Οὐλπιανοῦ (3ος μ. Χρ. αἰών), εἶνε δὲ σύμφωνος πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ γάμου, ἣτις ἔγκειται ἐν τῇ ἠθικῇ ἐνώσει, ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ δῆλον ὅτι ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει, ἣτις πάλιν βασιζέται ἐπὶ τῆς φυσικῆς συναφείας. Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ αὕτη ἐνῶσις δεόν νὰ προσλάβῃ νομικὴν ὑπαρξιν, ὅπερ συμβαίνει μόνον ὁσάκις ἡ τοιαύτη ἐνῶσις τελεῖται τηρουμένων τῶν ὅρων τοῦ νόμου. Διότι τὴν ἠθικὴν καὶ ἔμφυτον, οὕτως εἰπεῖν, σχέσιν τοῦ γάμου, ὁ νόμος ἀνηγόρευσεν εἰς θεσμὸν τοῦ δικαίου, καὶ ὑπέβαλεν εἰς ὠρισμένας προϋποθέσεις καὶ διατυπώσεις.

Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, οἱ νεώτεροι ὁρίζουσι τὸν γάμον, ὡς σύνοδον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἐπὶ πλήρει καὶ διὰ παντὸς κοινωνίᾳ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου. *οἱ νεώτεροι.*

5. **Ὁ γάμος ὡς σύμβασις.** Ὡς νομικὴ σχέσις ἐξεταζόμενος ὁ γάμος φέρει τὰ στοιχεῖα τῆς συμβάσεως, διότι ἀπαραιτήτα τυγχάνουσιν πρὸς ὑπαρξιν ἐγκύρου γάμου ἐλευθερία τῆς βουλήσεως καὶ ἀνεπηρέαστος συναίνεσις, ὡς ἐπὶ πάσης ἄλλης συμβάσεως. Ἐκ τούτου ὁμῶς δὲν ἔπεται, ὅτι ὁ γάμος εἶνε κοινὴ σύμβασις, ὡς αἱ λοιπαί, διότι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου θέτει φραγμούς τινας εἰς τὴν ιδιωτικὴν βούλησιν, ἣτις δὲν εἶνε ἐντελῶς ἐλευθέρη, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβάσεων, οὗ ἕνεκεν ὁ γάμος ἀποτελεῖ ἰδίαν

(*) Καλλιγᾶ § 1-55. Παπαρηγοπούλου § 1-64, Κρασσᾶ § 1-72. Εἰσηγ. (1, 10). Πανδ. (23, 2), Κωδ. (5, 1). Βασιλ. (28, 4).

(1) Nuptiae sunt conjunctio maris et feminae, et consortium omnis vitae, divini et humani juris communicatio. Εἰσηγ. 1, 9.

φύσεως (sui generis) σύμβασιν, διακρινομένην τῶν λοιπῶν συμβάσεων. (Κατωτέρω § 8 καὶ ἐπομ.).

6. **Ἰστορικόν.** Παρὰ ρωμαίοις ὁ γάμος κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἦτο αὐστηρὸς, καθ' ὃν ἡ γυνὴ ἦτο ὑποχειρία τοῦ ἀνδρός, ἐπέχουσα θέσιν ὑπεξουσίας θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς τῶν τέκνων. Συνεπῶς ἡ περιουσία αὐτῆς περιήρχετο πᾶσα δυνάμει τῆς ἀνδρικῆς ἐξουσίας εἰς τὸν ἄνδρα. Ἐτελεῖτο δὲ ὁ γάμος οὕτως διὰ θρησκευτικῆς τινος τελετῆς (φαρράκια, confarreatio), διὰ τῆς συμβολικῆς ἀγοραπωλησίας (per mancipationem), καὶ διὰ χρήσεως (usus), καθ' ἣν ἔδει ἡ γυνὴ νὰ διαμείνῃ ἐπὶ ἐνιαυτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, ἄνευ διακοπῆς δι' ἀπουσίας ἐπὶ τρεῖς νύκτας ἐκ τοῦ συζυγικοῦ οἴκου. — Μεταγενέστερον ἀνεπτύχθη ὁ ἐλεύθερος γάμος, ὅστις πληροῖ τὴν ἠθικὴν ἔννοιαν τοῦ γάμου, διότι ἐν αὐτῷ ἡ γυνὴ εἶνε ἴση καὶ ἐλευθέρα, μὴ ὑποβαλλομένη εἰς τὴν ἀνδρικήν ἐξουσίαν καὶ ἐμπροκός. Ὁ γάμος οὕτως ἐτελεῖτο δι' ἀπλῆς συναίνεσεως τῶν εἰς γάμον συναπτομένων, ἐπεκράτησε δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Αὐτοκρατόρων.

Ὁ Χριστιανισμὸς εὗρε τὸν θέσμον τοῦ γάμου παρηκμακότα. Ἡ διαφθορὰ ἐλυμαίνετο τὴν κοινωνίαν, μάτην δὲ κατὰ τῆς πληθώρας τῶν διαζυγίων ἐλαμβάνοντο νομοθετικὰ μέτρα (Lex Julia de maritandis ordinibus, 757 π. Κ. Π. καὶ Lex Julia de adulteriis et de pudicia, 736). *τω Ἀντιόχῳ*

7. **Σύστασις γάμου** λέγεται ἡ συγχρότης τῆς τοῦ γάμου κοινωνίας τηρουμένων τῶν ὅρων τοῦ νόμου. Οἱ ὅροι οὗτοι δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας, εἰς θετικούς ὅρους, ἥτοι προϋποθέσεις, ὑφ' ἧς ὁ γάμος ἐπιδέχεται, καὶ εἰς ἀρνητικούς ὅρους, ἥτοι ἐλλείψεις λόγων, ὧν ἕνεκεν κωλύεται ὁ γάμος, καὶ οἵτινες καλοῦνται κωλύματα (1). Πλὴν δὲ τῶν ὅρων τούτων, παρέπεται καὶ ἡ *ισορογία*, δι' ἧς περιβάλλεται τὸν ἐπίσημον τύπον ἡ σχέσις τοῦ γάμου, καὶ ἥτις, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὅροι, εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὸ κῆρος αὐτοῦ.

(1) Ἡ διάκρισις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν νέαν ἐκδοσιν τοῦ κ. Κρασσῶ (§ 11). Θετικοὶ ὅροι, ἥτοι προϋποθέσεις εἶνε ἡ ἱκανότης πρὸς γάμον καὶ ἡ συναίνεσις τῶν προσώπων (κατωτέρω I, II), ἀρνητικοὶ δὲ ἡ ἐλλείψις κωλύματος (κατωτέρω III).

Ἀνάλυσιν τῶν ὄρων τούτων.

I. Ἰκανότης πρὸς γάμον. Ἡ ἰκανότης πρὸς γάμον περιλαμβάνει τρία τινα. Α'. Τὴν ἰκανότητα πρὸς δικαιοπραξίαν. Β'. Τὴν φυσικὴν ἢτοι σωματικὴν ἰκανότητα. Γ'. Τὴν ἰκανότητα πρὸς συνάφειαν.

Α'. Ἰκανότης πρὸς δικαιοπραξίαν ἀπαιτεῖται, ὡς ἐπὶ πάσης δικαιοπραξίας. Συνεπῶς ἀνίκανοι εἶνε οἱ νήπιοι (οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ ἓτος τῆς ἡλικίας τῶν), ὡς μὴ νοούντες τὸ πραττόμενον, καὶ οἱ ἄνηβοι, λόγῳ ἀτελοῦς ἡλικίας. Ἐπίσης ἀνίκανοι εἶνε οἱ τὸν νοῦν βεβλαμμένοι, οἷον οἱ ἡλίθιοι, οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ παράφρονες, ἢ ἐκ πάθους τινος μὴ ἔχοντες συνείδησιν τῶν πράξεών των, οἷοι οἱ ἐπιληπτικοὶ ἢ τελείως μεθυσκόμενοι. Οἱ ἀπηγορευμένοι, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐπεικεστέραν γνῶμην, ἐγκύρως συνάπτουσι γάμον, ἐν ὑφέσει τοῦ πάθους διατελοῦντες, διότι ὁ γάμος ἀνάγεται εἰς τὰς πράξεις ἐκείνας, αἵτινες διαφεύγουσι τῆς παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκπροσωπήσεως τοῦ ἀπηγορευμένου.

Β'. Φυσικὴ ἢτοι σωματικὴ ἰκανότης ὑπάρχει ἀπὸ τῆς ἥβης, ἢτοι ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ 12ου τῶν θηλέων. Ἀλλ' ὁ ἐν ᾧ ἡλικίᾳ τελεσθεὶς γάμος κυροῦται παρατεινομένης τῆς συμβάσεως πέραν τῆς ἥβης.

Γ'. Ἰκανότης πρὸς συνάφειαν εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὴν φυσικὴν βάσιν τοῦ γάμου. Μόνον οἱ σιδήρῳ ἐκτετμημένοι εὐνοῦχοι (castrati), οὐχὶ δὲ οἱ σπάδωνες καὶ θλιβῖαι, εἶνε ἀνίκανοι πρὸς γάμον (1).

II. Βούλησις καὶ συναίνεσις πρὸς γάμον εἶνε ἀπαραίτητος ἐκ μέρους τῶν εἰς γάμον συνερχομένων, καὶ τῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐνασκούντων, διότι στοιχεῖον τῆς συστάσεως

(1) Παρ' ἡμῖν δὲν δύναται ἀκυρωθῆ ὁ γάμος δι' ἕτερον τινα λόγον πρὸς συνάφειαν ἀνικανότητος, διότι μόνον περὶ ἐκτετμημένων εὐνοῦχων ὁμοιεῖ ὁ νόμος. Ἐν Γαλλίᾳ ὅμως δέχονται συγγραφεῖς τινες, ὅτι ἀκυροῦται ὁ γάμος λόγῳ ἀνικανότητος τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων προὑπαρχούσης τοῦ γάμου καὶ ἀγνώστου τῷ ἑτέρῳ αὐτῶν (Κρασσᾶ § 14. Καλλιγᾶ § 15).

τοῦ γάμου εἶνε ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα ἀνεπηρέαστος συναίνεσις αὐτῶν. Ἡ δὴλωσις τῆς τοιαύτης συναίνεσεως δὲν περιβάλλεται τύπον τινα, ὥστε δίδεται κατὰ πάντα τρόπον. Ἐκ μόνου δὲ τοῦ γεγονότος τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἥτις γίνεται δι' ἱεροτελεστίας, καθ' ἣν ἐμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ ἱερέως οἱ μελλόνυμφοι καὶ ὁμολογοῦσι πρὸς αὐτὸν τὴν πρὸς γάμον βούλησίν των, ἐκδηλοῦται ἡ συναίνεσις αὐτῶν κατὰ τὸσον ἀδιαφιλονείκητον καὶ ἐπίσημον τρόπον, ὥστε ἀπουκλείεται ἡ ἀπόδειξις τῆς εἰκονικότητος. Προκειμένου ὁμως περὶ βίας, δόλου καὶ πλάνης ἄλλα κρατοῦσιν (Κατωτέρω σελ. 8-9).

Ὅταν ὁ εἰς γάμον συνερχόμενος εἶνε ὑπεξούσιος, ἀπαιτεῖται, πλὴν τῆς αὐτοῦ, καὶ ἡ τοῦ ἐνασκουήντος πατρικὴν ἐξουσίαν πατρὸς συναίνεσις, ἥτις ἐπίσης δίδεται κατὰ πάντα τρόπον, ρητῶς ἢ σιωπηρῶς, οἷον παρόντος καὶ μὴ ἐναντιουμένου εἰς τὸν γάμον τοῦ πατρός, τεκμαίρεται ἡ συναίνεσις του. Ἄλλ' ἄκων ὁ ὑπεξούσιος δὲν δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ εἰς γάμον παρὰ τοῦ πατρός μετὰ προσώπου τὸ ὁποῖον δὲν στέργει· ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ ὑπεξουσίας θυγατρὸς, ἥτις δύναται νὰ ρηγηθῇ μόνον ὅταν τὸ παρὰ τοῦ πατρός προτεινόμενον πρόσωπον εἶνε ἀνάξιον καὶ αἰσχρὸν, μὴ ἀντιλέγουσα δὲ θεωρεῖται συναίνουσα.

Ὁ πατήρ, ἄνευ εὐλόγου καὶ δικαίας αἰτίας ἀρνούμενος, ἀναπληροῦται παρὰ τοῦ δικαστοῦ π. χ. ἂν μὴ δίδων προῖκα κωλύῃ τὸν γάμον.

Ταῦτα κρατοῦσιν οὐ μόνον ἐπὶ νομίμων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νομιμοποιηθέντων τέκνων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ τελείας υἱοθεσίας ὑποβληθέντων εἰς πατρικὴν ἐξουσίαν ἥρκει μόνη ἡ συναίνεσις τοῦ θετοῦ πατρός, ἀλλὰ σήμερον τελεία υἱοθεσία δὲν ὑφίσταται· ἐπὶ δὲ τῆς σήμερον κριτούσης ἀτελοῦς υἱοθεσίας ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις μόνου τοῦ φυσικοῦ πατρός. — Ἐπὶ τῶν φυσικῶν τέκνων, ὡς μὴ δυναμένων νὰ δείξωσι πατέρα, καὶ μὴ διατελούντων συνεπῶς ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, δὲν ἐφαρμόζονται τὰ περὶ συναίνεσεως τοῦ πατρός. Τὰ φυσικὰ τέκνα μόνον μητέρα ἔχουσι καὶ πρὸς μητρὸς συγγενεῖς, ὥστε ἡ συναίνεσις τῆς μητρὸς ἀπαιτεῖται, ὡς ἐπὶ νομίμων τέκνων. (Κατωτέρω σελ. 8, σημ. 1).

Περιττὴ ἢ συναίνεσις τοῦ πατρὸς.

α'. "Οταν αὐτὸς ἀδυνατῇ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν (λόγῳ ἀσθενείας, ἀποδημίας (1), ἢ ἄλλῳ τινι), ὁπότε ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς μητρός, ἥς μόνῃς ἡ συναίνεσις ἀρκεῖ, διότι ἐνασκουμένης πατρικῆς ἐξουσίας συγγενικὸν συμβούλιον δὲν ὑφίσταται.

β'. "Οταν ὁ μὲν υἱὸς εἶνε αὐτεξούσιος, καίτοι ὢν ἀνήλικος (οἷον χειράφετος), ἡ δὲ θυγάτηρ ἐνήλιξ (2). Ἡ ἀνήλικος ὁμῶς θυγάτηρ, καίτοι οὔσα χειράφετος, χρήζει πάντως τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ μὴ συναινούσης καὶ αὐτῆς δὲν συναπτεται γάμος. Ἀλλ' ἐὰν στερεῖται πατρός, ὁπότε ἡ ἀνήλικος θυγάτηρ διατελεῖ ὑπὸ ἐπίτροπον, ἡ δὲ ἀνήλικος καὶ χειράφετος ὑπὸ κηδεμόνα, δεῖται κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον τῆς συναινέ-

(1) Ἄλλως κατὰ τὸ Ρ. Δ., καθ' ὃ τοῦ πατρὸς ἀποδημούντος εἰς ἄγνωστον τόπον, ἢ αἰχμαλώτου ὄντος, ἔδει νὰ παρέλθῃ τριετία, ἐκτὸς ἂν τὸ πρόσωπον ᾗ τοιοῦτον, ὥστε ὁ πατήρ παρὼν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ. — Τοῦ πατρὸς ἀδυνατοῦντος νὰ ἐνασκήσῃ πατρικὴν ἐξουσίαν, μητρός δὲ μὴ ὑπαρχούσης, ὁ ἀνήλικος διατελεῖ ὑπὸ ἐπίτροπον, ὁπότε, ἐρωτᾶται, τίνοι ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις; (Ὅτε τοῦ πατρὸς βεβαίως, οὐδὲ τοῦ ἐπίτροπου (ὅρα κατωτ. σελ. 8, σημ. 1). Ἀλλ' ἂν τὸ κώλυμα τῆς ἐνασκήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀπορρῇ ἐξ ἀποδημίας εἰς ἄγνωστον τόπον, φρονούμεν, ὅτι ἔχει ἐφαρμογὴν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ περὶ παρόδου τριετίας Ῥωμαϊκὴ διάταξις. Τὸ ζήτημα δὲν θίγει ὁ κ. Κρασσὸς ἐν § 17.

(2) Ὁ περιορισμὸς τοῦ Ρ. Δ., καθ' ὃν ἡ ἐνήλικος θυγάτηρ, μὴ χειράφετος οὔσα, συνῆπτε γάμον ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς, ἐὰν οὗτος παρημέλησε τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς, δὲν ἰσχύει, διότι σήμερον ἀπὸ τοῦ 21ου ἔτους ἄρχεται αὐτοδικαίως ἡ ἐνηλικίωσις, συνέπεια ἧς αὐτῆς εἶνε ἡ χειραφεσία καὶ ἡ λύσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ πατρὸς, κατὰ τὸ Ρ. Δ., ἀπέρρεεν ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ γινομένης χειραφεσίας, ὅστις λόγος σήμερον δὲν ὑφίσταται. Οὐδὲ εἶνε δυνατὴ ἡ ὑποστήριξις ἐναντίας λύσεως ὡς ἐκ τοῦ ἄρθρου 114 τοῦ περὶ ἀνηλικίων κλπ. νόμου (Ἄρθρον 114. Ὁ συμπληρώσας τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἶναι ἐνήλικος καὶ ἔχει τὴν πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν τοῦ ἀστυκοῦ δικαίου ἱκανότητα, δῆαιρον μένων τῶν περὶ γάμου καὶ νυμφευτικῆς ὁρισμένων), καθότι ἡ δι' αὐτοῦ ἀπαγγελλομένη ἐξάρσεις προφανῶς ἀφορᾷ περιορισμοὺς πρὸς γάμον ἀφορῶντας μὲν τοὺς ἐνηλικίους, ἀλλὰ μήπω θεσπισθέντας, ἅτε μὴ κυρωθέντας ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τοῦ συνόλου τοῦ νομοσχεδίου, οὗ τμήμα ἀποτελεῖ ὁ ἐν λόγω νόμος, Κρασσὸς § 18. Τοιοῦτοι περιορισμοὶ ὑφίστανται κατὰ τὸν Γαλλικὸν Κώδικα (ἄρθρον 148 ἐπομ.).

σεως τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν. Ἀμφίβολον ὁμως, ἂν ἡ συναίνεσις τῶν συγγενῶν (ἐπιτρόπου καὶ ἄλλων) ἀπαιτεῖται καὶ σήμερον ὡς ἐκ τοῦ νεωτέρου περὶ ἀνηλίκων νόμου, ὅστις μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου οὐδὲν τοιοῦτον ἔθετο, κατήργησε δὲ δι' ἀκροτελευταίου ἄρθρου πάντας τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου τοὺς ἀναγομένους εἰς ἀντικείμενα, περὶ ὧν αὐτὸς διέλαβεν (1).

Ὅροι τῆς συναινέσεως.

Ἡ συναίνεσις τῶν εἰς γάμον συναπτομένων καὶ τῶν ἐτέρων προσώπων, ὧν προσαπαιτεῖται ἡ συναίνεσις, δεόν νὰ ᾖ ἐλευθέρα, ἥτοι ἀπηλλαγμένη πάσης ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως, ἀποκλειούσης ἢ ἀλλοιούσης αὐτήν. Γεγονότα ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῆς συναινέσεως εἶνε τὰ ἑξῆς:

α'. Βία ἢ φόβος, εἴτε ὕλική, εἴτε ψυχολογική. Προκειμένου περὶ συναινέσεως τῶν εἰς γάμον ἐρχομένων (2) ἡ μὲν ὕλική βία

(1) Κατὰ τὴν νεωτέραν γνώμην (Κρασσῷ § 20) γίνεται ἡ ὀρθὴ διάκρισις, ὅτι τὴν σήμερον ἡ συναίνεσις τῆς μητρὸς ἀπαιτεῖται, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ῥωμ. Δικαίου, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καθ' ἣν ἡ μήτηρ ἐπιτροπεύει, ὡς καὶ καθ' ἣν ἀναπληροῦν τὸν πατέρα ἐν τῇ πατρικῇ ἐξουσίᾳ. Ἄλλ' ἡ τῶν συγγενῶν συναίνεσις ἀποκρούεται ὡς μὴ συνάδουσα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου περὶ ἀνηλίκων νόμου, καθ' ὃ ὁ ἐπίτροπος καὶ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἐνεργοῦσι μόνον τὰ φερῶντα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καὶ κηδεμονίαν περιουσιακὰ ζητήματα, ὡς καὶ τὰς τῆς προσωπικῆς καταστάσεως σχέσεις τοῦ ἀνηλίκου, εἰς αἷς ὅμως δὲν συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ γάμος, ὅτε ἀνεπίδεκτος ἐκπροσωπήσεως δι' ἐτέρου προσώπου. Ἄλλως τε ἡ περὶ συγγενῶν διάταξις καὶ ἀνεφάρμοστος τυγχάνει ὡς ἐκ τῆς ἀρρίστίας της καὶ ἐξ ἔθους θεωρητέα ὡς καταργηθεῖσα (ἴδρα καὶ κατωτέρω § 9, σημ. 21.—Ὁ Καλλιγᾶς § 49—50 παρατίθῃσιν ὡς ἰσχυρούσας τὰς ρωμ. διατάξεις καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος § 19 δέχεται ὅτι τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀποφαίνεται περὶ τοῦ γάμου τῆς ὑπὸ ἐπιτροπείαν θυγατρὸς καὶ τὸ δικαστήριον κυροῖ τὸ βούλευμά του.

(2) Ἐν ἐλλείψει συναινέσεως πατρὸς ἢ μητρὸς, ἐνασκούντων πατρικὴν ἐξουσίαν, ὧν προσαπαιτεῖται ἡ συναίνεσις, ἄκυρος ὁ γάμος (Κατωτ. § 9). Τὸ ζήτημα τοῦ κύρους ἢ μὴ τοῦ γάμου ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ἐλλείπει πατερίδως, ἀλλὰ ὑπάρχουσα τυγχάνει πλημμελὲς λόγῳ βίας, πλάνης ἢ δόλου ἡ συναίνεσις τῶν ἐνασκούντων πατρικὴν ἐξουσίαν δὲν θίγει ὁ κ. Κρασσῶς, ὅτε ἐν §§ 65—69 ἐξετάζων τὸ πλημμελὲς τῆς συναινέσεως τῶν ἐν γάμῳ συναφθέντων, οὐχὶ καὶ τῶν ἐτέρων προσώπων, ὧν προσαπαιτεῖται ἡ συναίνεσις, ἐν δὲ §§ 59, Δ' καὶ 60, Γ', ἐν αἷς πραγματεύεται περὶ συναινέσεως τῶν ἐτέρων προσώπων, ἐξετάζων τὸ

καθίστησιν ἄκυρον τὸν γάμον, ὡς ἀποκλείουσα ἐντελῶς τὴν συναίνεσιν, ἡ δὲ ψυχολογικὴ καθίστησιν ἀκυρώσιμον αὐτὸν τῇ αἰτήσει τοῦ βιασθέντος (κατωτ. § 8,9). Ἐπὶ ἀκυρώσιμου γάμου, διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ γενομένου ὁ γάμος κυροῦται. Ἀλλ' ὁ ἐκ σεβασμοῦ ἢ φόβου πρὸς τὴν ἐξ ἀδικαιολογίτου ἀπειθείας πατρικὴν ἀγανάκτησιν (*metus reverentialis*) γενόμενος γάμος εἶνε ἔγκυρος.

Β'. Πλάνη, ἣτις δέον νὰ ᾖ οὐσιώδης, ὅπερ ἐνταῦθα συμβαίνει μόνον ὅταν στρέφεται περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου, τοιαύτη δ' ὑπάρχει καὶ ὅταν τὸ πρόσωπον ἐχαρκτηρίσθῃ δι' αὐτομικῆς ιδιότητος, ὡς ὁ πρῶτος υἱὸς πατρός. Ἡ πλάνη ὅμως περὶ τὰς ἠθικὰς ἐν γένει ιδιότητας εἶναι πραγματικὸν ζήτημα, ἂν εἶνε οὐσιώδης, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν δι' αὐτῶν προσδιωρίσθῃ καὶ διεκρίθῃ τῶν λοιπῶν τὸ πρόσωπον, οἷον ἂν συνήφθῃ γάμος ἐν ἀγνοίᾳ μετὰ καταδικασθέντος εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται ιδιότητες στρέφονται περὶ τὴν παραίτιον σκέψιν, φιλονεικεῖται, ἂν ἐπάγωνται ἀκυρώσιαν τοῦ γάμου, ὅπερ ὀρθότερον παρ' ἡμῖν νὰ λυθῇ ἀποφατικῶς (Καλλιγᾶ §. 51, Κρασσᾶ §. 66).

Γ'. Δόλος, ὅστις καθ' ἑαυτὸν δὲν καθίστησι πλημμελῆ τὴν συναίνεσιν, ἐκτός ἂν δι' αὐτοῦ παρήχθῃ πλάνη καθιστῶσα τὸν γάμον ἀκυρώσιμον.

Θέμα τῆς παρτελοῦς ἐλλείψεως τῆς συναινέσεως αὐτῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς λόγῳ βίας, δόλου ἢ πλάνης πλημμελοῦς συναινέσεως αὐτῶν. Τὸ ἐφ' ἡμῖν κρίνομεν, ὅτι τὰ περὶ τῆς πλημμελοῦς συναινέσεως τῶν ἐτέρων προσώπων (ἀφοῦ ὁ νόμος ὁμιλεῖ μόνον περὶ ἐλλείψεως αὐτῆς, ὡς ὅλῳ ἐν L. 2 (23, 2) καὶ L. 18, 25, 35 (23, 2) καὶ ἀλλαχοῦ, προδήλως δὲ διάφορον τὸ θέμα τῆς ἐλλείψεως συναινέσεως τοῦ θέματος, καθ' ὃ ὑπάρχει μὲν τοιαύτη ἀλλ' εἶνε πλημμελής) διέπονται κατ' ἀναλογία ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὁρισμῶν, αἵτινες κρατοῦσιν ἐπὶ τῆς συναινέσεως τῶν εἰς γάμον συναπτομένων καὶ περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἀναλόγως τῆς ὑπαρχούσης βίας, πλάνης ἢ δόλου. Συνεπῶς ἀκυρώσιμος εἶνε ὁ γάμος, καὶ οὐχὶ ἄκυρος, ὅταν ἡ συναινέσις τοῦ ἐνασκούντος πατρικὴν ἐξουσίαν δὲν ἐλλείπῃ παρτελῶς, ὅπερ ὑπάρχει καὶ ἐπὶ ὕλικῆς βίας ἢ τελείας μέθης, ἀλλὰ τυγχάνῃ πλημμελὲς λόγῳ ψυχολογικῆς βίας ἢ οὐσιώδους πλάνης, ἢ λόγῳ δόλου παραγαγόντος τοιαύτην πλάνην. Τούτου ἕνεκεν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν, πῶς ὁ κ. Κρασσᾶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος οὗτου φρονεῖ, ὅτι ἄλλως (καὶ οὐχὶ κατὰ τὰ περὶ συναινέσεως τῶν εἰς γάμον συναπτομένων κρατοῦντα) διατυπῶνται τὰ περὶ τούτου κατὰ τὸ κρατοῦν δίκαιον (§ 65 σελ. 127).

Παρατηρητέον, ὅτι ἐνῶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συμβάσεων ἡ πλάνη, οὐσιώδης οὖσα, ἐπάγεται ἀκυρότητα αὐτῶν, ἐκτὸς ἂν στρέφεται περὶ τὰ αἷτια, ὁπότε ἡ ἐν ζωῇ δικαιοπραξία εἶνε ἀκυρώσιμος, ἐφ' ὅσον τὰ αἷτια ταῦτα ἀποτελοῦσι προϋπὸθεσιν αὐτῆς, τοῦναντίον ἡ πλάνη, προκειμένου περὶ γάμου, ἡ περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου, καίτοι οὐσιώδης, ἐπάγεται ἀκυρώσιαν, καὶ οὐχὶ ἀκυρότητα αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ὡς ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς φύσεως τῆς τοῦ γάμου συμβάσεως, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἱεροτελεστίας, ἥτις προσδίδωσιν ἐπίσημον χαρακτῆρα εἰς αὐτήν.

Τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου λόγῳ βίας, πλάνης ἢ δόλῳ, δύναται νὰ ζητήσῃ μόνον ὁ σύζυγος, τοῦ ὁποίου ἡ συναίνεσις ἐπερεάσθη ἐκ τινος τῶν λόγων τούτων, ἡ δὲ περὶ τούτου ἀγωγὴ ὡς ὅλως προσωπικὴ οὐδ' εἰς τοὺς κληρονόμους μεταβαίνει, οὐδὲ παρ' ἄλλου τινος ἐνασκεῖται. Ἀλλ' ἂν ἐπιζῶντος τοῦ συζύγου εἶχεν ἐγερθῇ, ἐξακολουθεῖται παρὰ τῶν κληρονόμων του.

III. Ἀνυπαρξία κωλύματος λέγεται ἡ ἔλλειψις οἰουδήποτε τῶν εἰς τὴν νόμιμον σύστασιν τοῦ γάμου κωλυμάτων. Τὰ κωλύματα ταῦτα, ἅτινα καὶ ἀρνητικοὺς ὅρους τοῦ κύρους τοῦ γάμου ἀπεκαλέσαμεν (ἀνωτ. σελ. 4, σημ. 1), ἀπορρέουσιν ἐκ συγγενείας καὶ ἐξ ἄλλων λόγων, διακρίνονται δὲ εἰς ἀπόλυτα, ὧν ἕνεκεν κωλύεται τις νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον μεθ' οἰουδήποτε προσώπου, οἷα ὁ προϋπάρχων γάμος, ὁ τρίτος ἤδη γενόμενος γάμος, ἡ χειροτονία καὶ ἡ ὁμολογία παρθενίας, καὶ ἐπὶ στρατιωτικῶν ἡ ἄδεια τοῦ προϊσταμένου, καὶ εἰς σχετικά, οἷα τὰ ἐκ συγγενείας καὶ τινα ἄλλα, περὶ ὧν κατωτέρω.

A'. Κωλύματα ἐκ συγγενείας.

Ἡ συγγένεια ἀποτελεῖ σχέσιν βασιζομένην ἐπὶ κοινοῦ αἵματος. τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ κυρίως συγγένεια, ἡ ἐξ αἵματος· διότι ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος συγγενείας, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς διὰ γάμου ἐνώσεως δύο ἢ πλειόνων γενῶν, ἥτις λεγεται ἐξ ἀρχιστείας ἢ ἐκ κηδεστίας συγγένεια (1). Καὶ τρίτον δὲ εἶδος συγγενείας ὑπάρχει, ἡ

(1) Ἀρχιστεῖς ἢ κηδεσταὶ εἶνε οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων πρὸς τὸν ἕτερον καθ' ὃν βαθμὸν εἶνε συγγενεῖς πρὸς τὸν ἕνα τῶν συζύγων.

πνευματική, ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἐντεῦθεν ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς κωλύματα.

α'. Ἐκ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας ὑπάρχει κώλυμα ἐπ' ἀπειρον μεταξύ ἀνιόντων καὶ κατιόντων, δηλαδὴ πάππων, γονέων, ἐγγόνων, εἴτε ἡ σχέσις αὕτη προέρχεται ἐκ νομίμου γάμου, εἴτε ἐκ μὴ νομίμου. Μεταξὺ ὧν τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν, διακρίνομεν, 1) τὴν ἀνισοσκελῆ γραμμὴν (respectus parentelae), ἥτοι τοὺς ἐπέχοντας θέσιν ἀνιόντος, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν ὁ μὲν κατὰγεται ἀμέσως παρὰ τοῦ κοινοῦ ἀνιόντος, ὁ δὲ ἐμμέσως, οἷον θεῖος καὶ ἀνεψιῶς, μάμμη καὶ ἐγγονος, ὁπότε κωλύεται ὁ γάμος ἐπ' ἀπειρον εὐπρεπείας ἕνεκεν, καὶ 2) τὴν ἰσοσκελῆ, μεταξύ ἐξαδέλφων, καθ' ἣν ὁ γάμος κωλύεται μέχρι τοῦ ἐβδόμου βαθμοῦ συμπεριλαμβανομένου, ἥτοι μέχρι τοῦ παρὰ δισεξαδέλφου ἢ δισεξαδέλφης τικτομένου. Ἐν δὲ τῷ ἐβδόμῳ βαθμῷ φιλονεικεῖται, ἂν ἄκυρος ὁ τελεσθεὶς γάμος (4). Ἐπὶ συγγενῶν ὅμως ἐκ νοθείας προερχομένων τὸ κώλυμα ὑφίσταται μόνων μεταξύ ἀδελφῶν (δεύτερος βαθμός).

β'. Ἐξ ἀρχιτείας ὑπάρχει κώλυμα, 1) ἐν εὐθείᾳ μὲν γραμμῇ, ἥτοι μεταξύ ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἐπ' ἀπειρον, 2) μεταξύ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν μέχρι τοῦ πέμπτου βαθμοῦ, ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ κωλύεται ὁ γάμος, ἐνθα ὑπάρχει σύγχυσις ὀνομάτων, ἥτοι μεταξύ δύο ἀδελφῶν καὶ δύο πρωτεξαδέλφων, καὶ τανάπαλιν, θείου μετ' ἀνεψιῶς καὶ ἀνεψιοῦ μετὰ θείας, καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώ-

(1) Ἱστορικόν. Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ὁ γάμος ἐκωλύετο μόνον μεταξύ συγγενῶν δευτέρου βαθμοῦ, βαθμηδὸν ὅμως τὰ κωλύματα ἐπαλλαπλασιάσθησαν. Ἡ Πενθέκτη οἰκουμένη συνόδος (Πέμπτη-ἕκτη, 692 μ. Χρ. ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ) ἐπανάφερε τὸ τοῦ τετάρτου βαθμοῦ κώλυμα, ὅπερ εἶχε καθιερώσει ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, μετ' αὐτὸν δ' εἶχε καταργηθῆ. Οἱ Ἰσαυροὶ διὰ τῆς Ἐκλογῆς εἰσήγαγον τὸ κώλυμα τοῦ ἕκτου βαθμοῦ. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ἐκύρωσε κώλυμα ἐν τῷ ἐβδόμῳ βαθμῷ, ὅπερ περιέλαβεν ὁ Ἀρμενόπουλος (Δ', γ', 9).— Ὑπάρχει συνοδικὴ διάσχεσις τῆς ἐν Κωνσταντινῇ ἐν ἔτει 1611 συγκροτηθείσης συνόδου, καθ' ἣν ὁ ἐν τῷ ἐβδόμῳ βαθμῷ γάμος ἀπαγορεύεται μὲν, ἀλλὰ γενόμενος οὐ διασπᾶται, ἥτις ὅμως δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῶν, ὡς μὴ περιεχομένη παρ' Ἀρμενοπούλου, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην τὴν τοῦ Κρασσῆ § 36, καίτοι ἐναντία φαίνονται φρονούντες· οἱ Καλλιγᾶς § 20, καὶ Παπαρρηγ. § 40, ἡ δὲ νομολογία ἔχει διχασθῆ περὶ τούτου.

που πρὸς δύο δισεξαδέλφους καὶ τάνάπαλιν, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐβδόμῳ μεταξὺ πάππου καὶ δισεγγόνου μετὰ εξαδέλφων (3 + 4 βαθμοί) (1).

γ'. Ἐκ διγενείας ἢ τριγενείας (2) ὑπάρχει ἀγχιστεία, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐκ διγενείας ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ κωλύματα ἐκράτησαν, ἥτοι μόνον μεταξὺ πατρικοῦ καὶ συζύγου τοῦ προγονοῦ, καὶ μητρικοῦ καὶ συζύγου τῆς προγονῆς (Ἀρμ. Δ' . ή).

δ'. Ἡ πνευματικὴ συγγένεια ἀποτελεῖ κώλυμα γάμου μόνον μεταξὺ τοῦ ἀναδόχου, ἢ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀναδεκτῆς, τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὡς καὶ διὰ τάντιθετα αὐτῶν γέννη (Ἀρμ. Δ' , 8,6).

ε'. Ἐκ μνηστείας ὑπάρχει κώλυμα γάμου μόνον ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ τῆς κατ' εὐθείαν γραμμῆς, ἥτοι μεταξὺ υἱοῦ καὶ μνηστῆς τοῦ πατρὸς, καὶ μεταξὺ πατρὸς καὶ μνηστῆς τοῦ υἱοῦ, ὡς καὶ μεταξὺ μνηστῆρος μετὰ τῆς μητρὸς τῆς μνηστῆς. Εἰς τὰ κωλύματα ταῦτα προσέθηκαν καὶ ἐκ πλαγίου τὸν δεῦτερον βαθμόν, ἀπηγορεύσαντες τὸν γάμον μετὰ τῆς μνηστῆς τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐπεχούσης νόμφης τάξιν (Βασ. XXVIII. 6.1).

ς'. Ἐκ διαξυρίου παράγεται οἶονεὶ ἀγχιστεία, ἥτις ἐπάγεται κώλυμα μεταξὺ τοῦ ἐνὸς τῶν διεξυγμένων καὶ τῶν ἐκ νέου γάμου τέκνων τοῦ ἐτέρου χάριν εὐπρεπείας.

ζ'. Ἐκ τῆς υἱοθεσίας παράγονται κωλύματα, διακρινόμενα ὡς ἑξῆς:

1. Ἐκ τῆς ἀτελοῦς υἱοθεσίας, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει σήμερον κώλυμα, διότι ὁ θετὸς υἱὸς παραμένει εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, κτώμενος μόνον κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ θετοῦ πατρὸς, (3) καὶ

2. Ἐκ τῆς πλήρους υἱοθεσίας ἐπίσης οὐδὲν κώλυμα ὑπάρχει,

(1) Καλλιγᾶ Δ' . § 21, Κρασσᾶ § 30—36. Παπαρρηγ. § 42, 43. Ἀρμ. Δ' . , ή', 3. Δ' , ζ', 17. Δ' , η', 4.

(2) Διγένεια εἶνε ἡ σύναψις δύο γενῶν, τριγένεια δὲ τριῶν, οἷον ὅταν ὁ πατήρ, θανούσης τῆς συζύγου, συνάπτῃ θ'. γάμον, τούτου δὲ θανόντος ἢ θ'. σύζυγος συνάπτῃ ἕτερον γάμον, ὅτε ὁ θ'. αὐτῆς σύζυγος εἶνε ἐκ τριγενείας ἀγχιστεὺς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς.

(3) Ὅρα Κρασσᾶ § 41. Ἀλλὰ Καλλιγᾶς § 24 καὶ Παπαρρ. § 48 δέχονται καὶ ἐπὶ ἀτελοῦς υἱοθεσίας κωλύματα.

διότι ὁ υἱοθετῶν εἶνε φυσικὸς ἀνιὼν τοῦ υἱοθετομένου, ὥστε χωροῦσι τὰ ἐκ τῆς φυσικῆς συγγενείας κωλύματα.

η'. Ἐκ τῆς εἰσποιήσεως, δι' ἧς ὁ αὐτεξούσιος εἰσέρχεται εἰς τὴν θετὴν οἰκογένειαν, (1) γεννῶνται διττὰ κωλύματα γάμου, 1) τὰ μὲν διαρκοῦντα καὶ μετὰ τὴν λύσιν τῆς υἱοθεσίας, εἰς τὸ τοῦ γάμου τοῦ τέκνου μετὰ τοῦ θετοῦ ἀνιόντος ἢ τοῦ συζύγου αὐτοῦ, τούτων δὲ μετὰ τῆς συζύγου ἢ τοῦ συζύγου τοῦ θετοῦ τέκνου, διότι μεταξύ τῶν προσώπων τούτων γεννᾶται θέσις προσομοία τῇ ἀνιόντος πρὸς κατιόντα· 2) τὰ δὲ ὑφιστάμενα, μόνον ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ υἱοθεσία, μεταξύ υἱοθετηθέντος καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφῆς ἢ πρὸς πατρός θείας τοῦ θετοῦ πατρός, ὡς καὶ τοῦ ἐν τάξει ἐγγόνου υἱοθετηθέντος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ υἱοθετήσαντος. Ἐπίσης μεταξύ υἱοθετηθέντος καὶ τῶν τέκνων καὶ ἐγγόνων τοῦ θετοῦ πατρός, ἐφόσον διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἐπὶ τῶν ἐκ θηλυγονίης συγγενῶν τοῦ υἱοθετοῦντος κατ' ἐξαίρεσιν κωλύεται ὁ γάμος τοῦ υἱοθετηθέντος μετὰ τῆς μητρὸς καὶ ἀδελφῆς τῆς μητρὸς τοῦ θετοῦ πατρός, διαρκούσης τῆς υἱοθεσίας.

Β'. Ὁ προϋπάρχων ἐγκυρος γαμος κωλύει τὸν νέον γάμον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐλύθη νομίμως. Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται ἐπὶ διγαμίᾳ, ὁ δὲ γάμος ἄκυρος (Ποιν. νόμος 283-285).

Γ'. Ἡ μοιχεία κωλύει τὸν γάμον μεταξύ τῶν ἐπὶ μοιχείᾳ ἐνεχομένων, οὐ μόνον ἐκδοθείσης τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκκρεμοῦς οὔσης ἔτι τῆς κατηγορίας.

Σήμερον μοιχεία διαπράττεται οὐ μόνον παρὰ τῆς γυναικός, τῆς παραβαινούσης τὴν περὶ τὸν γάμον πίστιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ ἀνδρός (Ποιν. Ν. 286), ἐνῷ κατὰ τὸ Ρ. Δίκαιον μόνον ἡ γυνὴ καὶ ὁ συνένοχος αὐτῆς ἔπραττον μοιχείαν, ἐφ' ᾧ καὶ τῆς μοιχαλίδος μόνον ὁ γάμος ἐκωλύετο μετὰ παντός τρίτου (2).

(1) Πότε χωρεῖ σήμερον εἰσποίησις αὐτεξουσίου, δι' ἧς συνάπτονται δεσμοὶ πρὸς τὴν θετὴν οἰκογένειαν; Κατωτέρω τμήμα πέμπτον.

(2) Ὁ κ. Κρασσᾶς (§ 47) κατατάσσει τὸ ἐκ τῆς μοιχείας κώλυμα ὀρθῶς μεταξύ τῶν ἐπαγομένων σχετικῇ ἀνικανότητι κωλυμάτων, καὶ οὐχὶ μεταξύ τῶν ἀπολύτου ἀνικανότητος. Ἐν τούτοις ἀναγράφει τὴν παρὰ τε τοῦ Καλλιγᾶ (§ 29) καὶ Παπαρρηγοπούλου (§ 30) διαλαμβανομένην λύσιν, καθ' ἣν ὁ γάμος τῆς μοιχα-

Δ'. Ὁ πένθιμος ἐν αὐτῷ, ἦτοι τὸ πρῶτον ἔτος τῆς χηρείας κωλύει τὸν γάμον τῆς χήρας, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως τῆς γονῆς. Ἡ ἐντὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐρχομένη εἰς γάμον γυνὴ ὑφίσταται ζημίας τινὰς ἢ ποινάς, ⁽¹⁾ ἀλλ' ὁ γάμος δὲν ἀκυροῦται. Τὸ κώλυμα ἰσχύει, ἂν ὁ γάμος ἐλύθη διὰ διαζυγίου, ἢ ἡκυρώθη, οὐχ ὅμως καὶ αἱ ποιναί.

Ε'. Ἡ ἐπιτροπεία παράγει κώλυμα, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ, μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ υἱοῦ, ἐγγόνου, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ὑπὸ τὴν αὐτὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διαιτελοῦντων, μετὰ τῆς ὑπὸ ἐπιμέλειαν, ἐκτὸς ἂν ὁ πατὴρ ζῶν ἐπέτρεψε τὴν μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου μνηστείαν τῆς θυγατρὸς του, ἢ διὰ διαθήκης ἐξεδήλωσε τὴν περὶ τούτου ἐπιθυμίαν του, ἢ τὸν μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐπιτρόπου γάμον του. Καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐδίδεν ἄφεσιν τοῦ κωλύματος ⁽²⁾. Παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κώλυμα ὑπῆρχεν καὶ ἐπὶ κηδεμο-

λίδος κωλύεται μετὰ παντὸς τρίτου, διότι καὶ ὁ γήμας τὴν ἐπὶ μοιχείᾳ καταδικασθεῖσαν ὑπόκειται τῷ τῇ μοιχείᾳ ἐγκλήματι, καθ' ὃ ρητῶς φέρεται παρ' Ἀρμενοπούλῳ (Δ', ζ', 29). Ἀνάγκη ὅμως εἰς ταῦτα νὰ προστεθῇ, ὅτι ἡ περὶ τούτου διάταξις τοῦ νόμου 1 § 2 (25, 7), ὡς ποινικὸν ἔχουσα χαρακτηῖρα, δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῖν, ὥστε ὁ γήμας τὴν ἐπὶ μοιχείᾳ καταδικασθεῖσαν δὲν τιμωρεῖται ὡς συνένοχος μοιχείας, οὐδὲ κωλύεται ὁ γάμος τοῦ μοιχοῦ ἢ τῆς μοιχαλίδος μετὰ παντὸς τρίτου, εἰμὴ μόνον πρὸς ἀλλήλους.

(1) Δὲν δύναται νὰ περιποιήσῃ εἰς τὸν δεῦτερον σύζυγον πλέον τοῦ τρίτου τῆς περιουσίας τῆς, καθίσταται ἀνίκανος νάποκτησῃ ἐκ διαθήκης, ἐξ ἀδιαθέτου δὲ δὲν κληρονομεῖ πέραν τοῦ τρίτου βαθμοῦ συγγενῇ. Ἐκπίπτει τῶν ὑπὸ τοῦ πρώτου συζύγου καταλειφθέντων, ἅτινα περιέρχονται εἰς τοὺς κατιόντας, ἀνιόντας καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἄν ὅμως δωρήσῃται εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα τὸ ἥμισυ τῆς ἰδίας περιουσίας ἀπαλλάσσεται τῶν ποιῶν τούτων. Τὰς ποινὰς ταύτας θεωροῦσιν ἰσχύουσας (Κρασσῆ § 185), καίτοι ὀρθοτέραν κρίνομεν τὴν προτέραν τοῦ κ. Κρασσῆ γνώμην, καθ' ἣν αὗται δὲν ἰσχύουσιν ὡς φέρουσαι χαρακτηῖρα ἰδιωτικῆς ποινῆς (Κληρονομικὸν § 26 δ').

(2) Οὐ μόνον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ εἰς δύο ἄλλας, οἷον ἐπὶ πενθίμου ἐνιαυτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀρχοντος, κατὰ τὸ Ρ. Δ. ἐδίδεν ἄφεσιν τοῦ κωλύματος ὁ Αὐτοκράτωρ. Τὸ τοιοῦτο δικαίωμα, ἀπορρέον μᾶλλον ἐκ τῆς κατὰ Ρ. Δ. ἀρχῆς, ὅτι ὁ βασιλεὺς νόμον ἔχει τὴν ἰδίαν θέλησιν (Νεαρά Δέοντ. 109), βεβαίως παρ' ἡμῖν θεωρητέον ὡς ἐξ ἔθους καταργηθέν. Ὁ κ. Κρασσῆς (§ 70) δὲν ἀποφαίνεται ρητῶς, ἂν αἱ ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις αὗται τῆς ἀφέσεως ἰσχύουσιν, ἐκτὸς ἂν ἡ σιωπὴ του ἐξηγηθῇ ὡς ἀποφατικὴ γνώμη. Οὕτω καὶ Παπαρτ. § 67.

νίας, ὅπερ ἤδη δὲν ἰσχύει ἅτε τοῦ κηδεμόνος μὴ ἔχοντος διαχειρισιν.

Στ'. Ἡ χειροτονία καὶ ἡ ὁμολογία παρθενίας κωλύει τὸν γάμον ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος. Ἐπὶ μοναχῶν τὸ κώλυμα ἄρχεται ἀπὸ τῆς κουράς.

Ζ'. Οἱ διαδοχικοὶ γάμοι ἐπιτρέπονται, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ τρίτου, καὶ οὗτοι μόνον εἰς τὸν ἄτεκνον καὶ ὑπερβάντα τὸ τεσσαρακοστόν. Δὲν ἀκυροῦται ὅμως ὁ τρίτος γάμος καὶ παρ' οἰουδῆποτε ἄλλου γενόμενος (1). Ὁ δίγαμος ἀποκλείεται τοῦ κλήρου. Εἰς δὲ τὸν ἀναγνώστην ἀπαγορεύεται τρίτος γάμος, καὶ ὁ δεύτερος ἔτι μετὰ γυναικὸς διατελεσάσης ἤδη εἰς γάμον.

Η'. Ἡ διαφορὰ θρησκευματος ἀποτελεῖ κώλυμα γάμου ὡς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, δι' οὓς ὑπάρχει ρητὴ διάταξις. Ὡς πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς δὲν ὑπάρχει ἀπαγόρευσις ἐν τῷ νόμῳ· ἡ ἐκκλησία ὅμως ἀποκρούει τὸν τοιοῦτον γάμον. — Μετὰ χριστιανῶν ἑτεροδόξων ὁ γάμος δὲν κωλύεται, ἀλλὰ κατὰ νεώτερον νόμον (τῆς 15 Ὀβρίου 1861), κυρώσαντα τοὺς πρὸ αὐτοῦ τελεσθέντας μικοὺς γάμους, ἐπετράπησαν οἱ μικτοὶ γάμοι ὀρθοδόξων πρὸς ἑτεροδόξους χριστιανούς, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τηρῶνται τὰ περὶ τούτου ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κεκανονισμένα, καθ' ἃ δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ἡ παρ' ὀρθοδόξου ἱερέως εὐλογία τοῦ γάμου, διότι καὶ ἡ τοῦ λατίνου εἶνε ἄρκετή. Ἐν γένει ταῦτα ἀπόκεινται μᾶλλον εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Ἐπισκόπου.

Θ'. Εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀπαγορεύεται ὁ γάμος ἄνευ ἀδείας τοῦ προϊσταμένου. Τὸ περὶ τούτου ὅμως νομοθετικὸν διατάγμα τῆς 7 Ἰανουαρίου 1834, μὴ δημοσιευθὲν προσηκόντως, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναφερόμενον ἐν δηλοποιήσει τοῦ Ἰπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, δὲν ἰσχύει· ὥστε ὁ γάμος δὲν ἀκυροῦται. Ὁ παρβάτης ὅμως τιμωρεῖται ποινικῶς (Στρ. Ποιν. Ν. Νύμφευσις ἄνευ ἀδείας, ἄρθρον 256).

Ι'. Ἀργοῦντα κωλύματα εἶνε τὰ ἐξῆς·

α'. Ἡ ἀρπαγή. ἥτις κατὰ τὸ ρωμ. δίκαιον ἐπήγετο ποινὰς

(1) Ταῦτα ἐκανόνισεν ὁ Τόμος τῆς Ἐνώσεως, ἐκδοθεὶς παρὰ τῆς ἐν ἔτει 921 συγκαληθείσης συνόδου.

καὶ ἀκυρότητα τοῦ γάμου. Παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸ ἄρθρον 333 Ποιν. νόμου, ποινικὴ καταδίωξις ἐπὶ ἀπαγωγῇ δὲν δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἰμὴ κατ' αἵτησιν καὶ καταμήνυσιν τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ προσβάλῃσι τὸν γάμον ὡς ἄκυρον, καὶ ἀφοῦ τὸ πολιτικὸν δικαστήριον κηρύξῃ τὸν γάμον ἄκυρον. Ἡ ἀκυρότης ἄρα ἐπέρχεται ὡς ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καὶ οὐχὶ ὡς ἐκ τοῦ ποινικοῦ νόμου, καθ' ἃ παρὰ ρωμαίοις εἶχε. Μὴ ἀναγράφοντος ὅμως τοῦ ἀστικοῦ δικαίου κώλυμα ἐκ τῆς ἀπαγωγῆς, ἐπεταί, ὅτι τοιοῦτο κώλυμα δὲν ὑφίσταται. Ἀλλὰ ὁ γάμος ἀκυροῦται, ἐφ' ὅσον ἐγένετο ἄνευ ἐλευθέρας συναινέσεως, ὁπότε εἶνε ἄκυρος ἢ ἀκυρώσιμος (Ἀνωτέρω II).

β'. } Ἡ διαφορὰ κοινωνικῆς τάξεως. (αἰ. 19^{ου})
 } Τὸ κώλυμα τοῦ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀρχόντος μετὰ γυναικὸς ἐκ
 } τῆς ἐπαρχίας ταύτης. (αἰ. 19^{ου})

IV. Ἱεροτελεστία, ἥτις εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος τοῦ κύρους τοῦ γάμου. Περιλαμβάνει δὲ δύο τινάς.

α'. Τὴν ἄδειαν ἐπιτρόπου, καὶ β'. Τὴν εὐλογίαν ἱερέως.

Γάμος εὐλογηθεὶς παρ' ἱερέως ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ γάμου εἶνε ἄκυρος, ὁ δὲ παραβάτης ἱερεὺς καθαιρεῖται. — Ἐὰν ὁ γάμος τελεῖται ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ἱεροτελεστία, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει γάμος, ἡ ἐπισκοπικὴ ὅμως ἄδεια εἶνε περιττή, διότι ἡ περὶ τούτου ἐγκύκλιος τῆς ἱερᾶς Συνόδου μόνον πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἐπισκόπους ἀπηυθύνθη (Κρασσᾶ § 54. Contra Καλλιγᾶς § 55) (1) *.

(1) Κατὰ τὸ Ρ. Δ. (Νεαρά 22, κεφ. γ') ὁ ἐλεύθερος γάμος ἦτο ἄτυπος· κατόπιν εἰσῆλθον τὰ γαμικὰ συμβόλαια διὰ τοὺς ἰλλουστρίους, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους ἤρκει ἡ ἐπ' Ἐκκλησίας δηλώσις ἐνώπιον τοῦ ἐκδίκου τῆς πόλεως καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων κληρικῶν. — Ἡ ἱερολογία μετὰ τῆς χρήσεως στεφάνων ἐκράτησεν ἀπὸ τοῦ 4ου μ. Χρ. αἰῶνος. Λέων δὲ ὁ Σοφὸς (Νεαρά 89 ἔτους 893) καθιέρωσεν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τοῦ γάμου τὴν ἱερολογίαν, ὅπερ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς (1095) ἐπέετεινε καὶ ἐπὶ δούλων. — Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δι' ἐγκυκλίου, ἐπεχούσης ἰσχὺν νόμου, ἡ 2^η Ἀπριλίου 1835, ἀπηγόρευσε παντὶ πρεσβυτέρῳ τὴν ἱερολογίαν τοῦ γάμου ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ γάμου. Πλὴν ἡ Ι. Σ. ὑπερέβη τὰ ἔσχαμμένα, θελήσασα νὰ ὀρίσῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἀκυρό-

8. Ἀκυρότης καὶ ἀκυρωσία γάμου. Διακρίνομεν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀκυρότητα, καθ' ἣν ὁ γάμος ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν ὑφίσταται, χρήζει ὅμως πάντως ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τῆς συμβάσεως τοῦ γάμου δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπαγγελλούσης τὴν τοιαύτην ἀκυρότητα, κατ' ἐξαιρέσιν τῶν κρατούντων ἐπὶ ἄλλων συμβάσεων, αἵτινες ἄκυροι οὔσαι δὲν χρήζουσι δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀποφαινομένης περὶ τούτου (1). Τὸ τοιοῦτο καθιέρωσε παρ' ἡμῖν τὸ ἄρθρον Ιε' τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθ' ὃ μετὰ τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεως δικαστικῆς ἀμετακλήτου, κηρυττούσης

τητα τοῦ γάμου δι' ἰδίας πράξεις, ἐνῶ τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὰ ἔργα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, καθότι τὸ ἔργον τῆς Συνόδου περιορίζεται εἰς τὸν διακανονισμόν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ γάμου ὑποστάσεως. Οὐχ ἥτιον ἄκυρος ὁ τελεσθεὶς γάμος, διότι ἡ ἔλλειψις ἀδείας ἐπάγεται ἀκυρότητα τῆς ἱεροτελεστίας, ἥς ἔλλειπούσης γάμος δὲν ὑφίσταται (*Κρασσῆς* § 54, σημ. 1). Καὶ ἡ παρ' ἀναρμοδίου ἐπισκόπου ἐκδοσις ἀδείας τὸ αὐτὸ ἐπάγεται ἀποτελεσμα.

(1) Ὡς ἐκ τούτου ἀγωγή περὶ ἀκυρότητος δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ οὐδαμῶς χρειάζεται ἐνδίκου μέσου πρὸς ἀνατροπὴν ἀκύρου συμβάσεως, ὅτε τῆς ἀκυρότητος, αὐτοδικαίως ὑφίσταμένης. Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς τοῦ γάμου συμβάσεως, καὶ ἀκύρου οὔσης, ἀνάγκη ἐνδίκου μέσου πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως, τῆς ἀπαγγελλούσης τὴν ἀκυρότητα, καὶ ὡς τοιοῦτον μεταχειρίζομεθα *προδικαστικὴν ἀγωγήν* (ἐκ τῶν *actiones praediciales*), δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ βεβαίωσις γεγονότος τινος, νομικοῦ ἢ πραγματικοῦ. *Inst.* § 13 [6,4]. *L.* 3 § 2 (25,2). Τοιοῦτο γεγονός εἶνε ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ κώλυμα τὸ ἐπαγόμενον τὴν ἀκυρότητα (ἀνατρεπτικὸν κώλυμα), οὗ συνέπεια ἡ ἀνυπαρξία τοῦ γάμου. *Κρασσῆς* § 56. Ὡστε ἡ περὶ ἀκυρότητος τοῦ γάμου ἀπόφασις οὐδὲν ἄλλο βεβαίῳ εἰμὴ τὴν ὑπαρξίν τοῦ τοιοῦτου γεγονότος, οὗ ἔνεκεν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἡ κατὰ τὸ δίκαιον σχέσις τοῦ γάμου, διὸ καὶ κατὰ *ρομικὴν ἀκρίβειαν* οὐχὶ ὁ γάμος, ἀλλ' ἡ περὶ συνάψεως γάμου σύμβασις κηρύσσεται ἄκυρος. Ἐκ τούτου τὸ ζήτημα, ἂν, καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἔγκρισις τοῦ ἀκύρου γάμου, περὶ οὗ ὁ κ. *Κρασσῆς* ἀποδέχεται τὴν καταφατικὴν γνώμην π. χ. προκειμένου περὶ ἀκυρότητος λόγῳ πρὸς δικαιοπραξίαν ἀνικανότητος ἔνεκα φρενοβλαθείας, δὲν κωλύεται ἡ μετὰ τὴν ἀπόφασιν ἐπικύρωσις τοῦ γάμου δι' ἐγκρίσεως τοῦ ἀναγίψαντος φρενοβλαβοῦς (αὐτοῖσι § 60 ἐν τέλει καὶ § 62).—Τὴν αὐτὴν περίπου λύσιν ἀποδέχεται ὁ κ. *Κρασσῆς*, προκειμένου περὶ ἀκυρωσίας γάμου, καθόσον ὁ νόμος σιωπᾷ καὶ ὡς πρὸς τὴν περὶ τούτου ἀγωγήν. Μὴ ἀποδεχόμενος, ὅτι λόγῳ φόβου ἢ πλάνης ἀρμόζει ἐπὶ ἀκυρωσίμου γάμου ἡ χωροῦσα ἐπὶ τῶν δικαιοπραξιῶν ἀγωγή, συμπεραίνει ὅτι καὶ ἡ περὶ ἀκυρωσίας ἀγωγή οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ *προδικαστικὴ ἀγωγή*, δι' ἥς βεβαιοῦται τὸ γεγονός τὸ ἐπαγόμενον τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου, ἥτοι ἡ πλάνη, ὁ φόβος, ἡ βία (Αὐτ. § 69. Ἀνωτ. § 7, II ἐν τέλει).

παράνομον τὸν γάμον, κηρύττει αὐτὸν καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ πνευματικῶς ἄκυρον.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ διακρίνομεν τὴν ἀκυρωσίαν, καθ' ἣν ἡ ὑπαρξὶς πλημμελήματός τινος ἐν τῇ συμβάσει διδὲι εἰς ὠρισμένα πρόσωπα τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιδιώξωσι δι' ἀγωγῆς τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς. Τὰ τοῦ γάμου κωλύματα, ὄντα κατὰ κανόνα δημοσίας τάξεως, ἄγουσι κυρίως εἰς τὴν ἀκυρότητα, οὐχ ἥττον ὅμως ὑπάρχουσι θέματα, οἷα ἡ πλημμελής συναίνεσις ἐκ ψυχολογικῆς βίας⁽¹⁾, πλάνης ἢ δόλου, καθ' ἣν ὁ γάμος εἶνε ἀκυρώσιμος, καὶ ὄχι ἄκυρος (ἀνωτ. § 7, II).

9. **Διάκρισις κωλυμάτων.** Διεκρίναμεν ἤδη τὰ κωλύματα εἰς ἀπόλυτα καὶ εἰς σχετικά ('Ανωτ. § 7, III). Ἐτέρω σπουδαία διάκρισις εἶνε εἰς ἀνατρεπτικά, τὰ συνεπαγόμενα τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου, καὶ εἰς κωλύοντα τὴν σύστασιν, ἅτινα ὅμως δὲν ἐπάγονται τὴν ἀκυρότητα, καὶ τοιαῦτα εἶνε μόνον τὸ πένθιμον ἔτος, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐβδόμῳ βαθμῷ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας τελεσθεὶς γάμος κατὰ τὴν γνώμην τινῶν.

Τὰ ἀνατρεπτικά κωλύματα διακρίνονται πάλιν κατ' ἄλλας νομοθεσίας εἰς κωλύματα ἐκ λόγων δημοσίας τάξεως, καὶ εἰς κωλύματα χάριν ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ἡ διάκρισις αὕτη, στερουμένη παρ' ἡμῖν νομοθετικῆς ὑποστάσεως, εἰσῆχθη τελευταῖον παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἐπιζητούντων νὰ πληρώσωσι διὰ τῆς ἐρμηνείας τὸ ἐν τῷ θέματι τῆς ἀκυρότητος τοῦ γάμου χάσμα τῆς ἡμετέρας ρωμαϊκῆς νομοθεσίας⁽²⁾. Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἡ διάκρισις μεγάλην σημασίαν ἔχει, διότι ἐπὶ κωλυμάτων δημοσίας τάξεως ἐπιτρέπεται τῷ εἰσαγγελεῖ νὰ ἐπιδιώξῃ δι' ἀγωγῆς, ἐξ ἐπαγγέλματος ἐγειρομένης, τὴν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπαγγελίαν τῆς ἀκυρότητος τοῦ γάμου, ἐνῶ ἐπὶ κωλυμάτων ἐξ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος μόνον ὠρισμένα πρόσωπα κέκτληται τὸ δικαίωμα τοῦτο. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἡ μόνη σημασία τῆς διακρίσεως ἔγκειται εἰς

(1) Ἐκ τελείας μέθης ἢ ὀλικῆς βίας ὑπάρχει ἀκυρότης καὶ οὐχὶ ἀκυρωσία. Κατωτ. § 9.

(2) Κρασσῶ § 58.

ταῦτο, ὅτι ἐπὶ τῶν δημοσίας τάξεως κωλυμάτων ὁ γάμος οὐδέποτε κυροῦται ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀπαγγελίαν τῆς ἀκυρότητος τὸ Καταστατικὸν τῆς Ἱερ. Συνόδου (ἄρθρον ις') ἐπέτρεψε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ, ἅμα ὡς αὕτη πληροφορηθῇ τὴν τέλεσιν παρانونόμου γάμου, νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς πολιτικῆς, ὅπως αὐτεπαγγέλτως ἐνεργηθῶσι παρὰ τῶν δικαστηρίων τὰ ἐν τῷ πολιτικῷ νόμῳ ὀριζόμενα, ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος οὐδὲν εἰσέτι ὥρισε περὶ τοιαύτης ἐξ ἐπαγγέλματος ἐνεργείας τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς. Συνεπῶς αὕτη μόνον προκειμένου περὶ πράξεων ποινικῶς κολαζομένων δικαιούται νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀπαγγελίαν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς ἀκυρότητος τοῦ γάμου, ἥτοι ἐπὶ διαγμίας, καὶ ἐπὶ αἱμομιξίας ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ γάμου μεταξὺ ἐξ αἵματος συγγενῶν καὶ γνησίων ἀμφιθαλῶν ἢ ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν⁽¹⁾.

Ὡς ἀνατρεπτικὰ κωλύματα δημοσίας τάξεως χαρακτηρίζονται τὰ ἐξῆς: α'.) Ὑφιστάμενος ἤδη νόμιμος γάμος, ὡς τοιοῦτος δὲ θεωρεῖται καὶ ὁ ἀκυρώσιμος γάμος, ἐφ' ὅσον δὲν ἀπηγγέλθη ἡ ἀκυρότης αὐτοῦ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. — β'.) Ὁ γενόμενος τρίτος γάμος. — γ'.) Ἡ χειροτονία καὶ ἡ ὁμολογία παρθενίας. — δ'.) Ἡ συγγένεια ἐξ αἵματος, ἀγχιστείας, τριγενείας, μνηστείας, διαζυγίου, ἀγίου βαπτίσματος, ἢ εἰσποιήσεως καὶ ἡ μοιχεία (Ἀνωτέρω § 7). — ε'.) Ἡ ἔλλειψις ἀδείας ἐπίσκοπου. — ς'.) Ἡ ἀνικανότης πρὸς συνάφειαν ἐπὶ ἐκτετημημένου εὐνούχου.

Ὡς ἀνατρεπτικὰ κωλύματα ἐξ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος κατατάσσονται τὰ ἐξῆς: α'.) Ἀνικανότης πρὸς δικαιοπραξίαν ἐκ φρενοβλαβείας, ἥτις ἐπάγεται μὲν τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου, ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν βεβλαμμένος ἀνανήψας δηλώσῃ καθ' οἶον δῆποτε τρόπον, ὅτι ἀποδέχεται τὸν γενόμενον γάμον, οὗτος κυροῦται ὡς εἰ ἀρχῇθεν ἦτο νόμιμος. — β'.) Παντελὴς ἔλλειψις συννευσίσεως λόγῳ ὕλικῆς βίας⁽²⁾ ἢ μέθης ἀποκλειούσης τὴν

(1) Ποιν. Ν. 281, 283—285. Καλλιγᾶ, § 39, Κρασσᾶ § 60, 61. Ὁ Παπαρρηγ. § 60 δέχεται, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπιζητεῖ ἐξ ἐπαγγέλματος τὴν ἀκυρότητα, ὅπερ ἀποκρούεται ὀρθῶς.

(2) Ἡ ψυχολογικὴ βία καθίστασι ἀκυρώσιμον τὸν γάμον, ὡς καὶ ἡ πλημμελὴς συναίνεσις ἐκ πλάνης ἢ δόλου.

συνείδησιν. — γ'.) *Ἀνηβότης*· ἀλλὰ παρατεινομένης τῆς συμβιώσεως πέραν τῆς ἡθης, κυροῦται ὁ γάμος. — δ'.) *Ἐλλειψις συναινέσεως πατρὸς, ἢ μητρὸς ἐνασκούσης πατρικῆν ἐξουσίαν* (1). Ἐναντίον τῶν ἀρχαιότερον νενομοθετημένων, δέχονται ὅτι ἐπερχομένη ἐκ τῶν ὑστέρων ἡ τοῦ πατρὸς συναινέσις, κυροῖ τὸν γάμον, καὶ δὴ ὡς εἰ ἐξ ἀρχῆς ἦν νόμιμος (ex tunc), διότι κατ' Ἰουστινιανὸν ἡ ἐπίγνωσις χωρεῖ ἀναδρομικῶς, ἀφοῦ μάλιστα ὁ λόγος οὗτος δὲν ἀφορᾷ τὴν δημοσίαν τάξιν (2). — ε'.) *Ἡ ἐπιτροπεία*· ἀλλὰ τὸ ἐκ ταύτης κώλυμα ἐκλείπει καὶ ὁ γάμος κυροῦται μετὰ τὴν λογοδοσίαν καὶ τὴν ἐγκρίσιν αὐτῆς παρὰ τοῦ ἐνηλικιωθέντος.

(1) Εἴρηται, ὅτι ἐπὶ χειραφρέτου θυγατρὸς, πλὴν ἀνηλικίου καὶ στερουμένης πατρὸς, ἦτοι αὐτεξουσίας, ἀναγκαῖα ἡ συναίνεσις *μητρὸς τε καὶ συγγενῶν* κατὰ τὸ Ρ. Δ. διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου (Ἄνωτ. § 7, II). Ἡ ἔλλειψις τῆς τοιαύτης συναίνεσεως ἐπάγεται ἀκυρότητα; Ὁρῶμενοι ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι τὰ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νόμου γενόμενα εἰσὶν ἄκυρα, ἂν μὴ ἄλλως οὗτος ὁρίξῃ (L. 5 C. (1, 4) πρέπει νὰ ἀπαντήσωμεν καταφατικῶς. Ἀλλ' ὡς πρὸς μὲν τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς ἐδέχθημεν ἀργῶν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει τὸ συγγενικὸν συμβούλιον καὶ ἐξ ἑθους καταργηθεῖσαν τὴν συναίνεσίν του (σελὶς 8, σημ. 1). Ὡς πρὸς δὲ τὴν μητέρα ἄλλως ἔχει, διότι ἡ συναίνεσις τῆς ἀπαιτεῖται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ δικαίου (L. 20 C. (5, 4) καὶ L. 20, 23, 2), καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θεὸν νὰ θεωρηθῇ ἡ ἔλλειψις τῆς συναινέσεως αὐτῆς, ὡς ἐπαγομένη ἀκυρότητα τοῦ γάμου. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ οἱ φρονούντες, ὅτι καὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἡ γνώμη τυγχάνει ἀπαραίτητος, ὡς *Καλλιγᾶς* καὶ *Παπαρρ.* Ὁ κ. Κρασσᾶς ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει του δὲν ἀποκρούει μὲν, ἐν §§ 19 καὶ 20, τὴν ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου κρατοῦσαν διάταξιν, καθ' ἣν ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τῆς μητρὸς, ἐν ἰδιότητι συγγενοῦς, λόγῳ ὅτι οὐδὲν ἐν τούτῳ ἐκαινοτόμησεν ὁ νεώτερος νόμος, δεχόμενος ὅτι μόνον ἡ τῶν συγγενῶν γνώμη οὐδεμίαν νῦν δύναται νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν, ἀλλ' ἐν § 59, ἀποκλίνων καὶ τῆς τοιαύτης διάκρισιν ἀποδεχομένης γνώμης, ἐξομοιεῖ τὴν μητέρα ὡς πρὸς τὴν τοῦ γάμου συναίνεσιν πρὸς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς, καὶ ἀρνούμενος πᾶσαν ἐφαρμογὴν εἰς τὰς περὶ τούτου ρωμαϊκὰς διατάξεις, ἐπάγεται, ὅτι «κατ' ἀνάγκην οὐδ' αὐτὴ ἡ ἔλλειψις τῆς συναινέσεως τῆς μητρὸς καθίστησιν ἄκυρον τὸν γάμον, διότι μόνως αὐτῆς δὲν ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις, ἀλλ' ἡ τῶν συγγενῶν μεθ' ὧν καὶ αὐτὴ ὡς συγγενὴ συμπτᾶται».

(2) Τοιαύτη ἡ γνώμη τοῦ *Παπαρρ.* § 15 καὶ τοῦ κ. Κρασσᾶ ἐν νέᾳ ἐκδόσει § 60. (Τάναντία ἐν πρώτῃ ἐκδόσει § 62). Πλὴν ὑπάρχουσιν οἱ τάναντία ὑποστηρίζοντες, ὅτι δηλ. ἡ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν κώδικι διάταξις (L. 25 C. 5, 16 καὶ L. 7 pr. C. 4, 28) δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ γάμου, καθ' ὃν ἡ κύρωσις ἐπέρχεται ἐκ τοῦ νῦν (ex nunc), μὴ προσαπατιομένης ὅμως νέας ἱερολογίας. Ὁ *Καλλιγᾶς* § 48 μᾶλλον τῇ γνώμῃ ταύτῃ συντάσσεται.

Παύει δὲ τὸ κώλυμα καὶ διαρκούσης τῆς ἐνηλικιότητος, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος παραιτηθῇ τῆς ἐπιτροπείας καὶ λογοδοτήσῃ.

10. Δικαίωμα πρὸς ἀγωγὴν περὶ ἀκυρότητος ἔχουσιν, ἐκτὸς τῆς Εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς κατὰ τὰς ἀνωτέρω μνησθείσας περιπτώσεις τῆς διγαμίας καὶ τῆς αἰμομιξίας, προκειμένου μὲν περὶ ἀκυρότητος ἐκ λόγων δημοσίας τάξεως ἐκάτερος τῶν συζύγων καὶ πᾶς ἔχων συμφέρον χρηματικόν, δι' οὗ νομιμοποιεῖται εἰς τὴν δίκην, οἷον οἱ δανεισταὶ τῶν συζύγων. Ἐπὶ διγαμίας ὁμῶς τὴν ἀκυρότητα αἰτεῖται καὶ ὁ σύζυγος τοῦ πρώτου γάμου, διότι διὰ τοῦ δευτέρου γάμου προσεβλήθη ἡ προσωπικὴ του κατὰστασις.

Προκειμένου δὲ περὶ ἀκυρότητος ἐκ λόγων ἰδιωτικοῦ συμφέροντος δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ γενικῆς ἀρχῆς ὡς ἐκ τῆς διαφύρου φύσεως τῶν κωλυμάτων. Διακρίνομεν ὅθεν·

α') *Κωλύματα, ἀπολύτου ἀκυρότητος, ὧν ὑπαρχόντων οἱ τε σύζυγοι καὶ πᾶς ἔχων συμφέρον τρίτος δύναται να ἐγείρῃσιν τὴν περὶ ἀκυρότητος ἀγωγὴν*, καὶ ταῦτα εἶνε ἡ πρὸς δικαιοπραξίαν ἀνικανότης ἐνεκὲν φρενοβλαθείας, ἐκτὸς ἂν αὕτη εἶνε γνωστὴ τῷ ἑτέρῳ τῶν συζύγων, ὅποτε οὗτος θεωρεῖται παραιτηθεὶς κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ ἰδίου δόλου ὠφελήθῃ. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἢ κηδεμὼν τοῦ μαινομένου πρὸ παντὸς ἄλλου δικαιούται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀγωγὴν τῆς ἀκυρότητος.

β') *Κωλύματα, σχετικῆς ἀκυρότητος, ὧν ὑπαρχόντων τὴν περὶ ἀκυρότητος ἀγωγὴν ἐγείρει μόνος ἐκεῖνος, χάριν τοῦ ὁποίου ἀπαγγέλλεται ἡ ἀκυρότης*. Τοιοιυτοτρόπως, 1) *Ἐὰν ἐλλείπῃ ἡ συναίνεσις ἐνεκὲν ὕλικης βίας ἢ μέθης ἀποκλειούσης τὴν συνείδησιν*, τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ἔχει μόνον ὁ σύζυγος, ὅστις παρὰ τὴν βούλησιν του ἦλθεν εἰς γάμον, τοῦ ἑτέρου δεσμευομένου ἐκ τοῦ γενομένου τῇ συναίνεσει του γάμου. 2) *Ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνηβότης*, μόνος ὁ ἀνηβὸς τῶν συζύγων ἔχει τὴν ἀγωγὴν, ὡς καὶ ὁ ἐνασκῶν πατρικὴν ἐξουσίαν πατὴρ ἢ μήτηρ, ἂν μὴ συνήνεσεν εἰς τὸν γάμον. 3) *Ἐὰν ὁ γάμος ἐγένετο ἀνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ πατρὸς ἢ τῆς ἐνασκούσης πατρικὴν ἐξουσίαν μητρὸς*, μόνον οὗτοι προσβάλλουσιν αὐτὸν ὡς ἄκυρον. Ὁρθότερον δέ, ὅτι

τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀποσβέννυται ἅμα ὡς ὁ σύζυγος ἀποθάνῃ ἢ γίνῃ ἐνήλικος, διότι ἐκτοτε ἐκλείπει ὁ λόγος αὐτοῦ. 4) Ἐὰν ὑπάρχῃ τὸ ἐκ τῆς ἐπιτροπείας κώλυμα, μόνον ἢ ὑπὸ ἐπιμέλειαν διατελοῦσα, ὑπὲρ ἧς τὸ κώλυμα, δικαιούται εἰς ἀγωγὴν πορὶ ἀκυρότητος.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς α') μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ δικαιουμένου νὰ προσβάλλῃ τὸν γάμον ὡς ἄκυρον ὡς ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος περιουσιακοῦ συμφέροντος, ἂν ἡ ἀκυρότης προέρχηται ἐκ φρενοβλαθείας ἢ ἐκ λόγου ἀποκλείοντος τὴν συναίνεσιν, ἐκτὸς ἂν ὁ κληρονόμος ζῶν ἔτι δι' ἐγκρίσεως ἐκύρωσε τὸν γάμον. Ἐπίσης μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους, ἂν ἡ ἀκυρότης ὑφίσταται λόγῳ ἀνηθότητος ἢ ἐκ τοῦ κωλύματος τῆς ἐπιτροπείας. — Τὸ αὐτὸ κρατεῖ, ἐὰν ζῶντος τοῦ συζύγου, εἶχεν ἐγερθῇ παρ' αὐτοῦ, ἢ τοῦ ἐκπροσωποῦντος κατὰ νόμον αὐτόν, ἡ ἀγωγή, διότι αἱ περὶ προσωπικῆς καταστάσεως ἀγωγαὶ ἐξακολουθοῦνται παρὰ τῶν κληρονόμων. 6) Δὲν μεταβαίνει ὅμως εἰς τοὺς κληρονόμους, ὡς ὅλως προσωπικόν, ἂν ἡ ἀκυρότης προέρχεται ἐνεκεν ἐλλείψεως συναίνεσεως γονέως τινος, ὅποτε ἀποσβέννυται σὺν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καὶ ἂν ἔτι ζῶντος τοῦ γονέως εἶχεν ἐγερθῇ παρ' αὐτοῦ τοιαύτη ἀγωγή.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδεμία χωρεῖ παραγραφή ἐπὶ τῆς περὶ ἀκυρότητος τοῦ γάμου ἀγωγῆς, διότι, ὡς εἴρηται (ἀνωτ. σ. 17, σημ. 1) ἡ ἀγωγή αὕτη εἶνε προδικαστική, ἀπλῶς βεβαιοῦσα τὴν ὑπαρξίν γεγονότος τινος. Ἡ δὲ πενταετὴς παραγραφή τῶν περὶ προσωπικῆς καταστάσεως ἀγωγῶν δὲν χωρεῖ ἐπ' αὐτῆς κατὰ ρητὴν διάταξιν (L. 5. C. 7, 21).

11. **Συνέπειαι ἀκύρου γάμου.** Ἀφ' ἧς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως κηρυχθῇ ὁ γάμος ἄκυρος, χωρεῖ ἀναδρομικῶς ἡ ἀκυρότης αὕτη, εἰς τρόπον ὥστε οὐδὲν ἔννομον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου λογίζεται ἐπελθόν. Ἐνὸςφ ὅμως ὁ γάμος δὲν ἐκηρύχθη διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἄκυρος, ἐπιφέρει ἔννομα ἀποτελέσματα. Ἐκ τοῦ κηρυχθέντος ἀκύρου γάμου παραμένει μόνον πραγματικὴ κατάστασις, ἀποτελοῦσα φυσικὴν ἀθέμιτον συνάφειαν, ἐξ ἧς μόνον τὰ ἐκ τῆς νόθου συγγενείας κωλύματα γάμου διασφύζονται. Ἡ σχέσις ὅμως τῆς οἰκογενείας, καὶ αἱ

λοιπαὶ ἐκ τοῦ γάμου δημιουργούμεναι οὐδαμῶς ὑφίστανται. Τιμωροῦνται δὲ οἱ σύζυγοι ὡς αἰμομίκται μόνον καθ' ὅσον τυγχάνουσιν ἐν σχέσει ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ἢ ἀδελφῶν γνησίων (Ποιν. Ν. 281).

12. Νομιζόμενος γάμος ⁽¹⁾ (*matrimonium putativum*) λέγεται ὁ καλῇ τῇ πίστει, ἥτοι ἐν ἀγνοίᾳ τῶν κωλυμάτων ἐκ μέρους τοῦ ἑτέρου ἢ ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων, γενόμενος γάμος. Ἡ ἀγνοία ἐνταῦθα καὶ ἐξαίρεσιν εἶνε συγγνωστή, οὐ μόνον περὶ τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν νόμον στρεφομένη. Οὗτος, ἐφ' ὅσον δὲν ἐκηρύχθη δικαστικῶς ἄκυρος, ἐπάγεται ἀποτελέσματα νομίμου γάμου ὡς πρὸς τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα. Καὶ ἂν ὁ εἰς μόνον τῶν συζύγων διατελῇ ἐν καλῇ πίστει, ἐπέρχονται ὡς πρὸς ἀμφοτέρους ἀποτελέσματα ταῦτα.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ (*)

13. Μνηστεία λέγεται ἡ ἀμοιβαία τοῦ μέλλοντος γάμου ὑπόσχεσις. Κατὰ τοὺς Ῥωμαίους μνήμη καὶ ἐπαγγελία τῶν μελλόντων γάμων (*sponsalia sunt mentio et repromissio futurarum nuptiarum*).

Κωλύματα τῆς μνηστείας εἶνε τὰ τοῦ γάμου. Πλὴν οἱ ἄνθρωποι, ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἑτοῦς τῆς ἡλικίας των, εἶνε ἱκανοὶ πρὸς μνηστείαν, δὲν λύεται δὲ ἡ μετὰ τῶν μνηστεία, διαρκούσης τῆς ἀνηθότητος, οὐδὲ ἀμφοτέρων συναινούντων. Καὶ ὁ πένθιμος ἐνιαυτὸς δὲν κωλύει τὴν μνηστείαν.

14. Ἡ συναινεσις τῶν μνηστευομένων εἶνε ἀπαραίτητος,

(1) Ὁ περὶ τούτου θεσμὸς ἀναπτύχθη πληρέστερον ἐν ταῖς νεωτέραις θεσμοθεσίαις. Παρ' ἡμῖν βασίζεται ἐπὶ ἀντιγραφῆς τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου κηρύξαντος γνήσια τέκνα ἐξ ἀθεμίτου γάμου προσελθόντα (L. 57, §. 1 (23,2)).

(*) Καλλιγᾶ, § 56—63, Παπαρηγοπούλου § 65—75, Κρασσᾶ, § 73—83. Πανδ. (XXIII, 1), Κωδ. (V, 1). Βασιλ. (XXVIII, 1).

διδομένη κατὰ πάντα τρόπον (ἐγγράφως, προφορικῶς, δι' ἀγγέλου, δι' ἐπιστελῆς, διὰ παρενθέτου προσώπου). Ἡ δὲ τῶν ἐνασκούντων πατρικὴν ἐξουσίαν εἶνε ἀναγκαία προκειμένου περὶ μνηστείας ὑπεξουσίου, πρὸς τῇ τοῦ ὑπεξουσίου τούτου, ὅστις δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν συναίνεσίν του, καίτοι θέλει ὁ πατήρ. Ἡ ὑπεξουσία ὅμως σιωπῶσα, θεωρεῖται ὅτι συναινεῖ, δὲν δύναται δὲ νὰ ἀρνηθῇ, εἰμὴ ἂν τὸ πρόσωπον ᾗ ἀνάξιον καὶ αἰσχρόν. Ἐπὶ αὐτεξουσίῳ ἀνήβω ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ ἐπιτρόπου, ἐπὶ ἀνήβου δὲ θυγατρὸς καὶ ἡ τῆς μητρὸς καὶ τῶν συγγενῶν, ὧν διαφωνούντων ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον. Κατὰ τὰ λοιπὰ κρατεῖ ὅ,τι ἐπὶ γάμου.

15. **Παρένθετα πρόσωπα** λέγονται τὰ προξενούντα γάμον. Ταῦτα ἐκ τοῦ νόμου δὲν δικαιούνται ἀμοιβῆς· εἰν ὅμως συνεφωνήθη τοιαύτη, δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνει τὸ εἰκοστὸν τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς, ἂν ἡ προῖξ δὲν εἶνε ἀνωτέρα τῶν διακοσίων λίτρων χρυσοῦ, οὐδέποτε δὲ τὰς δέκα λίτρας (1).

16. **Ἀποτελέσματα τῆς μνηστείας** εἶνε τὰ ἐξῆς:

α') Ἐκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ ποστῇ τῆς μνηστείας· ὥστε δὲν τίκεται ἐξ αὐτῆς ἀγωγὴ ἐπὶ τελέσει τοῦ γάμου.

β') Ὁ μνηστήρ, κατὰ τινὰς συγγραφεῖς, ἔχει καὶ σήμερον τὴν περὶ ὕβρεως ἀγωγὴν ἐνεκὲν προσβολῆς τῆς μνηστῆς (contra ΑΠ. ποιν. 5 τοῦ 58).

17. **Λύσις τῆς μνηστείας** ἐπέρχεται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεμνηστευμένου, δι' ἀμοιβῆς συναίνεσεως, καὶ ἐνεκὲν ἐπελθόντος κωλύματος γάμου. Μορομερῶς δέ, διὰ τῆς ἀποστολῆς μνηστεύει τῇ μνηστεία σου οὐ κέχημαι (conditione tua non utor).

18. **Ἡ τέλεισις τῆς μνηστείας** γίνεται σήμερον δι' ἀπλῆς συναίνεσεως, καὶ οὐχὶ δι' ἱερολογίας, ἀπαγορευθείσης ταύτης δι' ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ 7 Φεβρ. 1834 καὶ 28 Ἀπριλίου 1835 (2).

(1) Ἐκάστη λίτρα ἰσοῦται πρὸς 14 περίπου δραχμάς.

(2) Ἱστορικόν. Ἀρχαιότερον ἡ μνηστεία ἐτελεῖται δι' ἐπερωτήσεως (sponsio), ἐπισφραγισμένης συμβολικῶς διὰ σιδηροῦ δακτυλίου καὶ δι' ἐναλλασσομένου ἄσπασμοῦ.

19. Ἀρραβῶν (sponsalia, arrha sponsalitia) εἶνε πρόσθετον καὶ παρεπόμενον σύμφωνον, εἰς ἐνδειξιν τῆς συναφθείσης μνηστείας, διδόμενον συνήθως ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος, ἐνίοτε δὲ ὑπὸ τῆς μνηστῆς· συγχρόνως δὲ εἶνε καὶ ποινὴ τοῦ προπετώσ ἀφισταμένου, καθόσον οὗτος ἢ ἐκπίπτει τῶν δοθέντων, ἢ ἀποδίδωσι τὸ διπλάσιον τῶν ληφθέντων.

Προϋπότητες τοῦ ἀρραβῶνος εἶνε ἔγκυρος μνηστεία· ἀκύρου δὲ οὐσης τῆς μνηστείας, ἀναλαμβάνεται ὁ ἀρραβῶν ὡς ἄνευ αἰτίας δοθείς.

Τίς ἡ τύχη τοῦ ἀρραβῶνος :

α') Ἀναλαμβάνεται, ἥτοι ἀποδίδεται ἀπλῶς ἄνευ ποινῆς μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, ἂν μὴ διὰ ρητῆς συμφωνίας μετατραπῇ εἰς πρόγαμον δωρεάν. Ἐπίσης, ἐὰν ἡ μνηστεία ἐλύθη θανάτῳ, ἢ ἔνεκεν ἐκλογῆς μονήρους βίου, ἢ λόγῳ ἐπελθόντος κωλύματος, ἢ ἄλλης τινος εὐλόγου αἰτίας (1) μονομεροῦς λύσεως, ἢ ἂν ἀνήλικος λύση μονομερῶς τὴν μνηστείαν.

β') Ἐκπτώσις τῶν δοθέντων ἢ ἀπόδοσις τοῦ διπλασίου τῶν ληφθέντων ἐπέρχονται, ὅταν ἀφίσταται τις ἄνευ εὐλόγου αἰτίας τῆς μνηστείας. Δυνατὸν ὅμως νὰ συμφωνηθῇ καὶ ἀπόδοσις τοῦ τετραπλασίου. Τὴν ποινὴν ὑπέχει ὁ γονεὺς, ἐὰν οὗτος παρεκώλυσε τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, τῆς μνηστῆς οὐσης ὑπεξουσίας.

20. Δωρεαὶ καὶ πρόστιμα.

Α'. Δωρεαὶ μνηστείας (sponsalitia largitas, donatio sponsalitia) λέγονται αἱ δωρεαὶ αἱ γινόμεναι ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς τοῦ γάμου τελέσεως (futuri causa matrimonii)· ὥστε κα-

(1) Εὐλόγοι αἰτίαι μονομεροῦς λύσεως φέρονται ἄσματος τοῦ μνηστοῦ ἀναστροφή, ἀνικανότης αὐτοῦ πρὸς γάμον, διαφυρὰ ὕψους ἢ δόγματος, προϋποτιθεμένου, ὅτι ταῦτα ἦσαν ἄγνωστα πρότερον παρὰ τοῦ ἀποχωροῦντος τῆς μνηστείας, ἢ ὅτι ἐπῆλθεν μετὰ τὴν μνηστείαν. Πρὸς δέ, ἀθέτησις τῆς πρὸς τὸν μνηστῆρα πίστεως τῆς μνηστῆς, παρέλευσις διετίας ἐπὶ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ, ἢ τριετίας ἐπὶ τῶν ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις διαμενόντων, ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας, ἂν μὴ ὠρισταὶ χρόνος πρὸς τοῦτο, τύχης ἐναλλαγῇ, καὶ ὅταν ἡ περιουσία εἶνε ὑπέγγυος εἰς τὸ δημόσιον ἢ βεβαρημένη ἔνεκεν χρεῶν. — Ἐξ εὐλόγου αἰτίας ἀναβάλλεται ὁ γάμος ἐπὶ τριετίαν.

θίστανται ἀμετάκλητοι ἐπελθόντος τοῦ γάμου, ἐνῶ μὴ προβάντος αὐτοῦ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ μεμνηστευμένου, τὰ παρ' αὐτοῦ δοθέντα δὲν ἀναλαμβάνονται, καίτοι ἀπαιτοῦνται παρ' αὐτοῦ ὅσα ὑπεσχέθη παρὰ τοῦ πρὸς ὃν ἡ ὑπόσχεσις ἢ τῶν κληρονόμων του, ἀποδίδονται δὲ τὰ πρὸς αὐτὸν παρ' ἐκείνων δωρηθέντα. Ταῦτα κατὰ διάταξιν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ὅστις ἐχορήγησε πρὸς τοῦτο προσωπικὴν ἀπαίτησιν ἢ πραγματικὴν ἀγωγὴν.—Τοῦ γάμου ματαιωθέντος ἐκ θανάτου, τὰ δωρηθέντα ἀπαιτοῦνται ὑπὸ παντὸς κληρονόμου, ἐὰν ἡ μνηστεία δὲν ἐπασφραγίσθη διὰ φιλήματος, ἐνῶ παραπεσόντος φιλήματος μόνον τὸ ἥμισυ ἀποδίδεται τῷ μνηστῆρι, ἢ τοῖς κληρονόμοις του, τὰ δ' ὑπὸ τῆς μνηστῆς δωρηθέντα πάντα ἀποδίδονται αὐτῇ ἢ τοῖς κληρονόμοις της.

Διαφέρει ἡ δωρεὰ μνηστείας τοῦ ἀρραβῶνος, διότι ἐνῶ ἡ δωρεὰ διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐν τῷ ἀρραβῶνι ἀμέσως μεταβιβάζεται εἰς τὸν λήπτην ἡ κυριότης τῶν διδομένων.

Β'. *Πρόστιμα*, ἢτοι ποινικὴ ρήτρα, ἐπὶ μὴ τελέσει τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ρωμαϊκὸν δίκαιον δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς, ἥτις δέον νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τὴν σύστασιν γάμου. Πλὴν ἡ 18ῃ Νεαρὰ τοῦ Λέοντος, περιεχομένη παρ' Ἀρμενοπούλῳ (Δ'. ἀ. 24), κατέστησεν ἰσχυρὰν τὴν διὰ τυχὲν λύσιν τῆς μνηστείας συνομολόγησιν ποινικῆς ρήτρας, ἥτις διάταξις ἰσχύει καὶ σήμερον, διότι ἡ περὶ ἀπαγορεύσεως τῶν προστίμων μεταγενεστέρα διάταξις Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (ἔτος 1092) δὲν ἔχει κῦρος παρ' ἡμῖν, ὥς μὴ περιληφθεῖσα παρ' Ἀρμενοπούλῳ (1).

(1) Ἀποζημίωσις ὁρεῖται παρὰ τοῦ ἄνευ εὐλόγου αἰτίας μὴ προβαίνοντος εἰς τὸν γάμον πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων, καίτοι μὴ συνομολογηθέντος προστίμου. Βεβαίως οὐχὶ κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ρωμ. δίκαιον. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάταξιν τοῦ Λέοντος τὴν κυρώσαντα τὰ πρόστιμα, δὲν ὑπάρχει λόγος πρὸς ὑποστήριξιν ἀρνητικῆς γνώμης. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀποζημίωσις ἀπορρέει ἐξ οἵονεὶ ἀδικήματος (Κρασσᾶ § 83).

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

I. Προσωπικαὶ σχέσεις (*).

21. **Αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τῶν συζύγων** δὲν κανονίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου, διότι οὗτος χάριν εὐπρεπείας δὲν ἐπεμβαίνει εἰς αὐτάς, ἅτε διεπομένους ὑπὸ τῆς ἠθικῆς. Ἀναγνωρίζει ὅμως, ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑπερέχει τῆς γυναικός, ἥτις ὀφείλει σέβας καὶ ὑποταγὴν, ἐνῶ καὶ ὁ ἀνὴρ ὀφείλει νὰ σέβηται αὐτήν. Τούτου ἕνεκεν ἀπαγορεύεται ἡ ἐνάσκησις ποινικῆς ἢ ἀτιμωτικῆς ἀγωγῆς μεταξὺ τῶν συζύγων, οἵτινες ἐνάγονται δι' ἐπεικαστέρων ἀγωγῶν. Ὁ δὲ ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 377) τιμωρεῖ ἡπιώτερον τὴν μεταξὺ συζύγων κλοπὴν ὥς ὑπεξαίρεσιν καὶ ἐπὶ ἐγκλήσει τοῦ παθόντος. Ἐκτὸς τούτων, οἱ σύζυγοι ἔχουσι διὰ τὰς ἀμοιβαίας ἀπαιτήσεις τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας.

Ἡ γυνὴ φέρει τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἀνδρός, ἐνὸς παρμένει ἐν τῇ χηρείᾳ, ἀκολουθεῖ ἅμα τῷ γάμῳ (*ipso facto*) τὴν ἐθνικότητα, τὴν κατοικίαν καὶ τὴν δοσιδικίαν αὐτοῦ (Ἀστ. Ν. 94. Πολ. Δικ. 18 § 1). Ὁ ἀνὴρ κινεῖ τὴν περὶ ὕδρευς ἀγωγὴν τῆς γυναικός ἐξ ἰδίου προσώπου ὥς παθόντος. Δύναται δὲ νὰ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου ὥς πληρεξούσιος αὐτῆς, λαμβάνων προηγουμένως τὴν προσήκουσαν πληρεξουσιότητα (Πολ. Δικ. 91).

22. **Συνοίκησις καὶ διατροφή.**

Α'. Ἡ συνοίκησις τῆς γυναικός μετὰ τοῦ ἀνδρός ἐπιβάλλεται τόσον εἰς ἐκείνην, ἐνὸς τῇ παρέχεται οἴκησις ἀνάλογος πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ὅσον εἰς αὐτόν, ὅστις ὀφείλει νὰ τὴν δέχεται ἐν τῇ οἰκίᾳ. Κατὰ τὴν νομολογίαν, ἡ ἐγκατάλειψις τῆς συζυγικῆς οἰκίας παρὰ τῆς γυναικός ἐπάγεται ἀπώλειαν τῆς διατροφῆς, καὶ υποχρέωσιν εἰς ἀποζημίωσιν τοῦ

(*) Καλλιγᾶ, § 64—69. Παπαρηγοπούλου, § 91—112. Κρασσᾶ, § 84—86. Μακκελδεϋ, § 514. Φραρίτης § 95. Ἀρμεν. (6, 2, α' καὶ β') (6, 3, α') Νεαρά 117, β' § 5. Πον. Ν. 377.

ὕπαιτίου τῆς ἐγκαταλείψεως συζύγου. Βίᾳ ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐξανγκασθῇ τις εἰς συνοίκησιν, κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην. — Ὁ χωρισμὸς ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης ἐπάγεται παῦσιν τῆς πρὸς συνοίκησιν ὑποχρέωσης.

Β'. Ἡ διατροφή τῆς γυναικὸς βαρύνει τὸν ἄνδρα, ὡς φέροντα τὰ βάρη τοῦ γάμου. Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ περιπέσῃ εἰς μανίαν, δύνανται ὁ κηδεμὼν καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς νὰ ζητήσωσι παρὰ τοῦ ἀμελοῦντος ἀνδρὸς τὴν διατροφήν καὶ περίθαλψιν αὐτῆς, ἐν περιτῶσει δὲ θανάτου καὶ τὰ ἐξοδα τῆς κηδείας της. Ἡ γυνὴ δὲν ὀφείλει διατροφήν τοῦ ἀνδρὸς (Κρασσᾶ § 66, Καλλιγᾶ § 80. Ἄλλ' ὁ Παπαρρηγ. § 93 δέχεται τοιαύτην ὑποχρέωσιν, εὐπορούσης τῆς γυναικὸς).

II. Σχέσεις περιουσίας.

Α'. ΠΡΟΙΞ (Dos, res uxoriae) (*).

Γενικά.

23. **Ἱστορικόν.** Ἀργὰ ἐμφανίζεται ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ ὁ θεσμὸς τῆς προίκος. Ὁ αὐστηρὸς γάμος τοῦ ἀρχαιοτέρου δικαίου δὲν ἠνείχετο τὸν ἐλευθεριάζοντα τοῦτον θεσμόν, διότι κατ' αὐτὸν πᾶσα ἡ τῆς γυναικὸς περιουσία ἴδιον κτῆμα τοῦ ἀνδρὸς καθίστατο, τοῦ ἀνδρὸς φέροντος πάντα τὰ βάρη. Ἐπεκράτησεν ὅμως κατ' ἔθιμον, ἵνα ὁ πα-ῆρ συνιστᾷ πρεῖκα τῇ θυγατρὶ, λόγῳ ὅτι αὕτη ἐδίδετο ὡς κληρὸς τῆς πατρικῆς οὐσίας, διότι διὰ τοῦ γάμου ἡ θυγάτηρ ἀπεξενούτο παντὸς ἐπ' αὐτῆς κληρονομικοῦ δικαιώματος, ἅτε ἐξερχομένη τῆς πατρικῆς οἰκογενείας. Μόλις ἐπὶ Αὐγούστου (νόμος Ἰούλιος καὶ Πάππιος Ποππαῖος, 757 ἄ. Κ. Ρ.) νομοθετικῶς ἐκυρώθη ἡ πρὸς σύστασιν τοιαύτης προίκος ὑποχρέωσις.

Τούναντίον μετὰ τοῦ ἐλευθέρου γάμου ἀνεπτύχθη ὁ θεσμὸς τῆς προίκος, διότι κατ' αὐτὸν ἡ γυνὴ διετῆρει τὴν ἰδίαν περιουσίαν,

(*) Καλλιγᾶ § 70—109. Παπαρηγοπούλου § 114—157, 162—187. Κρασσᾶ § 87—157. Παῖδ. [XXIII. 3]. Κωδ. [V. 12 καὶ 23]. Βασίλ. [XXIX, 1, 2, 5 καὶ 6].

καὶ οἰκεία βουλήσει παρῆχεν ἐξ αὐτῆς τῷ ἀνδρὶ χάριν τῶν γαμικῶν βαρῶν.

24. Εἶδον θεσμοῦ. Ὁ θεσμός τῆς προικός, ὡς ἀφορῶν περιουσιακὰς σχέσεις, διέπεται ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἠθικῆς. Κατὰ δύο δὲ συστήματα κυρίως ἐπεκράτησε, τὸ τῆς κοινοκτημοσύνης, καθ' ὃ οἱ σύζυγοι ἔχουσιν ἴσα δικαιώματα καὶ ταῦτὰ συμφέροντα ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, κοινῆς καθισταμένης, καὶ τὸ τοῦ προικώου θεσμοῦ (προίκειος διαίτησις), καθ' ὃν ἡ περιουσία ἐκάστου τῶν συζύγων παραμένει διακεκριμένη, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου.

25. Ὅρισμός. Προίξ λέγεται πᾶσα ἀπὸ τῆς γυναικὸς τῶν βαρῶν τοῦ γάμου ἐνεκεν ἐπαύξεσις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός. Ἀναλύοντες τὸν ὅρισμόν τοῦτον, παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

α'. Σκοπὸς τῆς προικός εἶνε ἡ ἐπαύξεσις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός.

β'. Λόγος δὲ τῆς ἐπαυξήσεως τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἅτινα φέρει ὁ ἀνὴρ, δι' ὃ καὶ ὁ Τρυφωνῖνος διδάσκει, ὅτι «οὐκ ἔστι προίξ ἢ τὰ βάρη τοῦ γάμου μὴ δουλεύουσα». Τὸ σύμφωνον, δι' οὗ μετατίθενται τὰ βάρη εἰς τὴν γυναῖκα εἶνε ἄκυρον. Ἀλλ' ἡ προίξ δίδεται μὲν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου ἐνεκεν, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅμως νὰ χρησιμεύσῃ ἐμμέσως (δι' ἐπαυξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός) εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ νὰ ἐξαντληθῇ πρὸς τοῦτο.

γ'. Ἡ τῆς προικὸς αἰτία διηνεκὴς ἐστὶ (Παῦλος, dotis causa perpetua est), διότι ἡ βραδυτέρον ἀναπτυχθεῖσα πρὸς ἀπόδοσιν ὑποχρέωσις δὲν εἶνε στοιχεῖον ἢ ἄμεσος νομικὴ συνέπεια, ἐνυπαρχουσα ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς προικός.

δ'. Ἐκεῖ ἡ προίξ, ὅπου τὰ βάρη τοῦ γάμου (ibi dos esse debet ubi onera matrimonii sunt). Δὲν εἶνε ὅμως κανὼν διέπων τὴν ἐννοίαν τῆς προικὸς ἢ μετὰ τῶν βαρῶν μετάθεσις τῆς προικός, ὅταν ταῦτα μετατίθενται εἰς ἕτερον πρόσωπον, διότι τοῦτο συμβαίνει ἐξ εἰδικῶν λόγων ὡς, ἐπὶ καθολικῆς ἐταιρίας, καθ' ἣν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ προίξ τοῦ ἐταίρου, ὁπότε μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐταιρίας, ὁ ἐταῖρος ἀναλαμβάνων τὴν προίκα, ἀποχομίζει αὐτῆς καὶ τὸ βάρος τοῦ γάμου.

ε'. Ἀπὸ τῆς γυναικὸς δίδεται ἡ προίξ, τοῦτέστιν ἕνεκεν τῆς γυναικὸς, ἀδιάφορον δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα τίς ὁ δίδων αὐτήν, εἴτε αὐτὴ ἡ γυνή, εἴτε ἄλλος τις.

ς'. Τὰ τῆς προικὸς εἶνε δημοσίας τάξεως (dos reipublicae interest), καθόσον δι' αὐτῆς ὑποθάλλεται ὁ γάμος, ἐξασφαλίζεται ἡ γυνή, δι' ἧς ἐν γένει ἐνδιαφέρεται ἡ πολιτεία, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀξίωμα, ὅτι ἐν τοῖς ἀμφιβάλοις ὑπὲρ τῆς προικὸς ἀποφαινόμεθα.

ζ'. Οὐδεμία προικὴ ἐνοχὴ συνεστῶτος τοῦ γάμου, οὐδ' ὑπὸ αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν, διότι ὡς εἴρηται, ἡ τῆς προικὸς ἀπόδοσις δὲν ἔγκειται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς προικὸς. Μετὰ τὴν λύσιν ὁμῶς τοῦ γάμου γεννᾶται ἐκ τῆς προικὸς ἐνοχὴ πρὸς ἀπόδοσιν αὐτῆς, ἀναγομένη εἰς τὰς οἰονεὶ συμβάσεις, διότι δὲν ὑπάγεται εἰς τὰς καθ'αυτὸ συμβάσεις, οὐδὲ εἰς τὰς ἐξ ἀδικημάτων ἐνοχάς.

η'. Ἡ προίξ δὲν εἶνε δωρεὰ ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα· διότι ἡ διὰ τῆς προικὸς ἐπαύξησις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς δὲν γίνεται ἐξ ἐλευθεριότητος, ὡς ἐπὶ δωρεᾶς, ἀλλ' ἐξ ὑποχρέωσως νομικῆς ἢ ἠθικῆς· πρὸς δέ, τῶν γαμικῶν βαρῶν ἕνεκεν, καὶ οὐχὶ χαριστικῇ αἰτίᾳ, δι' ἧς ὅπερ ὁ κανὼν, ὅτι οὐδεὶς ἐκ δύο ἐπιμερῶν αἰτιῶν τὸ αὐτὸ ἀπαιτεῖ, ὁ ἰσχύων ἐπὶ δωρεᾶς, δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ προικὸς, ἐκτὸς ἂν εἰδικῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ λόγῳ προικὸς ὑποσχεθὲν κληροδοτηθῇ. Ἐπομένως δὲν χωρεῖ ἡ Παυλιανὴ ἀγωγή κατὰ τοῦ λαβόντος προίκα, ἐν καλῇ πίστει διατελούντος, ἐκτὸς ἂν αὕτη ἡ γυνή συνίστησι προίκα ἐπὶ βλάβῃ τῶν δυνειστῶν. Καὶ ἂν ἀκόμη ἀπηλλάγη ὁ ἀνὴρ τῆς πρὸς ἀπόδοσιν ὑποχρέωσως, τοῦτο δὲν δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν προίκα ὡς δωρεάν, διότι, ὡς εἴρηται, ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις δὲν εἶνε στοιχείον τῆς προικὸς, ἢς διηνεκῆς ἡ αἰτία. Ἀλλ' ἡ παραίτησις τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀποτελεῖ δωρεάν.

θ'. Ἡ προίξ ἀποτελεῖ δωρεάν ὡς πρὸς τὴν γυναικα, ὅταν δίδεται ἀμέσως πρὸς αὐτήν παρὰ μὴ ὑποχρέου πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ὅταν πρὸς τὸν ἄνδρα ἀμέσως δίδεται εἶνε δωρεὰ ὡς πρὸς τὴν γυναικα, διότι καὶ τότε ἀμέσως ἐπαυξάνει ἡ περιουσία αὐτῆς, καὶ ἀγωγήν ἔχει μετὰ τὴν λῆψιν τοῦ γάμου πρὸς ἀνάληψιν. Συνεπῶς ἐπὶ τοιαύτης προικὸς χωρεῖ ἡ Παυλιανὴ ἀγωγή κατὰ

τῆς γυναικός, καὶ ἐν καλῇ πίστει οὔσης, καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἐνῷ τοῦναντίον δὲν χωρεῖ ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα. Ὡς ὁπωρεῖ ἡ τοικυῦτη προίξ δύναται νάνγκληθῇ. Διαφέρει ὁμως τῆς κοινῆς ὁπωρεῖς, διότι ἐνῷ ἡ γυνὴ εἶνε ὁπωροδόχος, δὲν συμπράττει εἰς τὴν σύστασιν τῆς τοικυῦτης προικός, ἀμέσως ἐπιδιδομένης εἰς τὸν ἄνδρα.

1. Προϋποθέσεις τῆς προικός εἶνε ὁ νόμιμος γάμος, οὐχὶ ἀπλῶς ὁ νομιζόμενος· ὥστε πρὸ τοῦ γάμου καὶ μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει προίξ, διότι ἐλλείπουνσι τὰ βάρη τοῦ γάμου. Ἐπιτρέπεται ὁμως ἡ σύστασις προικός ὑπὸ προθεσμίας ἢ αἵρεσιν, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς δὲν ματαιοῦται ἢ ἀλλοιοῦται ὁ σκοπὸς τῆς προικός, ὅτε ἄκυρος ἡ σύστασις, οἷα ἡ ὑπόσχεσις τῆς γυναικός πρὸς σύστασιν προικός μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς. — Συνεπῶς ἡ προίξ δύναται νὰ συσταθῇ εἴτε πρὸ τοῦ γάμου, εἴτε καὶ συνεστῶτος αὐτοῦ. Πρὸ τοῦ γάμου ὁμως συστάσα διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς τελέσεως αὐτοῦ, ἥς ἡρτημένης οὐδὲν ὀφείλεται. Ἀνεπίδεκτος αἰρέσεως ἢ προθεσμίας εἶνε κατ' ἐξαίρεσιν ἡ σύστασις προικός δι' ἀποποιήσεως κληρονομίας ἢ κληροδοσίας, ἐνῷ ἂν ἀντικείμενον τῆς προικός εἶνε κεκτημένη κληρονομία ἢ ὁλόκληρος περιουσία ἢ περὶ προικός ὑπόσχεσις διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ γάμου. Ἡ δὲ προίξ ἐνεκεν κληροδοσίας διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ γάμου μόνον ἂν ρητῶς διέταξε τοῦτο ὁ διαθέτης. Δυνάτὸν ὁμως ὁ γάμος νὰ μὴ ἀποτελῇ αἵρετιν, ἀλλὰ μέλλουσιν αἰτίαν, ὁπότε τὰ προικῶα πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου μεταβιβάζονται κατὰ κυριότητα καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὸν ἄνδρα (1). Ἐρ

(1) Πάντως ὁ γάμος εἶνε ὅρος, ὑφ' ὃν γίνεται ἡ τῆς προικός σύστασις, διότι δὲν ὑπάρχει προίξ ἄνευ γάμου. Ὅσάκις ὁμως τὰ προικῶα ἐπιδίδονται τῷ ἀνδρὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, διακρίνομεν, — α') ἂν οἱ συμβαλλόμενοι συνεφώνησαν, ἵνα ἀμέσως περιέλθῃ ἡ κυριότης αὐτῶν εἰς τὸν ἄνδρα, ὅτε ὁ γάμος δὲν εἶνε αἵρεσις, ἀλλὰ μέλλουσα αἰτία, ἥς μὴ πληρωθείσης τὰ δοθέντα μετὰ τῶν προσαυξημάτων καὶ καρπῶν ἀπαιτοῦνται ἐπὶ μὴ παρακολουθησάσῃ αἰτία παρὰ τοῦ συστήσαντος τὴν προίκα ἢ παρὰ τῆς γυναικός, ἂν ἡ πρόθεσις τοῦ συστήσαντος ἦν νὰ παραμείνωσιν αὐτῇ καὶ τοῦ γάμου μὴ ἐπελθόντος. — Ἄν ὁ παραδιδούς δὲν ἦτο κύριος ἡ χρησιμησία ἄρχεται καὶ συμπληροῦται πρὸ τοῦ γάμου, ἂν ἡ προίξ συνέστη ὑπὸ μέλλουσιν αἰτίαν, τοῦ ἀνδρός ὡς ἴδιον χρησιδεσπόζοντος τὰ δοθὲν μέχρι τοῦ

ἀμφιβολία ὅμως, προκειμένου μὲν περὶ πραγματικῶν δικαιωμάτων, κρατεῖ ἡ λύσις, ὅτι ἡ πρόθεσις τῶν συμβαλλομένων ἦν, ἵνα πάραυτα μεταβιθασθῇ ἡ κυριότης εἰς τὸν ἄνδρα ἐπὶ μελλούσῃ αἰτίᾳ, προκειμένου ὅμως περὶ ὑποσχέσεως πρὸς προῖκα, αὕτη πάντως διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, καὶ μὴ ρητῶς ἐδηλώθη τοῦτο (1). Ἀλλὰ τὰ παραδοθέντα οὐδέποτε πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου καθίστανται προικῶν. Ἐπὶ ἀκύρου γάμου δὲν ὑπάρχει προίξ, τὰ δὲ τοιαύτη αἰτία δοθέντα ἀναζητοῦνται, ἐκλιπούσης ὅμως τῆς ἀκυρότητος, τὰ σωζόμενα μετατρέπονται εἰς προῖκα. — Πληρωθεῖσα λογίζεται ἡ αἵρεσις ἢ ἡ προικὸς αἰτία, ἅμα ὁ ἄνὴρ προβῇ εἰς γάμον, ἢ ἐπελθόντος γεγονότος, οὗ ἕνεκεν ἀδύνατος ἡ σύναψις γάμου (θάνατος ἐνὸς τῶν συμβαλλομένων κλπ.). Ἀτονεῖ ὅμως ἡ αἵρεσις ἢ προικὸς αἰτία, εἰάν τις τῶν συμβαλλομένων διατελῇ ἤδη ἐν γάμῳ ἢ μνηστείᾳ μεθ' ἑτέρου προσώπου, διότι ἡ πρόθεσις τοῦ συνεστῶτος εἶνε γὰρ συστήσῃ προῖκα πρὸς σύναψιν γάμου ἄνευ ἀνατροπῆς προὑπάρχοντος τοιούτου ἢ μνηστείας.

γάμου, ἀπὸ τούτου δὲ ὡς ἀλλότριον. Ἄν ὅμως ὁ γάμος ἀποτελεῖ αἵρεσιν, χρησι-
κτησίᾳ δὲν χωρεῖ ἡρημένης ταύτης οὔτε λόγῳ προικὸς, οὔτε ὡς ἰδίῳ (ὅρα Κα-
τωτέρω § 28, II, γ'). — β') ἂν οἱ συμβαλλόμενοι διετύπωσαν τὸν γάμον ὡς αἵ-
ρεσιν, ὅτε ἀπὸ τοῦ γάμου ἡ κυριότης μεταβιβάζεται τῷ ἄνδρὶ, καίτοι πρὸ τῆς τε-
λέσεως ἐπεδόθησαν τὰ προικῶν τῷ ἄνδρὶ. Ἀλλ' ἂν ὁ συστήσας παρέδωκεν ὑπὸ
αἵρεσιν τῷ ἄνδρὶ, ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δόλου, διεκδικῶν τὰ δοθέντα
κατ' αὐτοῦ, κατὰ τρίτον ὅμως ὁρθῶς διεκδικεῖ αὐτά. Ἄν ὁ γάμος μὴ ἐπακολου-
θῇ, οἱ τοῦ μέσου χρόνου καρποὶ δὲν ἀποδίδονται, διότι ἡ αἵρεσις περιέχει ἐν
ἑαυτῇ καὶ προθεσμίαν, ἐνῶ ἂν ἐπακολουθῇ, ἀποκερδαίνει αὐτοὺς ὁ ἄνὴρ ὡς ἰδίους
καὶ δὲν ἐπαυξάνουσι τὴν προῖκα. Ἀπονούσης τῆς αἵρέσεως, τὰ δοθέντα ἀπο-
δίδονται μετὰ τῶν παρακολουθημάτων, εὐθυνομένου τοῦ ἀνδρὸς ὡς κακῆς πίστεως
κατόχου, ἅτε γνωρίζοντος ἀρχῇθεν τὴν ἐνδεχομένην ἀπόδοσιν, ἀλλ' ἂν ἡ γυνὴ διεκ-
δικῇ πάντως ὁ ἄνὴρ εὐθύνεται, ἐφ' ὅσον δὲν κατέβαλε τὴν ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμέλειαν.

(1) Ἡ αἵρεσις αὕτη εἶνε γνησίᾳ, μὴ ὑπαγομένη εἰς τὰς σιωπηρὰς αἵρέσεις,
τὰς ἐκ τοῦ νόμου (cond. juris) ἐγκειμένας τῇ δικαιοπρασίᾳ, ἅτε ἀπορρέουσα ἐκ
τῆς σιωπηρῶς ἐκυκαλουομένης περὶ αὐτῆς θελήσεως τῶν συμβαλλομένων, καὶ μὴ
ρητῶς ἐδηλώθη τοῦτο. Ἐπομένως ἡ περὶ προικὸς ὑπόσχεσις καθ' ἑαυτὴν εἶνε τελεία,
μὴ ἔχουσα ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τὴν τοῦ γάμου τέλεσιν, ἀλλὰ πάντως διατελοῦσα
ὑπὸ τὴν σιωπηρῶς τεθειμένην τοιαύτην αἵρεσιν. Ἀπὸ τοῦ γάμου ἄρα χωρεῖ ἡ τῆς
ὑποσχεθείσης προικὸς ἀπαίτησις.

ια'. Ἡ προίξ δίδεται τῷ ἀνδρί· ἂν ὅμως ἐδόθη τῇ γυναικί,
αὕτη ὀφείλει νὰ συστήσῃ προίκα· ἄλλως ὁ δοὺς ἀναλαμβάνει.
Ἄν ὅμως τῇ ἐδόθη μετὰ τὸν γάμον, ὁ σύζυγος ἔχει ἀγωγὴν ἐπὶ
ἐκτελέσει. Ἄν δὲ ἐδόθη πρὸ τοῦ γάμου τῷ πατρὶ τοῦ ἀχειραφέ-
του ἀνηλίκου, οὗτος ἀποδίδει αὐτῷ τὴν προίκα μετὰ τὴν τέλει-
σιν τοῦ γάμου. — Ἀφ' ἧς κατηρτίσθη ἡ περὶ ὑποσχέσεως προικὸς
δικαιοπραξία, ὁ ἀνὴρ δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ αὐτήν, ἐκτὸς ἂν
πρὸ τοῦ γάμου συνέστη ἡ προίξ, ὑπότε ἡ ἀπαιτήσις χωρεῖ ἀπὸ
τῆς τελέσεως αὐτοῦ, ἂν μὴ ἄλλως συνεφωνήθη. *Εὐδικον* πρὸς
τοῦτο μέσον εἶχεν ὁ ἀνὴρ τὴν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγὴν ἐπὶ
τῆς ἀτύπου ὑποσχέσεως, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὀφειλομένης
προικὸς *ἐκτακτον ἐκβίασιν* (*extraordinaria cognitio, ἢ con-*
ditio ex lege). *Οὗτος χρηματικὸν ἢ καρποφόρου ἀντικειμένου*
τῆς ὑποσχεθείσης προικὸς, ὀφείλονται τόκοι ἢ καρποὶ μετὰ πά-
ροδον διετίας ἀπὸ τοῦ γάμου μέν, ἂν πρὸ αὐτοῦ ἡ ἅμα αὐτῷ
ἐγένετο ἡ ὑπόσχεσις, ἀπὸ τῆς ὑποσχέσεως δέ, ἂν αὕτη ἐγένετο
μετὰ τὸν γάμον, ἐκτὸς ἂν ἐν τῷ μεταξύ ἐγένετο ὄχλησις, ὅποτε
ἀπὸ ταύτης ἄρχεται ἡ πρὸς πληρωμὴν τόκων ἢ καρπῶν ὑπο-
χρέωσις⁽¹⁾. Ἀλλ' ἂν ὁ ὑποσχεθεὶς ἔφερε τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἀ-
ποκρούει τοὺς μετὰ διετίαν ἐκ τοῦ νόμου τόκους ἢ καρποὺς διὰ
τῆς ἐνστάσεως τοῦ ὁδίου. Ἐνέχεται δὲ πάντοτε μόνον ἕνεκεν
ὁδίου καὶ ἀμελείας ἀήτους ἐν τοῖς ἰδίοις. Ἀπολαμβάνει δὲ καὶ
τοῦ *εὐεργετήματος τῆς εὐπορίας* ⁽²⁾.

ιβ'. *Ἀντικείμενον προικὸς εἶνε πᾶν τὸ δεκτικὸν συναλλαγῆς*
(*πᾶν τὸ ἐκτελεστικὸν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῇ γυναικί*)

(1) Παρὰ Ῥωμαίους ὁ μετὰ τὴν διετίαν ὀφειλόμενος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τόκος
ἦν 4 οἰο. Ἡδὲ ὅμως, συνεπεία τοῦ νόμου 39Ε' τοῦ 1882 (ἄρθρ. 1) ὁ τόκος
τῆς ὑπερήμερίας εἶνε 8 οἰο. Τινὲς ὅμως θεωροῦσιν ἰσχύουσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν διὰ-
ταξιν ἔτι, ὡς εἰδικῆν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

(2) Τὸ *εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας* εἶνε προσωπικόν, ἀπορρέον ἐκ τῆς σχέσεως
τῶν προσώπων μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ περὶ προικὸς ὑπόσχεσις ὥστε ἀπολαμβάνει
αὐτοῦ ἡ μὲν ὑποσχεθεῖσα γυνὴ αἰείποτε, ἂν ὅμως ὁ πρὸς πατρός ἀνιὼν ὑποσχέθη,
μόνον *συνεστῶτος* τοῦ γάμου ἐναγόμενος, διότι μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὴν
κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νάποδεχθῇ τὸ τοιοῦτον *εὐεργέτημα*, εἰάν οὐδεὶς ὑπάρχῃ ὁδός.
Οἱ κληρονόμοι αὐτῶν δὲν ἀπολαμβάνουσι τοῦ *εὐεργετήματος*, ἐκτὸς ἂν εἶνε ἐκ τῶν
προσώπων ἅτινα πάντοτε ἐνέχονται μέχρις εὐπορίας. Παραίτησις δὲ ἀπὸ τοῦ *εὐε-*
ργετήματος δὲν συγχωρεῖται.

αὐτῆς, διότι ἐν τῇ κτήσῃ τῆς κληροδοσίας καὶ ἡ τῆς προικὸς σύστασις, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως, ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν ἀπειποιήθῃ τὴν κληροδοσίαν καὶ ὅτι συνήφθῃ ἤδη ὁ γάμος. Κατὰ τὴν ὀρθοτέραν δὲ γνώμην ὅτε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ θεωροῦνται κληροδόχοι, καὶ ἀμφοτέρωθεν δύνανται νά πατήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κληροδοσίας, ἀπαξ ὅμως ὀφειλομένης. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐκ συνετοχῆς δανεισταί, καθόσον ἡ γυνὴ μετέρχεται τὴν ἐκ τῆς κληροδοσίας ἀγωγὴν, ὀφείλουσα ὅμως νά ασφαλίσῃ τὸν κληρονόμον κατὰ πάσης ἀγωγῆς τοῦ ἀνδρός καὶ ἀποκτώσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν καταβολήν, οὐχὶ ὡς προῖκα, διότι τοιαύτη δὲν συνιστᾶται διὰ τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα καταβολῆς. (Παπαρ. § 139, Κρασσῶς § 98). Ὁ ἀνὴρ δὲ εὐθύνεται ὡς ἐκ τῆς προικῶς σχέσεως, παραλείπων τὴν ἀπαίτησιν τῆς κληροδοσίας, ἢ ἰδίᾳ ὑπαιτιότητι ἡττηθεὶς ἐν τῇ περὶ καταβολῆς δίκῃ.

Β'. Παρ' ἡμῖν. Κατὰ νεώτερον νόμον ⁽¹⁾ τὰ προικοσύμφωνα δέον νά συντάσσωνται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐπισήμως ἐνώπιον συμβολαιογράφου. Κατὰ δὲ τὸν περὶ μεταγραφῆς νόμον (ἄρθρον 1 καὶ 4), ἡ κυριότης τῶν ἀκινήτων δὲν μεταβιβάζεται, οὐδὲ συνιστᾶται πραγματικὸν δικαίωμα, ἄνευ μεταγραφῆς τοῦ περὶ αὐτῶν συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου. Ὡστε ἡ ἰδιότης τοῦ προικῶς ἄρχειται ἀπὸ τῆς τοιαύτης μεταγραφῆς.

Ἐπομένως παρ' ἡμῖν κρατῇ μόνον ἡ ὑπόσχέσις σύστασις τῆς προικὸς διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου, προσαπαιτουμένης πάντως ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός πρὸς τελειοποίησιν τῆς συμβάσεως, διότι δὲν τεκμαίρεται ἀποδοχὴ ἐκ μόνου τοῦ γάμου, ἀφοῦ καὶ ἄνευ προικὸς ὑπάρχει γάμος ⁽²⁾. Καὶ ἡ ἀπλὴ ὑπόσχεσις περὶ μελλούσης συστάσεως προικὸς δέον νά γίγνηται διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου, διότι ἄλλως, ἐκβιαζομένη δι' ἀγωγῆς, θὰ ἐπέφερε σύστασιν προικὸς ἄνευ τοιούτου, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νόμου ⁽³⁾.

(1) Ν. περὶ χαρτοσήμου τοῦ 1836, ἄρθρ. 42 Ν. ΑΧΚΕ' τοῦ 1887, ἄρθρ. 48.

(2) Κρασσῶς § 99 καὶ Παπαρρ. § 141. Ἀλλ' ὁ Καλλιγᾶς § 78 δέχεται σιωπῆρὰν κατὰ τεκμήριον ἀποδοχὴν ἐκ τῆς τελείσεως τοῦ γάμου.

(3) Ὁ Καλλιγᾶς § 78 καὶ ὁ Α.Π. 52 τοῦ 71 ἐναντίαν λύσιν δίδουσιν, ἐνῷ ὁ Κρασσῶς § 99 τὴν ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἐπομένως παρ' ἡμῖν κρατῇ μόνον ἡ ὑπόσχέσις σύστασις τῆς προικὸς διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου, προσαπαιτουμένης πάντως ἀποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός πρὸς τελειοποίησιν τῆς συμβάσεως, διότι δὲν τεκμαίρεται ἀποδοχὴ ἐκ μόνου τοῦ γάμου, ἀφοῦ καὶ ἄνευ προικὸς ὑπάρχει γάμος. Καὶ ἡ ἀπλὴ ὑπόσχεσις περὶ μελλούσης συστάσεως προικὸς δέον νά γίγνηται διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου, διότι ἄλλως, ἐκβιαζομένη δι' ἀγωγῆς, θὰ ἐπέφερε σύστασιν προικὸς ἄνευ τοιούτου, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νόμου.

Ἀναγκαία λέγεται ἡ ὑπὸ τῶν νόμων ὑποχρέων συνιστωμένη προίξ, κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὴν ἐκουσίαν, ἣν συνίστησι πᾶς ὁ πρὸς τὴ συμβάλλεσθαι ἱκανός. Ἡ τοιαύτη ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρέωσις εἶναι προσωπική, μὴ μεταβαίνουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ὑποχρέου, οὐδὲ εἰς τοὺς τῆς δικαιουμένης γυναικός. Παύει δὲ ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις, ἐὰν ἡ θυγάτηρ προβαίνει εἰς γάμον παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς συναίνεσιν, εὐλόγως ἀρνούμενου αὐτήν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅταν ὑπάρχῃ λόγος ἀποκληρώσεως.

Ἡ ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρέωσις ἔπαξ μόνον ὑφίσταται· ὥστε λυθέντος τοῦ γάμου, μόνον ἂν ἐπεστράφη ἡ προίξ τῷ συστήσαντι, ὑποχρεοῦται οὗτος ἐκ δευτέρου νὰ συστήσῃ αὐτήν, ἐκτὸς ἂν ἐν τῷ μεταξύ ἡλאתτώθῃ ἡ περιουσία του. Ἄν ὅμως ἡ θυγάτηρ ἔλαβε τὴν προίκα, δὲν ὑποχρεοῦται εἰς ἀνασύστασιν ὁ πατήρ· ἐκτὸς ἂν ἐν τῷ μεταξύ τυχαίως ἀπωλέσθῃ ἡ προίξ.

Τὸ ποσὸν τῆς προίκος κλονίζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν καὶ εὐπορίαν τοῦ συνιστῶντος αὐτήν, ὡς καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός. Ἄν μὲν εἰς ἀβελανιεὶς ἀνείνησεν εὐφροσύνη καὶ ἀνδρὶς ἐν πτωχείᾳ.

28. **Εἶδη προίκος.** Ὡς ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ συνιστῶντος τὴν προίκα διακρίνεται αὕτη εἰς τὰ ἐξῆς εἶδη.

Α'. **Πατρικὴ (profectitia)** λέγεται ἡ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τῶν ἀνιόντων αὐτοῦ συσταθεῖσα προίξ καὶ προερχομένη ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν, εἴτε αὐτεξουσία, εἴτε θετὴ εἶναι ἡ θυγάτηρ. Δέον ὅμως, α') ἡ τοιαύτη προίξ νὰ συνιστᾶται πρὸς ἐκπλήρωτον τοιοῦτου καθήκοντος, καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλου λόγου· ὥστε δὲν ὑπάρχει πατρικὴ προίξ, ὅταν ὁ συνιστῶν αὐτήν ἀνιών ἐκπληροῖ αἵρεσιν ἢ ἐγγύησιν δοθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τρίτου ὑποσχεθέντος τῇ θυγατρὶ προίκα, καὶ β') νὰ μειῶται ἡ περιουσία τοῦ πατρὸς διὰ τῆς σιστάσεως αὐτῆς, δι' ὃ ἡ προίξ ἢ συστᾶσα, παραιτηθέντος τοῦ πατρὸς τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπαχθείσης κληρονομίας ἢ κληροδοσίας, εἶναι ἀπροσπόριστος, καὶ οὐχὶ πατρικὴ, ἅτε μὴ ἐπαγομένης τῆς τοιαύτης παραιτήσεως μείωσιν τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς. — Πατρικὴ θεωρεῖται ἡ παρὰ τρίτου συστᾶσα προίξ, ἐὰν ἐκ τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ ὑποχρεοῦται ὁ πατήρ· ὅταν λ. χ. ὁ τρίτος ἐνεργῇ κατ' ἐντολήν τοῦ πατρὸς.

Β'. **Ἀπροσπόριστος (adventitia)** λέγεται ἡ μὴ ἐκ τοῦ πα-

ἀρχὴν διὰ τὴν ἀντιδιαστολήν πρὸς τὴν ἐκουσίαν, ἣν συνίστησι πᾶς ὁ πρὸς τὴν συμβάλλεσθαι ἱκανός. Ἡ τοιαύτη ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρέωσις εἶναι προσωπική, μὴ μεταβαίνουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ὑποχρέου, οὐδὲ εἰς τοὺς τῆς δικαιουμένης γυναικός. Παύει δὲ ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις, ἐὰν ἡ θυγάτηρ προβαίνει εἰς γάμον παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς συναίνεσιν, εὐλόγως ἀρνούμενου αὐτήν, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅταν ὑπάρχῃ λόγος ἀποκληρώσεως.

τὸ ποσὸν τῆς προίκος κλονίζεται ἀναλόγως πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν καὶ εὐπορίαν τοῦ συνιστῶντος αὐτήν, ὡς καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός. Ἄν μὲν εἰς ἀβελανιεὶς ἀνείνησεν εὐφροσύνη καὶ ἀνδρὶς ἐν πτωχείᾳ.

§ 33. αρ. 28

ρὸς ἢ τῶν τούτου ἀνιόντων καὶ ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν πορρέουσα προίξ, οἷα ἡ παρὰ τρίτου καὶ ἡ παρὰ τῆς γυναικὸς.

Γ'. Ἀναληπτέα (receptitia) λέγεται ἡ ἀπροσπόριστος προίξ, σάκις προστεθῇ ἡ ἰδιαιτέρα συμφωνία περὶ ἐπαναστροφῆς αὐτῆς εἰς τὸν συστήσαντα μετὰ τὴν θανάτῳ τῆς γυναικὸς λύσιν τοῦ γάμου. *[ἡμεῖς οὖν ἀπὸ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς ἐπαναστροφῆς τὴν προίκα ἀναληπτέα καὶ ἀδιατίμητον ἐκρίναμεν.]*

Διατετιμημένη καὶ ἀδιατίμητος προίξ

τοῦ γάμου συνεστῶτος

29. Προίξ διατετιμημένη (dos aestimata). Διατίμησις προικῶν ἢ διατετιμημένη προίξ λέγεται ἡ ὑπὸ τὴν συμφωνίαν, τι ἀντικείμενον τῆς προικὸς δὲν εἶνε αὐτὰ ταῦτα τὰ ἐπιδιδόμενα, ἀλλ' ἡ συνομολογηθεῖσα ἀποτίμησις, συστάσα προίξ. ὅστε ἀντικεμῖνον τῆς διατετιμημένης προικὸς εἶνε αὐτὴ ἡ ἀποτίμησις, καὶ νομικὸς τύπος αὐτῆς εἶνε ἡ ἀγοραπωλησία (aestimatio venditio est). Δὲν διέπεται ὁμως καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς ἀγοραπωλησίας, διότι ὁ χαρακτήρ τῆς προικὸς παραμένει ἀναλλοίωτος. Ἐντεῦθεν ἐπὶ τῆς διατετιμημένης προικὸς φαρμύζονται τὸ μὲν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀγοραπωλησίας, τὸ δὲ αἱ τῆς προικὸς, ὡς ἐξῆς.

I. Ὡς ἐκ τῆς ἀγορασίας.

α'. Ἀργεὶ ἡ περὶ ἀπαλλοτριώσεως τῶν προικῶν ἀκινήτων πογόρευσις, τὰ δὲ προσανξήματα καθίστανται περιουσία τοῦ υδρὸς καὶ οὐχὶ προικῶα.

β'. Ὁ ἀνὴρ ἐνάγει τὸν συστήσαντα τὴν προίκα διὰ πᾶσαν καὶ τούτου ὑποχρέωσιν διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀγορασίας ἀγωγῆς, καὶ ἔκκεν ἐκνικήσεως.

γ'. Ὁ κίνδυνος τῶν διατετιμημένων βαρύνει τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῆς διατιμήσεως, ὡς χρηματικῆς ἀπαιτήσεως ὀφειλέτην.

δ'. Χωρεὶ χρησικτησίᾳ τῶν διατετιμημένων, ἂν ταῦτα εἶνε ἀλλότρια, τίτλῳ ἀγορασίας καὶ οὐχὶ προικὸς.

II. Ὡς ἐκ τῆς προικῶας αἰτίας.

α'. Ἡ διατίμησις, ἂν συνομολογήθῃ πρὸ τοῦ γάμου, διατελεῖ ὑπὸ τὴν αἴρεσιν τοῦ γάμου, ὥστε πρὸ τῆς πληρώσεως αὐτῆς ὁ

άνηρ δὲν χρησιδεσπόζει, οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ προσκυζήματα τὰ πρὸ τοῦ γάμου καθίστανται προικῶα.

β'. Ὁ άνήρ φέρει τὸν κίνδυνον τῆς καταστροφῆς ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, τὸν δὲ τῆς χειροτερεύσεως καὶ διὰ τὸν πρὸ αὐτοῦ χρόνον, εἰάν ἐπέλθῃ ὁ γάμος, διότι μόνον διὰ τῆς καταστροφῆς πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου δὲν καθίσταται τελεία ἡ ἀγοραπωλησία, καὶ ἐπελθόντος τοῦ γάμου. Ἐπὶ ἀγοραπωλησίας ὅμως ὁ κίνδυνος ὅρα τὸν ἀγοραστὴν ἀπὸ τῆς καταρτίσεως αὐτῆς.

γ'. Τὴν κυριότητα τῶν διατετιμημένων ὁ άνήρ ἀποκτᾷ ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐκτὸς ἂν αὕτη τῷ μετεβιβάσθῃ πρὸ τοῦ γάμου, ὁπότε, ἂν μὴ ὁ γάμος προβῇ, ταῦτα διεκδικοῦνται, διότι δὲν ἐπηκολούθησεν ἡ τῆς διατίμησεως αἰτία· ὥστε χρησικτησία δὲν χωρεῖ ἡρτημένης τῆς τοῦ γάμου αἱρέσεως (ὅρα Ἀνωτέρω § 24. ι', σημ. 1).

δ'. Ἐν τῇ διατίμῃσιν ἀπαιτεῖται αὐστηρὰ ἰσότης αὐτῆς πρὸς τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀξίαν· δι' ὃ ἐν περιπτώσει ἀνισότητος προστατεύεται ἡ γυνή, ὡσάκεις αὕτη συνίστησι τὴν προῖκα, ἢ ὁ άνήρ, ὡσάκεις ζημιοῦται, ὅταν ὁ συνιστῶν αὐτὴν εἶνε τρίτος. Πρὸς τοῦτο χρηγεῖται ἡ περὶ προικὸς ἀγωγὴ, δι' ἧς ἡ γυνή ἀναλαμβάνει τὰ διατετιμημένα, ὅταν ἡ διατίμησις ἢ ἔλασσων τῆς ἀληθοῦς ἀξίας, ἐκτὸς ἂν ὁ άνήρ προτιμᾷ νὰ παράσχη δικαίαν ἀποτίμησιν (1).

Ὁ δὲ άνήρ, ἂν ἡ ἀποτίμησις ἢ μείζων τῆς ἀληθοῦς ἀξίας, προστατεύεται, δικαιούμενος κατ' ἐπιλογὴν νὰ παράσχη τὴν δικαίαν ἀποτίμησιν ἢ τὰ διατετιμημένα, ὧν μὴ σωζομένων, καταβάλλει τὸ ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ ὁρισθὲν τίμημα, ἂν ἀδύνατος ἢ ἐξέυρεσις τοῦ ἀληθοῦς τοιούτου.

ε'. Ἡ γυνή, λυθέντος τοῦ γάμου, ἀπαιτεῖ τὴν ἀποτίμησιν διὰ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀγοραπωλησίας, καὶ ἂν ἀκόμη τῆς προικὸς ἐκνικηθείσης, ἡ γυνή εἶχεν ἀποζημιώσει τὸν ἄνδρα.

(1) Ὑπάρχει ἐνταῦθα facultas alternativa, οἷα καὶ ἐπὶ ὑπερόγκου βλάβης. Ἄν τὰ διατεθειμένα συνεστῶτος τοῦ γάμου κατεστράφησαν, ἡ γυνή ἀφείλει νὰ κρεσθῇ εἰς τὴν γενομένην ἀποτίμησιν, ἐκτὸς ἂν ἀπώλοντο πταίσματι τοῦ άνδρός, ὁπότε εὐδύνεται οὗτος μέχρι τῆς ἀληθοῦς ἀξίας.

τῶν προικῶν (1). ὥστε ταῦτα καθίστανται μέρος τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός ἅμα τῇ συστάσει τῆς προικός. Ἡ κυριότης τοῦ ἀνδρός εἶναι οἷα ἤθελεν εἶσθαι προσγενομένη τῷ ἀνδρὶ οἰαδῆποτε ἄλλῃ, καὶ οὐχὶ προικὸς αἰτία. Ἐντεῦθεν προικὸς αἰτία (titulus pro dote) χρησιδεσπόζει ὁ ἀνὴρ καὶ ἀποκτᾷ κυριότητα. Ἐνασκει δὲ τὰς εἰς τὸν κύριον ἀνηκούσας ἀγωγάς, ἥτοι τὴν ἐκδικητικὴν, τὴν πουβλικιανήν, τὴν περὶ κλοπῆς ἀγωγὴν καὶ τὴν τῶν κλοπιμαίων ἀπαίτησιν. Ἐχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως, τῆς χρήσεως καὶ καρπώσεως τῶν προικῶν ἰδίᾳ δικαίῳ, καὶ οὐχὶ ὡς ἐνασκῶν δικαίωμα ἐκ τοῦ νόμου ἀνῆκον τῇ γυναικί, κτῶ- μένος τῶν καρπῶν διὰ τῆς ἀποχωρίσεως καὶ οὐχὶ διὰ τῆς συλλογῆς αὐτῶν, παντὸς δὲ προσαυξήματος αὐτοδικαίως. Συνωδᾷ τούτοις, τὰ ἐπὶ τῶν προικῶν ὑφιστάμενα ὑπὲρ ἀνδρός πραγμα- τικὰ δικαιώματα ἀποσβέννυνται διὰ συγχύσεως καὶ ἐπικτήσεως, ὡς καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν προικῶν βαρύνοντα τὰ ἴδια τοῦ ἀνδρός.

32. Προικῶν ἀκίνητα. Ὁ ἀνὴρ ὡς κύριος τῶν προικῶν ὑπεβλήθη εἰς περιορισμούς τινες τεθειμένους χάριν τοῦ συμφέρον- τος τῆς γυναικός. Τὸ πρῶτον ἐπὶ Αὐγούστου (Lex Julia de adulteriis) ἀπηγορεύθη ἡ ἀπαλλοτριώσεις τῶν ἀκινήτων ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς γυναικός καὶ ὑπεξουσίας οὔσης, ἡ δὲ παραχώ- ρησις ὑποθήκης καὶ ταύτης συναινέσεως. Ὁ δὲ Ἰουστινιανός, ἵνα μὴ ἡ παντελής ἀπαγόρευσις τῆς ὑποθήκης καταβολιεύηται διὰ

(1) Ζήτημα θεωρητικῶς περιμάχητον κατέστη ἡ ἔννοια τοῦ ἐπὶ τῆς προικὸς δι- καιώματος τοῦ ἀνδρός. Οἱ Γλωσσογράφοι παρεδέχοντο, ὅτι ἀνὴρ ἔχει τὴν πολιτικὴν κυριότητα (civiliter), ἡ δὲ γυνὴ τὴν φυσικὴν (naturaliter). Ἄλλοι, ὡς ὁ Δό- νελλος, διέστελλον κατὰ τὸ εἶδος τῆς προικός, ἂν δῆλα δὴ ἦν διατετιμημένη ἢ ἀδια- τίμητος· ἑτέροι παραδέχονται, ὅτι ἐπὶ μὴ ἀντικαταστατῶν ὁ ἀνὴρ ἔχει ἰδιοκτησίαν καὶ διαχείρισιν (dominium cum administratione), ἡ δὲ γυνὴ ἰδιοκτησίαν ἀρ- γοῦσαν (d. dormiens). Οὐδὲ πάντα ταῦτα, οὐδ' ἡ βραδύτερον ἀναπτυχθεῖσα περὶ προικὸς ἀπόδοσις μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ χορηγηθεῖσα τῇ γυναικὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἐκδικητικὴ ἢ ὑποθηκικὴ τῶν προικῶν, ἀνατρέπουν τὸ τῆς κυριότητος ἀνδρός ἐπὶ τῆς προικὸς συνεστῶτος τοῦ γάμου δικαίωμα, περὶ οὗ ὁ Οὐλπιανὸς λέγει, προικιμάτων ἐστὶ τὸ τῆς δεσποτείας τοῦ ἀνδρός γινόμενον καὶ τότε κωλύεται ἐκποιεῖσθαι (L. 13 § 2 (23, 5)). Ἡ ἀπαγόρευσις δὲ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ ἀκινήτου μαρτυρεῖ καὶ αὕτη τὴν τοῦ ἀνδρός κυριότητα (Καλλιγᾶ § 84, Κρασσᾶ, § 119).

τῆς συναινέσει αὐτῆς ἀπαλλοτριώσεως, ἐθέσπισαν, ὅτι καὶ συναι-
νούσης τῆς γυναικὸς ἀπαγορεύεται τῷ ἀνδρὶ ἢ τοῦ προικιμαίου
ἀκίνητου ἀπαλλοτριώσεις. *Ἐχει δὲ ἡ ἀπαγόρευσις τὴν ἐννοίαν,
ὅτι περιλαμβάνει πᾶσαν πράξιν τοῦ ἀνδρός, ἐπαγομένην καθόλου
ἢ ἐν μέρει μετάθεσιν τῆς κυριότητος, οἷον δωρεάν, κληροδοσίαν.
Στερεῖται προσέτι ὁ ἀνὴρ τῆς περὶ διαιρέσεως κοινοῦ, αὕτη ὅμως
στρέφεται ἐναντίον αὐτοῦ, τῆς παραχωρήσεως ὑποθήκης, τῆς συ-
στάσεως δουλείας, ἢ πραγματικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τοῦ προικῶν
ἀκινήτου, ὡς καὶ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τοιοῦτου ἢ ἀποσβέσεως
διὰ παραγραφῆς. Συνεπῶς τὸ προικῶν ἀκίνητον ἐξαιρεῖται τῆς
χρησικτησίας, ἐκτὸς ἂν αὕτη ἤρξατο πρὸ τῆς προικῶς ιδιό-
τητος.

*Ὅροι τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης εἶνε· α') προικιμαῖον ἀκί-
νητον, ἥτοι αἰτία προικὸς γεγόμενον τῆς δεσποτείας τοῦ ἀνδρός,
β') γάμος νόμιμος, διότι ἐπὶ κεκωλυμένου δὲν χωρεῖ ἡ ἀπαγό-
ρευσις, πλὴν ἂν ὁ γάμος ἄκυρος ᾖ ὡς ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας τῆς
γυναικὸς, ὅποτε χωρεῖ πρὸς προστασίαν αὐτῆς.

*Ἡ ἀπαγόρευσις περιλαμβάνει, οὐ μόνον τὸ ἀκίνητον, ἀλλὰ
καὶ πᾶσαν προσαύξησιν, ἐκτὸς ἂν αὕτη προέρχεται ἐκ πράξεως
τοῦ ἀνδρός ἢ ἐκ δικαστικῆς κατακυρώσεως. Ἐπιξετάθη δὲ ἡ
ἀπαγόρευσις, διὰ τῆς ἐρμηνείας, καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸν μνηστῆρα
δοθέντων προικὸς αἰτίᾳ, ἐὰν ἡ μνηστὴ ἔχη ἀπαίτησιν ἕνεκα τοῦ
μὴ ἐπακολουθήσαντος γάμου.

*Ἀργεὶ ἡ ἀπαγόρευσις· α') ἐὰν ἀντικείμενον τῆς προικὸς εἶνε
δικαίωμα ἐπικαρπίας, ἐμφυτεύσεως καὶ ἐπιφανείας, ἢ ἐὰν ὁ
ἀνὴρ ἐπὶ πᾶσι χρησικτησίας νομὴν ἔχει, διότι δὲν πρόκειται προι-
κιμαῖον ἀκίνητον· β') ἐὰν τὸ προικιμαῖον ἀκίνητον δὲν ἀποδί-
δεται εἰς τὴν γυναῖκα, ὡς ἐπὶ ἀναληπτέας καὶ διατετιμημένης
λόγῳ πωλήσεως προικὸς, ὡς καὶ ὅταν ὁ ἀνὴρ ἔχει τὴν ἐπιλογὴν
διαζευκτικῶς ὀφειλομένου ἀκινήτου καὶ ἑτέρου πράγματος, ἢ ὅταν
ὁ ἀνὴρ ἀποκερδαίνει τὸ πρᾶγμα· γ') ἀφ' οὗ τοῦ ἀκινήτου
παύσῃ ὁ προικῶν, ἥτοι ἐὰν ἀντηλλάγη, ἢ τοῦ νόμου ἐπιτρέ-
ποντος ἐπιστράφη συνεστῶτος τοῦ γάμου εἰς τὴν γυναῖκα, ἢ ἐὰν
εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς ἀνήκῃ ἢ τῆς προικὸς ἀπαίτησις· δ')
μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἐκτὸς ἂν δὲν ἀπεδόθη τὸ προικῶν

ἡ δὲ λύσις τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀπαίτησιν
Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου

ἀκίνητον καὶ ὑφίσταται τὸ πρὸς ἀπαίτησιν τῆς προικὸς δικαίωμα τῆς γυναίκος, ὅποτε καὶ τοῦ γάμου λυθέντος ὑφίσταται ἡ ἀπαγόρευσις· ε') ὅταν ἡ ἀπαλλοτριώσις γίνεται ἐκ τοῦ νόμου (λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης λ. χ.) ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἡ ἔνεκεν πραγματικῶν δικαιωμάτων, κεκτημένων προτοῦ καταστῇ τὸ ἀκίνητον προικιμαῖον, ὡς ἐπὶ ὑποθήκης.

33. Ἀκυρότης τῆς ἀπαλλοτριώσεως. Ἡ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ἀπαλλοτριώσις εἶνε ἄκυρος. Εἶνε δὲ ἡ τοιαύτη ἀκυρότης ἀπόλυτος, ἐπαγομένη ἀκυρότητα καὶ αὐτῆς τῆς δικαιοπραξίας, διότι οὕτω καὶ μόνον προστατεύεται ἡ γυνή. Συνεπῶς ὁ ἀνὴρ καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου διεκδικεῖ τὸ πωληθέν, ἀλλ' ὀφείλει ἀποζημιῶσιν τῷ ἀγοραστῇ, ὅστις ὅμως δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπισχέσεως τοῦ ἀκινήτου, ὅπως μὴ ματαιωθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἡ γυνή διεκδικεῖ τὸ ἀπαλλοτριωθέν, ἀλλὰ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, χωρὶς νὰ ὀφείλῃ ἀποζημιῶσιν τινα, διότι ἡ ἀπαλλοτριώσις εἶνε ἀπολύτως ἄκυρος, ὑποκειμένη ὅμως εἰς ἀπαίτησιν καθ' ὅσον κατέστη πλουσιωτέρα.

34. Κύρωσις τῆς ἀκύρου ἀπαλλοτριώσεως ἐπέρχεται εἰς τὰ ἐξῆς θέματα· α') ἅμα τὸ ἀκίνητον ἀποβάλλῃ τὴν ιδιότητα τοῦ προικίου, ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ ἐναλλαγῆς αὐτοῦ, ὅταν ἀποκερδαίνει τὴν προίκαν ὁ ἀνὴρ, ἢ ἐκ τῶν δύο κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ἀνδρὸς διαζευκτικῶς ὀφειλομένων ἀκινήτων, ἀμφοτέρων ἐκποιηθέντων, ἡγόρασε τὸ ἐν ὃ ἀνὴρ, ὅτε κυροῦται ἡ τοῦ ἐτέρου ἐκποίησης, ἢ ὅταν ἡ γυνή ἀποζημιούται ὅπως δὴ ποτε· β') ὅταν ἡ γυνή μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀποδεχθῇ τὸ ἀντάξιον τοῦ ἀκινήτου ὡς ἱκανοποιηθεῖσα, διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου συναίνεσις αὐτῆς πρὸς κύρωσιν τῆς ἀπαλλοτριώσεως.

Ἡ κύρωσις χωρεῖ, ἂν ἡ ἐγένετο, καὶ οὐχὶ ἀναδρομικῶς ἂν ἡ ἐτελέσθη ἡ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ἀπαλλοτριώσις. Δι' αὐτῆς ὅμως δὲν ἐπέρχεται ἄμεσος μεταβίβασις τῆς κυριότητος, ἀλλ' ὁ ἐκδικῶν τὸ πωληθέν ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐκ τῆς συμβάσεως ἐνστάσεως, καὶ ἰδίως τῆς ἀγορασίας.

35. Ἐναλλαγὴν προικίων λέγεται ἡ συνεστῶτος τοῦ γάμου ἐξ ἀμοιβαίας συναίνεσεως τῶν συζύγων ἀντικατάστασις τοῦ ἀρχικῶς ἐπιδοθέντος ἀντικειμένου τῆς προικὸς δι' ἐτέρου

Ἡ ἀναλλαγήν ἐστὶν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἀρχικοῦ προικίου δι' ἑτέρου ἀντικειμένου, ὅπως ἀμοιβαίως ἐκτιμῶνται καὶ διὰ τῆς συμβολῆς καὶ τῆς ἐξουσίας. τὸ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀγοραστῆς δὲ εἶναι ὁ ἀποσκοπὸν ὁ νόμος τὸ ἀνὴρ καὶ τὴν ἀνδρὸς ἀποζημιῶσιν τῷ ἀγοραστῇ, ὅστις ὅμως δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπισχέσεως τοῦ ἀκινήτου, ὅπως μὴ ματαιωθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἡ γυνή διεκδικεῖ τὸ ἀπαλλοτριωθέν, ἀλλὰ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, χωρὶς νὰ ὀφείλῃ ἀποζημιῶσιν τινα, διότι ἡ ἀπαλλοτριώσις εἶνε ἀπολύτως ἄκυρος, ὑποκειμένη ὅμως εἰς ἀπαίτησιν καθ' ὅσον κατέστη πλουσιωτέρα.

τοιούτου. Πρὸς προστασίαν τῆς γυναικὸς· δέον, ἵνα ἡ ἐναλλαγὴ ἢ ἰσχυρὰ, νὰ μὴ ~~ζημιώ~~ται ἐξ αὐτῆς ἡ γυνή. Ὁφέλεια τῆς γυναικὸς δὲν ἀπαιτεῖται, διότι τότε ἡ ἐναλλαγὴ μετατρέπεται εἰς δωρεὰν ἀπαγορευμένην μεταξὺ συζύγων. Ὡς σύμβασις ἡ ἐναλλαγὴ καταρτίζεται: ἀμοιβαίᾳ συναινέσει· ἀλλ' ἀπαιτεῖται σήμερον καὶ δι' αὐτήν, ὡς συνιστῶσαν προῖκα, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος συμβολαιογραφικὸν ἔγγραφον.

Ἀντικείμενον τῆς ἐναλλαγῆς δύναται νὰ ᾖ καὶ χρῆμα ἀντὶ πράγματος καὶ πρᾶγμα ἀντὶ πράγματος, κατὰ ρῆσιν Μοδεστίνου. Ἐπιτρέπεται ὅθεν ἀδιακρίτως συνεστῶτος τοῦ γάμου καὶ ὡς ἐναλλαγὴ ἀδιατιμήτου προικιμαίου ἀκινήτου (fundus dotali) πρὸς διατετιμημένον, καίτοι τοῦτο προσβάλλει τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀπαλλοτριώσεως (1).

36. **Ἐκνίκησις προικῶν.** Ἐν περιπτώσει ἐκνικήσεως τῶν προικῶν κατὰ τοὺς *Ρωμαίους* διακρίνομεν· α') τὴν ἐπερωτήσῃ ἢ ἐπαγγελίᾳ συσταθεῖσαν προῖκα, καθ' ἣν ἡ ὑπόσχεσις ἐπάγεται ὑποχρέωσιν πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος, ἥς μὴ ἐκπληρωθείσης ὡς ἐκ τῆς ἐκνικήσεως, ὁ ἀνὴρ ἔχει ἐκ τῆς συμβάσεως ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως κατὰ τὸ διαφέρον, ἐκτὸς ἂν τὸ ἀντικείμενον τῆς προικὸς εἶνε κατὰ γένος ὠρισμένον, ὅτε ὀφείλονται ἕτερα τοῦ αὐτοῦ εἶδους· β') τὴν δόσῃ συσταῖσαν προῖκα, περὶ ἥς, διατετιμημένης οὖσης, κρατεῖ ὅ,τι ἐπὶ ἀγορασίας, ἀδιατιμήτου δὲ οὖσης, οὐδεμίαν ἔνεκεν ἐκνικήσεως εὐθύνην ἔχει ὁ παρὰ τοῦ οὐκ ὄντος, ὅτε μεταβιβάσας ἀπλῶς ὅ,τι ὑπελάμβανεν ἴδιον, καὶ οὐδεμίαν περαιτέρω ἀναλαβὼν ὑποχρέωσιν, ἐκτὸς ἂν ἐξ ἰδίου δόλου ἢ κατ' ἴδιαν ρήτραν ἐνέχῃται. Ταῦτα κρατοῦσι καὶ περὶ τῶν ἐκ

(1) Τὴν περὶ ἐναλλαγῆς καὶ τοῦ ἀδιατετιμημένου ἀκινήτου πρὸς διατετιμημένον λόγῳ φαίνεται ἀποδεχόμενος *Λαλλιγᾶς* § 88. Καὶ ὁ κ. Κρασσᾶς, ὅστις τάναντία εἶχεν ὑποστηρίξει εἰς Α' *Ἐκδ.* § 129, ἤδη (*Ἐκδ.* Β' § 131) δεῖχεται τὴν καταφατικὴν γνώμην, ἔγκυρον θεωρῶν τὴν παρὰ τοῦ συζύγου ἐκποίησιν τοῦ ἀδιατιμήτου ἀκινήτου, διότι τοῦτο διὰ τῆς ἐναλλαγῆς ἀπέβαλε τὴν ιδιότητα τοῦ προικιμαίου, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, ὅσῳ κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἡ γυνή εἶχεν ἐκ τοῦ νόμου δικαίωμα ὑποθήκης ἐπ' αὐτοῦ, σήμερον δὲ τίτλον πρὸς ἐγγράφην ταιαύτης, ἀφ' ἧς τοῦτο διὰ τῆς ἐναλλαγῆς μετέστη εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνδρός.

τοῦ νόμου ὑποχρέων πρὸς σύστασιν προικός, καὶ δὴ τοῦ πατρός, ὅστις δὲν εὐθύνεται λόγῳ ἐκνικήσεως.

Παρ' ἡμῖν πᾶσαι αἱ προίκες λογίζονται ὑποσχεσεὶ συνιστώμεναι. Εὐθύνεται πάντως ἄρα ὁ συστήσας λόγῳ ἐκνικήσεως.

37. Ἀποδοσις τῆς προικὸς ἐν γάμῳ εἰς τὴν γυναῖκα μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐπιτρέπεται. Διότι συνεστῶτος τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ τῶν προικῶν ὁ κύριος, οὗ ἕνεκεν ὁ ἀνὴρ, καὶ καταβαλὼν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν τὴν προίκαν, λογίζεται ὀφειλέτης αὐτῆς, ὡς εἰ οὐδεμία ἐγένετο καταβολή, ἀντιτάσσει ὁμως τὴν ἔνστασιν τοῦ δόλου κατὰ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς τῆς γυναικὸς, καθ' ὅσον σώζεται ἡ προίξ.

Αἱ ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις τῆς ἐν γάμῳ ἀποδόσεως τῇ γυναικὶ τῆς προικὸς εἶνε αἱ ἑξῆς:

α' .) Ὡς ἐκ τοῦ συμφέροντος τῆς γυναικὸς α') ὅπως αὕτη πληρῶσθι ἴδια χρέη, καὶ ἔτι ἡ γυνὴ κέκτηνται ἰδίαν περιουσίαν, ὅτε δέον πράγματι ἡ ἀποδοθεῖσα προίξ νὰ καταβληθῇ τοῖς δανεισταῖς, β') ὅπως ἡ γυνὴ ἐπιτήδειον προσκτήσῃται ἀκίνητον, ὅτε δέον νὰ παράσχη ἐχέγγυα περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι διατηρήσεως τοῦ ἀκινήτου, ὅπερ δὲν καθίσταται προικῶν.

β' .) Ὡς ἐκ καθήκοντος στοργῆς α') ὅπως ἡ γυνὴ διαθρέψῃ πενόμενους συγγενεῖς, ἥτοι τέκνα ἐξ ἄλλου ἀνδρός της, ἀδελφούς, ἢ ἀπολυτρώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἢ καταναλώσῃ αὐτὴν ὑπὲρ πενόμενου συζύγου. β') ὅπως ἡ γυνὴ ἐαυτὴν καὶ τοὺς δούλους ἀναθρέψῃ (1).

Ὅροι τῆς τοιαύτης ἀποδόσεως εἶνε, α') ὅτι ἡ προίξ εἶνε ἀποδοτέα εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ οὐχὶ εἰς ἕτερόν τινα, ὅτιοι τότε δὲν χωρεῖ ἡ ἀπόδοσις, καὶ β') αὕτη ἡρτῆται ἐκ τῆς βουλήσεως

(1) Ὁ ΑΠ. (230 τοῦ 53 καὶ 255 τοῦ 56) ἐδέχθη, ὅτι καὶ πρὸς προίκισιν θυγατρὸς ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόδοσις τῆς προικὸς ἐν γάμῳ, διότι τὸ προνοήσασθαι παίδων (ut liberis consulerit) περιλαμβάνει καὶ ταύτην. Ἐπίσης δέχονται, ὅτι καὶ ὑπὲρ συντηρήσεως τέκνου ἐξ ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς ὀρφανοῦ γονέων, ὡς καὶ ἐπιπάτορος ὑπάρχει νόμιμος καὶ δικαία αἰτία ἀποδόσεως.

τοῦ ἀνδρός, μὴ οὖσα δικαίωμα τῆς γυναικός, προσάπαιτουμένης καὶ τῆς συναινέσεως τῆς γυναικός.

Συνέπεται τῆς ἀποδόσεως εἶνε· α') ἡ ἔρσις πάσης ἐκ τῆς προικὸς σχέσεως, ὥστε μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου οὐδεμία περὶ προικὸς ἀγωγῆς· β') ἡ κατανάλωσις τῆς προικὸς χάριν τῶν ἀνωτέρω αἰτιῶν παρὰ τῆς γυναικός. Εἰς τινὰς ὅμως περιπτώσεις, οἷον ἐπὶ καταβολῆς τοῖς δανεισταῖς τῆς γυναικός, δέχονται, ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ διαθέσῃ μονομερῶς, ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς γυναικός, τὴν προίκαν, διότι χάριν ἀξιοπρεπείας ἐπιβάλλεται αὐτῇ ἡ ἀναγνώρισις τῆς τοιαύτης πληρωμῆς.

38. Ἀνάληψις διαχειρίσεως τῆς προικὸς ἐν γάμῳ. Εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν, πλὴν τῶν εἰρημίων, ἀναλαμβάνει ἡ γυνὴ τὴν προίκαν, συνεστῶτος τοῦ γάμου. Ἐπιτρέπεται ὅμως αὐτῇ ν' ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν τῆς προικὸς ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἀνδρός, ὁπότεν τὸ ἀφερέγγυον τοῦ ἀνδρός δὲν ἐξασφαλίζει τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς τῇ γυναικί. Σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἀναλήψεως εἶνε νὰ ἔχη ἡ γυνὴ τὴν διαχείρισιν καὶ κάρπωσιν πρὸς διατροφήν τῆς οἰκογενείας· ὥστε διεκδικεῖ τὰ παρὰ τρίτων κατεχόμενα προικῶν ἀκίνητα, ἔχει τὴν περὶ ἀποζημιώσεως δι' ἐκνίκησιν τῶν ἀγωγῆν, στερεῖται ὅμως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτριώσεως, διότι ἡ κυριότης παραμένει τῷ ἀνδρί. Ἀλλὰ χωρεῖ κατ' αὐτῆς χρησοκτησία. Διαφέρει τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς, διότι αὕτη μὲν χωρεῖ καὶ ἐπὶ ἀναληπτίας προικὸς, ὁπότε ἡ γυνὴ μετέρχεται ὡς ὠφελίμους τὰς τοιαύτας ἀγωγάς, ἐνῷ ἡ ἀπόδοσις χωρεῖ μόνον ὅταν ἡ προίξ εἶνε ἀποδοτέα τῇ γυναικί. — Ἡ Πολ. Δικονομία (ἄρθρα 676, 677) διαγράφει ἰδίαν διαδικασίαν περὶ χωρισμοῦ κτημάτων.

Ἡ προίξ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου.

39. Ἱστορικόν. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἡ προίξ, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ αὐστηροῦ γάμου, παρέμενε τῷ ἀνδρί, ὡς ἴδια αὐτοῦ περιουσία, ἣ μετέβαινε εἰς τοὺς κληρονόμους του. Μόνον ἐν ἐλευθέρῳ γάμῳ ἡ γυνὴ ἐκαλεῖτο διὰ τῆς διακατοχῆς (bonorum possessio) μετὰ πάντας τοὺς συγγενεῖς, ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν

κληρονομίαν τοῦ συζύγου. Ἀφ' οὗτου δὲ κατὰ τὸν θον αἰῶνα Ἀ. Κ. Ρ. τὰ διαζύγια ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἀνεπτύχθη διὰ τῆς νομολογίας σύστημα ἀποδόσεως τῆς προικὸς διττόν, πρὸς προστασίαν τῆς γυναικός. Ἀφ' ἐνὸς ἡ περὶ προικὸς ἀγωγή (1) (actio rei uxoriae), καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ὀφειλομένη ἀπόδοσις (actio ex stipulatu de dote reddenda, cautiones uxoriae) (2).

40. Τύχη τῆς προικὸς τοῦ γάμου λυθέντος, πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Α'. Κατὰ τὴν περὶ προικὸς ἀγωγήν.

α'.) Εἰ μὲν διαζυγίῳ ἢ θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐλύετο ὁ γάμος, ἡ γυνὴ ἀνελάμβανε τὴν προῖκα, πατρικὴν ἢ ἀπροσπόριστον οὖσαν, ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τῆς λύσεως τοῦ γάμου ἦν αὐτεξουσία, ἔχουσα ἐνδίκον μέσον τὴν περὶ προικὸς ἀγωγήν. Οἱ κληρονόμοι τῆς γυναικὸς ἐνάγουσιν ἐν μόνῃ τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ ἀνὴρ ἐγένετο ὑπερήμερος ζωῆς τῆς γυναικός. Ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ ἦν ὑπεξουσία, τὴν περὶ προικὸς ἀγωγήν εἶχεν ὁ πατὴρ μετὰ τῆς θυγατρὸς, ἰδίῳ ὅμως δικαίῳ ὡς ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, καὶ μόνον διαρκούσης ταύτης, εἴτε πατρικὴ, εἴτε ἀπροσπόριστος ἡ προίξ. Ἐδεῖτο ὅμως ὁ πατὴρ τῆς συναινέσεως τῆς γυναικός, ἥτις δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ αὐτὴν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας.

β'.) Εἰ δὲ θανάτῳ τῆς γυναικὸς ἐλύετο ὁ γάμος ἐπεκράτησε κατ' ἐξαιρέσιν. κατὰ τοὺς δημοκρατικούς χρόνους, ἐπὶ μόνῃς τῆς

(1) Ἡ περὶ προικὸς ἀγωγή, ἐχορηγήθη τῇ γυναικί, ὡς αἰεὶ διεξευγνύετο προπετῶς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς. Δι' αὐτῆς ἀνελάμβανε τὴν προῖκα αὐτῆς καὶ ἐν γένει ἅπασαν τὴν περιουσίαν τῆς, ὅτινα ὡς ἐκ τοῦ αὐστηροῦ γάμου εἶχον περιέλθει εἰς τὸν ἀνδρα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐλευθέρῳ γάμῳ μεταγενεστέρως, ἡ γυνὴ διὰ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς ἐλάμβανεν ὅ,τι ἀνήκεν αὐτῇ, ἐκτὸς ἂν ὁ ἀνὴρ διὰ διαθήκης κατέλειπέ τι αὐτῇ καὶ προὔτιμα νὰ λάβῃ τὸ καταλειφθέν· ὥστε ἡ περὶ προικὸς ἀγωγή ἐνησκειτο καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀνδρὸς.

(2) Αἱ περὶ προικὸς ἐπερωτήσεις ἐμφανίζονται ἐν τῷ ἐλευθέρῳ γάμῳ πρὸ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς· δι' αὐτῶν κατηρτίζετο σύμβασις, καθ' ἣν ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου ἡ γυνὴ εἶχεν ἀγωγήν πρὸς ἀνάληψιν τῆς προικὸς, ἥτις μετέβαιεν εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς γυναικός, ἐνῶ ἡ περὶ προικὸς ἀγωγή ἦν προσωπικὴ, ὑπάρχουσα ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι συνέστη προίξ, καὶ ἤρτητο ἐκ τῆς ἐπεικούς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ.

πατρικῆς προικὸς ἡ ἀρχή, ὅτι αὕτη ἐπιστρέφει εἰς τὸν συστήσαντα ἀνιόντα πρὸς παραμυθίαν αὐτοῦ διὰ τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς, ἐὰν ἐπιξῇ ὁ ἀνιὼν αὐτῆς. Ἄλλως ὁ ἀνὴρ ἀπεκέρδαινε τὴν προῖκα. Ἄν ὅμως ὑπάρχωσι τέκνα, ὁ πατὴρ παρακρατεῖ χάριν περιθάλψεως τούτων τὸ πέμπτον τῆς προικὸς δι' ἕκαστον τέκνον, πέντε δὲ τέκνων ἢ πλειοτέρων ὑπόντων, οὐδὲν ἀποδίδονται. Ἐπὶ ἀπροσπορίστου ὅμως προικὸς ὁ ἀνὴρ χεῖροτε ἀπεκέρδαινε τὴν προῖκα, καὶ ἐπιζῶντος τοῦ συστήσαντος.

Β'. Κατὰ τὰς περὶ προικὸς ἐπερωτήσεις.

Αἱ περὶ προικὸς ἐπερωτήσεις ἔδιδον μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου εἰς τὸν κατὰ τὴν ἐπερώτησιν δικαιούμενον εἰς ἀπόδοσιν τῆς παρ' αὐτοῦ συστάσης προικὸς (ἐξωτικόν. ἀνιόντα πρὸς πατρός, πατέρα ἢ θυγατέρα) τὴν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγὴν, ἣτις μετέβαινε καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ πατρὸς. Τῆς θυγατρὸς ὑπεξουσίας οὐσῆς, ὁ πατὴρ εἶχε τὴν ἀγωγὴν.

41. Τὰ κατὰ Ἰουστινιανὸν καὶ νῦν.

Ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῆς ἐκ τῆς προικὸς καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγῆς, ὁ Ἰουστινιανὸς κατήρτισε μίαν ἀγωγὴν, τὴν ἐξ ἐπερωτήσεως (ex stipulatu) ὀνομασθεῖσαν, καίτοι αὕτη δὲν ἔχει βάσιν τὴν ἐπερώτησιν, ἀλλὰ χωρεῖ ἐκ τοῦ νόμου· ὥστε εἶνε ἀδιάφορον, ἂν ἔλαβε χώραν ἡ περὶ ἀποδόσεως συμφωνία. Κοινὸν ἔχει μετὰ τῆς περὶ προικὸς, ὅτι εἶνε καλῆς πίστεως, μετὰ δὲ τῆς ἐξ ἐπερωτήσεως, ὅτι εἶνε κατὰ πάντα ἀγωγὴ περὶ περιουσίας, μεταβαίνουσα εἰς τοὺς κληρονόμους. Στρέφεται δὲ ἡ περὶ ἀποδόσεως ἀγωγὴ κατὰ τοῦ λαθόντος τὴν προῖκα ἀνδρὸς καὶ τῶν τούτου κληρονόμων ἀναλόγως τῆς κληρονομικῆς ἐκάστου μοίρας. — Ὁ Ἰουστινιανὸς κατήργησε τὰς παρακρατήσεις τῆς προικὸς ἐκ τινων λόγων, οἷον ὀπανῶν διὰ τὰ προικῶα, κηρύξας ἐναγώγιμον τὴν περὶ δαπανῶν ἀπαίτησιν, ἣτις πρότερον δὲν ἐπροστατεύετο δι' ἀγωγῆς, ἐνῶ περὶ ἀναγκαίων δαπανῶν ὥρισεν, ὅτι αὐτοδικαίως μειοῦσι τὴν προῖκα.

Ἡ τύχη τῆς προικὸς ρυθμίζεται σήμερον ὡς ἐξῆς·

Α'. Εἰ μὲν ὁ γάμος λύεται διαζυγίῳ ἢ θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς τὸ πρὸς ἀγωγὴν δικαίωμα ἐπὶ τε τῆς πατρικῆς καὶ τῆς ἀπροσπορίστου προικὸς ἔχει ἡ αὐτεξουσία γυνή, ὡς καὶ οἱ κληρο-

νόμοι αὐτῆς, καὶ μὴ γενομένης ὑπερθέσεως. Σήμερον δὲ τοῦ γάμου πάντως ἐπαγομένου χειραφεσίαν, ἡ γυνὴ μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ ἀλείποτε αὐτεξουσία εἶνε, καὶ ὡς τοιαύτη μόνη αὕτη μετέρχεται πάντοτε τὴν ἀγωγὴν, ἣ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς (1).

Β'. Εἰ δὲ ὁ γάμος λύεται θανάτῳ τῆς γυναικὸς, διακρίνομεν·

α'.) Τὴν ἀπροσπόριστον προίκα, τὴν ὁποίαν δὲν ἀποκερδαίνει ὡς πρότερον ὁ πατήρ. Αὕτη, ἂν μὴ ἄλλως συνωμολογήθῃ, μεταβαίνει ἐκ τοῦ νόμου εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς γυναικὸς, καὶ

β'.) Τὴν πατρικὴν, ἣτις μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς γυναικὸς (2), ἂν δὲν ἐπιξῇ κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ὁ συστήσας τὴν προίκα πατὴρ ἢ πρὸς πατρὸς ἀνιῶν. Ἐὰν ὁμοῦ οὗτος ἐπιξῇ, ξείποτε ἐπαναστρέφει εἰς αὐτόν (3), καὶ τέκνων ὑπόντων, τῆς διακρίσεως δὲ μετὰξὺ αὐτεξουσίας καὶ ὑπεξουσίας

(1) Δὲν ἰσχύει ἄρα, ὅτι τῆς θυγατρὸς ὑπεξουσίας οὐσῆς, ὁ πατήρ ἐνασκει τὴν ἀγωγὴν σὺν τῇ θυγατρὶ. Οὐδὲ ἡ κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον διάκρισις, καθ' ἣν ἡ μὴ προσρχομένη παρὰ τοῦ ἐνασχοῦντος πατρικὴν ἐξουσίαν προίξ (πατρικὴ ἢ οἷα - διήποτε) καθίστατο ἀπροσπόριστον χρημάτων, ἐνῷ ἡ προσρχομένη ἀπὸ τοῦ ἔχοντος αὐτὴν ὑπεξουσίαν δὲν καθίστατο ἀπροσπόριστον χρημάτων.

(2) Τοῦτο εἶνε ἀδιαφιλονεικητόν ὡς ἐκ τῆς διατάξεως I. III. § 6. C. (5, 13).

(3) Τὸ ζήτημα τίτι ἀποδίδεται ἡ προίξ ἐπιζῶντος τοῦ συστήσαντος σπουδαίως φιλονεικεῖται. Ὁ κ. Κρασσῶς § 137 ("Εκδ. Δ'") καὶ § 144 ("Εκδ. Β'") εὐλόγως ὑποστηρίζει τὸ ἐν τῷ κειμένῳ πόρισμα, διότι ὁ Ἰουστινιανὸς οὐδὲν ἐνεωτέρεισεν ὡς πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς πατρικῆς προικὸς δικαίωμα τοῦ συστήσαντος αὐτὴν ἀνιόντος, καὶ γονίσας ἐν Κωδίκι μόνον τὸ δικαίωμα τῆς γυναικὸς καὶ τῶν κληρονόμων αὐτῆς. Οἱ νεώτεροι παρεισήγαγον διάκρισιν μὴ μαρτυρουμένην ἐν τῷ νόμῳ, καθ' ἣν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνιόντος ἡρτῆται ἐκ τῆς ὑπεξουσιότητος τῆς γυναικὸς, ἐνῷ ἂν αὕτη αὐτεξουσία, ἡ προίξ περιέρχεται εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς. Ὁ Καλλιγᾶς δὲ § 99 καὶ ὁ Παπαρηγόπουλος § 168 δέχονται, ὅτι κατὰ τὸν Ἰουστινιανὸν νεώτερίσαντα ἡ προίξ, αὐτεξουσίας οὐσῆς τῆς θυγατρὸς, μετέβαινεν εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς, ὑπεξουσίας δὲ οὐσῆς, μετέβαινεν εἰς τὸν ἀνιόντα, ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον ὡς ἐκ τῆς χειραφεσίας, ἣν ὁ γάμος ἐπάγειται αὐτοδικαίως, πάντως ἡ γυνὴ συγχάνει αὐτεξουσία, καὶ δὲν ὑπάρχει προίξ ἀπὸ πατρὸς κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν ἔννοιαν, ἀλλ' ἅπασαι αἱ προίκαι ὑπάρχουσιν ὡς ἀπὸ ἐξωτικοῦ, ἄγονται καὶ οὗτοι εἰς τὸ συμπέραςμα, ὅτι τὴν σήμερον πάντοτε τὴν περὶ ἀναζητήσεως τῆς πατρικῆς προικὸς ἀγωγὴν ἔχουσιν οἱ κληρονόμοι τῆς συζύγου, ἐξ ὧν δύναται νὰ εἶνε καὶ ὁ πατήρ. Ὡστε καὶ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἄγονται εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα, ἀλλ' ἐκ διαφόρου ἀρχῆς, πρὸς τὴν τοῦ κ. Κρασσῶ, ὁρμώμενοι.

γυναικὸς μὴ ἔχουσης πλέον ἀξίαν τινα. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἀνιόντος μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ καὶ ἄνευ ὑπερθέσεως, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην.

42. **Ἐξασφάλσις τῆς γυναικὸς.** Πλὴν τῆς ἐξ ἐπερωτήσεως ἀγωγῆς, ἡ γυνὴ προστατεύεται καὶ διὰ τῆς ἐκδικητικῆς ἀγωγῆς, δι' ἧς διεκδικεῖ τὰ σωζόμενα προικῶα, τὰ διατελοῦντα ὅηλα ὅτ' ἐν τῇ περιουσίᾳ τοῦ ἀνδρός, ἢ μὴ νομίμως ἀπαλλοτριωθέντα παρ' αὐτοῦ. Ἐξαίρουνται τῆς διεκδικήσεως τὰ διατετιμημένα προικῶα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ὡς καὶ τὰ διὰ προικῶων χρημάτων κτηθέντα (1). Βάσις τῆς ἀγωγῆς ταύτης εἶνε ὅτι ἡ κυριότης ἀνήκει τῷ ἐνάγοντι. Δεδομένου ὅμως, ὅτι συνεστῶτος τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ εἶνε ὁ κύριος τῶν προικῶων, ἡ διεκδικητικὴ χορηγεῖται τῇ γυναικί, ὡς ὠφέλιμος (actio utilis), ὡς ἂν ἐν τοῖς τοιουτοτρόποις πράγμασιν ἰδίους ἔχειν. Δι' ὃ ἐνάγουσα εἶνε μόνη ἡ γυνή, οὐχὶ δὲ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς, ἐναγόμενος δὲ πᾶς κάτοχος προικῶου.

Ἑτέρα ἀγωγή ἐνασκουμένη παρὰ τῆς γυναικὸς εἶνε ἡ ὑποθηκική, ἣτις εἶνε αὐτὴ ἡ ἐκδικητικὴ, ἀκριβέστερον χαρακτηριζομένη ὡς ὑποθηκική, διότι, ἀφοῦ ἡ γυνὴ δὲν ἔχει ἐπὶ τῶν προικῶων δικαίωμα κυριότητος (2), ὀρθότερον εἶνε, ὅτι κέκτηται ὑποθηκικὴν ἀγωγήν, καὶ οὐχὶ ἐκδικητικὴν, ἣτις ἀρμόζει εἰς μόνον τὸν κύριον.

Ἑτερον μέσον ἐξασφαλιστικὸν τῆς γυναικὸς διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς ἦτο κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον τὸ δικαίωμα πρωτοπραξίας, ὅπερ εἶχεν ἡ γυνὴ ἐφ' ἀπάσης τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ τοῦτο κατήργησεν ὁ Ἰουστινιανός, εἰσαγαγὼν τὴν ἐκδικητικὴν ἀγωγήν.

Σήμερον τὰ τῶν προνομίων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς·

α' .) Οὐδὲν προνόμιον ἔχει ἡ γυνὴ ἐπὶ τῶν κινητῶν τοῦ ἀνδρός, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἀκινήτων, καθόσον μόνον τῶν ἀπλῶν ἐγγχειρογράφων δανειστῶν προτιμᾶται, τῆς προικὸς ἀποτελεύσεως τίτλον πρὸς ἐγγρα-

(1) Ὁ νόμος περὶ μεταγραφῆς ἐν ἀρθρῳ 12 § 1, 2 ὁμιλεῖ περὶ πραγμάτων διατετιμημένων, ὥστε περιλαμβάνει κινητὰ καὶ ἀκίνητα.

(2) Κατὰ τινὰς χαίρει δικαίωμα φυσικῆς τινος δεσποτείας.

φὴν ὑποθήκης, κατατασσομένης δὲ μετὰ τὰς προνομιούχους ἀπαιτήσεις ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει (Πολ. Δικον. 940-944 καὶ 49 Ν. Ὑποθ.).

Ε'.) Τὸ δικαίωμα σιωπηρᾶς ὑποθήκης ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς κατήργησεν ὁ νεώτερος νόμος περὶ ὑποθηκῶν, χορηγήσας τῇ γυναικὶ ἐκ τοῦ νόμου τίτλον πρὸς ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ ἀνδρὸς χάριν ἐξασφαλίσεως τῆς τε ἀδιατιμήτου καὶ τῆς διατετιμημένης προικὸς. Τοῦ δικαιώματος τούτου ἡ γυνὴ δύναται νὰ παραιτηθῇ μόνον ἐφ' ὅσον ἡ παρὰίτησις ἀφορᾷ τὴν ἐφ' ὠρισμένου ἀκινήτου ὑποθήκην, καὶ οὐχὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ὑποθήκης, καὶ ἐφ' ὅσον ἄλλως ἐξασφαλίζεται ἐπαρκῶς ἡ γυνή, καὶ ἡ τοιαύτη παρὰίτησις οὐκ προσκρούει εἰς τὸ Βελλειάνειον δόγμα.

43. Ἀντικείμενον τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς εἶνε ἡ προῖξ ὡς ὁμάς, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ἀντικειμένων τῆς προικὸς, διότι ἡ προῖξ διακρίνεται τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ ὁμάς αὕτη διαφέρει τῆς ὁμάδος τῆς κληρονομίας, διότι αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων, ἐνῶ ἡ προῖξ εἶνε σύνολον περιουσίας, ἅτε τῶν ὑποχρεώσεων μὴ βαρυνουσῶν τὴν προῖκα, ἀλλὰ παραμενουσῶν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς, εἰς τὸν πρὸς ἀπόδοσιν ὑπόχρεων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὁμάς τῆς προικὸς καναθεῖνυται, διότι αἱ ἀναγκαῖαι δαπάναι αὐτοδικαίως μειοῦσι τὴν προῖκα ὡς σύνολον, καὶ οὐχὶ μόνον τὰ καθ' ἕκαστον μέρη αὐτῆς. Συνεπῶς ἡ τῆς προικὸς ὁμάς περιλαμβάνει μὲν τὰ κατὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς ἐπιδιδόμενα, ἀλλ' ἐν τῇ ἀποδόσει αὕτη συστέλλεται μὲν, ἐφ' ὅσον μειοῦται ἐκ τῶν ἀναγκαίων δαπανημάτων, ἢ ἐκ τυχερᾶς ἀπωλείας προικίφου ἀντικειμένου, διαστέλλεται δέ, ἐφ' ὅσον αὐξάνει διὰ τῶν προσαυξημάτων.

Ἐπὶ διατετιμημένης προικὸς ἀντικείμενον ἀποδόσεως εἶνε αὕτη ἡ ἀποτίμησις, ἐνῶ ἐπὶ ἀδιατιμήτου τὰ μὲν ἀντικαταστατὰ ἀποδίδονται δι' ἑτέρων τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ ποσότητος, ἐνῶ τὰ μὴ τοιαῦτα ἀποδίδονται αὐτούσια μετὰ τῶν τυχόν προσαυξημάτων, πλὴν τῶν καρπῶν, περὶ ὧν κατωτέρω. Ἡ ἀπόδοσις γίνεται διὰ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος ἢ τῆς νομῆς, ἢ ὁ ἀνὴρ

ἦτο ἀπλοῦς νομεύς, ἐπὶ ἐπικαρπίας δὲ διὰ παραιτήσεως αὐτῆς, καὶ οὕτω καθεξῆς.

44. **Καρποί.** Οἱ καρποί ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δὲν ἀποδίδονται, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ γάμος, οἱ πρὸ τούτου ὅμως καὶ οἱ μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ ληφθέντες καρποί ἀποδίδονται μετὰ τῆς προικός. Ἡ ἀπόδοσις γίνεται οὕτως ὥστε οἱ εἰς ἕκαστον προικῶν ἔτος ἀντιστοιχοῦντες καρποί παραμένουσι τῷ συζύγῳ, ἐὰν δὲ λυθῇ ὁ γάμος πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔτους, διανεμόνται ἀναλόγως πρὸς τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Τὸ προικῶν ἔτος ἀρχεται ἀπὸ τῆς παραδόσεως τῆς προικός, ἢ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐὰν ἢ προῖξ παρεδόθη πρὸ αὐτοῦ. Διὰ τοὺς καρπούς τοὺς μὴ συμπεριλαμβανομένους εἰς τὸ προικῶν ἔτος, ὁ ἀνὴρ ἔχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως διὰ τὰ δαπανηθέντα, ἔχων τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴν ἢ τὴν ἀντίθετον ἐκ τῆς διαχειρέσεως (Κρασσά § 146).

Οἱ καρποί διακρίνονται εἰς πολιτικούς καὶ εἰς φυσικούς. Θεωροῦνται δὲ καρποί οἱ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων ὑπολειπόμενοι. Πολιτικοὶ καρποί λέγονται ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ἀντάλλαγμα τῆς χρήσεως πράγματος μὴ παράγοντος φυσικούς καρπούς, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἄνδρα, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ γάμου διάρκεια συμπίπτει πρὸς τὸν τῆς μισθώσεως χρόνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἀντάξιον τῶν φυσικῶν καρπῶν, οἵτινες ἐπιμερίζονται ὡς οἱ φυσικοί.

Δυνατὸν ὅμως νὰ συμπέσωσι φυσικοὶ καὶ πολιτικοὶ καρποί, ὅταν τὸ προικῶν ἔτος περιλαμβάνῃ ἀναμιξ προσόδους φυσικῶν καὶ πολιτικῶν καρπῶν, ὅπότε ὁ ἀνὴρ ἀποκερδαίνει τοὺς εἰς τὴν τοῦ γάμου διάρκειαν συμπίπτοντας καρπούς, οὐδὲν ἐκ τῆς μελούσης συγκομιδῆς λαμβάνων, ὡς διαφευγούσης τὸ προικῶν ἔτος. Ρῆσις τις τοῦ Παπινιανοῦ, ἐσφαλμένη κατὰ τὸ παράδειγμα, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐρμηνευτάς, ὅπως διάφοροι διδαχθῶσιν θεωρεῖν, ἐξ ὧν ἡ ὀρθότερα εἶνε ἡ σύμφωνος τῷ τεθέντι κανόνι.

45. **Δαπάναι.** Αἱ δαπάναι τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὰ προικῶα διακρίνονται ὡς ἐξῆς.

Α'. **Ἀναγκαῖαι δαπάναι,** οἵαι εἶνε αἱ πρὸς συντήρησιν τοῦ πράγματος καταβαλλόμεναι δαπάναι, ὅπως μὴ καταστραφῇ ἢ καταστῇ χεῖρον, δι' ἃς εὐθύνεται ὁ ἀνὴρ, ἂν μὴ κατέβαλεν αὐτάς, τούτου δ' ἕνεκεν κατεστράφη τὸ πρᾶγμα. Τὸ ζήτημα τῶν ἀναγ-

καίων δαπανῶν εἶνε πραγματικόν, ἡρτημένον ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀποζημιοῦται ὁ ἀνὴρ καὶ διὰ τὰς πρὸς καλὴν λείργειαν ἀναγκαίως δαπάνας, οὐδὲ διὰ τὰς μικρὰς καὶ συνήθεις ἐπισκευάς. Αἱ ἀναγκαῖαι δαπάναι αὐτοδικαίως μειοῦσι τὴν ὁμὰδα τῆς προικὸς, ὥστε ἐὰν αὕτη σύγκηται ἐκ χρημάτων καὶ πραγμάτων, ἡ μείωσις γίνεται ἐπὶ τῶν χρημάτων μόνον. Ἀκρυν δὲ τούτου ἕνεκα τὸ σύμφωνον, καθ' ὃ παραιτεῖται ὁ ἀνὴρ τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν, ὡς καλύπτον δωρεὰν μεταξύ συζύγων. Ἀλλ' ἐὰν ἡ προῖξ ἀποτελεῖται μόνον ἐξ ἐτέρων πραγμάτων, ὁ ἀνὴρ δικαιοῦται ἐπισχέσεως τῆς προικὸς μέχρις ἀποζημιώσεως διὰ τὰς ἀναγκαίως δαπάνας, ἀποδόσας ὅμως τὴν προῖκα, χωρὶς νὰ προαφαιρέσῃ τὰ δαπανηθέντα, ἔχει τὴν τοῦ ἀχρεωστήτου ἀγωγὴν, ὅτε καταβαλὼν πλέον τοῦ ὀφειλομένου.

Β'. Ἐπαφελεῖς δαπάναι λέγονται αἱ πρὸς βελτίωσιν τοῦ πράγματος δαπάναι, δι' ὧν τοῦτο καθίσταται πολυτιμώτερον ἢ αὐξάνει ἢ πρόσδοσις. Δι' αὐτὰς κατ' ἀρχὰς ὁ ἀνὴρ εἶχε δικαίωμα ἀποζημιώσεως μόνον, ἐὰν ἐγένοντο συναινούσης τῆς γυναικὸς, διότι αὗται δὲν μειοῦσιν αὐτοδικαίως τὴν προῖκα. Πρὸς ἐνάσκησιν δὲ τοῦ δικαίωματος τῆς ἀποζημιώσεως εἶχεν ὁ ἀνὴρ μόνον δικαίωμα ἀφαιρέσεως, καὶ οὐχὶ τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς. Ἀλλὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον κατήργησε πᾶσαν τῆς προικὸς παρακατάσχεσιν ἕνεκα ἐπαφελῶν δαπανῶν, κηρύξαν ἐναγώγιμον τὴν ἐκ τούτων ἀπζίτησιν, καθόσον, εἰ μὲν συναινέσει τῆς γυναικὸς ἐγένετο, ἔχει ὁ ἀνὴρ τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς, εἰ δ' ἄνευ ταύτης τὴν ἐκ τῆς διοικήσεως ἀλλοτρίων ἀγωγὴν.

Γ'. Πολυτελεῖς δαπάναι λέγονται αἱ πρὸς ἐξωραϊσμὸν καὶ ἀνεωτέραν τοῦ πράγματος χρῆσιν, δι' ἧς ὁ ἀνὴρ ἔχει μόνον δικαίωμα ἀφαιρέσεως, καθόσον διὰ ταύτης δὲν βλάπτεται τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ δὲ καὶ δικαίωμα ἀποζημιώσεως.

46. **Εὐθύνη τοῦ ἀνδρός.** Διακρίνομεν τὰ κατὰ γένος ὠρισμένα, δι' ἧς ὁ ἀνὴρ φέρει πάντα κίνδυνον, τῶν κατ' εἶδος, δι' ἧς φέρει μόνον τὸν κίνδυνον τῆς τε καταστροφῆς καὶ τῆς χειροτερεύσεως τῆς ἐπελθούσης ἕνεκα δόλου καὶ συγκεκριμένου πταισματος, ὅποτε ὀφείλει ν' ἀποζημιώσῃ τὸ διαφέρον. Ἐπίσης εὐθύνεται, διότι δὲν ἐπεδίωξε τὴν πρὸς αὐτὴν καταβολὴν τῆς ἐν

ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐντολῆς
ἐστὶν ἡ κρίσις τοῦ δικαστοῦ
καὶ ἡ ἀποζημίωσις
ἐστὶν ἡ ἀποζημίωσις
τοῦ ἀνδρός
ἐπὶ τῇ προικί.
ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐντολῆς
ἐστὶν ἡ κρίσις τοῦ δικαστοῦ
καὶ ἡ ἀποζημίωσις
ἐστὶν ἡ ἀποζημίωσις
τοῦ ἀνδρός
ἐπὶ τῇ προικί.

προικί ἀπαιτήσεως, ἥς ὀφειλέτης ὑπῆρξε πατήρ ἢ τρίτος. Δὲν εὐθύνεται ὁμῶς κατ' ἐπιείκειαν, ἐὰν δὲν ἐξηνάγκασεν εἰς καταβολὴν προικός τὸν ὑποσχεθέντα αὐτὴν πατέρα ἢ τρίτον δωρεὰν προστιθέμενον, εἰμὴ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, ὅποτε ἄρχεται λήρης ἢ εὐθύνη.

Διὰ τὰ τυχηρά δὲν εὐθύνεται ὁ ἀνὴρ, ἐκτός ἂν παρὰ γνώμην τῆς γυναικὸς προβῇ εἰς ἀπόσβεσιν τῆς ἀπαιτήσεως δι' ἀθώσεως οὐχὶ διὰ συμφώνου ἀφέσεως), διότι αὕτη εἶνε ὡσεὶ, λαβὼν τὰ ῥήματα, ἐδώρησε ταῦτα τῷ ὀφειλέτῃ. Ἐπίσης ἐπὶ ἀνανεώσεως, ὅταν ἀρκεῖται ὁ ἀνὴρ εἰς μόνην τὴν τῶν τόκων εἰσπραξιν, χωρὶς ἀ ἐπιδιώκη καὶ τὴν τοῦ κεφαλαίου, εὐθύνεται καὶ διὰ τὰ τυχηρά.

Ἐὰν τὰ προικῶα ἦσαν ἐκμεμισθωμένα, ἡ γυνὴ ὀφείλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν μίσθωσιν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπερβαίῃ τὴν πενταετίαν, ἄλλως δικαιουται ὁ ἀνὴρ νὰ ζητήσῃ ἀσφάλειαν, δικαιούμενος καὶ ἀπασχέσεως τοῦ προικῶου, διότι δυνατόν νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς ἀποπληρώσιν ἀπέναντι τοῦ μισθωτοῦ.

47. Εὐεργέτημα εὐπορίας χαίρει ὁ ἀνὴρ ἐναγόμενος παρὰ τῆς γυναικὸς ἢ τῶν κληρονόμων τῆς, ἢ τοῦ πατρός, πρὸς ἀπόδοσιν τῆς προικὸς, ἥτοι καταδικάζεται, ἐφ' ὅσον ἡ περιουσία του ἐξαρκεῖ ἄνευ μειώσεως τῶν πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀποφάσεως, χωρὶς ν' ἀφαιρῶνται προηγουμένως τὰ χρήματα πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς περιουσίας. Τοῦ εὐεργετήματος δὲν ἀπολαμβάνουσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρός, πλὴν ἂν ὡς τέκνα τῆς γυναικὸς. Τὸ εὐεργέτημα εἶνε δημοσίας τάξεως, ὥστε ἀπαγορεύεται ἡ παραίτησις αὐτοῦ. Χωρεῖ δὲ πάντοτε, ἐκτός ἂν ὁ ἀνὴρ διατελῇ ἐν ὁλώ, ἐπάγεται δὲ προσωρινὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκτέλεσεως, διότι ἂν εὐπορήσῃ κατόπιν ὁ ἀνὴρ, ἐπιζητεῖται ἡ ἐκτέλεσις ἐντελῶς.

47α. Ὁ τὴν προῖκα ἀπαιτῶν ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αὕτη κατεβλήθη τοῦ ἀνδρός, ὅπερ παρ' ἡμῖν ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ προικοσυμφώνου συμβολαίου.

48. Χρόνος ἀποδόσεως. Διακρίνομεν τὰ ἀκίνητα, ἅτινα ἀποδίδονται πάραυτα ἅμα τῇ λύσει τοῦ γάμου, τῶν κινητῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων, ἅτινα ἀποδίδονται μετὰ παρέλευσιν ἑτους ἀπὸ

τῆς λύσεως, συναποδιδόμενων καὶ τῶν καρπῶν. Παρελθόντος τοῦ ἔτους ὀφείλεται τόκος 4 ⁰/₁₀ κατὰ τὸ Ρ. Δ., παρ' ἡμῖν δὲ 8 ⁰/₁₀, ἐφ' ὅσον δὲν κατέστη πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ἔτους ὑπερήμερος ὁ ἀνὴρ (1). Ὁ τόκος δ' ὀφείλεται, ὅταν τὸ κινήτὸν δὲν παράγῃ καρπός, διότι τότε ὀφείλονται τοιοῦτοι. Ἀπαγορεύεται τὸ σύμφωνον, δι' οὗ παρατείνεται ὁ χρόνος τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς, πλὴν ἂν γίνηται μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἐνῷ τὸν ἀντίον εἶνε ἰσχυρὸν τὸ περὶ τῆς ἐν βραχυτέρῳ τοῦ νομίμου χρόνου ἀποδόσεως.

Προικῶα σύμφωνα καὶ ἐξώπροικα.

49. Προικῶα σύμφωνα λέγονται αἱ κατὰ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς ἰδιαίτεροι μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων συμφωναίαι, δι' ὧν τροποποιῶνται αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου κανονιζόμεναι προικῶαι σχέσεις· ἤτοι α'.) τὰ φορῶντα τὸ ἀντικείμενον τῆς προικὸς, οἷα ἡ ἐναλλαγὴ καὶ ἡ πωλῆσεως ἐνεκὲν διατίμησις, ὅτε καὶ μείζων ἢ τῶν συναλλασσομένων ἐλευθερία· καὶ β'.) τὰ φορῶντα τὴν προικῶαν ἐνοχλήν, δι' ὧν κανονίζεται ἄλλως ἢ ἀπόδοσις, ὅποτε δὲν εἶνε πᾶν σύμφωνον θεμιτόν, καθόσον τὰ περὶ τούτου φέρουσι χαρακτηριστῆρα δημοσίας τάξεως.

Ἐτέρα διάκρισις αὐτῶν εἶνε α'.) εἰς σύμφωνα συζύγων, ἅτινα συνομολογοῦνται μεταξὺ τῶν πρὸς σύστασιν τῆς προικὸς συμβαλλομένων συζύγων, καὶ β'.) εἰς σύμφωνα τρίτων, ἅτινα συνομολογοῦνται μεταξὺ τοῦ συνεστῶτος τὴν προικῶα πατρός ἢ ἐξωτικῶ καὶ τοῦ πρὸς ὃν δίδεται ἡ προίξ.

Κατὰ κανόνα ἄκυρον πᾶν σύμφωνον, δι' οὗ χεῖρων καθίσταται ἢ τῆς γυναικὸς αἴρεσις. Συνεπῶς ἀνίσχυρον τὸ σύμφωνον, καθ' ὃ λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, ἢ προίξ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει παραμένει τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ, ἰσχυρὸν δ' ἂν διαζυγίου ἐπέρχομένου ἀποκερδαίνῃ αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ὑπαρχόντων τέκνων, διότι αὐτῷ τότε ἀνήκει τὸ βάρος τῆς συντηρήσεως τῶν τέκνων. Ἐπιτρέπεται ὅμως τὸ σύμφωνον, δι' οὗ ἡ προίξ παραμένει τῷ ἀνδρὶ λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικὸς. Ἄλλ'

(1) Ὑπάρχει καὶ ἐναντία ἐρμηνεία τοῦ νεωτέρου περὶ τόκου νόμου, καθ' ἣν ἡ εἰδικὴ διάταξις τῶν 4 οἷο ἰσχύει, ἐπικρατεστέρα οὖσα τῆς γενικῆς τῶν 8 οἷο, καίτοι νεωτέρα. Ἀλλὰ ἡ ἐν τῷ κειμένῳ εἶνε ἡ κρατούσα. Σελ. 33, σημ. 1.

Ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ γάμου καὶ τοῦ πᾶσι
ἡ ὅτι κατὰ τὸν νόμον αἱ γυναῖκες τῶν ἐν τῷ νόμῳ
Δημοσία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦνης
ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ γάμου καὶ τοῦ πᾶσι

ἀνίσχυρον τὸ σύμφωνον, δι' οὗ ὁ ἀνὴρ ἔνεκα δόλου μόνον ὑπέχει εὐθύνην, ἐνῷ ἰσχυρὸν τὸ δι' οὗ ἀπαλλάσσεται τῆς ἔνεκεν τυχηρῶν εὐθύνης. Ἀνίσχυρον τὸ σύμφωνον, δι' οὗ οἱ συνεστῶτος τοῦ γάμου καρποὶ καθίστανται προικῶι, διότι ὁ ἀνὴρ φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου, ὡς ἔνεκεν ἡ προίξ δίδεται, ἐκτὸς ἂν ἡ γυνὴ ἀνέλαβε ταῦτα, ὅτε καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου ἔγκυρον τὸ σύμφωνον, ὡς μὴ ὑπαρχούσης δωρεᾶς μεταξὺ συζύγων. Ἄλλ' ἰσχυρὸν τὸ πρὸ τοῦ γάμου σύμφωνον, δι' οὗ ὁ ἀνὴρ λυθέντος τοῦ γάμου ἀποδίδωσι καὶ μέρος τῶν καρπῶν, οἷον τῶν τοῦ τελευταίου ἐνιαυτοῦ.

Τὰ σύμφωνα τῶν τὴν προίκα συνιστάντων τρίτων, δι' ὧν, λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, ἡ προίξ παραμένει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, εἶνε ἀνίσχυρα, ἐνῷ εἶνε ἰσχυρά, ὅταν συνομολογῇται ἡ εἰς τὸν συνιστῶντα ἀπόδοσις τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἢ εἰς ἕτερον μετ' αὐτὸν καλούμενον, ἢ ἀμέσως εἰς ἕτερον, ὅστις ὅμως δὲν ἔχει ἀγωγὴν ἐκ τοῦ τοιούτου συμφώνου, καθὼ μὴ συναλλαχθεῖς. Τὰ τοιαῦτα ὅμως σύμφωνα δέον νὰ γίνωνται συναινέσει τῆς γυναικὸς, ὡς αἰεὶ συνιστῶνται μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου, ἐνῷ πρὸ τῆς τελέσεως αὐτοῦ γιγνώμενα εἶνε ἰσχυρά καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς γυναικὸς. Ἐπὶ τῆς πατρικῆς προικὸς μείζων ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα σύμφωνα ἐλευθερία, καθόσον ἐπιτρέπεται παραίτησις τοῦ πρὸς ἀνάληψιν τῆς προικὸς δικαιώματος τοῦ πατρικοῦ ἀνιόντος (ἂν θεωρηθῇ ὁρθὴ ἡ ἀρχὴ ὅτι εἰς τὸν συστήσαντα ἐπαναστρέφει ἡ προίξ), οὕσα ἰσχυρά καὶ μὴ ὑπόντων παίδων, ὡς καὶ ἡ ἀπόδοσις ἐν χρόνῳ πέραν τοῦ νομίμου. Ἐπίσης ἰσχυρά ἡ συμφωνία, ὅτι ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸν συστήσαντα εὐθύνεται μόνον διὰ δόλον καὶ βαρεῖαν ἀμέλειαν.

50. **Ἐξώπροικα** (*parapherna, peculium, bona receptitia*) καλοῦνται πᾶσα, πλὴν τῆς προικὸς, περιουσία τῆς γυναικὸς. Ἐπὶ αὐτῆς οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ὁ ἀνὴρ, ἐκτὸς ὅ,τι ἡ γυνὴ παρεχώρησεν εἰς αὐτόν. Ὁ ἀνὴρ, ἐὰν ἡ γυνὴ τῷ ἀνέθεσε τὴν διαχείρισιν τῶν ἐξωπροίκων, ἐνάγει δι' αὐτά, ὡς ἐκπροσωπῶν τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔχει ἐκ τοῦ νόμου δικαίωμα πρὸς ἀποκτήσιν ὑποθήκης (Ν. ὑποθ. ἀρθρ. 11 § 4). Ὁ ἀνὴρ εἰσπράττει τόκους καὶ κεφάλαια, χωρὶς νὰ δύναται νὰ διαθέσῃ παρὰ γνώμην τῆς γυναικὸς. Καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀνὴρ ἔχει τὸ τῆς εὐπορίας

εὐεργέτημα, εὐθύνεται δὲ διὰ δόλου καὶ ἀήθης ἐν τοῖς ἰδίοις ἀμέλειαν.

Β'. ΠΡΟΓΑΜΟΣ ΔΩΡΕΑ

51. **Ἱστορικῶς.** Πρόγαμος δωρεά (ante nuptio donatio, ἣν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπεκάλεσε propter nuptias) λέγεται πᾶν ὅ,τι ὁ σύζυγος, ὁ λαμβάνων προῖκα, δωρεῖ πρὸς τὴν σύζυγόν του. Αὕτη κατ' ἔθος ἐπεκράτησεν ἐν Ρώμῃ, χάριν τῆς γυναικός, ἥτις λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ ἢ ἀμαρτήματι τοῦ ἀνδρός οὐδὲν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀπελάμβανε, δι' ὃ ὁ ἀνὴρ προσδιώριζε τι ἐκ τῆς περιουσίας του, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει περιήρχετο τῇ γυναικί. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκάνονισε τὰ περὶ προγάμου δωρεᾶς, ἀπαλείψας τὴν διάκρισιν, ὅτι ἡ μὲν προῖξ καὶ μετὰ τὸν γάμον συνιστάται, ἡ δὲ δωρεά πάντως πρὸ τούτου, λόγῳ ὅτι οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ προῖκός καὶ προγάμου δωρεᾶς, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκριβές, εἰμὴ ἐξωτερικῶς μόνον, καθόσον ἡ ἔννοια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς μιᾶς εἶνε ὅλως διάφορα τῶν τῆς ἄλλης. Κατ' Ἰουστινιανὸν εἶδει ἡ δωρεά νὰ ᾖ ἴση πρὸς τὴν προῖκα, ἄκυρον δὲ ἦτο τὸ ἐπὶ πλέον. Κατὰ τὴν νεαράν 91 τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ ἀνὴρ εἶνε ὁ συνεστῶτος τοῦ γάμου κύριος καὶ διαχειριστὴς τῆς δωρεᾶς, μὴ δυνάμενος ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὰ ἀκίνητα, ἢ νὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτά, ἐπιτρεπομένης ὅμως ἀνταλλαγῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ζημιούται ἡ γυνή. Μετὰ δὲ τὴν λύσιν τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός, ἂν μὴ ἄλλως συνεφωνήθῃ, παίδων μὲν μὴ ὑπόντων, οὐδὲν ἀποκερδαίνει ἡ γυνή ἐκ τῆς δωρεᾶς, ὑπόντων δὲ τριούτων σὺν ἀπάσῃ τῇ ἐπικαρπίᾳ κτᾶται καὶ κατὰ κυριότητα ἴσην μετὰ τῶν τέκνων μοῖραν, ἐκπίπτει ὅμως τῆς κυριότητος ταύτης ἐρχομένη εἰς δεύτερον γάμον.

52. **Μετὰ τὸν Ἰουστινιανόν.** Τὰς διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐτροποποίησαν οἱ Ἰσαυροὶ διὰ τῆς *Ἐκλογῆς*. Μετ' αὐτοὺς δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐπανήγαγε τὸ κράτος τῶν διατάξεων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Πολλὰ ὅμως τῶν ὑπὸ τῶν Ἰσαύρων καθιερωθέντων τοσοῦτον καθ' ἔθος εἶχον ἐρριζωθῇ, ὥστε Λέων ὁ Σοφὸς διαρρυθμίζων τὰς ποικίλας περὶ προγάμου δωρεᾶς διατάξεις,

κατήρτισε μικτὸν σύστημα ἐκ τῶν προτέρων κρατούντων καὶ ἐκ τῶν ἐθίμων. Τοιουτοτρόπως ἐθέσπισε τὴν *ισότητα* *δωρεᾶς* καὶ *προικὸς* κατὰ τὴν σύστασιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐξ ἴσης *συμμετοχὴν* κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου. Ἀλλ' ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς συμβαλλομένους καὶ ἄλλως νὰ κανονίζωσι ταῦτα.

Τὴν τύχην τῆς δωρεᾶς τοῦ γάμου *λυθέντος* ὡς ἐξῆς ὥρισε·

Εἰ θανάτῳ ἐλύθη ὁ γάμος, α'.) εἰ μὲν δὲν ὑπάρχωσι τέκνα, ἂν μὴ ἄλλως ὥρισται, ἡ μὲν ἐπιζήσασα γυνὴ σὺν τῇ προικί λαμβάνει καὶ ἅπαν τὸ ὑπόβολον, ὁ δ' ἐπιβιῶν ἀνὴρ μόνον τὸ ὑπόβολον, ἀποδίδων τὴν προίκαν.

β'.) *Εἰ* δὲ ὑπάρχωσι τέκνα, ἡ ἐπιζήσασα γυνὴ σὺν τῇ προικί καὶ σὺν τῇ ἐπικαρπίᾳ τοῦ ὑποβόλου λαμβάνει κατὰ κυριότητα ἴσην μετὰ τῶν τέκνων μοῖραν ἐκ τε τοῦ ὑποβόλου καὶ τῆς λοιπῆς τοῦ ἀνδρός περιουσίας. Εἰ μὲν ἐκ τοῦ ὑποβόλου ἀποτελεῖται ἡ τοῦ ἀνδρός περιουσία τούτου καὶ μόνου κτᾶται ἡ γυνὴ κατὰ κυριότητα ἴσην μετὰ τῶν τέκνων μοῖραν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ μέρους, εἰ δὲ ἡ περιουσία τοῦ ἀνδρός εἶνε ἔλασσων τοῦ ὑποβόλου, τὸ ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα τῆς γυναικὸς ὀρίζεται ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τοῦ ὑποσχεθέντος ὑποβόλου, καὶ ἂν οὐδὲν ὑπολείπεται διὰ τὰ τέκνα. — Ὁ δ' ἐπιβιῶν ἀνὴρ καὶ μὴ δεύτερον συνάπτων γάμον σὺν τῇ ἐπικαρπίᾳ λαμβάνει κατὰ κυριότητα παιδὸς μοῖραν ἐκ τοῦ ὑποβόλου καὶ τῆς λοιπῆς τῆς γυναικὸς περιουσίας, ἥτοι προικὸς καὶ ἐξωπροίκων. Ἀλλ' ὁ Λέων ἐθέσπισεν ὕστερον, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἀμείωτον διασώζει τὸ ὑπόβολον, οὐδὲν λαμβάνων ἕτερον, οὐδὲ δίδων. — Κατὰ τὰ λοιπὰ κρατεῖ καὶ κατὰ Λέοντα, ὅ,τι κατ' Ἰουστινιανόν.

53. Τὰ νῦν κρατοῦντα. Παρ' ἡμῖν περὶ τῆς προγάμου δωρεᾶς ἰσχύουσιν ὅσα περιέλαβεν ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅστις σὺν ταῖς διατάξεσι τοῦ Λέοντος ἀνέγραψε καὶ πολλὰ ἐξ ἔθους περὶ δωρεᾶς κρατήσαντα καὶ τροποποιήσαντα τὰ νενομοθετημένα, ἅτινα ὁμως δὲν ἰσχύουσι παρ' ἡμῖν, καθόσον εἰς μόνας τὰς διατάξεις τῶν αὐτοκρατόρων ἐδόθη ἰσχὺς νόμου, εἰς δὲ τὰ ἔθιμα ἐφ' ὅσον ἐκράτησαν καὶ παρ' ἡμῖν. (Β. Δ. 23 φεβρ. 1885).

Τοιουτοτρόπως ἰσχύουσιν ἄφ' ἐνὸς αἱ διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανού, καὶ ἄφ' ἐτέρου αἱ τοῦ Λέοντος, καθ' ὅσον ἐτροποποίησαν ἢ

κατήργησαν ἐκείνας. Ταύτας δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν ὡς ἐξῆς :
 α') ἡ σύστασις τῆς δωρεᾶς καὶ τὸ ποσὸν αὐτῆς ἵσταιται ἐκ τῆς
 βουλήσεως τοῦ ἀνδρός, μὴ ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ ὡς ὑποχρέωσις·
 β') δωρεὰ ἀνευπροικὸς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ· γ') τὰ περὶ θεω-
 ρήτρον, ἥτοι τοῦ εἰς τὴν παρθένον διὰ τὴν τῆς παρθενίας τιμὴν
 δωρουμένου, ὅπερ ἦν ἴσον τὸ $\frac{1}{12}$ τῆς προικὸς καὶ τοῦ ὁποίου τὴν
 πλήρη κυριότητα εἶχε συνεστῶτος τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ, ἀρροῦσι
 σήμερον. Τὸ δὲ προσόμιον αὐτῷ παλληκαριάτικον καλούμενον,
 ὅπερ κατ' ἔθιμον ἢ χήρα ἐδώρει πρὸς νέον, ὃν ἐνυμφεύετο, εἶναι
 κυρίως δωρεὰ πρὸ τοῦ γάμου, οὐ πλήρη τὴν κυριότητα κτᾶται
 ὁ ἀνὴρ· δ') ἡ τοῦ ὑποβόλου ἀπαίτησις ὑφίσταται, οὐχὶ
 ἅμα τῇ τελέσει τοῦ γάμου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς λύσεως αὐτοῦ, καὶ
 ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς προαποβιώσεως τοῦ ἀνδρός, διότι, προαπο-
 βιούσης τῆς γυναικὸς, οὐδεμία ἐκ τοῦ ὑποβόλου ἀπαίτησις, ἐξ οὗ
 ἔπεται, ὅτι τὸ αὐτὸ κρατεῖ συναποβιούντων τῶν συζύγων· ε')
 μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἡ ἐπιβιούσα γυνὴ διατηρεῖ, ἐφ' ὅσον
 διαμένει ἐν χηρείᾳ, τὰ ἐπὶ τοῦ ὑποβόλου δικαίωματα. Κατὰ τὰ
 λοιπὰ δὲ κρατεῖ ὅ,τι ἀνωτέρω εἴρηται (§ 51 καὶ 52). Ἐν δια-
 ζυγίῳ ; (Κατωτέρω § 61).

Πᾶσα δωρεὰ παρ' ἡμῖν συνιστᾶται διὰ συμβολαιογραφικοῦ
 ἐγγράφου ὡς ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ ν. περὶ χαρτοσήμου, καθ' ὃ
 εἶνε ἄκυρα τὰ ἐγγράφα δωρησεως, μὴ γενόμενα ἐνώπιον συμβο-
 λαιογράφου. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ἂν μὲν ἡ δωρεὰ ὁρᾷ πραγ-
 ματικὸν ἐπὶ ἀκινήτου δικαίωμα εἶνε ἄκυρος αὐτὴ ἢ δικαιοπρα-
 ξία, μὴ δυνάμενη δι' οὐδενὸς ἑτέρου μέσου ν' ἀποδειχθῇ, ἂν δ'
 ὁρᾷ κινητὰ, ἄκυρον εἶνε τὸ ἐγγράφον, ὥστε ἡ δωρεὰ δύναται ν'
 ἀποδειχθῇ δι' ὅρκου ἢ δι' ὁμολογίας. Ὑπάρχει ὁμως καὶ γνώμη,
 καθ' ἣν πάντως ἡ δωρεὰ εἶνε ἄκυρος.

Γ'. ΔΩΡΕΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΖΥΓΩΝ

54. Ἀπαγόρευσις δωρεῶν. Ὁ Κίγκιος νόμος τροπο-
 ποιήσας τὰ περὶ δωρεῶν κρατοῦντα, ἐξήρесе τοὺς σύζυγους τῶν
 ὡρεῶν, διότι ἔκτοτε ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐλευθέρου γάμου
 γίνοντο μεταξύ συζύγων δωρεαί, πρὸς περιστολὴν τῆς πληθώρας
 τῶν διαζυγίων, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἐπροκαλοῦντο ὡς ἐκ τῆς ἀρ-

νήσεως τοῦ εὐπόρου τῶν συζύγων νὰ δωρήσῃται τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν ἕτερον αὐτῶν.

Ἡ ἔννοια τῆς ἀπαγορεύσεως εἶνε, ὅτι ἡ δωρεὰ ἡ γενομένη συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἢ πρὸ αὐτοῦ, πλὴν ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς τελέσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ πρὸ τοῦ γάμου γενομένη, συνεστῶτος δ' αὐτοῦ τελουμένη, εἶνε ἄκυρος, μὴ ἐπαγομένη ἔννομον ἀποτέλεσμα, ἐνῶ ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου καὶ πρὸ τῆς τελέσεως αὐτοῦ τελουμένη εἶνε ἰσχυρά.

Συνέπεια τῆς ἀκυρότητος εἶνε, ὅτι ἡ παράδοσις οὐδεμίαν μετατιθῇσι κυριότητα, οὐδὲ γεννᾶται ἀπαίτησις ἐκ τῆς ὑποσχέσεως· ὥστε τὰ δωρηθέντα ἐνσώματα διεκδικοῦνται κατὰ παντὸς κατόχου, εἰάν δὲ δὲν σώζονται αὐτούσια παρὰ τῷ δωρεοδόχῳ, εὐθύνεται οὗτος κατὰ τὴν αὐξήσιν τῆς περιουσίας του. Δὲν εὐθύνεται ὅμως ἐκ τῆς τυχαίας καταστροφῆς των. Ἀποδίδεται δὲ καὶ πᾶσα προσχύξις τῶν δωρηθέντων.

55. Δωρεαὶ ἄκυροι. Μόνον ἐσάκις ἐλαττοῦται ἡ περιουσία τοῦ δίδοντος καὶ αὐξάνῃ ἡ τοῦ δωρεοδόχου, ὑπάρχει δωρεά, καὶ συνεπῶς χωρεῖ ἡ ἀπαγόρευσις. Δυνατὸν ἡ δωρεὰ νὰ γίνῃ διὰ πράξεων, ἢ διὰ παραλείψεων, οἷον δι' ἀπωλείας τῆς ἀγωγῆς, συνεπείᾳ παραγραφῆς τῆς δουλείας δι' ἀχρησίας ἢ τῆς κυριότητος διὰ χρησικτησίας, ἀμέσεως ἢ ἐμμέσεως, ἢ διὰ παρενθέτου προσώπου, ἢ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἄλλης δικαιοπραξίας, ἥτοι εἰκονικῶς, ὅποτε ἡ εἰκονικὴ δικαιοπραξία, εἶνε ἄκυρος, ἐφ' ὅσον προσκρούει εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν, οἷον ἡ ἀγορασία γίγνεται ἐπὶ τιμῇ ἐλάσσονι τῆς ἀληθοῦς.

Δὲν ὑπάρχει δωρεά, ὅταν δὲν ἐλαττοῦται ἡ περιουσία τοῦ δωρητοῦ, οἷον ὅταν ὁ σύζυγος παραιτεῖται κληρονομίας χάριν τῆς ὑποκαταστάτου γυναικὸς καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων. Ἐπίσης, ὅταν διδῇ ἐπὶ προικίσει κοινῆς θυγατρὸς, ἢ ὅταν ἡ γυνὴ παρέχει τῷ ἀνδρὶ πρὸς ἀπόκτησιν ἰδιαιτέρας τιμῆς ἢ ἀξιώματος, ἢ ὅταν δίδεται τι χάριν τῆς ἐν τῷ γάμῳ συμβιώσεως καὶ ἀμοιβαίας περιθάλψεως, ἢ πρὸς ἀνακαίνισιν οἰκοδομῆς, καὶ τέλος ὅταν δίδηται τι παρ' Ἡγεμόνος πρὸς τὴν σύζυγόν του.

Δὲν ὑπάρχονται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν: α') αἱ αἰτίαι θανάτου δωρεαὶ αἱ ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ ἀναβλητικοῦ ὅρου τῆς μὴ ἐπιβιώσεως

τοῦ δωρητοῦ, καὶ αἱ αἰτίαι διαζυγίου γενόμεναι, διότι πλη-
ροῦνται ὅποτε δὲν ὑφίστανται σχέσεις συζύγων· 6') αἱ μετὰ
συζύγων ἐκ μὴ νομίμου γάμου ἔνεκεν κωλύματος τελοῦμεναι
δωρεαί, διότι γάμος δὲν ὑφίσταται, ἀργούσης τῆς κατὰ τὸ ρω-
μαϊκὸν δίκαιον δημεύσεως τοῦ δωρηθέντος. Ἐὰν ὅμως ὁ δωρητὴς
μόνος ἡγνῶσι τὸ κώλυμα, ἀναλαμβάνει τὸ δοθὲν. Ἐὰν ὅμως ὁ
γάμος εἶνε ἄκυρος ἐξ ἄλλου λόγου, οἷον ἀώρου ἡλικίας κλπ., καὶ
οὐχὶ ἔνεκεν κωλύματος, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ δωρητοῦ, εἶνε μὲν ἰσχυρὰ
ἡ δωρεὰ, ἀλλὰ ὁ δωρητὴς ἀναλαμβάνει τὸ δοθὲν λόγῳ μὴ ἐπα-
κολουθησάσης αἰτίας, ἥτοι τοῦ γάμου· 7') ὅταν τρίτος ἐδώρησε
τῇ γυναικὶ ἰδίῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ τε καὶ ἀμφο-
τέρων τῶν συζύγων, ἢ καὶ μόνον τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, τοῦ δικαιώ-
ματος τοῦ ἀνδρὸς, ὅποτε ἡ γυνὴ κτᾶται τὴν κυριότητα διὰ χρη-
σικτησίας, ἣτις διακόπτεται, εἰς κατόπιν ὁ ἀνὴρ μάθῃ, ὅτι τὸ
δωρηθὲν ἀνήκει αὐτῷ καὶ ἐν γνώσει τῆς γυναικὸς δὲν διεκδικήσῃ
αὐτό· 8') εἰάν τὸ δωρούμενον τυγχάνῃ ἀλλότριον τοῦ δωρητοῦ,
καὶ ὁ δωρητὴς δὲν καθίσταται πενέστερος, ὅποτε ὁ λαβὼν χρησι-
δεσπόζει αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ δωρεὰ νομῆς μετὰ συζύγων δὲν εἶνε
ἰσχυρὰ.

56. **Ἀνάκλησις καὶ κύρωσις δωρεᾶς.** Δόγμα τῶν
αὐτοκρατόρων Σεουήρου καὶ Ἀντωνίου ἐπέτρεψε τὴν ἀνάκλησιν
τῆς δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παρὰ τοῦ κληρο-
νόμου του. "Ὅθεν κυροῦται ἡ μετὰ συζύγων δωρεὰ, εἰάν ὁ
δωρητὴς ἀποβίωσῃ χωρὶς ν' ἀνακαλέσῃ αὐτήν, ὅτε θεωρεῖται
αἰτία θανάτου γενομένη, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ὁ δωρητὴς ἐν
γάμῳ ἐτελεύτησε, μὴ ἐπιβιώσας τῷ δωρεοδόχῳ· ὥστε ἰσχυρὰ
ἡ δωρεὰ συναποβιούντων ἀμφοτέρων τῶν συζύγων. Διὰ τῆς μὴ
ἀνακλήσεως κυροῦται ἀναδρομικῶς ἡ δωρεὰ ἀφ' οὗ χρόνου ἐγέ-
νετο, καὶ δὴ κατ' Ἰουστινιανόν, καὶ μὴ γενομένης παραδόσεως.

57. **Μουκιανὸν τεκμήριον** λέγεται ἡ ἀρχή, καθ' ἣν
ὅ,τι ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ δείξῃ πόθεν ἐκτήσατο, τεκμαίρεται
κατὰ νόμον ὡς ἐκ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἀνδρὸς περιελθὼν αὐτῇ. Τοῦτο
σκοπὸν ἔχει ν' ἀποτρέψῃ τὴν γυναικὰ πάσης κτήσεως ἐκ κακοή-
θους αἰτίας. "Ὅθεν ἀμφισβητήσεως γενομένης, ὀφείλει ἡ γυνὴ ν'
ἀποδείξῃ τὴν ἄλλοθεν καὶ οὐχὶ ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἀνδρὸς κτῆσιν,

ἤτοι πόθεν ἐκτήσατο τὸ πρὸς ἀνταλλαγὴν διδόμενον, ἢ τὸ τίμημα, διότι μόνη ἡ περὶ κτήσεως ἀμφοτεροβαρὴς σύμβασις ἀντιτασσομένη δὲν εἶνε ἐπαρκής, ὅπως ἀποσεισῇ τὸ τεκμήριον, διότι ἐν αὐτῇ δηλοῦται μόνον ἡ νομικὴ αἰτία τῆς κτήσεως, καὶ οὐχὶ τὸ πόθεν ἐκτήσατο (*unde habeat*). Καὶ ἂν τὰ χρήματα, δι' ὧν ἐκτήσατο ἡ γυνή, τῷ ἐδωρήθησαν παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνδρός, αὕτη τηρεῖ τὴν κυριότητα τῶν κτηθέντων, ἀποκρούουσα πᾶσαν διεκδίκησιν τῶν δανειστῶν τοῦ ἀνδρός, ὀφείλουσα δὲ μόνον τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δωρηθέντος ποσοῦ ⁽¹⁾.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ (*)

58. **Φυσικῶς.** Ἡ φυσικὴ λύσις τοῦ γάμου εἶνε ἡ συνεπεία, τοῦ θανάτου τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ἐπερχομένη. Παρὰ Ῥωμαίοις τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπέφερεν ἡ μεγίστη ἐναλλαγή καταστάσεως, ἥτοι ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας. Κατὰ δὲ τὸν ποινικὸν ἥμῶν νόμον ὁ πολιτικὸς θάνατος, ὅστις ἐξέλιπεν ἤδη.

59. **Νομικῶς.** Ἡ νομικὴ λύσις τοῦ γάμου ἐπέρχεται διὰ διαζυγίου. Ὁ αὐστηρὸς γάμος τῶν Ῥωμαίων, ὁ συνιστάμενος διὰ θρησκευτικῶν διατυπώσεων, ἐλύετο τηρουμένων τῶν αὐτῶν διατυπώσεων (*difarreatio*). Ἄλλ' ἀπηγορεύετο ἡ αὐθαίρετος λύσις τοῦ γάμου. Βαρέα παραπτώματα τῆς γυναικὸς ἦσαν λόγοι διαζυγίου, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀνδρός, ὡς ἡ μοιχεία καὶ ἡ οἶνοποσία. Κατόπιν ὅμως, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ σκανδαλώδους διαζυ-

(1) Χάριν τῆς ἐν τῷ γάμῳ εὐπρεπείας οἱ Ῥωμαῖοι τὴν μεταξὺ τῶν συζύγων κλοπὴν ἀποκαλοῦσιν ὑφαίρεισιν καὶ χορηγοῦσι πρὸς τοῦτο ἰδίαν ἀγωγὴν, τὴν τῶν ὑφαιρέθენტων (*actio rerum amotarum*), ὑπὸ τοῦ Πράιτορος εἰσαχθεῖσαν. Παρ' ἡμῶν ὅμως ἡ τῶν συζύγων ὑφαίρεισις τιμωρεῖται κατὰ τὸν Ποιν. Ν. (ἄρθρ. 377) ὡς ἰδιώ-
νυμον ἀδίκημα κατ' ἐγκλησιν καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου.

(*) *Καλλιγᾶς*. § 133—167, *Παπαρηγοπούλου* § 76—90 καὶ 164—183 Πανδ. (XXIV. 2) Κωδ. (V. 17) Βασίλ. (XXXVIII. 7).

γίου τοῦ Καρβιλίου Ρούγα, ὅστις διεζεύχθη τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἀπαιδίαν μεθ' ὅρκου αἰτιασάμενος, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπληθύνθησαν τὰ διαζύγια, ὥστε ἡναγκάσθη ὁ Αὐγουστος νὰ λάβῃ νομοθετικὰ μέτρα πρὸς περιορισμὸν αὐτῶν. Ἐκτοτε ὁ τὴν διαζεύξιν ἐπιζητῶν ὤφειλε νὰ δηλώσῃ τοῦτο ἐνῶ ἐτέρῳ τῶν συζύγων, ἀποστέλλων ἀπελεύθερον καὶ ἐνώπιον ἐπτὰ μαρτύρων ἐφήβων ρωμαίων πολιτῶν, ποινὰ δὲ ὡς πρὸς τὴν προῖκα ἀπηγγέλλοντο κατὰ τοῦ παραβάτου.

Ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν ὅμως χρόνων ἐπεκράτησε μόνος ὁ ἀπλῆ συνενάσει συνιστάμενος γάμος, ὅστις ἐλύετο ἀμοιβαίᾳ συναινέσει, ἢ καὶ μονομερῶς ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Πρῶτος ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐν ἔτει 331 ὥρισε τοὺς λόγους τοῦ μονομεροῦς διαζυγίου, οὓς συνεπλήρωσαν κατόπιν ἕτεροι αὐτοκράτορες μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις διὰ τῆς Νεαρᾶς 22ας συστηματικῶς κατέταξε τοὺς λόγους τοῦ διαζυγίου, κυρώσας καὶ τὸ ἀμοιβαίᾳ συναινέσει διαζύγιον.

60. Νεαρὰ 1 17. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν ἔτει 542 ἐξέδωκε τὴν Νεαρὰν ταύτην, δι' ἧς ἀκριθέστερον διετύπωσε τοὺς λόγους τοῦ διαζυγίου, ὡς ἐξῆς:

Α) Ἀπηγόρευσε τὸ κατ' ἀμοιβαίαν συναινέσιν διαζύγιον, εἰ μὴ σωφροσύνης ἐπιθυμίᾳ ἐγένετο.

Β) Τὰ ἐκ μονομερείας διαζύγια διήρρεσεν ὡς ἐξῆς:

1. Μονομερῆ διαζύγια ἔνεκα παραπτώματος, ἀποτελοῦντος κατὰ νόμον θέμα διαζυγίου, ἅτινα ἐπάγονται ποινὰς κατὰ τοῦ ὑπαίτιου.

Ταῦτα διακρίνονται

Α'. Εἰς θέματα, καθ' ἃ ὁ ἀνὴρ διαζεύγνυται τὴν γυναῖκα.

α) Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀπεσιώπησεν εἰς τὸν ἀνδρα τὴν εἰς αὐτὴν γ'ωστὴν συνωμοσίαν κατὰ τῆς βασιλείας. Ἐὰν δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ σιωπήσῃ μαθὼν τοῦτο, ἡ γυνὴ καταγγέλλει διὰ παντὸς προσώπου τὸ ἐγκλημα μὴ δυναμένου οὕτω τοῦ ἀνδρὸς νὰ πλάσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον διαζυγίου.

β) Μοιχεία αὐτῆς.

γ) Ἐπιβουλὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς, ἢ ἀποσιώπησις τῆς παρ' ἄλλων κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς.

δ) Ἐὰν παρὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς θέλησιν συμποσιάζῃ, ἢ συλλοῦνται μετ' ἄλλων ἀνδρῶν.

ε) Ἐὰν παρὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς θέλησιν διανυκτερεύσῃ ἐκτὸς τοῦ συζυγικοῦ οἴκου, ἐκτὸς ἂν ἢ παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν ἔμενεν, ἢ ἂν ἐκβληθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐσπερεῖτο ἰδίων γονέων, παρ' οἷς ἡδύνατο νὰ μείνῃ, διότι ἄλλως αὐτῇ ὁ ἀνὴρ ἀναγκάζει τὴν γυναῖκα νὰ υποπέσῃ εἰς παράπτωμα διαζυγίου.

ς) Ἐὰν παρὰ τὴν θέλησιν ἢ ἀγνοοῦντος τοῦ ἀνδρὸς προσέρχεται εἰς θέατρα, ἵπποδρόμια ἢ κηνυγείας.

Β'. Εἰς θέματα, καθ' ἃ ἡ γυνὴ διαζεύγνυται τὸν ἄνδρα:

α) Κατὰ τῆς βασιλείας συνωμοτοῦντα, ἢ μὴ καταγγέλλοντα τὴν γνωστὴν αὐτῇ συνωμοσίαν.

β) Τὴν ζωὴν αὐτῆς ἐπιβουλεύοντα, ἀποσιωπήσαντα εἰς αὐτὴν τὴν τῶν ἄλλων ἐπιβουλὴν, ἢ μὴ ἐκδικήσαντα κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἐπιβουλὴν.

γ) Ἐπιβουλεύοντα τὴν σωφροσύνην αὐτῆς ὡς ἀποπειραθέντα νὰ παραδόσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλους.

δ) Ψευδῶς ἐγκαλέσαντα αὐτὴν ἐπὶ μοιχείᾳ.

ε) Ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ ἢ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐν ἑτέρῳ οἴκῳ μετ' ἄλλης γυναικὸς διάγοντα, πρὸς ὃν ἄλυσιτελεῖς ἀπέβησαν αἱ ἐπανειλημμέναι προτροπαὶ τῶν συγγενῶν.

ς) Καταδικασθέντα ἔνεκα μοιχείας μετ' ἐγγάμου.

2. Μονομερῇ διαζύγια ἔνεκα θέματος νομίμου, ἀλλ' ἐξ ἀγαθῆς αἰτίας, μὴ συναπαγόμενα τούτου ἔνεκεν οὐδεμίαν ποινὴν.

Λόγοι τούτων εἰσι:

α) Ἡ ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου ἔπραξια κοίτης ἔνεκεν ἀνικανότητος τοῦ ἀνδρὸς. *ἡ ἀνικανότης δὲ ἢ ἐκ φύσεως ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ ἀναιμίας ἢ ἐκ ἀλλοῦ*

β) Εὐλαβοῦς βίαις ἐπιλογῇ καὶ ἐν μοναστηρίῳ οἰκήσας, *ἢ ἐν ἑτέρῳ οἴκῳ*

γ) Αἰχμαλωσία.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ διαζυγίου δὲν εἶνε ἐπιδεκτικοὶ ἐπεκτάσεως.

Μετὰ τὴν Νεαράν ἐπέφερον μεταρρυθμίσεις οἱ Ἰσαυροὶ, τὸ νομοθέτημα τῶν ὑποίων Βασιλείος ὁ Μεκεδὼν ἀνέτρεψεν, ἐπαναγαγὼν τὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατάξεις, ἐπιψας διὰ τῆς Ἐπαναγωγῆς, ἢ κοινῇ συναίνεσει διαζύγιον, ὃ ὅμως παρέ-

ἡ κοινὴ συναίνεσις δὲ ἢ ἐκ φύσεως ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ ἀναιμίας ἢ ἐκ ἀλλοῦ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚὴ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

λειψαν τὰ Βασιλικά, περιλαβόντα καὶ ταῦτα τὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ διατάξεις.

61. Ἀρμενόπουλος καὶ τὰ νῦν κρατοῦντα. Ὁ Ἀρμενόπουλος περιέχει τὰς διατάξεις τῆς Νεαράς 117, αἵτινες κρατοῦσι παρ' ἡμῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθησαν. Πρὸς δὲ περιέχει.

α) Διατάξιν τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος, καταγοροῦσαν τὸ ἐνεκεν αἰχμαλωσίας διαζύγιον, καὶ ἐτέραν ἐπιτρέπουσαν αὐτό, ὅταν ἡ γυνὴ ἐπίτηδες ἀμβλώσῃ (N. 33 καὶ 31) καὶ

β) Τὰς Νεαράς 111 καὶ 112 τοῦ ἰδίου Αὐτοκράτορος, δι' ὧν οὗτος ὥρισεν, ὅτι ὁ ἀνὴρ διαζεύγνυται τὴν γυναῖκα διατελοῦσαν ἐπὶ τριετίαν ἐν μανίᾳ, μετὰ τὸν γάμον ἐπελθούσῃ, ἡ δὲ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἐπὶ πενταετίαν ἀναμείνασα τὴν ἱσὶν τῆς μανίας αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτοις ὁ Ἀρμενόπουλος ἀπανθίζει ἐκ τῆς Πείρας, ὅτι ὁ ἀνὴρ διαζεύγνυται τὴν γυναῖκα εὐρὼν αὐτὴν ἐκπεπαρθενευμένην, εἰάν ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ διεμαρτύρετο τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς τῆς γυναίκης, πλὴν τοῦτο δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῶν, ἅτε μὴ στηριζόμενον εἰς αὐτὴν κρατορικὴν διάταξιν.

62. Διατυπώσεις διαζυγίου. Ἀρχικῶς ἡ διὰ διαζυγίου λύσις εἰς οὐδεμίαν διατύπωσιν ὑπεβάλλετο, διότι ἐπὶ μὲν τοῦ κοινῇ συναινέσει διαζυγίου ἡ λύσις ἐπήρχετο διὰ συμφώνου, ἐπὶ δὲ μοιροῦς λύσεως ἐξ ἀγαθῆς αἰτίας οὐδεμία διατύπωσις ἀπαιτεῖτο κατὰ πᾶσαν δ' ἄλλην περίπτωσιν ἀπεστέλλετο τῷ ἐτέρῳ συζύγῳ τὸ περὶ ἀποστασίου ἐγγράφον. Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ ὥθῃ ἡ ἀρχή, ὅτι καὶ συνοικούντων καὶ διχογνωμούντων τῶν συζύγων, ὁ γάμος λύεται διὰ δικαστικῆς δι' ἡρώσεως. Πιθανὸν δέ, ὅτι τὰ διαζύγια ὑπῆχθησαν εἰς τὴν δι' ἡρώσεως τῶν Ἐπισκόπων κατὰ τὴν Νεαράν τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν τῇ 1086 ἐκδοθείσαν.

Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ ἐπίσκοποι ἐδικάζον μόνον περὶ διαζυγίου, ἅτε ἔκτοτε λαβόντες κοσμικὴν ἐξουσίαν. Ἦδη ὅμως τὸ πρῶτον ἡ Πολιτικὴ Δικονομία (ἄρθρα 682 καὶ 685), ἥτις διέγραψε τὴν ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων διαδικασίαν τῆς διαζυγίου, καὶ εἶτα τὸ Καταστατικὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 15ης Ἰουλίου 1852 (ἄρθρον 13), ἔβαλον τὰ τῆς λύσεως τοῦ γάμου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν πολιτικῶν δικαστη-

ρίων. Τὴν περὶ λύσεως τοῦ γάμου ἀπόφασιν ὁ Εἰσαγγελεὺς πέμπει εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὅπως καὶ αὕτη κηρύξῃ πνευματικῶς λελυμένον τὸν γάμον.

Μόνον ἐπὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν λύεται ὁ γάμος αὐτοδικαίως, ὅταν ὁ ἕτερος τῶν συζύγων ἐκλέξῃ μοναχικὸν βίον, δὲν ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἀπόφασις.

63. **Ἀγωγή περὶ διαζυγίου.** Εἴπομεν, ὅτι ἀρμόδια, ἵνα ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ διαζυγίου εἶνε τὰ πολιτικά δικαστήρια. Τὴν περὶ τούτου ἀγωγήν ἐγείρει μόνον ὁ ἔχων ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον διαζυγίου σύζυγος. Ἄν δὲ εἶνε ἀνήλικος, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ γάμου αὐτοδικαίως ἐγένετο χειράφετος, καὶ διατελεῖ ὑπὸ κηδεμόνα, ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις αὐτοῦ, ὅπως παραστῇ ἐπὶ δικαστηρίου, διότι μόνον ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν ἀναγομένων εἰς πράξεις διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ δὲν ἀπαιτεῖται ἡ τοιαύτη συναίνεσις· ἂν δὲ ὁ κηδεμὼν ἀρνεῖται τὴν συναίνεσιν, ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον (Ἀστ. ν. 105). Ὅπως δὲ ἐγερθῇ ἡ περὶ διαζυγίου ἀγωγή παρ' ἀνηλίκου γυναικός, ὀρφανῆς πατρός, διατελούσης ὅθεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ συζύγου (Ἀστ. ν. 102), ἀνάγκη διορισμοῦ εἰδικοῦ κηδεμόνος, ὡς ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν συμφερόντων ἀμφοτέρων τῶν συζύγων.

Ἡ ἀγωγή αὕτη ὑπόκειται κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην εἰς τὴν συνήθη τριακονταετῇ παραγραφῇ (1), διότι εἰδικὴ διάταξις περὶ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ νόμῳ. Ἀποσβέννυται ὅμως ἐπερχομένης συγγνώμης τοῦ λόγου τοῦ διαζυγίου, ἣν ὁ θυνάμενος νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτὸν σύζυγος ρητῶς παρέσχε, ἢ ἥτις τεκμαίρεται σιωπηρῶς ἐξ ἄλλων γεγονότων, ὧν ἡ ἐκτίμησις ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν, οἷον ἡ συνοίκησις. Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν συγγνώμην προκύψωσι νέοι λόγοι διαζυγίου, ὁ ἐνάγων δικαιούται νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ τοὺς προτέρους λόγους πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀγωγῆς του. Ἐὰν ὡς λόγος τοῦ διαζυγίου προβάλλεται ἡ μοιχεία, πα-

(1) Ὁ κ. Κρασσᾶς φρονεῖ, ὅτι ὁποτεδήποτε ἐγείρεται ἡ περὶ διαζυγίου ἢ περὶ διαζεύξεως ἀγωγή, ἀπὸ οὐδεμίας ἐυρηται διάταξις περὶ αὐτῆς (§ 185)· ὅτι ἐπομένως ἡ ἀγωγή εἶνε ἀπαραράπτως.

ραττηρητέον, ὅτι ἡ περὶ αὐτῆς ἀγωγή παραγράφεται μετὰ ἓν ἔτος, μὴ γενομένης ἐγκλήσεως· ἀλλ' ἡ παραγραφή τῆς περὶ διαζεύξεως ἀγωγῆς εἶνε ἄσχετος πρὸς τὴν παραγραφὴν ταύτην.

64. Χωρισμός ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης λέγεται ἡ διακοπὴ τῆς ἀμοιβαίας συμβιώσεως τῶν συζύγων μέχρις οὗ ἐκλείψῃ ἡ ἀφορμὴ τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ πολιτικὴ δικονομία (ἄρθρον 682) καὶ τὸ Καταστατ. τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (ἄρθρ. 13') καθιέρωσαν τὴν διαδικασίαν τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ προσομοίαν τῇ τοῦ διαζυγίου· ἀλλ' ἐν τῇ πολιτικῇ νόμῳ δὲν ἀναγράφονται οἱ λόγοι τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ, οὐδὲ οἱ λόγοι τοῦ διαζυγίου δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς λόγοι τοιοῦτου χωρισμοῦ, καὶ τοῦτου ἕνεκεν οὗτος δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν παρ' ἡμῖν (1).

65. Ἀνασύστασις γάμου καὶ προικός. Ἡ ἀνασύστασις τοῦ λυθέντος διὰ διαζυγίου γάμου οὐδαμῶς κωλύεται. Δείν ὅμως νὰ τηρηθῶσιν ὅλαι αἱ διατυπώσεις τῆς συστάσεως τοῦ νέου γάμου, ὡς καὶ ἡ τῶν γονέων συναίνεσις, ὅσάκις εἶνε ἀναγκαία.

Ἐκ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ γάμου, ἐπήρχετο τοιαύτη καὶ τῆς μήπω ἀποδοθείσης προικός. Παρ' ἡμῖν ὅμως οὐδέποτε ἐπέρχεται σιωπηρὰ ἀνανέωσις τῆς προικός, καθόσον αὕτη συνιστᾶται πάντως διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου. Συνεπῶς καὶ μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ γάμου ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὸ πρὸς ἀνάληψιν τῆς προικός δικαίωμά της, ἂν μὴ ρητῶς διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου ἀνασυνεσταθῇ ἡ πρεῖξ.

66. Ποινὰ διαζυγίου. Αἱ ποινὰ αὗται συνίστανται εἰς τὴν στέρησιν τῆς προικός τῆς γυναικός, ἐὰν αὕτη ᾖ ὑπαίτια τῆς

(1) Τὴν γνώμην ταύτην, ἣν ὁρθῶς σημειοῖ ὁ Οἰκονομίδης ἐν Ἐγχειρίδιῳ Πολ. Δικον. §. 212, σημ. 1 ("Εκδ. Ε'), χαρακτηρίζων ὡς ἄγνωστον παρ' ἡμῖν τὴν διάστασιν, ὡς ἀποκαλεῖ τὸν χωρισμόν, ἀπεδέχθη ἤδη μετὰ τοῦ Παπαρρηγόπουλου § 89, σημ. 2 καὶ ὁ Κρασοῦς ἐν Ε'. ἐκδόσει § 182, ὅστις ἐν Α'. ἐκδ. § 176 ὑπεστήριξε τὴν παρὰ τοῦ Καλλιγᾶ § 191 διδασκομένην γνώμην, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ διαζυγίου δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς λόγοι χωρισμοῦ. Καὶ ὁ Δ. Π. διὰ τελευταίας ἀποφάσεως ἐπίστωτε τὴν κρατοῦσαν γνώμην.

λύσεως τοῦ γάμου, ἢ εἰς τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῆς τε προικὸς καὶ τῆς προγάμου δωρεᾶς ἐκ μέρους τοῦ ἀνδρός, ἢ τοῦ τετάρτου τῆς περιουσίας του, εἰὰν μὴ ὑπάρχωσι προῖξ· καὶ δωρεά, εἰὰν οὗτος ᾗν ὁ ὑπαίτιος καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἔσχον δὲ ἀφορμὴν τὴν πληθώραν τῶν δικηγίων καὶ ἐθεσπίσθησαν, ὅπως συγκρατήσωσι τὸ ρεῦμα τῆς διαφθορᾶς, ὅπερ ἐκύλιε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀγνότητα τῶν γάμων. Ὁ Ἰουστινιανὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ περὶ ποινῶν κρατοῦντα ἐπεδοκίμασε, κατέταξε δὲ τὰς ποινὰς τοῦ διαζυγίου, συνεπλήρωσε καὶ ἀκριθέστερον ὥρισεν αὐτάς ἐν ταῖς Νεαραῖς 117, 127 καὶ 124 (Κρασσᾶ, ἐκδ. Α'. § 181 καὶ ἐκδ. Β' § 189).

Ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τῶν πλείστων τῶν παρ' ἡμῖν νομοδιδασκάλων (1), ὅτι αἱ στερήσεις αὗται δὲν ἰσχύουσι πλέον παρ' ἡμῖν καθόσον, ὥς ποινικὸν χαρακτηρὰ φέρουσαι, κατηργήθησαν διὰ τῆς γενικῆς ἐν ἄρθρῳ 705 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου διατάξεως, καθ' ἣν ὅλοι οἱ προλαβόντες ἀντίθετοι νόμοι, τὰ διατάγματα καὶ τὰ ἔθιμα καταργοῦνται. Ἡ μοιχεία τιμωρεῖται ὥς πλημμέλημα, καὶ οὐδεμία ποινὴ, χρηματικὴ ἢ ἄλλη, ἐξ οἰουδήποτε ἄλλου λόγου διαζυγίου ἀπαγγέλλεται. Τὴν κατάργησιν δὲ τῶν ποινῶν τούτων ἐνισχύει καὶ τὸ περὶ αὐτῶν κρατοῦν τὴν σήμερον ἠθικὸν αἶσθημα, καθ' ὃ καὶ ἡ γυνὴ δὲν πρέπει ν' ἀφίηται μετὰ τὴν, ἔστω καὶ ἐκ λόγου διαζυγίου, λύσιν τοῦ γάμου γυμνὴ καὶ ἄπορος εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας, διότι βεβαίως τὴν ὁδὸν ταύτην θέλει τραπῇ, ὅταν ὁ ἀνὴρ παρακρατῇ ἡπάσαν τὴν προῖκα αὐτῆς τούτῳ τῷ λόγῳ.

67. **Ἀποτελέσματα δευτέρου γάμου.** Ταῦτα διακρίνομεν ὡς ἑξῆς·

Α'. Κοινὰ τοῖς συζύγοις ἀποτελέσματα. Ὁ ἕτερον συνάπτων γάμον ἀπόλλυσι τὴν κυριότητα τῶν παρὰ τοῦ ἑτέρου συζύγου κτηθέντων ἐν ιδιότητι συζύγου, παρκαμένουσιν αὐτῷ μόνον τῆς

(1) Ὁ κ. Κρασσᾶς § 190 δέχεται ὁρθῶς παντελὴν κατάργησιν τῶν ποινῶν τούτων, ἄνευ οὐδεμιᾶς διαστολῆς. Ἐπίσης καὶ ὁ Καλλιγᾶς § 160 καὶ Τυπάλδος (Ἐφημ. τῶν δικαστηρίων τοῦ 1873 ἀριθ. 31). Ἡ νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου διάφορον ἐκάστοτε ἔδωκε λύσιν. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 110 τοῦ 47 Α.Π. ἐδέχθη κατηργημένας τὰς ποινὰς, ἐνῷ ἄλλαι ἀποφάσεις ποικίλας ἔκαμον διακρίσεις, ὥς καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος § 182, ὅστις θεωρεῖ τὰς ποινὰς ταύτας ὡς στερήσεις ἀπλῶς αὐξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἁμαρτάνοντος καὶ οὐχὶ ὡς χρηματικὰς ποινὰς.

ἐπικαρπίας, τῆς δὲ κυριότητος περιερχομένης εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα. Ἄν ὅμως ὁ δευτερόγαμος ἔχῃ τὴν ἐπικαρπίαν μόνην δὲν στερεῖται ταύτης. Ἐπὶ τῆς προικὸς δὲ ἢ τῆς προγάμου δωρεᾶς, τῆς ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου περιερχομένης τῷ δευτερογáμῳ, ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ἔχουσι μόνα τὰ ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου τέκνα. — Ἀκυρος ἢ τῶν γαμικῶν κερδῶν ἀπαλλοτριώσεις καὶ πρὸ τοῦ δευτέρου γάμου γενομένη, ἐπιζώντων τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων. Πᾶν γαμικὸν κέρδος ἐκ τοῦ λυθέντος γάμου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπιζήσαντος γονέως, καὶ μὴ εἰς δεύτερον προβαίνοντος γάμον, περιέρχεται εἰς τὰ τέκνα, κἂν ταῦτα δὲν κληρονομοῦσι τὸν γονέα αἰτῶν. — Ὁ δεύτερον συνάπτων γάμον δὲν διατίθῃσιν, οὔτε διὰ πράξεως ἐν ζωῇ, οὔτε αἰτίᾳ τοῦ θανάτου, ὑπὲρ τοῦ ἐτέρου συζύγου πλέον τοῦ εἰς κατιόντα διδομένου ἐκ τοῦ προτέρου γάμου, πλείονων δὲ τοιούτων ὑπόντων, οὐχὶ πλέον ἐκείνου, ὃ λαμβάνει ὁ τὸ ἔλατον ἔχων παῖς.

Β'. Ὡς πρὸς μόνην τὴν γυναῖκα ἐπέρχονται τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα. Μήτηρ κληρονομήσασα ἐξ ἀδιαθέτου τέκνον σὺν τοῖς ἀδελφοῖς του, ἐρχομένη εἰς δεύτερον γάμον, ἀπόλλυσιν ὑπὲρ τῶν λοιπῶν τοῦ προτέρου γάμου τέκνων τὴν κυριότητα τῆς κληρονομικῆς μοίρας, μόνην τὴν ἐπικαρπίαν παρακρατοῦσα. Ἐπαγομένης τῆς κληρονομίας μετὰ τὸν γάμον, κτᾶται μόνον τὴν ἐπικαρπίαν. — Τὴν πρὸς τὸ τέκνον ἐκ προτέρου γάμου δωρεὰν ἀνακαλεῖ μόνον ἔνεκεν ὕβρεως καὶ ἐπιβουλῆς ζωῆς ἢ περιουσίας, ἡ δὲ ἀπροικος καὶ ἀπορος ἐκπίπτουσα τῆς κυριότητος, παρακρατεῖ μόνον τὴν ἐπικαρπίαν.

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα σκοπὸν ἔχουσιν τὴν προστασίαν τῶν ἐκ τοῦ προτέρου γάμου τέκνων. Συνεπῶς ὁ δευτερόγαμος δὲν ἀπαλλάσσεται τούτων, καὶ ἂν τοιαύτην ἐδῆλωσε πρόθεσιν ὁ προαποβιώσας σύζυγος.

Γ'. Ὡς ἐκ τοῦ κατὰ παράβασιν τοῦ πενθίμου ἔτους γάμου, ἡ γυνὴ πρὸς τῇ ἀτιμίᾳ, ἣτις ὅμως ἀργεῖ νῦν, ὑπόκειται καὶ εἰς στερήσεις τινὰς περιουσιακάς (άνωτ. § 7 III, Δ'. σημ. 1).

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ(*)

I. Ἀμοιβαία δίκαια καὶ ὑποχρεώσεις.

68. **Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων.** Αὗται διέπονται ὑπὸ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀμοιβαίας στοργῆς, καθόσον τὸ δίκαιον δὲν περιέχει περὶ αὐτῶν διατάξεις. Ἄλλ' οἱ γονεῖς δὲν ἐνάγονται παρὰ τῶν τέκνων ἔνεκεν ἀπαιτήσεως ἐκ ὁλοῦ προερχομένης πέραν τοῦ περιελθόντος, προστατεύονται δὲ διὰ τοῦ εὐεργετήματος τῆς εὐπορίας. Τὰ τῆς κατ' ἀλλήλων μαρτυρίας ἐκάνονισεν ἤδη ὁ Ποιν. νόμος. (ἄρθρ. 144) καὶ ἡ Πολ. Δικον. (ἄρθρ. 324, 326).

Ἀγωγή περὶ ἐπιγνώσεως (actio de liberis agnoscendis et alendis, ἣν οἱ νεώτεροι καλοῦσιν actio de filiatione) λέγεται ἡ κινουμένη παρὰ τοῦ τέκνου κατὰ τῶν γονέων καὶ ἀνιόντων, ἢ παρὰ τῆς μητρὸς κατὰ τοῦ πατρὸς, πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ διατροφὴν τοῦ τέκνου, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ σχέσις γονέων καὶ τέκνων, ἀσχέτως πρὸς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, διαφιλονεικεῖται.

69. **Ἀνατροφή.** Ἐκ τῆς εἰρημένης σχέσεως ἀπορρέει ἡ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων ἐξουσία, ἣτις εἶνε ἄσχετος πρὸς τὴν πατρικὴν, ἐξ ἧς γεννᾶται καὶ ἡ ὑποχρέωσις καταβολῆς τῶν πρὸς ἀνατροφήν, ἰδίως δὲ τῶν πρὸς ἐκπαιδευσιν ἀπαιτουμένων. Τῆς ἀνατροφῆς ἐπιμελοῦνται ἀμφότεροι οἱ γονεῖς, ἐν διαφωνίᾳ δὲ ὑπερισχύει ὁ πατήρ, ἐκτὸς ἂν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνετέθη μόνῃ τῇ μητρὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνατροφῆς ἐξ εὐλόγου αἰτίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει ἡ μήτηρ, ἐκτὸς ἂν ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, ὑπότε δύναται νὰ στερηθῇ αὐτοῦ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἐπὶ διαζυγίου ἀποφαίνεται ὁ δικαστής, προτιμωμένου πάντοτε τοῦ μὴ ὑπαιτίου τῶν συζύγων.

Ἐν τῷ δικαίωmati τῆς ἀνατροφῆς ἐνυπάρχει καὶ τὸ τοῦ σωφρονισμοῦ, καὶ αἱ πρὸς σύστασιν πραικὲς καὶ πρὸς διατροφήν ὑποχρεώσεις.

(*) Καλλιγᾶς § 168—266. Παπαρρηγ. § 188—565. Κρασσᾶς § 194—235. Εἰσηγ. (1,9). Κωδ. (8,47). Πανθ. (1,6 καὶ 25,1 καὶ 3). Βασίλ. (31.1,2,6) κλπ.

70. **Διατροφή.** Μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων ὑπάρχει ἐκ τοῦ νόμου ἀμοιβαία πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις, ἀπερρέουσα ἐκ τῆς φυσικῆς σχέσεως γονέων καὶ τέκνων, ἀσχέτως πρὸς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ὑφίσταται δὲ οὐ μόνον μεταξὺ κατιόντων καὶ ἀνιόντων ἐκ νομίμου γάμου, ἀλλὰ καὶ ἐκ νομιμοποιήσεως, ἢ ἐξ υἱοθεσίας, ἐφ' ὅσον αὕτη διαρκεῖ καὶ μεταξὺ τῶν ἐξ αὐτῆς συγγενῶν. Ἐπὶ νόθων μόνον ὡς πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς ἀνιόντας. Περιλαμβάνει δέ, οὐ μόνον τὰ πρὸς συντήρησιν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην, προκειμένου περὶ τῆς πρὸς τὰ τέκνα ὑποχρεώσεως τῶν γονέων. καὶ τὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν αὐτῶν δαπάνην.

"Οροι τῆς πρὸς διατροφήν ὑποχρεώσεως· α') Εὐπορία τοῦ ἐνὸς καὶ ἡ ἀπορία ἢ πρὸς ἐργασίαν ἀνικανότης τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων· β') τὸ μέτρον τῆς διατροφῆς ἡρτῆται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ ἀναλόγως πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ὑποχρέου καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ δικαιουμένου· γ') ἡ ὑποχρέωσις εἶναι ὅλως προσωπικὴ· ἀλλ' οἱ τοῦ υἱοῦ κληρονόμοι ὑποχρεοῦνται εἰς διατροφήν τοῦ ἀποροῦντος πατρὸς· δ') μεταξὺ πλειόνων ὑποχρέων ὑπάρχει ἐνοχὴ εἰς ὁλόκληρον, ἀλλ' ὁ καταβαλὼν ἔχει δικαίωμα ἀναγωγῆς κατὰ τῶν συνυποχρέων.

Ὑποχρεοὶ πρὸς διατροφήν τῶν κατιόντων εἶνε· α') ὁ πατήρ, εἴτε ὑπεξούσιος εἴτε αὐτεξούσιος τυγχάνουσιν αὐτοί· β') πατὴρ μὴ ὑπάρχοντος, ἢ ἀδυνατοῦντος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν τοιαύτην ὑποχρέωσιν, ἢ μήτηρ· γ') οἱ λοιποὶ ἀνιόντες.

Ἀρεταὶ ἢ πρὸς διατροφήν ὑποχρεώσις διὰ τοῦ θανάτου τοῦ εἰς τοιαύτην δικαιουμένου, ἢ διὰ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ, ἢ ὅταν οὗτος ἐπιδείξῃ διαγωγὴν ἀνάρμοστον πρὸς τὸν ὀφείλοντα τὴν διατροφήν.

II. Κτῆσις πατρικῆς ἐξουσίας (*).

71. **Γέννησις — τεκμήριον γνησιότητος.** Ἡ πατρικὴ ἐξουσία παράγεται κυρίως ἐκ τοῦ γάμου, κτᾶται δὲ διὰ

(*) Ἡ πατρικὴ ἐξουσία κτᾶται τριχῶς· α') διὰ τῆς γεννήσεως· β') διὰ τῆς νομιμοποιήσεως· γ') διὰ τῆς υἱοθεσίας. Ὁρίζεται δέ, ὡς τὸ σύνολον τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐνασκουμένων παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν ὑπεξουσίων αὐτῷ τέκνων.

τῆς γεννήσεως ἐκ νομίμου γάμου. Ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ταύτης ἀρχῆς ἐρειδόμενος ὁ ρωμαϊκὸς νόμος ἀνακηρύσσει ὡς νόμιμα τέκνα μόνα τὰ ἐκ νομίμου γάμου γεννηθέντα, ἅτινα μόνα δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι πατέρα, ἐνῶ τὰ μὴ γνήσια, ἥτοι τὰ γεννηθέντα ἐκ μὴ νομίμου γάμου, μητέρα μόνον ἔχουσιν. ἀδυνατοῦντα νὰ ἐπιδείξωσι πατέρα. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος λέγει *pater vero est, quem nuptiae demonstant*, ὁ πατὴρ ἀπὸ γάμων δείκνυται, ὅπερ ἀξιωμακὸν ἀνέγραψεν καὶ αἱ νεώτεροι νομοθεσίαι.

Ὁ ἀξιῶν, ὅτι εἶνε γνήσιον τέκνον, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἐγεννήθη ἐκ νομίμου γάμου. Τοῦτο ὡς πρὸς μὲν τὴν μητέρα εἶνε εὐκόλον, διότι αὕτη ἀποδεικνύεται ἐκ γεγονότων ὑποπιπτόντων εἰς τὴν ἀντίληψιν, ἐκ τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τοῦ τοκετοῦ. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν πατέρα τὸ γεγονὸς τῆς συλλήψεως δυσχερῶς ἀποδεικνύεται, ἅτε καλυπτόμενον ὑπὸ τὸν πέπλον τῶν φυσικῶν νόμων, τὸν ὁποῖον χάριν εὐπρεπείας δὲν πρέπει νὰ πειραθῶμεν διὰ τῆς ἐπιστήμης νὰ ἀνεγείρωμεν. Τούτου ἕνεκεν ἡ φυσικὴ ἀπόδειξις τῆς πατρότητος ἐγκατελείφθη καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐπεζητήθη ἡ ἠθικὴ καὶ νομικὴ. Τοῦτο δὲ καθιερώθη διὰ τοῦ τεκμηρίου, ὅσι τὸ ἐν γάμῳ συλληφθὲν τέκνον πατέρα ἔχει τὸν σύζυγον τῆς μητρός.

Τὸ τεκμήριον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς. Δεδομένου, ὅτι ἡ κυοφορία ἐξικνεῖται ἀπὸ 182 ἡμερῶν ἕως 300 τὲ πολὺ τοιούτων, ἥτοι ἀπὸ 6 ἕως 10 μηνῶν, ὡς οἱ ρωμαῖοι εἶχον παρὰδεχθῇ, πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς συλλήψεως ἀποβλέπομεν εἰς τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως, καὶ ἐκ τούτου ὑπολογίζομεν ἀναδρομικῶς, ὥστε ἂν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ παραπίπτει μετὰ τοῦ ἀπωτάτου καὶ βραχυτάτου τῆς κυοφορίας ὁρίου, ἥτοι τῶν 182 ἕως 300 ἡμερῶν, ὑπῆρχε νόμιμος γάμος. τὸ τέκνον ἔχει πατέρα τὸν ἄνδρα τῆς τεκούσης αὐτὸ γυναικὸς καὶ εἶνε γνήσιον τέκνον αὐτοῦ. Τοιούτοτρόπως, ἐὰν ἐγεννήθη τὸ τέκνον τῇ 31 Δεκεμβρίου ὑπολογίζοντες ἀναδρομικῶς συναντῶμεν τὴν 3 Ἰουλίου καὶ τὴν 7 Μαρτίου, παριστώσας τὰ δύο ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων δεόν νὰ συμπίπτῃ ἡ ὑπαρξίς νομίμου γάμου, ἵνα τὸ τεχθὲν λογισθῇ νόμιμον τέκνον. Συνεπῶς δὲν εἶνε γνήσιον τὸ τεχθὲν πρὸ τῆς 182ας ἡμέρας ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου καὶ μετὰ τὴν 300ην ἀπὸ τῆς λύσεως αὐτοῦ. ἐκτὸς ἂν τὸ πρὸ τῆς 182ης ἡμέρας γεννηθὲν

προῆλθεν ἐκ συναφείας τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς μητρὸς πρὸ τοῦ γάμου καὶ ὡς τοιοῦτον ἀνεγνώρισεν ἢ ἠνέχθη αὐτὸ ὁ πατήρ, χωρὶς νὰ προβάλλῃ τὸ τεκμήριον.

Τὸ τεκμήριον ἀργεῖ· α') ὅταν ἀποδημῇ ὁ πατήρ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ὥστε ἀποδεικνύεται, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ συναφείᾳ διετέλεσε μετὰ τῆς γυναικὸς κατὰ τὸν κρίσιμον χρόνον. Ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονῆς τῶν συζύγων δὲν ἐπεται συνάφεια πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐὰν ἡ γυνὴ ἐπισκέφθῃ τὸν πρὸ πολλοῦ ἐγκαταλειφθέντα σύζυγον. β') ὅταν ἀδύνατος εἴνε ἡ τῶν συζύγων συνάφεια, εἶον ἐξ ἀνικανότητος τοῦ ἀνδρὸς ἢ νόσου, ἢ φυλακίσεως αὐτοῦ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. — Ἡ μοιχεία δὲν αἶρει τὸ τεκμήριον, ἐὰν ὑπῆρχε νόμιμος γάμος κατὰ τὴν κρίσιν ἐποχὴν.

Ἀνταπόδειξις κατὰ τοῦ τεκμηρίου δὲν ἐπιτρέπεται λόγῳ τοῦ βαθμοῦ τῆς τελειότητος τῆς ἀναπτύξεως ἢ ἄλλῳ τινι, εἶον ἀνομοιότητος πρὸς τὸν πατέρα, ἐκτὸς ἂν δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν φυλὴν τῶν γονέων. — Ἐπὶ συγκρούσεως δὲ δύο τεκμηρίων ὀρθότερον, ὅτι εἰ μὲν τὸ τέκνον ἐγεννήθη ἐντὸς 270 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ πρώτου γάμου, λογίζεται γνήσιον τοῦ πρώτου ἀνδρὸς, εἰ δὲ μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, λογίζεται τοῦ δευτέρου (Κρασσᾶς ἐπόμενος Σαξ. Κωδ. § 201).

72. **Τεκμήριον ἐπὶ τῇ δηλώσει πατρὸς** (Νεαρά 117, κεφ. 6'). Γνήσιον, ὡς ἐκ νομίμου γάμου, λογίζεται τὸ τέκνον, ὅπερ ἀπέκτησεν ὁ συνοικῶν μετὰ γυναικὸς, μεθ' ἧς ἡθύνετο νὰ συνάψῃ γάμον, ἂν ἀποκαλέσῃ αὐτὸ ἐν διαθήκῃ ἢ ἐν δηλώσει κατακεχωρισμένη ἐν τοῖς πρακτικοῖς δημοσίας ἀρχῆς ἴδιον, ἄνευ μνείας ὅτι εἶνε φυσικόν, μηδεμίαν δ' ἐτέραν ἀπόδειξιν παρ' αὐτῶν ζητεῖσθαι. Ἡ περὶ ἐνὸς τέκνου δήλωσις ὠφελεῖ καὶ τὰ λοιπά.

Ὡς ἐκ τῆς ἱεροτελεστίας, ἣτις ἤδη ἀπαιτεῖται διὰ τὸ κύρος τοῦ γάμου, θεωρεῖται ἀργοῦσα ἡ διὰ τοιαύτης δηλώσεως γνησιοποίησις τοῦ τέκνου (Κρασσᾶς § 203. Contra Καλλιγᾶς § 122. Ἄλλως Παπαρρ. § 207 καὶ ΑΠ. (95 τοῦ 46) φρονούντες, ὅτι ἡ δήλωσις τοῦ πατρὸς ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν γάμου μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως, ὅπερ ἄτοπον. Κρασσᾶ αὐτόθι σημ. 2).

73. **Φυσικὰ τέκνα καὶ ἀναγνώρισις αὐτῶν.** Φυ-

σικά ἢ νόθα λέγονται τὰ μὴ ἐν γάμῳ συλληφθέντα, ἅτινα μόνον μητέρα ἔχουσιν, ἥς μόνον αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ἐπιτρέπουσι τὴν ἀναζήτησιν, στεροῦνται δὲ πατρός.

Ἀναγνώρισις εἶνε ἡ πράξις, δι' ἣς τὰ φυσικά τέκνα ἀποκαθίστανται νόμιμα διὰ δηλώσεως περὶ τούτου τῶν γονέων. Ὄρισεν ὁ νόμος, ὅτι γίνεται διὰ ληξιαρχικῆς πράξεως (ἄρθρον 87 καὶ 65 τοῦ νόμου τῆς 29 Ὀβρίου 1856). Ἀλλὰ δι' οὐδεμιᾶς διατάξεως ὠρίσθη τίνα τὰ ἀναγνωριζόμενα τέκνα, τίνες οἱ ὅροι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἀναγνωρίσεως, ὥστε παρ' ἡμῖν δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν (Κρασσᾶ § 208. Ἐκ τοῦ ἄρθρ. 65 ἐπεταί, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἀναγνώρισις τῶν ἐκ μοιχείας καὶ ἐξ αἰμομιξίας. Καλλιγὰ § 166, 167).

74. Ἐμβρυωρὸς καὶ ἀγωγὴ περὶ ἐπιγνώσεως. Ἐμβρυωρὸς διορίζεται, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς δὲν ὑπάρχωσι τέκνα ἀχειράφετα ἀνήλικα, ἡ δὲ χήρα ἰσχυρίζεται ἐγκυμοσύνην. Ὁ διορισμὸς γίνεται μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐπὶ τῇ δηλώσει μόνῃ τῆς γυναικὸς περὶ τῆς ἐγκυμοσύνης, ἢ ἐπὶ τῇ αἰτήσει παντὸς ἔχοντος συμφέρον ἢ τοῦ εἰρηνοδίκου ἐξ ἐπαγγέλματος, καὶ δικαστικῆν ἀπόφασιν. Ὁ ἐμβρυωρὸς διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν, ἣτις μέλλει νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν κυφορούμενον, ἐνεργῶν μόνον συντηρητικὰς πράξεις αὐτῆς, παύει δὲ ἅμα τῷ τοκετῷ, ἢ ἅμα διὰ τοῦ χρόνου καταστῇ βέβαιον, ὅτι δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ γνήσιον τέκνον, ὑπὸ:ε ὀφείλει λογοδοσίαν. Μετὰ τὸν τοκετόν, ὁ ἐμβρυωρὸς διορίζεται πρεπίτροπος, δι' ὃ λαμβάνεται οὗτος παντοτε ἐκ πατρικῆς γραμμῆς.

Ἡ διαζευχθεῖσα ὀφείλει ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν σύζυγον ὅτι ἐγκυμονεῖ, ἐὰν αἰσθάνηται τὸ τοιοῦτον. Ὁ σύζυγος, ἐὰν δὲν πέμψῃ ἐπόπτας ἢ δὲν διαμχοτυρηθῇ, ἐξαναγκάζεται διὰ τῆς περὶ ἐπιγνώσεως ἀγωγῆς, ἣτις κινεῖται κατ' αὐτοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ τέκνου, νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτό, ἂν ἀρνηται. Τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ἐπέρχονται, ἐὰν ἡ δήλωσις τῆς γυναικὸς ἐγένετο δικαιολογημένως μετὰ τὸ τριακονθήμερον. Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀρνεῖται τὴν ἐγκυμοσύνην, δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ζητήσῃ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν τριῶν μαιῶν, καὶ τὸν διορισμὸν ἐπόπτου, ἂν αἱ δύο μαῖαι ἀπερανθῶσι περὶ τῆς ἐγκυμοσύνης.

75. Ἡ ἀποκήρυξις τοῦ τέκνου. δῆλον ὅτι ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν εἶνε πατὴρ τοῦ τέκνου τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καίτοι συντρέχει ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ τεκμήριον τῆς γνησιότητος, ἐνεκεν τοῦ σκανδάλου, ὅπερ ἐν τῇ κοινωνίᾳ διεγείρει. δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὰς νεωτέρας νομοθεσίας, εἰμὴ εἰς εὐαρίθμους τινὰς περιπτώσεις, ὑπαγομένους εἰς βραχείας παραγραφάς. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος νόμος σιωπᾷ περὶ τῶν περιπτώσεων τούτων, ἐξ οὗ ὅμως δὲν ἐπιτείνεται, ὅτι ἀργεῖ παρ' ἡμῖν ἡ ἀποκήρυξις, ἀλλ' ὅτι ὁ πατὴρ ὅποτε δέηποτε δύναται νὰ ἀποκηρύξῃ τὸ τέκνον, ἂν μὴ ὡς ἴδιον ἀνέγνωρίσεν αὐτὸ (Κρασσᾶ, Ἑκδ. 6'. σελ. 435). Ἡ τοιαύτη ἀναγνώρισις δυνατὸν νὰ ἐγένετο ρητῶς ἢ σιωπηρῶς.

Ζῶντος τοῦ πατρός, οὐδεὶς ἕτερος δικαιούται εἰς ἔγερσιν τῆς περὶ ἀποκηρύξεως ἀγωγῆς. Ἀπηγορευμένου ὅμως τοῦ πατρός, ἐγείρει τὴν ἀγωγὴν ὁ ἐπίτροπος, διότι οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνήλικον καὶ εἰς τὰς ἀφορῶσας τὴν προσωπικὴν του κατάστασιν πράξεις (Ἀστ. Ν. 105). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός, οἱ κληρονόμοι καὶ οἱ δανεισταὶ κινουσι καὶ ἐξακολουθοῦσι τὴν ἀγωγὴν. ἅτε ἐνέχουσιν καὶ περιουσιακὴν σημασίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ τέκνον δέχονται τινες, ὅτι δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐν λόγῳ ἀγωγὴν, ἅτε μὴ δεσμευόμενον ἐκ τοῦ τεκμηρίου τῆς γνησιότητος ν' ἀναζητήσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ κηρυχθῇ νόθον, ἐξ οὗ δυνατὸν νὰ ἔχῃ χρηματικὸν ἢ καὶ ἠθικὸν συμφέρον. — Στρέφεται δὲ ἡ ἀγωγή κατὰ τοῦ τέκνου, ἢ κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ἂν τελῇ ὑπὸ τοιοῦτον, ἐκτὸς ἂν ἐπίτροπος εἶνε ἡ μήτηρ, ὅποτε διορίζεται εἰδικὸς ἐπίτροπος. — Ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῆς δίκης ταύτης, ὡς ὁρῶσα τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, ἀποτελεῖ δεδικασμένον, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν διαδίκων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντων τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἐὰν ὅμως δὲν συμμετέσχον τῆς δίκης ἅπαντες οἱ κληρονόμοι τοῦ τέκνου ἢ τοῦ ἀνδρός, ὡς αἱ παρὰ τινων ἐξ αὐτῶν ἡγέρθη ἡ ἀγωγή, ὁρρότερον, ὅτι τὸ δεδικασμένον δὲν ἐπεκτείνεται καὶ μεταξὺ τῶν μὴ συμμετασχόντων τῆς δίκης.

Ἐννοεῖται, ὅτι προκειμένου περὶ τέκνων νόθων, ἦται μὴ ἐχόντων ὑπὲρ αὐτῶν τὸ τεκμήριον τῆς γνησιότητος, δὲν ὑπάρχει περίπτωσις πρὸς ἐνάσκησιν τῆς περὶ ἀποκηρύξεως ἀγωγῆς.

76. **Νομιμοποιήσις** λέγεται ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ἀπονέμεται ἡ ιδιότης νομίμου τέκνου εἰς φυσικὸν τοιοῦτον καὶ κτῶνται ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δικαιώματα. Τελεῖται δὲ αὕτη τριχῶς.

Α'. *Διὰ ἐπιγενομένου γάμου*. Οὕτω νομιμοποιῶνται τὰ πρὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ συνειλημμένα ἢ γεγεννημένα τέκνα ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικός. Ἐπιτρέπεται δὲ αὕτη, εἴτε ὑπάρχουσιν, εἴτε οὐ, τέκνα ἐκ προτέρου νομίμου γάμου. Καταργηθείσης ὑπὸ τοῦ Λέοντος τῆς σχέσεως τῆς παλλακῆς, ἐπὶ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ἐπετρέπετο ἡ νομιμοποίησις, δὲν ἐξέλιπεν ἐκ τούτου καθ' ὁλοκληρίαν ὁ τρόπος οὗτος τῆς κτήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, καθόσον καὶ σήμερον ἐπιτρέπεται ἡ νομιμοποίησις τῶν νόθων τέκνων κατ' ἔθιμον, ἐξαιρουμένων τῶν ἐκ μοιχείας καὶ αἰμομιξίας, ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους:

α') "Οτι ὑπάρχει πατρότης, ἥτοι γέννησις τοῦ νομιμοποιουμένου ἐκ τοῦ τὸν γάμον συνάπτοντος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ. β') ὅτι ἡ νομιμοποίησις ἐπέρχεται αὐτοδικαίως ἐκ τοῦ γάμου, διότι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ τέκνου παρὰ τοῦ πατρὸς ἔχει μόνον τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἀναπληροῖ τὴν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος. γ') ὅτι ἐπέρχεται καὶ παρὰ τὴν βούλησιν τοῦ πατρὸς, ὅταν ἡ ἐξ αὐτοῦ γέννησις τοῦ τέκνου ἀποδειχθῇ ἄλλως, καὶ δ') ὅτι πάντοτε ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις, ρητὴ ἢ σιωπηρά, τοῦ νομιμοποιουμένου, ἣν ἐκφράζει ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ, ὡσάκις οὗτος λόγῳ ἀτελοῦς ἡλικίας ἀδυνατῇ πρὸς τοῦτο. (Κρασοῦ § 210. Ὑπάρχει καὶ ἐναντία γνώμη).

Β'. *Διὰ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς*. Αὕτη ἐξεδίδετο τῇ αἰτήσει τοῦ πατρὸς, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον τέκνα ἐκ νομίμου γάμου, καὶ ἦν ἀδύνατος ὁ μετὰ τῆς μητρός τοῦ νομιμοποιουμένου γάμος, ἔνεκεν θανάτου αὐτῆς ἢ δι' ἄλλον λόγον. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρὸς, τῇ αἰτήσει τοῦ τέκνου, ἐὰν ὁ πατήρ γραψῇ αὐτὸ κληρονόμον ἐν διαθήκῃ σὺν τῇ δηλώσει, ὅτι γνήσιον θέλει νὰ ᾖ τὸ τέκνον, ὅτε τοῦτο θέον ν' ἀποδεχθῇ τὴν κληρονομίαν, ἵνα μετὰ τὴν ἀποδοχὴν αἰτήσῃται τὴν ἐκδοσιν τοῦ περὶ νομιμοποιήσεως διατάγματος. Σήμερον διὰ διατάγματος δὲν δύναται νὰ γίνῃ νομιμοποίησις, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουσιν οἱ περὶ αὐτῆς ὅροι τοῦ νόμου.

Γ'. *Διὰ τῆς εἰς τὴν βουλὴν ἐπιδόσεως*, ἥτις ἐτελεῖτο διὰ τῆς

κατατάξεως τοῦ ἄρρενος εἰς τὴν τάξιν τῶν δημοτικῶν συμβούλων καὶ τῆς ἐκδόσεως εἰς γάμον τοῦ θήλεος μετὰ δημοτικοῦ συμβούλου· παρ' ἡμῖν ὁμοῦς δὲν ἰσχύει.

77. Υἱοθεσία καὶ εἰσποίησις.

Υἱοθεσία λέγεται ἡ κατ' ἀπομίμησιν τῆς φύσεως δημιουργία σχέσεως πατρὸς καὶ τέκνου. Συνέπεια αὐτῆς εἶνε ἡ κτῆσις πατρικῆς ἐξουσίας ἐκ μέρους τοῦ θετοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν θετὸν υἱόν. Κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιτρέπεται υἱοθεσία παρὰ γυναικός, καίτοι ἡ συνέπεια αὕτη δὲν εἶναι δυνατὴ. Διακρίνεται δὲ ἡ υἱοθεσία εἰς τὴν κυρίως υἱοθεσίαν (adoptio), ἣτις ὑπάρχει, ὅταν ὁ υἱοθετούμενος διατελῇ ἤδη ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς τὴν εἰσποίησιν (arrogatio), ἣτις ὑφίσταται, τοῦ υἱοθετιμένου ὄντος αὐτεξουσίου, καὶ διέπεται ὑπὸ ἰδίων κανόνων.

Α'. Υἱοθεσία.

α'. Κανόνες τῆς υἱοθεσίας εἶνε οἱ ἑξῆς·

1. Καίτοι ἡ υἱοθεσία εἶνε μίμησις τῆς φύσεως, οἱ εὐνοῦχοι κατὰ διάταξιν τοῦ Λέοντος εἶνε ἱκανοὶ πρὸς τὸ υἱοθετεῖν.

2. Ἐπετρέπετο δὲ αὕτη οὐ μόνον ἐν τάξει παιδὸς ἀλλὰ καὶ ἐγγόνου. Παρ' ἡμῖν ὁμοῦς οὐδέποτε ὁ πάππος δύναται νὰ ἔχῃ πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐγγονον, ὥστε μόνον ἐν τάξει παιδὸς ἐπιτρέπεται υἱοθεσία· ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ υἱοθεσίας παρὰ γυναικός ἢ πρὸς μητρὸς ἀνιόντος, ὁπότε δὲν παράγεται πατρικὴ ἐξουσία.

3. Ὁ ὑπεξούσιος οὐ δύναται ἔχειν ὑπεξουσίους· ἄρα δὲν υἱοθετεῖ.

4. Ὁ υἱοθετῶν δεῖν νὰ ᾖ πρεσβύτερος τοῦ υἱοθετιμένου κατὰ πλήρη ἐφηβότητα (18 ἔτη).

5. Ὁ ἄπαξ υἱοθετηθεὶς καὶ χειραφετηθεὶς εἴτα δὲν υἱοθετεῖται ἐκ νέου, ἐκτὸς ἂν ὁ φυσικὸς πατὴρ υἱοθετήσῃ αὐτόν, ἐξελθόντα ἤδη τῆς τοῦ θετοῦ πατρικῆς ἐξουσίας, ὁπότε θεωρεῖται φυσικὸς ὑπεξούσιος, ἵνα μὴ θεωρούμενος θετὸς ἀντιστρατεύηται εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως.

6. Υἱοθεσία ὑπὸ προθεσμίαν ἢ ὄρον δὲν ἐπιτρέπεται.

7. Τῶν νόθων τέκνων ἐπιτρέπεται υἱοθεσία, διότι μόνον τῶν ἐκ παλλακῆς ἀπηγορεύετο, ἀλλ' ἡσχίσις τῆς παλλακῆς κατηργήθη (Κρασσᾶς § 213. Ἀλλ' ὁ Καλλιγᾶς § 180 καὶ ὁ Παπαρρηγ. § 215 δέχονται, ὅτι ἐπὶ νόθων ἀπαγορεύεται).

Οἱ ὅροι οὗτοι ἀπαιτοῦνται καὶ ἐπὶ εἰσποιήσεως.

β'. Εἶδη υἱοθεσίας. Μέχρι μὲν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν εἶδος υἱοθεσίας ὑπῆρχον, ἡ πλήρης ἢ τελεία υἱοθεσία. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὁμως ἐν ἔτει 550 (νόμος 10 Κωδ. 8. 48) εἰσήγαγε τὴν διάκρισιν τῆς υἱοθεσίας εἰς πλήρη (adoptio plena) καὶ εἰς ἀτελῆ (adoptio minus plena) (1).

1. Πλήρης λέγεται ἡ υἱοθεσία, ἥς συνέπεια εἶνε, ὅτι τὸ θετὸν τέκνον καθίσταται γνήσιον τοῦ θετοῦ πατρός, ὑποβαλλόμενον εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ φέρον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, συνάπτων δὲ κατ' ἀρρεγονομίαν συγγένειαν, καὶ οὐχὶ ἐξ αἵματος, μετ' αὐτοῦ. Οἱ πρὸς τὴν φυσικὴν οἰκογένειαν δεσμοὶ ρήγνυνται, ὥστε τὸ τέκνον ἐξέρχεται αὐτῆς (ἐπέρχεται ἡ κατὰ P. capitis diminutio minima).

Κατ' Ἰουστινιανὸν πλήρης υἱοθεσία ἐπέρχεται μόνον εἰς τὰς ἐφεξῆς περιπτώσεις: α') ὁσάκις δίδεται εἰς υἱοθεσίαν τέκνον εἰς τὸν πάππον παρὰ τοῦ αὐτεξουσίου πατρός ἢ (2) ὁσάκις ὁ πρὸς πατρός πάππος ἐδίδεν εἰς υἱοθεσίαν τὸν ἔγγονον εἰς τὸν φυσικὸν πατέρα αὐτεξουσίου ὄντα· β') ὁσάκις ὁ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν πατὴρ δίδει τὸ θετὸν τέκνον εἰς υἱοθεσίαν πρὸς τὸν φυσικὸν ἀνιόντα αὐτοῦ ἢ πρὸς ἐξωτικόν, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ φυσικὸς πατὴρ τοῦ θετοῦ ζῇ, διότι ἂν οὗτος ἀποβιώσῃ, ὁ θετὸς ἀποκτᾷ ἄμεσον κληρονομικὸν δικαίωμα ἀπέναντι τοῦ πάππου, οὗ ἕνεκεν ἡ πλήρης υἱοθεσία μετατρέπεται ἐκτοτε εἰς ἀτελῆ.

2. Ἀτελής λέγεται ἡ υἱοθεσία, καθ' ἣν τὸ θετὸν τέκνον παρὰ

(1) Λόγος τῆς τοιαύτης διακρίσεως ὑπῆρξεν, ὅτι τὸ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν θετὸν τέκνον ἐξερχόμενον τῆς φυσικῆς οἰκογενείας καὶ τασσόμενον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ θετοῦ πατρός, ἠδύνατο νὰ στερηθῇ τῆς κληρονομίας τοῦ τε φυσικοῦ καὶ τοῦ θετοῦ πατρός, ὅπερ συνέβαιεν, ὁσάκις ἐχειραφετεῖτο ὑπὸ τοῦ τελευταίου, ὥστε κατὰ τὸν θάνατον αὐτῶν διετέλει ἐκτὸς ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειῶν. Κατόπιν ὁμως διὰ τῆς Νεαρᾶς 118, τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀρρεγονομίας, πάντοτε ὁ θετὸς κληρονομεῖ ἐξ ἀδιαθέτου τὸν φυσικὸν πατέρα ὥστε ὁ λόγος τῆς διακρίσεως ἐξέλιπε σήμερον. Ἐν τούτοις δέχονται ὑφισταμένην τὴν διάκρισιν, διότι cessante ratione legis non cessat lex ipsa (τάναντα Στυπῆς ἐν μονογραφίᾳ περὶ υἱοθεσίας).

(2) Ἡ δευτέρα αὕτη περίπτωσις ἔργει παρ' ἡμῖν, διότι τοῦ γάμου ἐπαγομένου χειραφεσίαν, οὐδέποτε ὁ πάππος ἐνασκει πατρικὴν ἐξουσίαν.

μένει εἰς τὴν φυσικὴν οἰκογένειαν, μὴ ὑποβαλλόμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ θετοῦ πατρός, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ἀποκτᾷ μόνον κληρονομικὸν ἐξ ἀδιαθέτου δικαίωμα. Δέχονται ὅμως, ὅτι τίκεται μεταξὺ αὐτῶν σχέσις ἀνιόντος πρὸς κατιόντα, ὥστε ὁ πατὴρ ἔχει τὸ τῆς ἀνατροφῆς δικαίωμα, καὶ κατὰ τινὰς ὑφίσταται καὶ ἀμοιβαία πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσις.

Κατ' Ἰουστινιανὸν εἰσαγαγόντα τὴν ἀτελῆ υἱοθεσίαν, αὕτη ὑφίσταται ὡς αἰὶς ὁ φυσικὸς πατήρ ἢ ὁ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν θετὸς πατήρ διδίδει εἰς υἱοθεσίαν τὸ τέκνον εἰς ἐξωτικόν (καὶ οὐχὶ εἰς ἀνιόντα).

Παρατηρητέον, ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν χωρεῖ πλήρης υἱοθεσία ἐπὶ τῶν ὑπερβάντων τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἀτε τῆς ἐνηλικόττητος ἐπαγομένης αὐτεξουσιότητά, ὡς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς παρὰ τοῦ πάππου πρὸς τὸν φυσικὸν πατέρα υἱοθεσίας· οὗ ἔνεκεν εἴπομεν, ὅτι ἡ πλήρης υἱοθεσία δὲν ὑφίσταται παρ' ἡμῖν εἰς τὰς συνηθεστέρας αὐτῆς περιπτώσεις (3).

3. Ἡ υἱοθεσία σήμερον ἐπεκράτησε νὰ τελεῖται ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου κατὰ τὴν ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίαν, διὰ δηλώσεως τοῦ τε ἐνασκούντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ υἱοθετουμένου, παρισταμένου καὶ μὴ ἀντιλέγοντος τοῦ υἱοθετουμένου, καίτοι, ἀφοῦ δὲν ἀπαιτεῖται δικαστικὴ διάγνωσις, ἔδει νὰ γίνετο ἡ δῆλωσις ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικοῦ.

Β'. Εἰσποιήσεις.

α') Ἰδιοὶ ὄροι αὐτῆς. Ἐκτὸς τῶν ὄρων, οἵτινες ἀπαιτοῦνται ἐπὶ υἱοθεσίας, ἐφαρμόζονται δὲ καὶ ἐπὶ εἰσποιήσεως, κρατοῦσιν ἐνταῦθα καὶ οἱ ἐξῆς ἴδιοι κανόνες : 1) δεόν νὰ μὴ ἐμφιλοχωρῇ ἰδιοτέλεια ἢ ἀθέμιτος αἰτία, δι' ἣ ἀπαγορεύεται ἡ τοῦ ἐπιτροπευομένου εἰσποιήσις πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 25ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὡς καὶ τῶν ὑπὸ κηδεμόνα διατελούντων, ὅπως μὴ ματαιωθῇ ἡ λογοδοσία αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ πλουσίῳ παρὰ πένητος· 2) δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἰσποιήσις ὑπαρχόντων γνησίων τέκνων, διό

(3) Ἀνωτέρω σελ. 6 στοῦχος 27, ἐνθα ἐξ ἀβλεψίας παρελείφθησαν αἱ λέξεις εἰς τὰς συνηθεστέρας περιπτώσεις. Παρὰ Βυζαντινοῖς σπαίλα ἦν ἡ πλήρης υἱοθεσία, κατὰ τὰς νεωτέρας δὲ νομοθεσίας ὅλως ἐξέλιπε.

καὶ ὁ μὴ συμπληρώσας τὸ 60ον δὲν δύναται νὰ εἰσποιήσῃ· 3) οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσποιήσῃ πλείονας τοῦ ενός· 4) ὁ δικαστὴς κρίνει περὶ τῶν ὄρων τῆς εἰσποιήσεως, ἣν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ, καὶ μὴ τηρουμένου εἰσυδῆποτε τῶν ὄρων τούτων, ἀλλ' ἐπὶ παροχῇ ἐγγυήσεως· 5) ἐπὶ εἰσποιήσεως ἀνήθου τηροῦνται ἴδιαι αὐστηρότεραι διατυπώσεις (ὄρα Κληρον. Κρασσᾶ § 153).

6) Τέλος καὶ συνέπειαι αὐτῆς. Ἡ εἰσποίησις τελεῖται πάντοτε δι' ἐκδόσεως δικαστικῆς ἀποφάσεως περὶ αὐτῆς, διότι ἀπαιτεῖται προηγουμένη δικαστικὴ διάγνωσις. Ἡ ἀπόφασις ἐγγράφεται εἰς τὸ ληξιαρχικὸν βιβλίον. Συνέπεια δ' αὐτῆς εἶναι, ὅτι ὁ αὐτεξούσιος καθίσταται ὑπεξούσιος τῷ θετῷ πατρί, ὡς καὶ οἱ κατιόντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς περιουσίας του δέ, μετατρεπομένης εἰς χρημάτιον, κτᾶται ὁ εἰσποιήσας τὴν ἐπικαρπίαν, ἐκτὸς τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ οἰονεὶ τοιούτου χρηματίου, ἅτινα παραμένουσιν ἐλευθέρᾳ τοῦ εἰσποιηθέντος περιουσία.

Παρ' ἡμῖν ἡ εἰσποίησις αὐτεξουσίῳ ἐνήλικος ἀργεῖ, καθόσον ὁ ἐνήλιξ ἀδύνατον κατὰ τὸν νεώτερον νόμον νὰ ὑποβληθῇ εἰς πατρικὴν ἐξουσίαν· ὥστε ἐπιτρέπεται νῦν ἡ εἰσποίησις μόνον ἀνήλικος αὐτεξουσίῳ, π. χ. ὀρφανοῦ πατρός.

III. Δικαιώματα ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τέλος αὐτῆς.

78. Γενικά. Τὰ δικαιώματα τὰ ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τιτλούμενα εἶνε διττά, τὰ μὲν προσωπικά, τὰ δὲ περιουσιακά. Τὰ προσωπικά δίκαια βάσιν ἔχουσι κυρίως τὴν σχέσιν πατρός καὶ τέκνου, ἥτοι τὴν ἠθικὴν σχέσιν τῆς οἰκογενείας. Ἡ οἰκογένεια κατὰ τὸ Ρ. Δ. ἀπετέλει ἐνότητά αὐτοτελῆ, ἥς δεσπόζει ὁ οἰκογενειάρχης, ἔχων δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ τῶν τέκνων του.

79. Προσωπικά δικαιώματα. Τὰ προσωπικά δίκαια τοῦ πατρός νῦν διέπονται ὑπ' ἄλλων ἀρχῶν. Τὸ τέκνον προστατεύει ἡ πολιτεία κατὰ πάσης αὐθαιρεσίας, ἀπονέμουσα εἰς τὸν πατέρα τὸ δικαίωμα τοῦ σφραγισμοῦ μέχρις ὠρισμένου σημείου, διότι τιμωρεῖται πᾶσα σωματικὴ βλάβη τοῦ τέκνου, ἀφαιρουμένου μάλιστα τῆς ἐπιμελείας τοῦ αἰκίσαντος. Ἡ δὲ ἔχθρις τοῦ τέκνου, καὶ ἡ παιδοκτονία τιμωροῦνται. Δύναται δὲ ὁ ἐπιμελούμενος τὴν

ἀνατροφὴν ἀνηλίκων νὰ προκαλέσῃ ἔνεκεν σπουδαίων λόγων τὴν ἐκδοσὶν ἀπαφάσεως τοῦ Εἰρηνοδίκου, ἐπιβαλλούσης αὐτῷ περιορισμὸν ἐν ὧρισμένῳ τόπῳ ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸ πολὺ.

Ἐνδίκᾳ μέσα, δι' ὧν προστατεύεται ἡ ἐνάσκησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἶνε τὰ ἑξῆς· 1) ἀγωγὴ κατὰ τὴν ἐξαιρετικὴν διαδικασίαν (*praejudicium*), ἣν κινεῖ ὁ πατὴρ κατὰ τοῦ τέκνου μὴ ἀναγνωρίζοντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἣτις σήμερον διεξάγεται κατὰ τὴν συνήθη διαδικασίαν· 2) ἀγωγὴ διεκδικητικὴ, ἣν ὁ πατὴρ ἔχει κατὰ τρίτων· 3) τὸ παράγγελμα περὶ ἀγωγῆς τοῦ τέκνου, προπαρασκευαζόμενον διὰ τοῦ ἐτέρου περὶ παραστάσεως, ἐγειρομένου παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς κατέχοντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοῦ κατέχοντος τὸ τέκνον. Ταῦτα μετέρχεται καὶ ἡ μήτηρ. Διὰ μὲν τοῦ περὶ παραστάσεως ἀποκαθίσταται ἡ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τέκνου σχέσις, διὰ δὲ τοῦ περὶ ἀπαγωγῆς ἐκδικάζεται τὸ δικαίωμα τῆς τοῦ τέκνου ἀνατροφῆς.

80. Δίκαια περιουσίας. Ὡς ἐκ τῆς ἐνότητος, ἣν ἀποτελεῖ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκογένεια, ὁ ὑπεξούσιος ἔχει μὲν τὴν ἱκανότητα τοῦ κτᾶσθαι, ἀλλὰ κτᾶται διὰ τὸν πατέρα, οὐδὲν ἴδιον ἔχων. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως ὑποβάλλεται εἰς ὑποχρεώσεις, ὡς πᾶς αὐτεξούσιος (1). Μεταγενέστερον ὅμως ἀνεπτύχθησαν τὰ χρημάτια, ἅτινα κρατοῦσι κατὰ τὸ Ἰουστιανεῖον δίκαιον.

81. Χρημάτια (*peculia*). Ταῦτα εἶνε τέσσαρα.

Α'. Πατρικόν, ἥτοι ἡ πρὸς τοῦ ἔχοντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ὑπεξούσιον φυσικῶς παραχωρουμένη περιουσία, νομικῶς δὲ μὴ ἀποχωριζομένη τῆς ἐκείνου. Τὸ χρημάτιον τοῦτο διαχειρίζεται ὁ ὑπεξούσιος ὡς ἴδιαν περιουσίαν, μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ διαθέσῃ αὐτό, οὔτ' ἐν ζωῇ, οὔτε αἰτίᾳ θανάτου. Συναινέσει ὅμως τοῦ πατρὸς, διατίθῃσιν αὐτὸ ἐν ζωῇ. Τὸ χρημάτιον τοῦτο ἐκλείπει ἀνακαλούμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς μετὰ τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἢ χειραφετουμένου τοῦ τέκνου.

Β'. Στρατιωτικὸν λέγεται πᾶσα ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρε-

(1) Πλὴν αἱ ἐκ τῶν συμβάσεων τοῦ ὑπεξουσίου ὑποχρεώσεις αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς περιωρίζοντο παρὰ Ῥωμαίους ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ δόγματος, περὶ οὗ ἐν Ἑροχικῇ Καλλιγᾷ § 152—155. Κατὰ τὸν νεώτερον νόμον· ὅρα Κατωτ. § 80.

σίας ἄμεσος κτῆσις, ἢ καὶ ἔμμεσος, οἷον ἐκ δώρων τῶν στρατιωτικῶς συνυπηρετησάντων. Τοῦτο διατίθουσιν ὁ ὑπεξούσιος ἀκωλύτως ἐν ζωῇ ἢ αἰτία θανάτου.

Γ'. Οἶονεὶ στρατιωτικὸν λέγεται πᾶσα ἐκ πολιτικῆς ὑπηρεσίας κτῆσις. δημοσίου ἢ αὐλικῆς, ἐκ δωρεᾶς ἡγεμόνος πρὸς ὑπεξούσιον, κλπ. Τοῦτο ἀφομοιοῦται τῷ στρατιωτικῷ ὡς πρὸς τὰ δίκαια.

Δ'. Ἀπροσπόριστον λέγεται πᾶν ἐκ τῆς μητρικῆς περιουσίας περιερχόμενον τῷ ὑπεξουσίῳ, ἀνῆκον δὲ αὐτῷ κατὰ κυριότητα, τοῦ πατρός μόνην τὴν ἐπικαρπίαν ἔχοντας, εἴτε περιερχόμενον τῷ ὑπεξουσίῳ ἐκ τῶν πρὸς πατρός ἀνιόντων, καὶ ἐν γένει ἄλλως καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ πατρός, καὶ μὴ ὑπαγόμενον εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ στρατιωτικοῦ, τοῦ οἶονεὶ τοιοῦτου καὶ τοῦ ἐκτάκτου ἀπροσπόριστου χρηματίου, οἷον τὰ ἐξ ἰδίου καμᾶτου κτώμενα, πᾶν τὸ διδόμενον τῷ ὑπεξουσίῳ χάριν τοῦ πατρός, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου κατὰ τὴν βᾶπτισιν κατ' ἔθος δωρούμενα, ἂν ὁ ἀνάδοχος ἐδήλωσεν, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἀναδεκτοῦ δωρεῖται, διότι ἂν οὐδὲν ἐδήλωσεν, ἡ δωρεὰ πρὸς τοὺς γονεῖς τεκμαίρεται γενομένη. Τοῦτο ἀνήκει κατὰ κυριότητα τῷ ὑπεξουσίῳ, ὅστις δὲν δύναται νὰ διαχειρισθῇ ἢ ἐκποιήσῃ ἐν ζωῇ, εἰμὴ συναινέσει τοῦ πατρός, αἰτία θανάτου δέ, οὐδὲ τούτου συναινέσας. Ἄλλ' ὁ πατήρ, καὶ συναινέσας τοῦ τέκνου, δὲν δύναται ν' ἀπαλλοτριώσῃ, ὀφείλει δὲ λογοδοσίαν διὰ τὴν διαχείρισιν. Χειραφετῶν δέ, παρακρατεῖ τὸ ἡμῖς τῆς ἐπικαρπίας.

Ε'. Ἐκτακτον ἀπροσπόριστον λέγεται τὸ χρημάτιον, οὗ ὁ πατήρ στερεῖται τῆς ἐπικαρπίας, ὡς ὅταν καταλιμπάνονται ἢ δωροῦνται τῷ ἀνηλίκῳ ἐπὶ τοιούτῳ ὄρω, ἢ ὁ ὑπεξούσιος ἀπέκτησεν, ἀρνούμενου τοῦ πατρός, ἢ ἐκληρονόμησεν ὁ πατήρ προαποβιώσας τέκνον, ὅτε ὁ συγκληρονομήσας ὑπεξούσιος ἀποκτᾷ καὶ τὴν ἐπικαρπίαν. Ὁ ὑπεξούσιος ἀπαλλοτριεῖ ἐν ζωῇ τὸ χρημάτιον τοῦτο καὶ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρός, δὲν δύναται ὅμως νὰ διαθέσῃ αἰτία θανάτου.

82. Κατὰ τὸν νεώτερον νόμον (τῆς 17 Αὐγούστου 1861).

Ἐνῷ κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον ὁ ἐπίτροπος συντελήρου διὰ τῆς αὐθεντίας του τὴν ἀτελῆ ἱκανότητα τοῦ ἀνηλίκου, κατὰ τὸν νεώ-

τερον νόμον ὁ ἐπιτρόπος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνήλικον, ὥστε πᾶσα πράξις ἀναγομένη εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ γινομένη παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἰσχύει ὡς πράξις ἐνήλικος. Τὸ σύστημα τοῦτο προϋτίθετο ὁ νεώτερος νομοθέτης νὰ τηρήσῃ, προκειμένου καὶ περὶ ἀνηλίκων διατελούντων, οὐχὶ ὑπὸ ἐπιτροπείαν, ἀλλ' ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ νόμου ὁ ἀνήλικος δὲν δύναται ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου διατελεῖ, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, νὰ συνομολογήσῃ ὑποχρεώσεις, ἢ ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν περιουσίαν του. Κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἄρθρον, πᾶσα πράξις τοῦ ἀνηλίκου εἶνε ἄκυρος, ἂν μὴ ἐτηρῆθησαν αἱ διατυπώσεις, ἅς ὁ νόμος ἀπαιτεῖ πρὸς τῇ συναινέσει τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου.

Ὡς ἐκ τῆς συγκρούσεως τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου ἄρθρου τοῦ νόμου, πρὸς τὴν παρ' αὐτοῦ τεθειμένην ἀρχὴν τῆς διὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκπροσωπήσεως τοῦ ἀνηλίκου, μία ὑπολείπεται λύσις, ὅτι αἱ πράξεις, δι' ὧν ὁ ἀνήλικος καθυποβάλλεται εἰς ὑποχρεώσεις ἢ ἀπαλλοτριοῖ περιουσίαν, εἰσὶν ἔγκυροι, γινόμεναι ὑπ' αὐτοῦ συναινέσει τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, τηρουμένων ἅμα καὶ τῶν ἐτέρων διατυπώσεων τοῦ νόμου, ὡσάκεις ἀπαιτῶνται τοιαῦται. Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι ἐκ τῶν διατυπώσεων τούτων ἀργεῖ ἡ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὡσάκεις ὁ πατὴρ ἐνασκῇ πατρικὴν ἐξουσίαν, διότι ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ γνωμοδότησις συγγενικοῦ συμβουλίου εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς αὐτὴν (Κρασσᾶ § 226).

Ἀπὸ τῆς ἐνηλικιώσεως ὅμως, ἥτοι ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας, παύει πᾶς περιορισμὸς τοῦ ἐνηλικιωθέντος.

83. Ἰκανότης μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 14ου ἔτους. Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ νεωτέρου νόμου ὥρισεν, ὅτι ὁ ἀνήλικος, ὁ συμπληρώσας τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας, δύναται νὰ διαθέσῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου πᾶν ὅτι κερδαίνει διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας, ἢ τῷ ἐδόθη πρὸς χρῆσίν του. Βεβαίως ἀδιόφορον εἶνε, ἂν ὁ ἀνήλικος ἢ χειράφетος ἢ ἀχειράφетος. Ὡς ἰδίῳ καμᾶτω κτώμενα ἐννοεῖ ὁ νόμος πᾶσαν κτῆσιν προερχομένην ἐξ οἰκσδήποτε τέχνης, βιομη-

χανίας, ἐπιστήμης καὶ δημοσίου λειτουργήματος, ἦτοι τὸ τε ἀ-
προσπόριστον, τὸ στρατιωτικὸν καὶ τὸ οἰονεὶ τοιούτου χρη-
ματίον. Ὡς δοθέντα πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, ἦτοι διὰ παραδόσεως
μεταβιβασθέντα, δὲν χαρακτηρίζονται καὶ τὰ καταλειφθέντα ἐκ
τελευταίας διατάξεως.

Ἐπὶ τῶν πραγμάτων τούτων, ὁ ἀνήλικος ἔχει ἀπεριόριστον
δικαίωμα διαθέσεως ἐν ζωῇ κατὰ πάντα τρόπον, παριστάμενος
καὶ ἐπὶ δικαστηρίου αὐτῶν ἔνεκεν (ἡ νομολογία τελευταῖον ἀ-
παιτεῖ τὴν δια τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἀνηλίκου παρὰ-
στασιν). Ἄλλ' ἡ διαθήκη δὲν ὑπάγεται εἰς τὰς ἀναγομένας εἰς
τὴν διαχείρισιν πράξεις, ὥστε καὶ συναινέσαι τοῦ πατρὸς δὲν
δύναται ὁ ἀνήλικος νὰ συντάξῃ τοιαύτην, ἐκτὸς ἂν πρόκειται
περὶ στρατιωτικοῦ ἢ οἰονεὶ τοιούτου χρηματίου, ἢ ὁ ἀνήλικος
ἐχειραφετήθῃ, ἢ διατελῇ ὑπὸ ἐπιτροπείαν ὡς ἀχειράφетος, διότι,
εἰς τὰς δύο τελευταίας περιπτώσεις δὲν διατελεῖ ὑπὸ ὑπεξουσί-
τητα. Ἡ αἰτία θανάτου ὥρεα δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς πράξις δια-
θέσεως ἐν ζωῇ, ἀμετάκλητος καθισταμένη διὰ τοῦ θανάτου, ὥστε
ἐπιτρέπεται τῷ ἀνηλίκῳ.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκμίσθωσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ τὸ 14ον συμπλη-
ρώσαντος ἀνηλίκου τὸ ἄρθρον ἔκτον τοῦ νόμου ὥρισεν, ὅτι ὁ ἀνή-
λικος δύναται νὰ ἐκμισθῶνῃ τὰς ἐργασίας του, ἐπιτρέποντος ὁμῶς
τοῦτο τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, ὁπότε ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου συνα-
φθεῖσα σύμβασις δύναται νὰ διαρρηχθῇ ἔνεκα σπουδαίων λόγων,
τῇ αἰτήσῃ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου. Ἡ τοιαύτη συναίνεσις
δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ᾖ εἰδικὴ καὶ ρητὴ, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν
γνώμην. Προκειμένου ὁμῶς περὶ ἀπαιτήσεως τῶν τῆς ἐργασίας
μισθῶν, δικαιούται ὁ ἀνήλικος νὰ παρασταθῇ ἐπὶ δικαστηρίου.
Ἀλλὰ τὰ περὶ ἐκμισθώσεως ἐργασιῶν δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ χει-
ραφέτου ἀνηλίκου, ἅτε τούτου ἔχοντος εὐρύτερον ἐκ τοῦ νόμου δι-
καίωμα.

84. Σχέσεις πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου. Εἴρηται, ὅτι
ὁ ὑπεξούσιος οὐδὲν κτᾶται δι' ἑαυτόν, ἐξ οὗ ἐπεται, ὅτι πᾶσα
δικαιοπραξία μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς εἶνε ἀνίσχυρος, καὶ δὲν
γεννᾶται ἐξ αὐτῆς ἀγωγή. Δέχονται ὁμῶς, ὅτι τίκεται φυσικὴ
ἐνοχλή. Δυνατὸν δὲ νὰ γεννηθῶσι μεταξὺ πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου

καὶ ἐννομοὶ σχέσεις, δίκαια καὶ ὑποχρεώσεις, ἐφ' ὅσον παρίσταται ὡς αἰτία αὐτῶν τὸ χρημάτιον. Αἱ φυσικαὶ ἐνοχαί, διαρκούσης τῆς πατρικῆς ἐξουσίας χρησιμεύουσι μόνον πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τοῦ χρηματίου μετὰ τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας· πρὸς δέ, εἶνε ἐνδεικτικαὶ παρεπομένων συμφώνων ἐκ μέρους τρίτων προσώπων, ὡς ἐγγυητῶν, κλπ.

Ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ὅμως καὶ τοῦ οἰονεὶ τοιοῦτου χρηματίου ἄλλως ἔχει, διότι εἶνε ἰσχυρὰ πᾶσα ἐκ τούτων μεταξὺ πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου δικαιοπραξία. Ἐπίσης ἐκ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν ὑποχρεώσεις τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν ὑπεξούσιον προστατευόμεναι δι' ἀγωγῆς, ἥτις ἢ πρὸς διατροφήν καὶ σύστασιν προικός, ἅτε βασιζόμεναι ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς συγγενείας ἠθικῶν καθηκόντων.

85. Σχέσις πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου πρὸς τρίτους.
Καίτοι τὸ ὑπεξούσιον τὰ πάντα κτᾶται διὰ τὸν πατέρα, οὗτος εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλεται ὑποχρέωσιν ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις μόνος ὑποχρεοῦται ἐξ αὐτῶν. Εἰς ἐξαιρετικὰς ὅμως περιστάσεις ὑποχρεοῦται ὁ πατήρ, ὅτε μὲν ὡς ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ὡς διὰ τῆς ἀγωγῆς ἐκ τοῦ προσπορίσματος, διὰ τῆς τὸ κέρδος διαιρούσης, διὰ τῆς περὶ τῶν δαπανηθέντων καὶ τῆς κατὰ κέλευσιν, περὶ ὧν πραγματευόμεθα ἀμέσως κατωτέρω, ὅτε δὲ ἀσχέτως πρὸς αὐτήν, ὡς διὰ τῆς ἀγωγῆς κατὰ τοῦ κυρίου τοῦ πλοίου καὶ κατὰ τοῦ προστήσαντος, περὶ ὧν ἐν τῷ Ἐνοχικῷ.

Α'. Ἀγωγή ἐκ τοῦ προσπορίσματος λέγεται ἡ χορηγομένη κατὰ τοῦ πατρὸς δι' ὑποχρεώσεις, ἃς ἀνέλαθεν ὁ ὑπεξούσιος ἐκ τοῦ χρηματίου, καὶ δι' αὐτὰς ἔτι τὰς πρὶ τῆς παραδόσεως τοῦ χρηματίου, ἐφ' ὅσον ἐξαρκῇ τοῦτο κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελειοδικίας τῆς ἀποφάσεως. Ἐξ ἀδικημάτων τοῦ ὑπεξουσίου ἐνέχεται ὁ πατήρ, ἐφ' ὅσον τὸ χρημάτιον ὠφελήθη ἐκ τούτων, διὰ δὲ τὰς ὠφρὰς οὐδὲν ἐνέχεται, οὐδὲ διὰ τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς τὸ τέκνον ἀνέλαθε χάριν τοῦ στρατιωτικοῦ ἢ τοῦ οἰονεὶ τοιοῦτου χρηματίου, ἅτε τούτων ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν ἀποτελούντων. Τὸ χρημάτιον διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἐπιμερίζεται μεταξὺ τῶν δανειστῶν, ἀποῦ προηγουμένως ἀφαιρεθῶσι τὰ εἰς τὸν πατέρα ὀφειλόμενα. Μετὰ τὴν λύσιν δὲ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἡ τοῦ πατρὸς εὐθύνη παρατείνεται ἐπὶ ἐνιαυτόν.

Ι'. Ἡ τοῦ κέρδους διαιρουσα ἀγωγή εἶνε παραπλησία τῇ τοῦ χρηματίου καὶ τοῦτο ἔχει βάσιν. Ἐάν τὸ ὑπεξούσιον διεξάγῃ διὰ τοῦ προσπορίσματος ἐμπόριον ἢ ἐτέραν βιομηχανίαν, συναινοῦντος τοῦ πατρὸς, δὲν εὐθύνεται οὗτος πέραν τοῦ χρηματίου διὰ τὰ χρεῖα τοῦ ὑπεξουσίου, ἀλλὰ τοῦτο ἐπιμερίζεται συμμέτρως μεταξὺ τῶν δανειστῶν, συντρέχοντος τοῦ πατρὸς μετ' αὐτῶν, καὶ μὴ δικικουμένου εἰς προαφάσεις τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ προσπορίσματος ἀγωγῆς. Ὁ δανειστής ἔχει τὴν ἐπιλογὴν μετὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης καὶ τῆς ἐκ τοῦ προσπορίσματος.

Γ'. Ἡ περὶ δαπανηθέντων ἀγωγή κινεῖται κατὰ τοῦ πατρὸς, ἐφ' ὅσον κατέστη πλουσιώτερος ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ὑπεξουσίου, προϋποτιθεμένου ἁείποτε, ὅτι ἢ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς ἐπελθοῦσα αὐξήσις εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἂν τὸ τέκνον ἦν αὐτεξούσιον, ἡδύνατο νὰ μετέλθῃ κατὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἀντίθετον ἐκ τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς διοικήσεως ἀλλοτρίων. Προϋποθέσεις τῆς ἀγωγῆς ταύτης εἶνε: 1) δικαιοπραξία τοῦ ἐνάγοντος μετὰ τοῦ ὑπεξουσίου, διότι ἂν ἐκ τῆς τύχης ἢ ἄλλως περιτλήθῃ τι εἰς τὴν τοῦ πατρὸς περιουσίαν διδοται ἐτέρα ἀγωγή, ἢ ἀπαίτησις, οὐχὶ δὲ ἡ τῶν δαπανηθέντων, 2) ὅτι ὁ πατήρ κατέστη πλουσιώτερος, εἴτε διότι ἠύξησεν θετικῶς ἡ περιουσία του, εἴτε διότι ἀπέφυγε δαπάνην, 3) ἡ αὐξήσις αὕτη δέον νὰ ᾖ διαρκής, διότι ἄλλως οὐδὲν λογίζεται δαπανηθὲν, 4) δὲν εὐθύνεται ὁ πατήρ, ἂν ἡ δαπάνη ἐγένετο παρὰ τοῦ ὑπεξουσίου εἰς ἐξόφλησιν φυσικοῦ τοῦ πατρὸς χρέους, ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν δωρεᾶς, ἢ ἄνευ τῆς συναιρέσεως τοῦ πατρὸς, ἐκτὸς ἂν πρόκηται περὶ δαπάνης ἀναγκαίας ἢ ὠφελίμου, ἐνῷ ἐπὶ πολυτελοῦς τοιαύτης μόνον δικαίωμα ἀφαίρεσεως ὑπάρχει, ἂν μὴ βλάβηται τὸ πρᾶγμα. 5) Ἡ τοιαύτη ἀγωγή δίδεται, εἴτε μετ' ὑπεξουσίου, εἴτε μετ' αὐτεξουσίου ἢ δικαιοπραξία, ἐνεργουῦντος ὅμως ὑπὲρ ἐκείνου, ὅστις κατέστη πλουσιώτερος.

Δ'. Ἡ κατὰ κέλευσιν ἀγωγή δίδεται τῷ τρίτῳ, τῷ συναλλαχθέντι μετ' ὑπεξουσίου ἀναλαβόντος ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν τρίτον κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρὸς, χωρεῖ δὲ εἴτε πρὸς τὸν τρίτον ἢ κελευσίς, ὅπερ ἦν τὸ συνηθέστερον, εἴτε καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπεξούσιον, ὡς καὶ ἂν ὁ πατήρ ἐγκρίνῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου πεπραγμένα. Χωρεῖ ἡ ἀγωγή, εἴτε τοῦ κελεύοντος, εἴτε τοῦ ὑπεξουσίου

ὑπόθεσιν ἀφορᾷ ἢ πράξεις, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἐὰν ἡ δικαιοπραξία ἀφορᾷ εἰς ὑπόθεσιν τοῦ ὑπεξουσίου, ὁ πατὴρ δεόν νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὴν πράξιν ἀναδέχεται ὡς ἰδίαν, διότι ἄλλως ἐνέχεται ὡς ἐγγυητής· ἂν δ' ἐνεργῇ ὁ ὑπεξούσιος, ὡς ἐντολοδόχος τοῦ πατρός, μόνος ὁ πατὴρ ἐνέχεται, διότι ὁ ὑπεξούσιος ἐκπροσωπεῖ τὸν πατέρα.

86. Τέλος τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία παύει ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων :

Α'. Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐξασκοῦντος αὐτήν, ἢ τοῦ ὑπεξουσίου.

Β'. Διὰ τῆς πλήρους υἱοθεσίας τοῦ ὑπεξουσίου, δι' ἧς αἵρεται ἡ τοῦ φυσικοῦ πατρός ἐξουσία, διὰ δὲ τῆς εἰσποιήσεως παρὰ ρωμαίοις ἢ τοῦ εἰσποιουμένου ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων.

Γ'. Διὰ τῆς ἐκπτώσεως ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἣν ὑφίστατο, κατὰ τὸ Ρ. Δ., ὁ πατὴρ ἐκθετον ἐγκαταλείπων τὸ τέκνον, ἐπὶ πορνείᾳ προτιθέμενος τὴν θυγατέρα, ἢ αἰμομικτικὸν συνάπτων γάμον. Σήμερον ὅμως μόνον ἐπὶ αἰμομιξίας (Ποιν.Ν. 281) ἐπέρχεται ἡ ἀπώλεια τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

Δ'. Διὰ τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως δὲν ἐπέρχεται ἀπώλεια τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ἀνικανότης πρὸς ἐνάσκησιν αὐτῆς. Οἱ καταδικασθέντες ὅμως εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν δύνανται νὰ διορισθῶσιν ἐπίτροποι τῶν ἰδίων τέκνων.

Ε'. Διὰ τῆς εἰς ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ἀναρρήσεως τοῦ ὑπεξουσίου.

ΣΤ'. Διὰ τῆς χειραφεσίας, ἥτοι δηλώσεως τοῦ ἐνασκοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἐκλύει τὸ τέκνον ταύτης, ἥτις κατὰ τὸ Ρ. Δ. ἤρτητο ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ πατρός, ἐκβιαζομένη μόνον, ὅταν ὁ πατὴρ ἐφέρετο σκληρῶς πρὸς τὸ τέκνον καὶ εἰς τινὰς ἄλλας περιστάσεις· ἐτελεῖτο δὲ διὰ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς, καὶ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ ἢ ἄρχοντος. Ἀνεκαλεῖτο δέ, ὅταν τὸ χειραφετηθὲν ἐδεικνύετο ἀχάριστον πρὸς τὸν χειραφετηθέντα.

87. Κατὰ τὸν νεώτερον νόμον ἡ πατρικὴ ἐξουσία αἱρεται διὰ τῆς ἐνηλικιότητος, ἥς μόνης ἐνεκεν ἐπέρχεται πλήρης

λικανότης, ἐκτὸς τῶν περὶ γάμου καὶ υἱοθεσίας ὠρισμένων⁽¹⁾ (Ἀστ. ν. 114). Τοῦτου ἔνεκεν ἀργεῖ παρ' ἡμῖν ἡ εἰσποίησις ἐνηλίκου αὐτεξουσίου, καὶ αἵρεται ἡ πλήρης υἱοθεσία⁽²⁾ ἅμα τῇ ἐνηλικιώσει τοῦ θετοῦ τέκνου.

Πλὴν τούτων, ἡ χειραφεσία παρ' ἡμῖν ἐπέρχεται αὐτοδικαίως μόνον ἐκ τοῦ γάμου· δύναται ὅμως καὶ πρὸ τῆς ἐνηλικιότητος καὶ ἄνευ γάμου νὰ χειραφετηθῇ τὸ τέκνον παρὰ τοῦ πατρός ἢ τῆς μητρός ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (Κατωτ. § 99).

Παρὰ ρωμαίοις ὁ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν θετὸς υἱὸς χειραφετηθεὶς ὑπὸ τοῦ θετοῦ πατρός, δὲν ἐπανήρχετο εἰς τὴν τοῦ φυσικοῦ πατρός ἐξουσίαν, ἂν μὴ υἱοθετεῖτο παρ' αὐτοῦ, ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν κρατεῖ (Κρασσᾶ § 235 ἐν τέλει)⁽³⁾.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ

Α'. Γενικοὶ ὁρισμοί.

88. **Ἱστορικόν.** Τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον προστατεύει τοὺς ἀνηλίκους, ἅτε ἀδυνατοῦντας διὰ τὴν ἀτελεῆ ἡλικίαν νὰ μεριμνήσωσι περὶ ἑαυτῶν. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὑπάρχει πατήρ, αὐτὸς κατὰ φυσικὸν λόγον ἐνασκεῖ τὴν τοιαύτην προστασίαν. Ἐκλιπόντος τοῦ πατρός, τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον δὺν εἶδη ἐπιμελείας ἀναγνωρίζει· α) τὴν ἐπιτροπείαν, καὶ β) τὴν κηδεμονίαν.

Ὑπὸ ἐπίτροπον διετέλουν οἱ ἄνηθοι, καὶ ἀρχαιότερον αἱ ἐνήλικαι γυναῖκες. Ὡρίσθη δὲ ἡ ἐπιτροπεία ἀνακριβῶς παρὰ τοῦ Σερβίου Σουλπικίου Ρούφου, ὡς δύνამις καὶ ἐξουσία κατὰ κε-

(1) Ἀνωτέρω σελ. 7, σημ. 2.

(2) Ἡ ἀτελής υἱοθεσία παραμένει καὶ μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν, διότι δι' αὐτῆς δὲν κτᾶται πατρικὴ ἐξουσία.

(3) Ἐκ τούτου ἐπεται, ὅτι δέχονται ὡς παρ' ἡμῖν κρατοῦσαν τὴν παρὰ τοῦ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν θετοῦ πατρός χειραφεσίαν τοῦ θετοῦ τέκνου. Ἐν τούτοις τὸ ἀρθρον 99 τοῦ νεωτέρου νόμου μόνον εἰς τὸν πατέρα ἀπένειμε τὸ δικαίωμα τῆς χειραφεσίας· ὡς τοιοῦτον δὲ συνεπέστερον ἤθελεν εἶσθαι ὅτι ἐννοεῖ μόνον τὸν φυσικὸν πατέρα, δι' οὗς ἀκριβῶς λόγους ὁ κ. Κρασσᾶς ἐν § 313 δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὸν θετὸν πατέρα τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν ἐπίτροπον ἐκ τελευταίας βουλήσεως.

φαλῆς ἐλευθέρως πρὸς τὸ φυλάττειν ἐκείνον, ὅς διὰ τὴν ἡλικίαν δεφενδεύειν ἑαυτὸν κατὰ οἰκίαν οὐ δύναται γνώμην, ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ δοθεῖσα καὶ ἐπιτραπείσα.

Ὁ ἐπίτροπος διὰ τῆς αὐθεντίας του συνεπλήρου τὴν ἀτελῆ ικανότητα τοῦ ἀνήθου, καὶ διεχειρίζετο τὴν περιουσίαν αὐτῶν. ὑπὸ κηδεμόνα διετέλουν οἱ παράφρονες, οἱ ἄσωτοι, οἱ ἔνεκα σωματικοῦ ἐλαττώματος μὴ δυνάμενοι νὰ μεριμνήσωσι περὶ ἑαυτῶν, ἐνόσω δὲν διετέλουν ὑπὸ ἐπιτροπείαν ὡς ἀνήθοι, καὶ οἱ ἐφηβοὶ ἀνήλικοι. Ὁ κηδεμὼν διὰ τῆς συναινέσεώς του ἐπέτρεπε τῷ ἀνηλίκῳ πράξεις διαχειρίσεως.

89. **Παρ' ἡμῖν.** Ὁ νόμος τῆς 23ης Αὐγούστου 1861 ριζηδὸν ἀντικατέστησε τὰς περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας διατάξεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, καταργήσας ἐντελῶς αὐτάς. Κατ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος, ἤτοι ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας, μαθηματικῶς ὑπολογιζομένου τοῦ χρόνου, παύει πᾶσα ἐπιμέλεια. Οἱ δὲ μὴ συμπληρώσαντες τὸ 21ον εἶνε ἀνήλικοι καὶ τελοῦσιν ὑπὸ ἐπιμέλειαν.

Λόγοι δέ, δι' οὓς τίθεται τις ὑπὸ ἐπιμέλειαν ἄλλον εἶνε·

1. Ἀτελής ἡλικία. 2. Φρενῶν διατάραξις καὶ 3. Ἀσωτεία.

Ἡ τοιαύτη δ' ἐπιμέλεια εἶνε τεσσάρων εἰδῶν·

1. Πατρικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν ἀχειραφέντων ἀνηλίκων (§ 87).

2. Ἐπιτροπεία ἐπὶ τῶν ἀχειραφέντων ἀνηλίκων τῶν μὴ τελούντων ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐπὶ τῶν δικαστικῶς ἀπηγορευμένων ἐκ νοσητικῆς παθήσεως ἀποκλειούσης τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων.

3. Κηδεμονία ἐπὶ τῶν χειραφέντων ἀνηλίκων.

4. Δικαστικὴ ἀντίληψις ἐπὶ τῶν ἐχόντων διαφορουμένας τὰς φρένας, καὶ ἐπὶ ἄσωτων.

Χαρακτὴρ τῆς ἐπιτροπείας εἶνε τὸ ἄμισθον καὶ τὸ δημόσιον τοῦ λειτουργήματος, ὅπερ, εἰς πάντα ἐπιβαλλόμενον, μόνον δι' ὀρισμένους λόγους δύναται τις νὰ μὴ ἀποδεχθῇ. Πρὸς δέ, εἶνε προσωπικὸν καὶ δημοσίας τάξεως, ὥστε ἀποσβέννυται μετὰ τοῦ προσώπου καὶ διέπεται ὑπὸ τῶν ὀρισμῶν τοῦ νόμου. Δύναται ὅμως νὰ ὀρισθῇ ἀμοιβὴ τοῦ ἐπιτρόπου ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ δικαστηρίου.

90. **"Αλλαι ἀρχαὶ** τοῦ νεωτέρου νόμου εἰσιν αἱ ἐξῆς:

Α'. Ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνήλικον, ἐνῶ ὁ κηδεμῶν ἀπλῶς συναινεῖ εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ τὰς σπουδαιοτέρας. Τελεῖ δὲ ὁ ἐπίτροπος ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ εἰδικοῦ ἐπιτρόπου, ὡςάκις τὸ συμφέρον αὐτοῦ συγκρούεται πρὸς τὸ τοῦ ἀνηλίκου.

Β'. Ἡ ἐπιτροπεία εἶνε ἐνιαία, διότι εἰς καὶ μόνος δύναται νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος, πλὴν ὅταν πρόκειται περὶ τῆς εἰς δευτέρον γάμον ἐρχομένης μητρός, ἥτις συνεπιτροπεύει μετὰ τοῦ συζύγου. Ἄν πλείονες διορισθῶσι παρὰ τοῦ πατρὸς διὰ τελευταίας διατάξεως κατὰ τινος (Κρασσᾶς § 242) ἄκυρος ὁ διορισμός, ἐπερχομένης τῆς δοτῆς ἐπιτροπείας, ὡς καὶ ὁ ὑπὸ ὅρον ἢ ὑπὸ προθεσμίαν διορισμός ἐπιτρόπου. Οὐδὲ ὁ καθ' ὑποκατάστασιν διορισμός ἐπιτρόπου μετὰ τὸν θάνατον ἢ τὴν ἀποποίησιν τοῦ κατὰ πρῶτον λόγον διορισθέντος χωρεῖ κατὰ τὸν νεώτερον νόμον.

Γ'. Τὰ τῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας κρίνονται πάντοτε κατὰ τὸν νόμον τοῦ ἀνηλίκου, ὅστις συνήθως εἶνε ὁ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὥστε ὁ Ἕλλην ἀνήλικος, καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, διέπεται ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου, ὁ δ' ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπὸς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς πατρίδος του. Πλὴν τὰ ἡμεδαπὰ δικαστήρια δύνανται νὰ προστατεύσιν ἀλλοδαπὸν διαμένοντα ἐν Ἑλλάδι διὰ διορισμοῦ προσωρινοῦ κηδεμόνος, ὡς ἐπὶ παροχῆς διατροφῆς. Φρονοῦσί τινες, ὅτι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀργεῖ ἢ ὑπαρξίς συγγενικοῦ συμβουλίου, προκειμένου περὶ ἀνηλίκου Ἕλληνος, ὥστε ἀδύνατος ἢ κατὰ γνωμοδότησιν συγγενικοῦ συμβουλίου ἐν ἀλλοδαπῇ χειραφεσία. Προκειμένου δὲ περὶ πραγματικῶν δικαιωμάτων ἐν Ἑλλάδι κειμένων, τὰ τῆς διαχειρήσεως καὶ λογοδοσίας κρίνονται κατὰ τὸν ἡμεδαπὸν νόμον, εἴτε πρόκειται περὶ ἡμεδαπῶν, εἴτε περὶ ἀλλοδαπῶν ἀνηλίκων.

91. **Λόγοι**, ἐξ ὧν ἐπάγεται ἡ ἐπιτροπεία εἶνε οἱ ἐξῆς:

1. *Τελευταία βούλησις*. 2. *Νόμος* καὶ 3. *Δικαστικὴ ἀπόφασις*.

Ἡ ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτροπεία διακρίνεται εἰς τὴν τῆς μητρός καὶ εἰς τὴν τῶν ἀνιόντων, ἡ δὲ ταξίς, καθ' ἣν ἐπάγεται ἡ ἐπιτροπεία, ἔχει ὡς ἐξῆς: α') ἡ τῆς μητρός, β') ἡ ἐκ τελευταίας

βουλήσεως, γ') ἡ τῶν ἀνιόντων, καὶ δ') ἡ ἐκ δικαστικῆς ἀποφύσεως ἢ δοσῆς.

Ἡ κηδεμονία ὅμως ἐπάγεται μόνον ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφύσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τελευταίας βουλήσεως, διότι ἄλλω· θὰ ἐπῆρχετο τὸ ἄτοπον, ὅτι ὁ πατὴρ ἢ μήτηρ ἤθελον διαρρίξει τὸν κηδεμόνα τὸν μέλλοντα νὰ ἐλέγξῃ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν καὶ ἐπιδιώξῃ, τὰς κατ' αὐτῶν, ὡς ἐπιτρόπων, ἀπαιτήσεις τοῦ χειρουργήτου.

Β'. Ἐπιτροπεία τῆς μητρός.

92. **Ἡ μήτηρ καλεῖται** αὐτοδικαίως εἰς τὴν ἐπιτροπείαν μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἥτοι ἐὰν ὁ πατὴρ ἀποβιώσῃ, κηρυχθῇ ἄφαντος ⁽¹⁾ ἢ ἀπολέσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ὅταν ὅμως ὁ πατὴρ ἀδυνατῇ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν διατελῇ εἰς νόμιμον ἢ δικαστικὴν ἀπαγόρευσιν, εἰς μακρὰν ἀποδημίαν ἢ χρονίαν νόσον, τότε ἡ μήτηρ δὲν καλεῖται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἀλλ' ἀναπληροῖ τὸν πατέρα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἐνασχεῖ δ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μήτηρ πατρικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀνήλικος οὔσα, διότι ἡ ἐνηλικότης μόνον πρὸς ἐπιτροπείαν ἐπιφέρει ἀνικανότητα. Οὐδὲ ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου τελεῖ, διότι τοῦτο ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Τοῦναντίον ἐπὶ ἐπιτροπείας, ἀντὶ τῆς ἀνηλίκου μητρός διορίζεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἐπίτροπος μέχρι τῆς ἐνηλικιότητός της.

93. **Σύμβουλος.** Ὁ πατὴρ δὲν δύναται ν' ἀποκλείσῃ τὴν μητέρα τῆς ἐπιτροπείας, δύναται ὅμως νὰ διορίσῃ αὐτῇ σύμβουλον, ὡσάκις ἐνασκῇ πατρικὴν ἐξουσίαν κατὰ τε τὸν χρόνον τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ καὶ καθ' ὃν ἡ μήτηρ καλεῖται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν· ὥστε δὲν δύναται νὰ διορίσῃ τοιοῦτον, ἂν ἀδυνατῶν νὰ ἐνασκήσῃ πατρικὴν ἐξουσίαν ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς μητρός, καὶ ἂν ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν· πλὴν τότε μόνον δύναται τὸ δικαστήριον,

(1) Ἡ τῆς ἀφανείας περίπτωσις δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν, διότι εἰσέτι ὁ νόμος δὲν ὥρισε τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς διατελεῖ τις ἐν ἀφανείᾳ.

ἂν προηγουμένως γνωμοδοτήσῃ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον περὶ τοῦτου, νὰ διορίσῃ σύμβουλον.

Ὁ διορισμὸς τοῦ συμβούλου γίνεται παρὰ τοῦ πατρὸς διὰ δηλώσεως ἐνώπιον εἰρηνοδίκου ἢ συμβολαιογράφου, ὡς καὶ διὰ διαθήκης. Ἀνίκανοι δὲ ὡς σύμβουλοι εἶνε οἱ καὶ δι' ἐπιτροπείαν τοιοῦτοι. Πλὴν ἡ ἀποδοχὴ τοῦ λειτουργήματος, ἀνήκει εἰς τὴν θέλησιν τοῦ διορισθέντος, ὅστις δέον νὰ ᾖ εἰς, ὅπως ἡ ἐκγυρὸς ὁ διορισμὸς.

Τὸ δικαίωμα τοῦ συμβούλου συνίσταται εἰς τὴν συναινέσει αὐτοῦ ἐνέργειαν τῆς μητρός, διότι πᾶσα πράξις αὐτῆς γενεσμένη ἄνευ τοιαύτης συναινέσεως εἶνε ἄκυρος. Τὴν ἀκυρότητα ταύτην, ὡς σχετικὴν, ἐπικαλεῖται μόνον ὁ ἀνήλικος, ἐκτὸς ἂν ὁ τρίτος ἦτο ἐνκαλῇ πίστει, ἀγνοῶν τῶν διορισμὸν συμβούλου. Ἄν ὅμως ὑπάρχῃ γνωμοδότησις τοῦ δικαστηρίου καὶ δικαστικὴ ἀπόφασις, δευτέρως ταῦτα κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου νὰ θεωρηθῶσιν ἀναπληροῦντα τὴν τοῦ συμβούλου συναίνεσιν.

Ὁ σύμβουλος δίδεται μόνον δι' ἀπάσας τὰς πράξεις τῆς διαχειρίσεως, ἢ μόνον δι' ἐκείνας, ὥς ὥρισεν ὁ διορίσας πατήρ, οὐχὶ δὲ διὰ τὰς τῆς ἀνατροφῆς. Ἡ συναίνεσις τοῦ δίδεται, εἴτε διὰ συμπράξεως μετὰ τῆς μητρός κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαιοπραξίας, εἴτε πρὸ ταύτης ἐγγράφως, διότι κατόπιν διδομένη, οὐδὲν ὠφελεῖ. Εὐθύνεται δὲ ὁ σύμβουλος εἰς ὁλόκληρον μετὰ τῆς μητρός, ὁσάκις καὶ αὕτη εὐθύνεται, ἂν ὁλόῳ ἢ μεγάλῃ ραθυμίᾳ συνήνεσεν, ἐξ οὗ ἐζημιώθῃ ὁ ἀνήλικος.

Παύει ὁ σύμβουλος. α') ὅταν ὑπωσδῇποτε ἐκλείψῃ ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρός, β') ὅταν αὕτη συνεπιτροπεύει μετὰ τοῦ δευτέρου συζύγου, γ') ὁσάκις ὑπάρχῃ λόγος παύσεως, ἢ ἂν ἀνακληθῇ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὁ γενόμενος διορισμὸς.

94. **Συνεπιτροπεία συζύγων.** Ἡ μήτηρ, μέλλουσα νὰ ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου, ἐξακολουθοῦσα νὰ ἐπιτροπεύῃ αὐτὴ μέχρι οὗ τὸ δικαστήριον μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀποφανθῇ, ἂν θέλῃ διατηρηθῇ αὕτη εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ θέλῃ διορισθῇ ἕτερος ἐπίτροπος. Ἄν ἡ μήτηρ παραμένῃ ἐπίτροπος διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου, δέον νὰ διορισθῇ συνεπίτροπος ὁ

νέος σύζυγος, ὅστις δέον νὰ συμπράττῃ μετ' αὐτῆς καὶ εὐθύνεται μετ' αὐτῆς εἰς ὁλόκληρον διὰ τὴν διαχείρισιν. Κατὰ τινὰς ἡ ἐπιτροπεία αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς νόμιμος καὶ οὐχὶ δοτὴ (Κρασσῆς § 248). Διαφωνούντων τῶν συνεπιτρόπων ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον.

Ἐάν ἡ μήτηρ, πρὸ τοῦ γάμου, δὲν προῦκάλεσε τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου, ἀπόλλυσιν ἀπὸ τῆς τελείσεως τοῦ γάμου αὐτοδικαίως τὴν ἐπιτροπείαν, ὁ ἀνήλικος ὅμως καὶ τότε προστατεύεται διὰ τῆς ἐπὶ τῶν κτημάτων τῆς ἐπιτρόπου ὑποθήκης. Ὁ δὲ νέος σύζυγος εὐθύνεται εἰς ὁλόκληρον μετὰ τῆς μητρός διὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου καὶ τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ διαχείρισιν. Πᾶσα πράξις τῆς μητρός ἀπὸ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐπιτροπείας εἶνε ἄκυρος ὡς πρὸς τὸν ἀνήλικον, μὴ ὑποχρεούμενον ἐξ αὐτῆς, εἰμὴ ἐφ' ὅσον ὠφελήθῃ. Ἐάν ὅμως τὸ δικαστήριον νὰ διορίσῃ ἐκ νέου ἐπίτροπον τὴν μητέρα, ὁ νέος σύζυγος διορίζεται συνεπίτροπος· ἀλλ' ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρός θεωρεῖται δοτὴ.

Παύει ἡ συνεπιτροπεία τοῦ δευτέρου συζύγου αὐτοδικαίως, ἅμα παύσῃ ἡ μήτηρ οὔσα ἐπίτροπος. Ἐπίσης ἡ τῆς μητρός ἅμα παύσῃ ἡ τοῦ συζύγου ἐκτὸς ἂν ἐκ φρονοβλαβείας ἔπαυσεν οὗτος ὢν ἐπίτροπος. Ἀποβιούντος αὐτοῦ, ἐξακολουθεῖ ἡ τῆς μητρός, ὅπερ δέον δεχθῶμεν ὡς κρατοῦν καὶ ἐπὶ διαζυγίου. Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀπὸ τραπεζῆς καὶ κοίτης χωρισμὸν ὀρθότερον, ὅτι ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον κατὰ τὰς περιστάσεις.

Γ'. Ἐπιτροπεία ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἀνιόντων καὶ δοτῆς.

95. Ἐκ τελευταίας βουλήσεως. Ἐπάγεται ἡ ἐπιτροπεία εἰς τοὺς ἐκ τελευταίας βουλήσεως τοῦ πατρὸς καλουμένους, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις· α') ὅτι δὲν ζῇ ἡ μήτηρ, ἢ ζῶσα δὲν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ πατρικὴν ἐξουσίαν, ὥσπερ β) ἢ α) δὲν στερεῖται κατὰ τὸν νόμον τῆς τῶν τέκνων αὐτῆς ἐπιμελείας. Ἄν ὅμως εἶνε ἀνήλικος, χωρεῖ ἡ δοτὴ ἐπιτροπεία μέχρι ἐνηλικιωσῆς αὐτῆς, καὶ β') ὅτι ὁ πατὴρ ἐνασκεῖ πατρικὴν ἐξουσίαν ὥστε ἀποκλείεται ἡ ἀδυνατὴ νὰ ἐνασκήσῃ αὐτήν, στερεῖται τοῦ δικαιώματος νὰ διορίσῃ διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπον.

Ἡ μήτηρ δικαιούται νὰ διορίσῃ διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπον τῶν τέκνων της, μόνον ὅταν ἑνασκή πατρικὴν ἐξουσίαν. ὅπερ συμβαίνει ὁσάκις ἀναπληροῖ τὸν πατέρα ἐν αὐτῇ. Ἀρα τὸ ἄρθρον 17 τοῦ νόμου, καθ' ὃ... τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει καὶ ἡ μήτηρ, ὅταν ἐξασκῇ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀναπληροῖ κατὰ τοῦτο τὸν πατέρα εἶνε πλεμμελής, διότι μόνον ἀναπληροῦσα τὸν πατέρα ἐνασκεῖ ἡ μήτηρ πατρικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν. Ἄλλ' ἄλλοι (Καλλιγᾶς § 255 καὶ Παπαρργ. § 307) δέχονται, ὅτι ἡ μήτηρ, καὶ ἐπίτροπος οὔσα, μετὰ θάνατον τοῦ πατρός, ἢ ἀπολέσαντος τούτου τὴν ἐξουσίαν δικαιούται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον διὰ τελευταίας βουλήσεως (contra Κρασσᾶς § 251).

Ἐλθοῦσα εἰς νέον γάμον ἡ μήτηρ, οὐδαμῶς ἐνασκεῖ πατρικὴν ἐξουσίαν, εἰμὴ ὅταν μετὰ διαζύγιον ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον, ὃ δ' ἐπιζῶν σύζυγος ἀδυνατῇ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὁπότε ἀναπληροῖ αὐτόν. Ἐπομένως στερουμένη πατρικῆς ἐξουσίας, δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον διὰ τελευταίας βουλήσεως, ἀνεφάρμοστον δὲ τυγχάνει παρ' ἡμῖν τὸ ἄρθρον 18 τοῦ νόμου, καθ' ὃ ἡ μήτηρ εἰς νέον ἐλθοῦσα γάμον, ὁσάκις δὲν διετηρήθῃ ἢ δὲν διωρίσθῃ ἐπίτροπος τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων της, δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον αὐτῶν, ἐνῶ ἐὰν ἡ μήτηρ αὕτη διατηρηθῇ ἢ διορισθῇ ἐπίτροπος, ἢ παρ' αὐτῆς γενομένη ἐκλογὴ δύναμει τοῦ ἁρθρου 17 ἰσχύει, ἐὰν ἐπικυρώσῃ αὐτὴν τὸ δικαστήριον· διότι, ἐὰν ἀπεβίωσεν ὁ πατήρ, συνεξέλιπεν ἡ πατρικὴ ἐξουσία καὶ ἡ μήτηρ, ἢ ἐλθοῦσα εἰς νέον γάμον, καλεῖται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως εἰς τὴν ἐπιτροπείαν. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ ρητῶς ὁ νόμος ἀνατίθῃ τῇ μητρὶ τὴν ἐκλογὴν, ἐρμηνεύεται, ὅτι αὕτη μὲν προτείνει, τὸ δὲ δικαστήριον διορίζει τὸν προτεινόμενον, ἢ καὶ ἕτερον (Κρασσᾶς § 251). Ἀλλῶς ὅμως ἐρμηνεύουσιν ἄλλοι, ἀποδεχόμενοι τὸ πρῶτον τοῦ νόμου, καὶ ἀποδίδοντες τῇ ἐπιτρόπῳ μητρὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐπιτρόπου, διότι ἡ ἐπιτροπεία αὐτῆς ἀνατροφῆς, ἣν ἀσπεῖ, ἢ ἐπίτροπος εἶνε γνώρισμα πατρικῆς ἐξουσίας (Καλλιγᾶς § 253, 255). — Ὁ διορισμὸς ἐκ τελευταίας βουλήσεως γίνεται ὡς καὶ ὁ τοῦ συμβούλου.

iii. Ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων χωρεῖ μετὰ τοὺς ἐκ

τελευταίας βουλήσεως καλουμένους. Προϋπόθεσις αὐτῆς εἶνε ἡ ἔλλειψις τοῦ προσώπου τῆς μητρός, ὡς καὶ ὁ μὴ διορισμὸς ἐπιτρόπου ἐκ τελευταίας βουλήσεως. Ἐν ἄλλαις λεξέσιν, ἂν ὑπάρχη μὲν μήτηρ, ἢ ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπος, ἀλλὰ παρητήθη, ἀπηλλάγη ἢ ἐπαύθη, δὲν καλοῦνται οἱ ἀνιόντες, ἀλλὰ διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπίτροπος, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 19 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 22 τοῦ νόμου.

Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη ἐπάγεται αὐτοδικαίως εἰς τοὺς ἀνιόντας κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν· α') εἰς τὸν πρὸς πατὸς πάππον, β') τὸν πρὸς μητρός, γ') τὴν μὴ ἐν νέῳ γάμῳ συνελθοῦσαν πρὸς πατὸς ἢ πρὸς μητρός ἢ μάμμην, δ') τοὺς ἁπωτέρους τοιοῦτους, προτιμωμένων τῶν τῆς πατρικῆς γραμμῆς, ἀλλ' ἀποκλειομένων τῶν πέραν τοῦ δευτέρου βαθμοῦ θηλέων. Ἀλλ' ἂν ὁ ὑπάρχων ἀνὴρ ἀποποιηθῇ, ἢ ἀπαλλαγῇ, παραιτηθῇ ἢ παυθῇ τῆς ἐπιτροπείας, διορίζεται ἐπίτροπος παρὰ τοῦ δικαστηρίου. Ἄν ὅμως ἀποθιώσῃ, ἐξακολουθεῖ ἡ νόμιμος ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων. Ἐρχομένης δ' εἰς νέον γάμον τῆς μάμμης, κρατεῖ ὅ,τι περὶ τῆς μητρός.

97. **Δοτὴ ἐπιτροπεία** λέγεται ἡ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως παρεχομένη, ἣτις χωρεῖ· α') ἐν ἔλλειψει μητρός, ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτρόπου καὶ ἀνιόντων, β') ἂν οἱ ὑπάρχοντες τοιοῦτοι, παρητήθησαν, ἀπηλλάγησαν ἢ ἐπαύθησαν, διότι ἂν ὁ κατὰ πρῶτον καλούμενος ἐξ αὐτῶν ἀνέλθοι τὴν ἐπιτροπείαν καὶ εἴτα ἀπεθιώσῃ, ἢ ἐπιτροπεία ἐπάγεται εἰς τὸν μετ' αὐτὸν καλούμενον, γ') ἂν συγκρούονται τὰ συμφέροντα τοῦ ὑπεξουσίου καὶ τοῦ πατρός, ὅτε διορίζεται εἰδικὸς ἐπίτροπος, δ') ἐὰν ὁ πατήρ δὲν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ δὲ μήτηρ δὲν ζῇ, ἢ ζῶσα ἀδυνατεῖ ν' ἀναπληρώσῃ ἐν αὐτῇ τὸν πατέρα, ε') ὅταν ἡ μήτηρ ἢ ἀνήλικος, ὥστε δὲν εἶνε ἱκανὴ νὰ ἐπιτροπέυσῃ, ὅτε διορίζεται ἐπίτροπος μέχρις ἐνηλικιωσέως τῆς, ς') ὅταν ἡ διεξευγμένη σύζυγος διώρισεν ἐπίτροπον ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ὅποτε δεόν τὸν διορισμὸν νὰ κυρώσῃ τὸ δικαστήριον.

Ἀρμόδιον, ὅπως διορίσῃ τὸν τοιοῦτον ἐπίτροπον, εἶνε τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου, τῇ αἰτήσῃ δὲ παντὸς ἔχοντος συμφέρον χρηματικόν, ὡς καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως.

Ὁ Εἰρηνοδίκης ἢ ὁ Εἰσαγγελεὺς τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου δύναται νὰ διορίσῃσι προσωρινὸν ἐπίτροπον τῇ αἰτήσῃ τῶν ἐχόντων συμφέρον ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος, μέχρις οὗ ὁ νόμιμος ἢ δοτός, ἐπίτροπος ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Δ'. Παρεπιτροπεία καὶ συγγενικὸν συμβούλιον.

98. **Παρεπίτροπος** λέγεται τὸ πρόσωπον, ὅπερ διορίζεται πάντοτε παρὰ τινι ἐπιτρόπῳ, ἔργον ἔχον τὴν ἐπιτήρησιν τῆς διαχείρισεως αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀναπλήρῳσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπιχειρήσιν τῶν πράξεων, καθ' ἃς τὰ συμφέροντα ἀνηλίκου καὶ ἐπιτρόπου συγκρούονται. Ὁ παρεπίτροπος διορίζεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου μετὰ γνωμοδότησιν συγγενικοῦ συμβουλίου, ὥστε ἡ παρεπιτροπεία εἶνε πάντοτε δοτή. Ὁ ἐπίτροπος, πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα του, ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν παρεπιτρόπου, εἰδεμή, δύναται τὸ δικαστήριον μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ν' ἀποβάλῃ τὸν ἐπίτροπον, ἂν πεισθῇ, ὅτι δόλῳ καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνηλίκου πρέλειψε τὸ τοιοῦτον. Πάντως δὲ εὐθύνεται ὁ ἐπίτροπος διὰ τὴν ἐντεῦθεν τυχόν προσγενομένην τῷ ἀνηλικῷ ζημίαν. Δικαιοῦται ὅμως πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ παρεπιτρόπου νὰ ἐπιχειρήσῃ νομίμως πᾶσαν πρὸς συντήρησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου πράξιν πρὸς ἀποφυγὴν ζημίας αὐτοῦ. Πλὴν καὶ τότε ὁ ἀνήλικος ἔχει ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως, ἐφ' ὅσον ἐζημιώθῃ.

Εἴρηται, ὅτι ὁ παρεπίτροπος, πλὴν τῆς ἐπιτηρήσεως τοῦ ἐπιτρόπου, καθήκον ἔχει ν' ἀναπληροῖ αὐτὸν ἐν περιπτώσει συγκρούσεως τῶν συμφερόντων αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ ἀνηλίκου· ἄλλως ὁ ἀνήλικος προσβάλλει ὡς ἀκύρους τὰς παρὰ μόνου τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργηθείσας πράξεις. Ἄλλ' ὁ παρεπίτροπος δὲν δύναται ποτε νὰ ἐνεργήσῃ πράξεις διαχειρίσεως. Δικαιοῦται ὅμως νὰ ζητῇ πληροφορίας παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, καὶ τὴν ἀποπομπὴν αὐτοῦ ἐξ εὐλόγου αἰτίας, γνωμοδοτῶν περὶ τούτου ἐν τῷ συγγενικῷ συμβουλίῳ.

Ὁ παρεπίτροπος δεόν νὰ μὴ ᾔῃ ἐκ τῆς αὐτῆς συγγενικῆς γραμ-

μῆς, πατρικῆς ἢ μητρικῆς, ἐξ ἧς καὶ ὁ ἐπίτροπος, ἐκτὸς ἂν ὁ ἐπίτροπος ἢ ἀμφιθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ ἀνηλίκου, ὅποτε διορίζεται παρεπίτροπος ἕτερος ἀμφιθαλὴς ἀδελφός. Ὁ δ' ἐπίτροπος δὲν γνωμοδοτεῖ ἐν τῷ συγγενικῷ συμβουλίῳ περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ παρεπιτρόπου. Ἰκανός, ἵνα διορισθῇ παρεπίτροπος, εἶνε ὁ δι' ἐπιτροπείαν τοιοῦτος, οἱ λόγοι δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς, παραιτήσεως καὶ παύσεως τοῦ ἐπιτρόπου ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸν παρεπίτροπον.

Παύει ἢ παρεπιτροπεία, ἅμα παύσῃ ἢ ἐπιτροπεία. Ἀλλὰ καὶ διαρκούσης ταύτης, δυνατόν νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ παρεπιτρόπου γραμμῆς, ὅποτε δέον ν' ἀντικατασταθῇ ὁ παρεπίτροπος. Ἐπίσης ἀντικαθίσταται ὁ παρεπίτροπος, ἐὰν ὁ ὑπάρχων τοιοῦτος ἀπέβιωσε ἢ κατέστη ἀνίκανος πρὸς ἐπιτροπείαν, ἐπαύθη, παρητήθη ἢ ἀπηλλάγη. Εὐθύνεται δὲ ὁ παρεπίτροπος εἰς ἀποζημίωσιν, ἂν ἔνεκα δόλου ἢ ἀσυγγνώστου ἀμελείας δὲν παρεκώλυσεν ἐπιζημίον τοῦ ἐπιτρόπου πρᾶξιν, ἢ δὲν ἐζήτησε τὴν ἀποπομπὴν του. Ἐπίσης εὐθύνεται, ὅταν δὲν προεκάλεσεν τὸν διορισμὸν τοῦ ἐπιτρόπου, σχολαζούσης τῆς ἐπιτροπείας. Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἐνεργεῖ ὡς ἐπίτροπος, εὐθύνεται ὡς τοιοῦτος.

99. Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον σκοπὸν ἔχει νὰ προνοῇ περὶ τῆς ἐπιμελοῦς διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας, νὰ ἐπιβλέπῃ αὐτήν, γνωμοδοτοῦν περὶ τῶν ἐκάστοτε ὑποβαλλομένων αὐτῷ ζητημάτων, ὡςάκις ὁ νόμος τὸ ἀπαιτῇ.

Α'. Συγκροτήσεις συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὸ συμβούλιον συγκροτεῖται ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου καὶ τῶν συγγενῶν τῶν διαμενοντῶν ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου, δι' ὃ ἀρμόδιος ὁ ἐν αὐτῇ Εἰρηνοδίκης. Ἀλλὰ μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἐπιτρόπου, ὁ ἀνήλικος ἀκολουθεῖ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτῇ συγκροτεῖται τὸ συγγενικὸν συμβούλιον. Πλὴν τοῦ Εἰρηνοδίκου, μεθ' οὗ δέον νὰ συμπράττῃ ὁ γραμματεὺς, τὸ συμβούλιον ἀποτελεῖται καὶ ἐξ 6-8 συγγενῶν ἢ ἀγχιστέων τοῦ ἀνηλίκου, διαμενοντῶν, ἔστω καὶ προσκαίρως, ἐντὸς ἀποστάσεως δύο μυριαμέτρων καὶ προσλαμβανομένων ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν πρὸς πατρός καὶ μητρός συγγενῶν, ἐκτὸς ἂν οἱ συγγενεῖς εἶνε ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοί, ὅποτε καλοῦνται πάντες, ὅσοιδήποτε κἂν ᾧσι, δυνάμενοι μόνοι, ἂν εἶνε πλείονες τῶν ἑξ, ν' ἀπαρτίσωσι τὸ συμβούλιον, ἐνῶ ἂν εἶνε ἐλάσ-

σones, συμπληροῦται ὁ ἀριθμὸς ὑφ' ἑτέρων συγγενῶν οἰασδὴ ποτὶ γραμμῆς, διότι οἱ ἀδελφοὶ ἀνήκουσιν εἰς ἀμφοτέρους τὰς γραμμάς. Τὸ αὐτὸ κρατεῖ καὶ ἐπὶ ἀνιόντων.

Ἐκ τῶν συγγενῶν οἱ ἐξ αἵματος εἶνε δεκτοὶ ἐπ' ἀπειρον, καὶ οἱ ἀγχιστεῖς, οἱ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν. ἐνῷ οἱ ἐκ πλαγίας μέχρι δευτέρου βαθμοῦ, πρωτιμωμένου τοῦ ἐξ αἵματος τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ βαθμῷ ἐξ ἀγχιστείας, ἐν ἰσοβάθμοις δὲ τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπάρχωσι ποσῶς συγγενεῖς, ἢ ἀπουσιάζωσιν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνηλίκου, καλοῦνται φίλοι, ἢ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Εἰρηνοδίκου συγγενεῖς ἐκ τῶν κατοικούντων πέραν τῆς ἀποστάσεως τῶν δύο μυριομέτρων. Τοῦτο συμβαίνει, καὶ ὅταν ὑπάρχωσι συγγενεῖς ἐκ τῆς ἐτέρας μόνον γραμμῆς. Ἀνίκανοι νομίζονται οἱ μὲν ἐκ τῆς ἐτέρας μόνον γραμμῆς. Ἀνίκανοι νομίζονται οἱ μὲν ἐκ τῆς ἐτέρας μόνον γραμμῆς. Ἀνίκανοι νομίζονται οἱ μὲν ἐκ τῆς ἐτέρας μόνον γραμμῆς. ὡς μέλη συγγενικοῦ συμβουλίου εἶνε οἱ πρὸς ἐπιτροπείαν ἀνίκανοι, πλὴν τῆς ἀνηλίκου μητρός, ἥτις συμμετέχει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Συγκαλεῖται δὲ τὸ συμβούλιον τοῦτο ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου διὰ τῶν ἐγγράφων κλήσεων τῶν μελῶν του, κοινοποιουμένων διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος, ἢ καὶ προφορικῶς, ἐξ ἐπαγγέλματος, ἢ κατ' ἀνάγκην τῶν συγγενῶν, ἢ ἀγχιστέων, δανειστοῦ τινος ἢ τοῦ εἰσαγγελέως. Πάντως ἡ πρόσκλησις δεόν νὰ γίνηται πρὸ 24 ὥρῶν, παραινυμένης τῆς προθεσμίας ταύτης λόγῳ ἀποστάσεως ἐπὶ μίᾳ ἡμέρᾳ ἀνὰ τρία μυριάμετρα, τόπος δὲ τῆς συγκροτήσεως τοῦ συμβουλίου εἶνε ἡ κατοικία τοῦ εἰρηνοδίκου, ἂν μὴ ἐν ταῖς κλήσεσι σημειωθῇ ἄλλος τις.

Πρὸς νόμιμον σύνθεσιν τοῦ συμβουλίου δεόν νὰ συνελθῶσιν τὰ τρία τέταρτα τῶν συγκληθέντων, οἵτινες ἀποφαίνονται κατὰ πλειονοψηφίαν, ὑπερισχυούσης ἐν ἰσοψηφίᾳ τῆς γνώμης τοῦ εἰρηνοδίκου. Πρὸς τοῦτο συντάσσεται ἑκθεσις, ἥτις λέγεται ἐν τῇ πρακτικῇ γνωμοδότησις ἢ βούλευμα ἢ διάσκεμμα, καὶ ἥτις δεῖ εἶνε ἀνάγκη νὰ ᾖ ἡτιολογημένη.

Β'. Ἐπικύρωσις. Τὰς γνωμοδοτήσεις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου διακρίνομεν, καθ' ὅσον ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ἐπικύρωσιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δικαστηρίου, ἢ οὐ. Εἰς ἃς περιπτώσεις ἀπαιτεῖται τοιαύτη, δεόν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς γνωμοδοτήσεως νὰ εἰσαχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τὸ δικαστήριον τῶν

πρωτοδικῶν ἢ περὶ τούτου ἀναφορά. Ἄλλως πᾶν μέρος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἢ ἄλλος συγγενής, καὶ δανειστής, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ εἰσαγγελεύς, ἐνεργεῖ τὴν ἐπικύρωσιν, δαπάνη τοῦ ἀμελήσαντος ἐπιτρόπου. Πάντως ὅμως τὸ δικαστήριον εἶνε ἐλεύθερον ν' ἀποφασίσῃ, μὴ δεσμευόμενον ἐκ τῆς γνωμοδοτήσεως.

Γ'. Ἀκυρότης γνωμοδοτήσεως. Δυνατὸν νὰ μὴ ἐτηρήθησαν αἱ προσήκουσαι διατυπώσεις κατὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀνεξαρτήτως τῆς ζημίας ἢ μὴ τοῦ ἀνηλίκου, ὁπότε ἐπέρχεται ἀκυρότης τῆς γνωμοδοτήσεως. Δὲν ἐπέρχεται ὅμως ἀκυρότης ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως οἰασθῆποτε διατυπώσεως, ἀλλὰ μόνον ἐξ οὐσιώδους τοιαύτης, οἷον ἂν δὲν προήδρευσεν ὁ εἰρηνοδίκης, ἢ ἐκλήθησαν ὀλιγώτεροι τῶν ἐξ συγγενεῖς, ἢ εἰς ἀντεπροσώπευσε πλείονας, ὅπερ ἀπαγορεύεται. Τούναντίον, ἂν μόνον ἢ ἐκλογή τῶν προσώπων δὲν ἐγένετο ἐπακριβῶς, π. χ. παρελείφθη πλησιέστερός τις συγγενής, τοῦτο πάντως δὲν εἶνε λόγος ἀκυρότητος, ἀλλὰ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. Ὅταν ὅμως δόλῳ ἐγένετο τοῦτο, ὅπως μὴ προσέλθῃ ὁ προπορευόμενος, ὁ ἐναντίαν τυχὸν γνώμην ἔχων, ἀναντιρρήτως ὑπάρχει λόγος ἀκυρότητος. Τὸ δικαστήριον ἀποφαίνεται περὶ τοῦ κύρους ἢ μὴ τῆς κατὰ τύπους ἀμέμπτου γνωμοδοτήσεως, ἐκ λόγων οὐσιαστικῶν πειθόμενον περὶ τοῦ ἐπιζημιού αὐτῆς τῷ ἀνηλίκῳ. Φιλονεικεῖται ὅμως, ἂν δύναται νὰκυρώσῃ γνωμοδότησιν, δι' ἧς χειραφετεῖται παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀνήλικον τέκνον.

Τὴν γνωμοδότησιν προσβάλλει ὁ ἐπίτροπος, ὁ παρεπίτροπος, κηδεμὼν ἢ συγγενής ἐκ τῶν δυναμένων νὰ ᾧσι μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἢ καὶ ὁ εἰσαγγελεύς, ἀλλ' οὐχὶ ὁ εἰρηνοδίκης, διὰ παρεμβάσεως ἢ ἀνακοπῆς, ἐὰν εἰσῆχθῃ πρὸς ἐπικύρωσιν, εἰδεμὴ διὰ συνοπτικῆς ἀγωγῆς, ἀπευθυνομένης κατὰ τῶν μελῶν τῶν σχόντων διάφορον γνώμην, πλὴν τοῦ εἰρηνοδίκου. Πᾶς δὲ τρίτος, καθ' ὅσον ἔχει συμφέρον, προσβάλλει τὴν γνωμοδότησιν ἐκ λόγων τυπικῶν.

Τέλος ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου, δεόν κατ' ἀναλογίαν νὰ ἐφαρμόσωμεν ὅ,τι καὶ περὶ τοῦ ἐπιτρόπου, ἥτοι ὑπάρχει διὰ δόλον καὶ συγκεκριμένον πταῖσμα.

ται ἡ ἀξίωσις τινὸς νὰ μὴ ἀναλάβῃ τὴν ἐπαχθεῖσαν, ἀλλὰ μὴπω ἀποκτηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ἐπιτροπείαν, ἐνῶ παραιτήσις εἶνε ὁ λόγος, ὃν ἔχει τις πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς ἤδη ἀποκτηθείσης. Ὡστε οἱ λόγοι τῆς ἀπαλλαγῆς, μετὰ τὴν ἀποδοχὴν ἐπερχόμενοι μετατρέπονται εἰς λόγους παραιτήσεως. Εἶνε δὲ δύο κατηγοριῶν.

Α'. Ὡς ἐκ δημοσίου ἀξιώματος ἀπαλλάττονται: 1) ὑπουργοί, βουλευταί, γερουσιασταί, νομάρχαι, εἰσαγγελεῖς καὶ ἀντισ-
αγγελεῖς.¹ 2) οἱ δημοσίαν ὑπερησίαν ἐνεργούντες ἐν τόπῳ δια-
φύρῳ τῷ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐπιτροπείας. 3) οἱ ἐκτὸς τοῦ κράτους
ἐπιτετραμμένοι δημοσίαν ὑπηρεσίαν. 4) οἱ ἐν ἐνεργείᾳ στρατιωτι-
καὶ καὶ ναυτικοί. 5) πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, πλὴν ἂν πρόκειται
περὶ ἰδίων κατιόντων. 6) τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. —
Οἱ λόγοι οὗτοι δεῖον νὰ προταθῶσι πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἐπι-
τροπείας, ἄλλως εἶνε ἀπαράδεκτοι, πλὴν ἂν ὧσιν ὀφίγονοι ἢ ὀψι-
φανεῖς, ὁπότε μετατρέπονται εἰς λόγους παραιτήσεως. Ἐκλειπόν-
τος ὁμῶς τοῦ λόγου τῆς ἀπαλλαγῆς, δύναται ὁ ἀπαλλαγείς ν'
ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ
συμβουλίου καὶ δικαστικὴν ἀπόφασιν.

Β'. Ἐξ ἐτέρων λόγων ἀπαλλαγὴ καὶ παραιτήσις ὑπάρχει εἰς
τάς ἐξῆς περιπτώσεις. 1) Ὄταν ὁ καλούμενος εἰς τὴν ἐπιτρο-
πείαν δὲν εἶνε συγγενής, ἔχει λόγον ἀπαλλαγῆς, ἂν ἐντὸς τῆς ἀ-
ποστάσεως τεσσάρων μυριαμέτρων ὑπάρχῃ συγγενής ἢ ἀγγιστεὺς
ικανὸς καὶ μὴ ἀπαλλαγείς. Πλὴν ἀπαξ ἀναλαβὼν, δὲν ἔχει λό-
γον παραιτήσεως, διότι μόνον λόγον ἀπαλλαγῆς τῷ προσνέμει ὁ
νόμος. 2) Ὄταν συνεπλήρωσε τὸ 65ον ἔτος τῆς ἡλικίας ἔχει λό-
γον ἀπαλλαγῆς, ἐνῶ ἂν συνεπλήρωσε τὸ 70ον ἔχει λόγον παραι-
τήσεως. 3) Λόγῳ χρονίου νοσήματος ὑπάρχει λόγος ἀπαλλαγῆς
καὶ παραιτήσεως. 4) Λόγῳ προϋπαρχούσης ἐπιτροπείας ἐπίσης,
διότι ὁ δυσὶν ἐπιτροπείαις βεβαρηνμένος ἀπαλλάσσεται τρίτης, πα-
τὴρ δὲ ἢ σύζυγος μίαν ἔχων ἐπιτροπείαν ἀπαλλάσσεται ἐτέρας,
πλὴν δὲν παραιτεῖται ὁμῶς τούτῳ τῷ λόγῳ τῆς ἀναληφθείσης
ἐπιτροπείας, οὐδὲ ὁ ἔχων ἤδη δύο ἐπιτροπείας καὶ καθιστάμενος
σύζυγος ἢ πατὴρ δύναται ἐκ τούτου νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐτέρας
τῶν δύο. 5) Ὁ πατὴρ πέντε γνησίων τέκνων ἀπαλλάσσεται τῆς
ἐπιτροπείας τῶν θανόντων ἐν στρατιωτικῇ ἢ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ

ὡς ἐν ζωῇ λογιζομένων, πλὴν καὶ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ λόγον παραιτήσεως. 6) Ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη παραιτοῦνται ὁποτεδήποτε, καὶ μὴ ὑπάρχοντος τινος τῶν ἀνωτέρω λόγων.

Ὁ λόγος τῆς ἀπαλλαγῆς δέου νὰ προτείνηται ἅμα τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἂν κατ' αὐτὴν ἢ παρὼν ὁ προτεινόμενος παρ' αὐτοῦ ὡς ἐπίτροπος, ἄλλως ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως εἰς αὐτὸν τῆς περὶ διορισμοῦ ἀποφάσεως, τῆς προθεσμίας παρατεινομένης λόγῳ ἀποστάσεως, ἢ ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐκ τοῦ νόμου ἢ τελευταίας βουλῆσεως ἐπιτροπείας. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὑποβάλλεται ἀμέσως εἰς τὸ συμβούλιον, ὅπερ συγχρόνως ἀποφαίνεται, ἐνῷ ἐν τῇ δευτέρᾳ εἰς τὸ δικάστήριον. *ἡ δὲ ἀποφασὶς ἐπὶ τῇ ἀποστάσει καὶ ἐπὶ τῇ ἐπαγωγῇ ἐπὶ τῇ ἐπιτροπείᾳ*

ΣΤ'. Ἀνατροφὴ καὶ ἐκπροσώπησις τοῦ ἀνηλίκου.

102. Ἀνατροφὴ. Ἡ ἀνατροφὴ τοῦ ἀνηλίκου περιλαμβάνει τὴν περὶ τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ ἐπιμέλειαν, ἥτις, ὡς ἔργον ἰδιαζούσης πείρας καὶ μερίμνης, ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς τὴν μητέρα, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἐπίτροπον.

Τοῦ δικαιώματος τούτου στερεῖται ἡ μήτηρ: 1) ἀπηγορευμένη ἢ ὑπὸ ἀντίληψιν οὔσα, 2) καταδικασθεῖσα εἰς κακούργημα ἢ τῶν πλημμελημάτων τοῦ ἄρθρ. 22 Π. Ν. 3) κακῆς διαγωγῆς οὔσα, 4) ἀποβληθεῖσα ἐπιτροπείας ὡς σφετεριστῆς, ἢ παυθεῖσα τῆς τοῦ ἰδίου τέκνου ὡς σφετεριστῆς τῆς περιουσίας του, 5) δικαζομένη μετὰ τοῦ ἀνηλίκου περὶ τῆς προσωπικῆς του καταστάσεως ἢ περὶ οὐσιώδους μέρους τῆς περιουσίας.

Ὁ ἐπιζῶν σύζυγος διορίζει τὸν ἀνατροφέα διὰ τελευταίας διατάξεως· ἄλλως ἀποφαίνεται τὸ δικάστηριον, μετὰ προηγουμένη γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐκτὸς ἂν διορίζεται δι' αὐτῆς ἀνιών, ὅτε περιττὴ ἢ ἐπικύρωσις διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἡ μήτηρ εἰς δεύτερον προβαίνουσα γάμον, διατηρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνατροφῆς, ἐκτὸς ἂν τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἄλλως ἀποφασίσῃ.

Ὁ ἀνατροφεὺς ἔχει δικαίωμα σφραγισμοῦ, ὅπερ ἐνασχεῖ καὶ διὰ περιορισμοῦ, ὃν ὁ εἰρηνοδίκης ἐπιβάλλει τῇ ἀνηλικῇ ἐπὶ 30

ἡμέρας τὸ πολὺ. Ὁ ἐπίτροπος καὶ οἱ μέχρι 4ου βαθμοῦ συγγενεῖς ἐπιτηροῦσι τὸν ἀνατροφέα, καὶ δικαιοῦνται νὰ ζητῶσι τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐξ εὐλόγου αἰτίας.

103. Ἐκπροσώπησις. Ὁ ἐπίτροπος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνηλικον, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον (ἄρθρ. 58). Ἡ ἐκπροσώπησις, ἀφορᾷ τὰς πράξεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, οἷον αἰτήσεις ἀπαγορεύσεως, δίκη κατὰ τοῦ ἀνηλίκου περὶ ἀποκηρύξεως τέκνου, καὶ εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκείνας, αἵτινες ἀνάγονται μὲν εἰς τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, ἀλλ' ἐφ' ᾧ δὲν χωρεῖ ἀντιπροσωπεία, αἵτινες μόνον αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ ἀνηλίκου δύνανται νὰ ἐνεργηθῶσι, οἷαι εἶνε ἡ διαθήκη, ἡ ἀναγνώρισις φυσικοῦ τέκνου κλπ. Διὰ τοῦτο πάντως ἡ κατ' ἀνηλίκου πολιτικὴ ἀγωγή, εἴτ' ἐνώπιον πολιτικοῦ, εἴτ' ἐνώπιον ποινικοῦ δικαστηρίου κινεῖται, δέον ν' ἀπευθύνηται κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου, ὡς ἐκπροσωποῦντος τὸν ἀνηλικον, νὰ ἐγείρηται δὲ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπιτρόπου.

104. Ὑποχρεώσεις ἐπιτρόπου.

I. Γενικῶς. Α'. Ὅφείλει ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν, τὴν μὲν δοτὴν, ἀφ' ἧς τῷ κοινοποιηθῇ ἡ περὶ αὐτῆς ἀπόφασις, τὴν δ' ἐκ τελευταίας βουλήσεως καὶ τὴν τοῦ νόμου, ἀφ' ἧς ὅπωςδῆποτε ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἐπαγωγῆς. Ἐκτοτε δ' ἄρχεται καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου. Ἄν ὅμως δὲν ἀναλάβῃ καὶ ὑποβάλῃ λόγους ἀπαλλαγῆς, διορίζεται προσωρινὸς ἐπίτροπος, καὶ εἰ μὲν οἱ λόγοι τῆς ἀπαλλαγῆς γίνωσι δεκτοί, οὐδεμίαν εὐθύνην φέρει, εἰ δ' ἄλλως, εὐθύνεται καὶ διὰ τὴν τοῦ προσωρινοῦ ἐπιτρόπου διαχείρισιν. Ἐὰν ἀνίκανος ᾖ, δὲν ἀνέλαβε τὴν ἐπιτροπείαν, δὲν εὐθύνεται, ἀναλαβὼν δ' εὐθύνεται ὡς διοικητὴς ἄλλοτρίων καὶ οὐχὶ ὡς ἐπίτροπος.

Β'. Ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου συνίσταται εἰς τὸ συγκριμένον παῖσμα, ἥτοι εἰς τὴν μὴ καταβολὴν τῆς ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμελείας ὥστε ἀπαλλάσσεται αὐτῆς, ἀποδεικνύων, ὅτι καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἀνηλίκου κατέβαλεν ὅαν καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμέλειαν (ἄρθρ. 58).

II. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐπιτροπείας. Α'. Ἡ ἀπογραφή τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, δι' ἧς βεβαιοῦται τὸ ποσὸν αὐτῆς, εἶνε τὸ πρῶτον τῶν ἔργων τοῦ ἐπιτρόπου. Συντάσσεται

δ' αὕτη παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου. Ἐὰν ὅμως παραλείφθῃ ἡ σύνταξις τῆς, ἐπιτρέπεται ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις τῆς εἰς τὸν ἐπίτροπον περιελθούσης περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου. Ὁμοίᾳ ἀπογραφῇ ἀπαιτεῖται ἐπὶ πάσης νέας περιουσίας, ἣν κληρονομικῶς δικαιώματι ἀποκτᾷ ὁ ἀνήλικος. Κατὰ τὴν ἐνέργειαν δὲ τῆς ἀπογραφῆς ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τὴν ἀπαίτησιν, ληξιπρόθεσμον ἢ μὴ, ἣν τυχὸν ἔχει κατὰ τοῦ ἀνηλίκου ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας αὐτῆς, ἐὰν τῷ ἦτο γνωστὴ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀπογραφῆς.

Β'. Ἡ ἐκποίησης τῶν κινητῶν τοῦ ἀνηλίκου, ὧν τὴν διατήρησιν δὲν ἐπέτρεψε τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, εἶναι καθήκον τοῦ ἐπιτρόπου· διότι ἄλλως εὐθυνεται ὁ ἐπίτροπος διὰ τὴν καταστροφὴν ἢ χειροτέρευσιν αὐτῶν. Ἐξαιροῦνται ὅμως τῆς ἐκποιήσεως αἱ ἀπαιτήσεις καὶ αἱ πρόσοδοι, διότι αὗται δὲν ὑπάρχονται εἰς τὰ κινητά, ἀλλὰ εἶνε χρησιμοποίησις κεφαλαίων, ὡς καὶ οἱ καρποί. — Μετοχαὶ ἐταιριῶν, χρεώγραφα τοῦ δημοσίου, ἢ ἄλλης τοιαύτης φύσεως ὁμόλογα, ὀνομαστικὰ ἢ ἀνώνυμα, ἐκποιοῦνται, ἐὰν τὸ δικαστήριον ἐπιτρέψῃ τοῦτο δι' ἀποφάσεως, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. — Ἐμπορικοῦ καταστήματος δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν λειτουργίαν τὸ συγγενικὸν συμβούλιον μέχρις οὗ κατὰ μικρὸν ἐκποιηθῶσι τὰ ἐν αὐτῷ κινητά. Ἡ ἐκποίησης γίγνεται πάντοτε παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου (1).

Γ'. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀναγκαίας ἐτησίας δαπάνης πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου, ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπιτροπείας, ἀναλόγως πρὸς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, εἶνε ἔργον τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, οὗτινος δέον ὁ ἐπίτροπος νὰ ζητήσῃ τὴν σύγκλησιν, ὅπως τοῦτο κανονίσῃ τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλλως, ὀφείλει νὰ δικαιολογήσῃ τὰς τοιαύτας δαπάνας του. Ἡ δαπάνη δυνατὸν νὰ ληφθῇ καὶ ἐκ τοῦ κεφαλαίου, ἂν αἱ πρόσοδοι δὲν ἐξαρ-

(1) Ἡ ἐξαιρετικὴ διάταξις τοῦ ἀρθρ. 62, καθ' ἣν ἡ μήτηρ δύναται νὰ μὴ ἐκποιήσῃ τὰ κινητά, ἐπὶ τὴν ἐπικαρπίαν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, ὅπως τ' ἀποδῶσιν αὐτοῦσια, ἀργεῖ, διότι οὐδέποτε παρ' ἡμῖν ἡ μήτηρ ἔχει τοιαύτην ἐπικαρπίαν.

κῶσιν, ἰδίως ἢ πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀνηλίκου, ἥτις θεωρεῖται παραγωγικὴ δαπάνη. Δυνατὸν ὅμως τὸ συμβούλιον νὰ ἐγκρίνη ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ πᾶσαν εὐλογον ὑπέρβασιν τῆς ὀρίσθειας δαπάνης· ⁽¹⁾ ἄλλως τὴν καταλογίζει τῷ ἐπιτρόπῳ. Μετὰ τῶν δαπανῶν δὲ ὀρίζει καὶ τὰ περὶ ἀμοιβῆς τῶν βοηθῶν, εἰς οὓς ὁ ἐπίτροπος δύναται ν' ἀναθέσῃ τὴν διεξαγωγὴν πράξεων τινων τῆς διαχειρίσεως, εὐθυνόμενος ὅμως δι' αὐτάς.

Δ'. Τὸ ποσόν, ἀφ' οὗ ὁ ἐπίτροπος δέον νὰ καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ χρήματα, ὀρίζει τὸ συμβούλιον, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ δοθήσονται, ἂν ὑπερβαίνωσι τὰς δισχιλίας δραχμάς, ἐκτὸς ἂν τὰ χρήματα πρόκειται νὰ κατατεθῶσι παρὰ τῇ Ἐθνικῇ τραπεζῇ, ἢ παρὰ ταμειωτηρίῳ ἀνεγνωρισμένῳ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Εἶνε ἀνάγκη, ὅπως ἡ τοιαύτη γνωμοδότησις τοῦ συμβουλίου ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. — Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ἐντὸς ἐξ μηνῶν δὲν καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ χρήματα, ὀφείλει τόκον ἐπὶ τοῦ ὀρισθέντος ποσοῦ, ἐκτὸς ἂν ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ βραδύτης προήλθεν ἐκ σκοποῦ ἐπωφελεστέρας διαθέσεώς των. Καὶ ἂν δὲν προὔκαλεσε ποσῶς τὸν προσδιορισμὸν τῆς ποσότητος ταύτης, ὀφείλει τόκον ἐφ' ἀπάσης τῆς ἐκ τῆς διαχειρίσεως περιελθούσης αὐτῷ ποσότητος. Ἐπίσης καὶ διὰ τὰ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιτροπείας περιερχόμενα αὐτῷ ἐκ κληρονομίας, ἐκποιήσεως κινητῶν, καταβολῆς ὀφειλομένων. Τῶν δὲ τόκων ὀφείλονται τόκοι, εἰς ἐντὸς ἐξαμήνου δὲν γίνωσι καὶ οὗτοι παραγωγοί, ἢ ἂν δὲν εἰσπραχθῶσιν.

III. Διαχείρισις τοῦ ἐπιτρόπου.

105. **Πράξεις διαχειρίσεως** εἶνε ἐν γένει αἱ ἐνεργούμεναι παρὰ ἐπιτρόπου, ἐκπροσωποῦντος τὸν ἀνήλικον, ἥτοι αἱ ἀφορῶσαι τὴν προσωπικὴν κατάστασιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. Διακρίνομεν αὐτάς, καθ' ὅσον ὁ ἐπίτροπος τὰς ἐνεργεῖ, ἢ 1) *μόνος*, ἄνευ γνωμοδοτήσεως τοῦ συμβουλίου, ἢ 2) *μετὰ προηγουμένην τοιαύτην*, ἢ 3) *πρὸς αὐτῇ ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἀπό-*

(1) Ὁ κ. Κρασσᾶς § 279 φρονεῖ, ὅτι ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ προκαλῇ γνωμοδότησιν τοῦ συμβουλίου διὰ πᾶσαν ὑπέρβασιν, ἵνα θεωρηθῇ δαπανήσας κατὰ νόμον, ἐνῷ ὁ Καλλιγᾶς § 324 φρονεῖ, ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ἐκ τοῦ νόμου τοῦτο.

φαισι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἕτεραι διατυπώσεις. Ὁ νόμος ἀπαριθμεῖ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἀπαιτοῦνται τοιαῦται διατυπώσεις· ὥστε εἰς τὰς λοιπὰς ὁ ἐπίτροπος ἐνεργεῖ αὐτοβούλως. Φρονοῦσιν ὅμως, ὅτι καὶ μὴ ρητῶς τοῦ νόμου ἀπαιτοῦντος τὰς διατυπώσεις ταύτας αὗται χωροῦσιν εἰς τινὰς περιπτώσεις κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς ἄλλας, ὅπου ἡ φύσις τῆς πράξεως εἶνε παρεμφερὴς ἐκείναις, καίτοι κατὰ κανόνα ὁ ἐπίτροπος ἐνεργεῖ μόνος, ὅπου ρητῶς ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ τὰς διατυπώσεις ταύτας (Κρασσά § 281).

Α'. Πράξεις, ἃς μόνος ὁ ἐπίτροπος ἐνεργεῖ, εἶνε αἱ τῆς συντηρήσεως ἐν γένει πράξεις, οἷαι αἱ ἀφορῶσαι τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων, αἱ συμβάσεις πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς παρουσίας τοῦ ἀνηλίκου κατὰ κινδύνου πυρός, αἱ ἐγγραφαὶ ὑποθηκῶν ἢ προσημιώσεων ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου, καὶ ἡ ἔγερσις πάσης πραγματικῆς ἢ προσωπικῆς ἀγωγῆς κατὰ τρίτων, ἐὰν ἐκ τῆς ἀναβολῆς ἐπικεῖται κίνδυνος παραγραφῆς ἢ ἐτέρας ζημίας, καὶ αἱ ἐπισκευαὶ ἐν γένει. — Εἰς τὰς πράξεις τῆς διαχειρίσεως, ἃς μόνος ἐνεργεῖ ὁ ἐπίτροπος, ὑπάγονται τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου ὀφειλόμενα καὶ ὄντα ἀπαιτητά, ἅτινα ὁ ἐπίτροπος καταβάλλει, ἐφ' ὅσον βάσιμος ἡ ὀφειλή. Δύναται δὲ καὶ πρὸς ἑαυτόν, δανειστήν τοῦ ἀνηλίκου ὄντα, νὰ καταβάλῃ, ὑποχρεούμενος εἰς τοῦτο μάλιστα, ἐφ' ὅσον ὁλοσχερῶς ἐξοφλεῖται ἢ ἀπαίτησίς του, διότι δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ μερικὴν καταβολήν. Τανάπαλιν δὲ εἰσπράττει τὰ ὀφειλόμενα τῷ ἀνηλίκῳ καὶ δίδει ἐξόφλησιν. Συνεπῶς ἐγκύρως συναινεῖ εἰς ἐξάλειψιν ὑποθήκης. — Ἐν τῷ δικαιώματι τῆς εἰσπράξεως τῶν ὀφειλομένων ἐνυπάρχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐκχωρήσεως πάσης ληξιπροθέσμου κατὰ τρίτων ἀπαιτήσεως τοῦ ἀνηλίκου, ὡς καὶ πάσης μὴ ληξιπροθέσμου, ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας των ἢ ἀντὶ ἀναλόγου ἐκπτώσεως. Ἄν ὅμως ἐκχωρῇ ἐπὶ θυσιᾷ τινὶ ὅσον νὰ τηρηθῶσιν αἱ λοιπαὶ διατυπώσεις.

Β'. Πράξεις, δι' ἃς ἀπαιτεῖται γνωμοδότησις συμβουλίου, δικαστικῇ ἀπόφασιν καὶ ἕτεραι διατυπώσεις εἶνε αἱ ἐξῆς :

1. Διάθεσις χρημάτων ἀνηλίκου. Περὶ ταύτης ἀποφαίνεται τὸ συμβούλιον καὶ κυροῖ τὴν γνωμοδότησιν αὐτοῦ δι' ἀποφάσεως τὸ δικαστήριον, μόνον ὅταν τὸ διαθετέον ποσὸν ὑπερβαίῃ τὰς δισχιλίας δραχμὰς· ἂν ὅμως ᾖ ἐλαττον τούτων, ὁ ἐπίτροπος δια-

τίθῃσιν ἀκωλύτως, δυνάμενος μάλιστα νὰ προβῇ καὶ εἰς ἀγορὰν ἀκινήτων ἄνευ τινος διατυπώσεως (ὅπερ ὁμῶς ἀποκρούει ὁ Καλλιγᾶς § 344).

— 2. Ἀπαλλοτριώσεις ἀκινήτων τοῦ ἀνηλίκου, ἧτις γίνονται μόνον μετὰ δικαστικὴν ἀπόφασιν, κυροῦσαν γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἐπίσης ἡ σύστασις πραγματικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ ἀκινήτων τοῦ ἀνηλίκου, πραγματικῶν δουλειῶν, ἐμφυτεύσεως, ἐπιφανείας, ἢ μεταβίβασις τοιούτων ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου ἰδρυομένων, καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἀκινήτων, ἀπαιτοῦσι τὰς αὐτὰς διατυπώσεις. Ὡς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἢ τὴν ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως ὑποθήκην ἄλλως ἔχει, ἢ ὡς πρὸς τὴν ἐξ ἰδιωτικῆς βουλήσεως, διότι ἡ ἐγγραφὴ ὑποθήκης ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως κατ' οὐδὲν κωλύεται. Ἡ ἐξάλειψις ὁμῶς τῆς ὑποθήκης γίνεται τῇ συναινέσει μόνον τοῦ ἐπιτρόπου, ἀφοῦ οὗτος διδῇ ἐξόφλησιν. Ἐπίσης καὶ ἡ μετάθεσις αὐτῆς, ἀφοῦ ἐκχωρηθῇ ἡ ἀπαίτησις. — Οἱ λόγοι, δι' οὓς δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐκποίησης ἀκινήτου εἶνε ἄφευκτος ἀνάγκη ἢ προφανὴς ὠφέλεια. Ἡ ἄφευκτος ἀνάγκη δεόν νὰ βεβαιοῦται διὰ συνοπτικοῦ λογαριασμοῦ, ἥτοι συνοπτικῆς ἐκθέσεως περὶ τῆς καταστάσεως τῆς περιουσίας, ἣν προσάγει ὁ ἐπίτροπος, καὶ ἧτις ἐμφαίνει, ὅτι τὰ χρήματα, αἱ πρόσοδοι καὶ τὰ κινητὰ τοῦ ἀνηλίκου δὲν ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰ ἐξοδα. Ἐνεργεῖται δὲ ἡ ἐκποίησης διὰ πλειστηριασμοῦ, παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου, ἂν μὴ τὸ δικαστήριον ἐπιτρέψῃ τὴν ἄνευ πλειστηριασμοῦ πώλησιν. Οἱ δανεισταὶ τοῦ ἀνηλίκου προβαίνοντες εἰς ἀναγκαστικὸν πλειστηριασμόν, δὲν ὑποβάλλονται εἰς διατυπώσεις.

— 3. Δάνειον. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐπίσης βεβαίωσις διὰ συνοπτικοῦ λογαριασμοῦ τῆς ἀφεύκτου ἀνάγκης ἢ τῆς προφανοῦς ὠφελείας, τηρουμένων καὶ τῶν λοιπῶν διατυπώσεων. Ἄν ὁ ἐπίτροπος μόνος ἐνεργήσῃ τὸ δάνειον, ἄνευ τῆς τηρήσεως αὐτῶν, τότε ὁ ἀνήλικος εὐθύνεται ἐφ' ὅσον κατέστη πλουσιώτερος.

4. Ἐκμίσθωσις ἀκινήτων τοῦ ἀνηλίκου, τῶν μὲν ἀστικῶν ἐπὶ πλέον τῆς τριετίας, τῶν δὲ ἀγροτικῶν ἐπὶ πλέον τῆς ἑξαετίας, ἀπαιτεῖ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικὴν ἀπόφασιν, διότι μόνον μέχρι τοῦ χρόνου τούτου ὁ ἐπίτροπος ἐκμι-

σθοῖ ἄνευ τινος διατυπώσεως. Ἄλλ' ἂν ἡ ἐκμίσθωσις ὑπερβαίῃ τὸν χρόνον τῆς ἀνηλικιότητος, πάντως ἀπαιτοῦνται αἱ διατυπώσεις, καὶ ὁ χρόνος τῆς μισθώσεως ἐλάσσων τῶν τριῶν ἢ ἐξ ἐτῶν ἦ, ὡς καὶ ὅταν διὰ τοῦ παρεπιτρόπου ἐκμισθῶνται τὰ κτήματα τῷ ἐπιτρόπῳ, ἢ τ' ἀνάπαλιν.

Ἡ τῆς προικὸς σύστασις, ἅτε προσομοιάζουσα τοῖς ἀνωτέρω θέμασιν, ἀπαιτεῖ τὴν τήρησιν τῶν αὐτῶν διατυπώσεων πάντοτε.

Ἡ ἀποδοχὴ ἢ ἀποποίησης τῆς εἰς τὸν ἀνήλικον ἐπαχθείσης κληρονομίας, γίνεται παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου. Ἐπίσης ἀποδέχεται προκειμένου περὶ δωρεᾶς ἐν ζωῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου, ἐπαγομένης ὑποχρεώσεις, ἐνῷ ἂν αὕτη δὲν ἐπάγεται τοιαύτας, ἀποδέχεται μόνος ὁ ἐπίτροπος. Τοῦναντίον οὐδεμίαν τοιαύτην ἀποποιεῖται, ἄνευ γνώμης τοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Γ'. *Πράξεις, αἱ οὐδαμῶς δύνανται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐπίτροπος εἶνε αἱ ἐξῆς*

1. *Δωρεὰ καὶ συνυποσχετικόν*, διότι ἡ μὲν δωρεὰ ἐλαττοῖ τὴν περιουσίαν, ἥς μόνον δικαίωμα διαχειρίσεως, καὶ οὐχὶ διαθέσεως, ἔχει ὁ ἐπίτροπος, ὥστε οὐδὲ τηρουμένων τῶν διατυπώσεων δωρεῖται ὁ ἐπίτροπος, καθότι ὁ νόμος δὲν τῷ ἔδωκε τοιοῦτο δικαίωμα. Μικρὰ ὅμως καὶ συνήθει δῶρα ὡς τὰ εἰς ὑπηρέτας διδόμενα, ἐπιτρέπονται. — Ἡ διὰ διαιτητῶν διάλυσις τῆς διαφορᾶς, οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται, διότι ἐπάγεται ἀπαλλοτριώσιν δικαίων. Ὁ συμβιβασμός, ὅμως ἐπιτρέπεται, ὡς ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος τοῦ συνυποσχετικοῦ, ἀφοῦ τὰ τῆς διαφορᾶς κανονίζονται παρ' αὐτῶν τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ οὐχὶ παρὰ τρίτων, ὡς διαιτητῶν κατ' ἰδίαν κρίσιν ἀποφασίζόντων.

2. *Ἀγορὰ ἀκινήτων τοῦ ἀνήλικου παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἀπαγορεύεται*, ἐκτὸς ἂν ὁ ἐπίτροπος, ὡς ἐνυπόθηκος δανειστής, ἐπισπύδῃ τὸν πλειστηριασμόν, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐνεργεῖ ὁ παρεπίτροπος. Κατ' ἐξαιρέσιν ἐπιτρέπεται ἡ τοιαύτη ἀγορά, ὅταν ὁ ἐπίτροπος εἶναι ἐξ ἀδαιρέτου συγκύριος τοῦ ἀκινήτου μετὰ τοῦ ἀνήλικου, παρ' οἰουδὴποτε αὐτῶν καὶ ἂν προκαλῆται ἡ διανομή, ὅτε τὸν ἐπίτροπον ἀναπληροῖ ὁ παρεπίτροπος, τοῦτον δ' εἰδικός

τοιούτος. Καὶ διὰ παρενθέτου προσώπου γιγνομένη, καὶ τὰ κινητὰ ἅτι ἀφορῶσα, ἀπαγορεύεται ἡ πρὸς τὸν ἐπίτροπον πώλησις. Ταῦτα ἰσχύουσι καὶ διὰ τὸν παρεπίτροπον.

3. Ἐκχώρησις τῷ ἐπιτρόπῳ ἀπαιτήσεων κατὰ τοῦ ἀνηλίκου ἀπαγορεύεται εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ παρενθέτου προσώπου γιγνομένη, εἰς τε τὸν διατελοῦντα καὶ διατελέσαντα ἐπίτροπον, ὅταν αἱ ἀπαιτήσεις προϋπάρχουσι τῆς ἐνηλικιότητος. Πλὴν ἡ ἀπαγόρευσις δὲν περιλαμβάνει τὰς ἐκ διατάξεων τελευταίας βουλῆσεως, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, ἐκχώρησεις, οὐδ' ἐφαρμόζεται, ὅταν αὐτὸς ὁ συνοφειλέτης, ἢ ἄλλος εἰς καταβολὴν ὑπόχρεως, καταβάλλων ὑποκαθίσταται ἐκ τούτου καὶ μόνου εἰς τὴν θέσιν τοῦ δανειστοῦ τοῦ ἀνηλίκου.

Δ'. Ἐπιχειρήσεις δικαστικῶν πράξεων. Ταύτας διακρίνομεν ὡς ἑξῆς.

1. Τὰς ἐνεργουμένας παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου μόνου, ἄνευ τινος διατυπώσεως. Τοιαῦται εἶναι αἱ προσωπικαὶ ἀγωγαί, αἱ μὴ ὑπερβαίνουσαι τὰς 500 δραχμάς, καὶ αἱ περὶ νομῆς, ὡς μὴ πραγματικά. Ἐπίσης ἡ χρῆσις ἐνδίκου τινος μέσου καὶ ἐν γένει ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης.

2. Τὰς ἐνεργουμένας μετ' ἄδειαν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τοιαῦται εἶναι ἡ διανομὴ κοινῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἄλλων, ἡτις ἐνεργεῖται κατὰ τὰ ἄρθρα 1088—1099 τῆς Πολ. Δικον. Πλὴν δὲν ἀπαιτεῖται τοιαύτη ἄδεια, ὅταν δὲν προκαλῇ ὁ ἐπίτροπος τὴν διανομὴν, ἀλλ' ἐνάγῃται ὁ ἀνήλικος (ἄρθρ. 76).

3. Τὰς ἐνεργουμένας μετ' ἄδειαν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἧς δέον νὰ προηγηθῇ γνωμοδότησις ἐγγράφος δικηγόρου, ἐπὶ τούτῳ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ παρὰ πρωτοδίκαις εἰσαγγελέως. Τοιαῦται εἶναι· α') αἱ πραγματικαὶ ἀγωγαὶ περὶ ἀκινήτου, ἢ προσωπικαὶ ὑπερβαίνουσαι τὰς 500 δραχμάς, ὀρθότερον δὲ καὶ αἱ πραγματικαὶ περὶ κινήτων, ὡς καὶ αἱ περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, ὡς σπουδαῖαι, καίτοι περὶ αὐτῶν δὲν ποιεῖται μνηῖαν ὁ νόμος. Ἀλλὰ πρὸς ἐξακολούθησιν τοιαύτης δίκης, ἢ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κατὰ τοῦ ἀνηλίκου ἀγωγῆς, δὲν ἀπαιτοῦνται αἱ διατυπώσεις αὗται· β') ὁ συμβιβασμὸς καὶ ἡ συναίνεσις εἰς ἀγωγὴν ἢ ἀπόφασιν, εἰς ἃ ἀνάγονται ὁ ὅρκος καὶ ἡ ὁμολογία.

Πλὴν, ὅταν τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς ὑπερβαίῃ τὰς 50 δραχμὰς, ἀπαιτεῖται, ἐκτὸς τούτων, ἐπικύρωσις δι' ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῆς περὶ συμβιβασμοῦ γνωμοδοτήσεως τοῦ συμβουλίου, ἵνα οὗτος ᾖ ἔγκυρος.

106. Ἰσχύς πράξεων ἐπιτρόπου. Αἱ πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου διακρίνονται κατὰ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, ὡς ἐξῆς:

α') ὡς πρὸς τὸν ἀνήλικον εἶνε ἰσχυρά, ὡς πράξεις ἐνηλίκου ἐφ' ὅσον ἐνεργοῦνται καθ' ὃν νόμος διαγράφει. (ἄρθρ. 78). Ὁ ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ τὰς τοιαύτας πράξεις, καίτοι ζημιούμενος, ἔχων μόνον ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως κατὰ τὸν ἐπιτρόπου. Τούναντίον αἱ παρὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου γενόμεναι εἶνε ἄκυροι, καίτοι δὲν ἐπῆλθε ζημία εἰς τὸν ἀνήλικον. Ἐν ἀκυρότητι αὕτη εἶνε σχετική, καθόσον μόνος ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτήν, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ συμμετασχόντες τῆς πράξεως. Ἐπίσης οἱ κληρονόμοι, οἱ δανεισταὶ καὶ ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου (γνώμη Aubry et Rau).

β') Ὡς πρὸς τοὺς τρίτους ὑποχρεοῦται μόνος ὁ ἐπίτροπος ἐὰν ἰδίῳ ὀνόματι συνηλλάχθῃ· διατηρεῖ ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ ἀνηλίκου, ἐὰν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐνήργησεν. Ἐὰν ὅμως ἐνήργησεν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου, δὲν ὑποχρεοῦται αὐτός, ἀλλὰ μόνος ὁ ἀνήλικος. Ἐχει ὅμως οὗτος δικαίωμα ἀναψηλαφήσεως τῆς ἀποφάσεως ἐὰν ὁ ἐπίτροπος παρέστη ἐπὶ δικαστηρίου ἄνευ τηρήσεως τῶν νομίμων διατυπώσεων. Ἐκ δὲ τῶν ἀθεμίτων πράξεων τοῦ ἐπιτρόπου εὐθύνεται καθ' ὅσον ὠφελήθη.

107. Πράξεις ἀνηλίκου. Τὰς πράξεις τοῦ ἀνηλίκου διακρίνομεν:

α') Εἰς ἀθεμίτους, ἐξ ὧν δὲν ὑποχρεοῦται ποσῶς, ἐὰν δὲν ὑπερβαίῃ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ δεκάτου μέχρι τῆς τοῦ δεκάτου τετάρτου εὐθύνεται, ἐφ' ὅσον ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως, ὑπερβὰς δὲ διὰ τὸ 14ον εὐθύνεται, ὡς καὶ οἱ ἐνήλικες (ἄρθρον 2). — Ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ νόμου ὀφείλων νὰ ἐπιβλέπῃ τὸν ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ τελοῦντα, πατήρ ἢ ἐπίτροπος, εὐθύνεται καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν εὐθύνεται ὁ ἀνήλικος.

κατὰ τὰ ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ διατεταγμένα περὶ συναυτουργίας, συνεργείας καὶ περὶ πταισμάτων (Π. Ν. 72 § 6, β' καὶ 507).

β') *Εἰς θεμιτάς*. Ὁ ἀνήλικος δὲν δύναται ἄνευ συναινέσεως τοῦ πατρός, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου διατελεῖ, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, νὰ συνομολογήσῃ ὑποχρέωσιν, ἢ ν' ἀπολλοτριώσῃ τὴν περιουσίαν του, ἀδιαφόρως τοῦ ἂν ἐζημιώθῃ ἢ οὐ ὁ ἀνήλικος (ἄρθρ. 3).⁽¹⁾ Ἄλλ' αἱ τοιαῦται πράξεις τοῦ ἀνηλίκου εἶνε ἄκυροι, καὶ συναينوῦντος τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ πατρός τοῦ ἀνηλίκου, ἐνθα ὁ νόμος ἀπαιτεῖ καὶ ἐτέρας διατυπώσεις, οἷαι ἡ γνωμοδότησις συμβουλίου καὶ ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις. Τοιαύτη λύσις διδεται ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἄρθρου 3 καὶ τῶν τὰς διατυπώσεις ταύτας ὀριζόντων ἄρθρων τοῦ νόμου. (Ὅρα ὅμως ἀνωτέρω § 82). — Ἄλλ' ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν γενομένης καταβολῆς εὐθύνεται ὁ ἀνήλικος, καθ' ὅσον κατέστη πλουσιώτερος, σκοπομένου τοῦ χρόνου τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς. Καὶ μὴ καταστὰς πλουσιώτερος εὐθύνεται, ἐφ' ὅσον ἐξ ἰδίου δόλου ἐματαιώσῃ τὴν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν καταβολῆς ὠφέλειαν. Ὁ δὲ τὸ 18ον ἔτος συμπληρώσας δὲν ἐπικαλεῖται τὸ ἄκυρον τῆς δικαιοπραξίας, ἐὰν διὰ δόλου ἐπείσῃ τὸν μετ' αὐτοῦ συναλλαχθέντα, ὅτι εἶνε ἐνῆλιξ. — Ἐπὶ ἐνοχῶν λόγον ἐχουσῶν γεγονότα ἀνεξάρτητα τῆς βουλήσεως τοῦ ὑποχρέου, οἷον ἐπὶ διοικήσεως ἀλλοτριῶν, δαπανῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν τοιούτων, οὐδεμία διάκρισις μεταξὺ ἀνηλίκων καὶ ἐνηλίκων.

108. Παραγραφὴ πενταετής. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὥρισεν, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνηλίκου νὰ διεκδικήσῃ τὸ ἐκποιθὲν ἀκύρως παραγράφεται, ἐὰν ὁ ἀνήλικος ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος δὲν προσβάλλῃ τὴν ἐκποίησιν. Τοῦτο ἡρμηνεύθη διττῶς· κατὰ τοὺς μὲν, ὡς ἐνέχον τὴν ἐννοίαν τῆς διὰ σιωπῆς κυρώσεως τῆς ἀνισχύρου ἐκποιήσεως, καλυπτομένης οὕτω τῆς ἀκυρότητος· κατὰ τοὺς δέ, ὡς εἰσάγον βραχεῖαν παραγραφὴν αὐτῆς τῆς διεκδικητικῆς ἀγωγῆς. Ἡ κρατοῦσα σήμερον γνώμη εἶνε, ὅτι διὰ τῆς

(1) Συνεπῶς per argumentum a contrario ἔπεται, ὅτι ἐγχύρως ἐνεργεῖ ὁ ἀνήλικος, ἄνευ συναινέσεως ἄλλου τινος, πᾶσαν πρᾶξιν ἐπαγομένην αὐτῷ ὠφέλειαν, οἷον ἀπαλλαγὴν ὑποχρεώσεως, κτῆσιν.

διατάξεως ταύτης ἐκαλύπτετο ἡ ἀκυρότης, καὶ ὅτι αὕτη δὲν ἰσχύει σήμερον, διότι ὁ νεώτερος νόμος κατήργησε πᾶσαν ρωμαϊκὴν περὶ ἐπιτροπείας διάταξιν καὶ ἄλλως διέγραψε τὰς διατυπώσεις τῆς ἐκποιήσεως τῶν ἀκινήτων, τὰς ἐπαγομένας ἀκυρότητα ⁽¹⁾.

IV. Πέρας ἐπιτροπείας καὶ λογοδοσία.

109. Τέλος ἐπιτροπείας. Παύει ἡ ἐπιτροπεία αὐτοδικαίως διὰ τῆς ἐνηλικιότητος καὶ διὰ τῆς χειραφεσίας. Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ἐκ λόγων τοῦ προσώπου, αὐτοῦ ἔπαυσεν ὢν τοιοῦτος, δὲν παύει ἡ ἐπιτροπεία, ἀλλὰ σχολάζει, ὅποτε διορίζεται νέος ἐπίτροπος, οἷον ἐν περιπτώσει ἀνικανότητος, θανάτου, παύσεως, ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως αὐτοῦ. Περὶ παύσεως τῆς ἐπιτροπείας τῆς εἰς δεῦτερον γάμον ἐλθούσης μητρὸς ἐπραγματεύθημεν ἄνωτρω (§ 93), ὡς καὶ περὶ παύσεως τῆς παρεπιτροπείας, (§ 98).

Παυσάσης τῆς ἐπιτροπείας παύει καὶ ἡ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου. Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὁ μετὰ τὴν ἡβὴν διοικήσας ἐπίτροπος, εἰ μὲν ἦν συνημμένως ἡ διοικήσεις, ἤτοι ἐξηκολούθει τὰς ἀρχομένας ἐν ἀνηλικιότητι πράξεις, ἐνέχεται ἰδιότητι ἐπιτρόπου, εἰ δὲ τοῦναντίον καινῶν ἡψατο πράξεων, ἐνέχεται ὡς διοικητῆς ἀλλοτρίων. Παρ' ἡμῖν οὐδὲν ρητῶς ὥρισεν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐπαιδὴ κηρύττει ἄκυρον πᾶσαν πρὸ τῆς ἐγγράφου λογοδοσίας μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ ἐνηλικιωθέντος ἀνηλίκου πρᾶξιν πρὸ τῆς ἐγγράφου λογοδοσίας, ἔπεται ὅτι μόνον ὁσάκις ἡ ἐπιτροπεία ἔπαυσεν, οὐχὶ λόγῳ ἐνηλικιώσεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἐπιτρόπου, οἷον διότι οὗτος παρητήθη, ἐπαύθη κλπ., ἐξακολουθεῖ ἐν τοιαύτῃ ἰδιότητι ἐνεργῶν πράξεις διαχειρίσεως.

Οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐπιτρόπου δὲν ὑπαισέρχονται καὶ εἰς τὸ ὅλως προσωπικὸν τῆς ἐπιτροπείας ἔργον. Ὅφειλουσιν ὅμως νὰ ἐξακο-

(1) Παπαρηγοπούλου § 388 καὶ Κρασῶ Ἐκδ. 6'. § 301, ἀφοῦ πρότερον ἐν Θέμιδι (1875) σελ. 41 καὶ Ἐκδ. α'. § 291 ἐδέχτο τὴν ρωμαϊκὴν διάταξιν, ὡς εἰσάγουσαν νέαν παραγραφὴν καὶ συνεπῶς ἰσχύουσαν, ὑπερ φρονεῖ καὶ Καλλιγᾶς § 347.

λουθήσῃ τὴν διαχείρισιν μέχρις οὗ διορισθῇ νέος ἐπίτροπος, ἂν μὴ διωρίσθῃ μετὰ τὸν θάνατον προσωρινῶς τοιοῦτος παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως ἢ τοῦ εἰρηνοδίκου, ἀλλ' ἂν εἴνῃ ἐνηλίκαι (ἄρθρον 86), ἄνδρες ἢ καὶ γυναῖκες. Ἡ διαχείρισις αὐτῶν περιορίζεται εἰς συντηρητικὰς πράξεις, δὲν ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς τοῦ ἐπιτρόπου εὐθύνας, δῆλα δὴ εἰς ὑποθήκην κλπ.

110. Λογοδοσία. Ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει λογοδοσίαν, ἅμα τῇ παύσει τῆς ἐπιτροπείας. "Ἄν ἡ παῦσις ἐπῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ ἀνηλίκου, ἡ λογοδοσία δίδεται εἰς αὐτόν, ἂν δ' ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἰς τοὺς κληρονόμους του. "Ἄν ὅμως ἐπῆλθεν ὡς ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἐπιτρόπου, δίδεται πρὸς τὸν νέον ἐπίτροπον. "Ἄν πλείονες οἱ ἀνήλικοι, ἡ λογοδοσία ὀφείλεται πρὸς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, ἅμα τῇ ἐνηλικιώσει του. Κατ' οὐδένα λόγον δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἐπίτροπος τῆς λογοδοσίας.

Ἐκτὸς τῆς γενικῆς λογοδοσίας, ἣτις δίδεται μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιτροπείας, ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει ἐνιαύσιον τοιαύτην πρὸς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου. Τὰ τῆς λογοδοσίας συντάσσονται ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου, ἀντίγραφα δ' αὐτῶν πέμπονται τῷ Εἰσαγγελεῖ. Βασίζεται δὲ ἡ λογοδοσία ἐπὶ τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπαρτίζεται ἐκ δύο κεφαλαίων, τῶν ἐσόδων καὶ τῶν δαπάνων, ὧν ἡ διαφορὰ ἀποτελεῖτὸ εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιτρόπου καταλοιπὸν.

Συνέπεια πρωτίστη τῆς λογοδοσίας εἶνε, ὅτι ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ τῷ ἐνηλίκῳ τὸ κατάλοιπον, ὅπερ καθίσταται τοκοφόρον ἅμα τῷ πέρατι τῆς λογοδοσίας, ἢ καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος κατέστη ὑπερήμερος δι' ἀγωγῆς, ἅτε βραδύνας νὰ δώσῃ λόγον. Ἡ λογοδοσία εἶνε ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν ἀνήλικον, ἐπιτροπομένης μόνον τῆς διορθώσεως λαθῶν λογιστικῶν, παραλείψεων ἐγγραφῶν, διπλῶν ἐγγραφῶν, καὶ οὐχὶ ἀναθεωρήσεως τελείας αὐτῆς. Τέλος ὁ ἀνήλικος δὲν ἔχει δικαίωμα ὑποθήκης ἐκ τοῦ νόμου διὰ τὸ τοιοῦτον καταλοιπὸν.

111. Ἀκυρότης τῶν πρὸ τῆς λογοδοσίας πράξεων. Πᾶσα πρᾶξις μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ ἀνηλίκου, ἐπαγομένη ὁπωσδήποτε ὑποχρέωσιν ἢ μείωσιν τῶν ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου ὀριζομένων πρὸς ἀσφάλειάν του ὑπὸ τοῦ νόμου ἐγγυήσεων, εἶνε ἄκυρος, ἂν μὴ ἐγγράφως ἀποδεικνύεται, ὅτι δέκα τοῦλάχιστον ἡμέ-

ρας πρὸ τῆς πράξεως ἐγένετο ἔγγραφος λεπτομερὲς λογοδοσία ἀπάσης τῆς διαχειρίσεως καὶ παραδόσεως τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων. Συνεπῶς δὲν εἶνε ἄκυρος ἢ μὴ ἀναγομένη εἰς τὴν λογοδοσίαν πράξις, οἷον ἢ πρὸς τὸν ἐπιτρόπον πώλησις πράγμα-
τος, ὅπερ δὲν εἶνε ἀντικείμενον τῆς λογοδοσίας, ὡς καὶ ὁ συμβι-
βασμὸς διαφορᾶς μεταξύ κοινοῦ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἐνήλικος συγγενοῦς. — Ταῦτά κρατοῦσι, προκειμένου περὶ συνεπιτρόπου καὶ παρεπιτρόπου, ὡς καὶ μεταξύ τοῦ γενομένου ἐνηλίκου καὶ τῶν κληρονόμων τοῦ ἐπιτρόπου. Δὲν ἐφαρμόζονται ὅμως μεταξύ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀνηλίκου καὶ τοῦ ἐπιτρόπου, διότι ἐτέθησαν μόνον χάριν τῆς προστασίας τοῦ ἀνηλίκου. — Ἡ λογοδοσία καὶ ἡ παράδοσις τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων, καὶ ἡ πάροδος δέκα ἡμερῶν ἀπὸ ταύτης, δεόν νὰ βεβαιῶται ἐν χωριστῷ ἐγγράφῳ, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ τῆς πράξεως, ἧς πρόκειται νὰ κριθῇ τὸ κύρος, ἵνα μὴ ματαιῶται ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου. Τὸ ἔγγραφον δυνατὸν νὰ ᾖ δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν. Τοῦ τελευταίου ἢ προχρονολόγησις δύνα-
ται ν' ἀποδειχθῇ καὶ διὰ μαρτύρων, ἅτε πρὸς καταδολίευσιν τοῦ νόμου γενομένη.

112. Δεκαετὴς παραγραφὴ. Πᾶσα ἀγωγή κατὰ τοῦ ἐπι-
τρόπου ἐκ τῆς διαχειρίσεως προερχομένη παραγράφεται μετὰ δε-
καετίαν ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος ἢ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνηλίκου (ἄρθρον 85). Ἡ παραγραφὴ αὕτη ἐτέθη πρὸς προστασίαν τοῦ ἐπι-
τρόπου, ἵνα μὴ οὗτος ἢ ἐπὶ μακρὸν ἐκτεθειμένος εἰς εὐθύνας ἐκ
τοῦ βάρους τῆς ἐπιτροπείας. Δὲν ἐκτείνεται ὅμως εἰς τὸ ἐκ τοῦ
θεθέντος λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον, οὐδ' εἰς τὴν πρὸς ἀπόδοσιν τῶν
ἀκινήτων ἀγωγήν καὶ πᾶσαν ἐτέραν ἄσχετον πρὸς τὴν λογοδο-
σίαν. Τούναντίον ἡ ἀγωγή περὶ διορθώσεως τῆς λογοδοσίας ἐκ λά-
θους λογιστικοῦ ὀρθότερον, ὅτι παραγράφεται μετὰ δεκατίαν, διότι
ὁ νόμος μόνον τὸ ἐκκαθαρισθὲν ὑπόλοιπον ἐξήρπασεν αὐτῆς. Ἀμφι-
σβητεῖται ὅμως μεγάλως, ἂν ὑπάγῃται εἰς τὴν δεκαετὴ παραγρα-
φὴν ἡ περὶ ἀκυρώσεως τῶν συνομολογηθέντων ἐντὸς τῶν δέκα ἡμε-
ρῶν μεταξύ ἐπιτρόπου καὶ ἐνηλικιωθέντος, ἐναντίον τοῦ ἄρθρου
83. Ἐπικρατεῖ μὲν ἡ καταφατικὴ γνώμη, πλὴν τελευταῖον παρ'
ἡμῖν πειστικῶς ὑποστηρίζεται ἡ γνώμη τῶν Aubry et Rau, καθ' ἣν
ἡ ἀγωγή αὕτη παραγράφεται μετὰ τριακονταετίαν ἀρχομένην

ἀπὸ τῆς προσβαλλομένης δικαιοπραξίας, ὡς ὅλως διάφορος τῆς ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιτροπείας ἀγωγῆς, καὶ διότι διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἐναντίας γνώμης, καθ' ἣν χωρεῖ ἡ δεκαετής παραγραφή, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος, δὲν προστατεύεται ἐπαρκῶς ὁ ἀνήλικος, ἀφοῦ ἡ δεκαετία ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος, ἥτοι πρὸ τῆς γενέσεως τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς (1).

Ἡ ἀντίθετος ἐκ τῆς ἐπιτροπείας ἀγωγή τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τοῦ ἀνηλίκου ὑπάρχει εἰς τριακονταετίαν.

Η'. Ἐπιτροπεία φυσικῶν καὶ θετῶν τέκνων.

113. **Τὰ φυσικὰ τέκνα** ὁ νεώτερος νόμος διακρίνει εἰς ἀνεγνωρισμένα καὶ μὴ ἀνεγνωρισμένα (ἄρθρον 87), κανονίζει δὲ τὰ τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἀνεγνωρισμένων τέκνων ἀναλόγως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 10, 11 καὶ 13 ἕως 18 τῶν διεπόντων τὰ γνήσια τέκνα, μόνη δὲ διαφορὰ εἶναι. ὅτι δὲν καλοῦνται ἐκ τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν οἱ ἀνιόντες. Συγγενικὸν συμβούλιον ὅμως ἐπὶ φυσικῶν τέκνων δὲν ὑπάρχει, δι' ὃ τὴν τούτου γνωμοδότησιν ἀναπληροῖ ὁ Εἰρηνοδίκης ("Ἄλλως ὁ Παπαργγ. § 399). — Τὰ μὴ ἀνεγνωρισμένα φυσικὰ τέκνα, πρὸς ἃ ἐξομοιοῦνται τὰ ἐκ μοιχείας καὶ ἐξ αἰμομιξίας, ὧν δὲν ἐπιτρέπεται ἀναγνώρισις, ἐπιτροπεύονται παρὰ προσώπου διοριζομένου πάντοτε ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μετὰ παρεπιτρόπου (ἄρθρα 88, 89).

Ἄλλ' ὡς εἴρηται (ἀνωτέρω § 73), παρὰ τὰς διατάξεις ταύτας, ἡ ἀναγνώρισις δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν παρ' ἡμῖν, ἅτε τοῦ νόμου μὴ ὄρισαντος τοὺς ὅρους καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, καὶ συνεπῶς πάντως κρατεῖ ἐπὶ φυσικῶν τέκνων ὅ,τι ἐπὶ μὴ ἀνεγνωρισμένων, ἀνεφάρμοστοι δὲ αἱ περὶ ἀναγνωρισμένων τέκνων διατάξεις τοῦ νεωτέρου νόμου. Καίτοι δὲ κατὰ τὸ κρατοῦν ρωμαϊκὸν δίκαιον

(1) Τοιαύτη ἡ γνώμη τοῦ κ. Κρασσῆ § 309, ὅστις ἐν τέλει ἐπάγεται ὅτι καὶ μὴ θεωρηθῇ χωροῦσα ἡ τριακονταετής, ἀλλ' ἡ δεκαετής παραγραφή, αὕτη ἄρχεται οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τελέσεως τῆς ὡς ἀκόρου καταγγελλομένης δικαιοπραξίας, ἀφ' οὗ καὶ μόνου χρόνου ὑπάρχει ἀγωγή ὑποβαλλομένη εἰς παραγραφὴν. Ὅρα εἰς Καλλιγῆ § 355 Παπαργγ. § 395 ἐτέρας διακρίσεις ἀποκλινοῦσας εἰς τὴν τριακονταετίαν.

τὸ φυσικὸν τέκνον ἔχει μητέρα, οὐχὶ δὲ καὶ πατέρα, ὁ νεώτερος νόμος οὐδαμῶς ἔλαθεν ὑπ' ὅσιν τὴν ὑπαρξίν μητρός καὶ πάντοτε ἐπὶ φυσικῶν τέκνων ἀπαιτεῖ τὸν παρὰ τοῦ δικαστηρίου διορισμὸν ἐπιτρόπου· ἄλλως τε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν νεώτερον νόμον (ἄρθρον 5) ἡ μήτηρ καλεῖται ἐκ τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ὑπάρχοντος μὲν πατρός, πλὴν ἀπολέσαντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ ἀποβιώσαντος, οὐδέποτε δὲ μὴ ὑπάρχοντος πατρός.

Ἡ ἀνατροφή τῶν φυσικῶν τέκνων ἀνατίθεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὸν ἐπίτροπον ἢ εἰς ἄλλον, καὶ ὥσιν ἀναγνωρισμένα (ἄρθρον 91). *Οἶον καὶ ἄρθρ. 93-97.

114. **Θετὰ τέκνα.** Τὰ θετὰ τέκνα κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δ. διακρίνονται εἰς τὰ ἐκ πλήρους υἱοθεσίας τοιαῦτα, καὶ εἰς τὰ ἐξ ἀτελοῦς υἱοθεσίας θετὰ. Ἐπειδὴ ὁ νεώτερος νόμος πρόρριζα ἀνέτρεψε τὰ περὶ ἐπιτροπείας κατὰ τὸ ρ. δ. κρατοῦντα, ἀνάγκη νὰ προσαρμοσθῇ ὁ νεώτερος νόμος ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν θετῶν τέκνων. Τούτου ὅμως σιωπῶντος περὶ αὐτῶν, ἀφίεται ἐλεύθερον τὸ πεδίον εἰς τὴν ἐρμηνείαν.

*Ὡς εἴρηται (ἀνωτέρω σελ. 79, § 77), παρ' ἡμῖν ἡ πλήρης υἱοθεσία δύναται νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν, βεβαίως δὲ κατ' αὐτὴν ὁ θετὸς πατὴρ ἐνασκει πατρικὴν ἐξουσίαν, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ αἱ τοὺς ἐκ τελευταίας διατάξεως καλοῦσαι εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ὡς καὶ αἱ τοὺς ἀνιόντας ἀφορῶσαι διατάξεις τοῦ νεωτέρου νόμου, ἐφαρμόζονται ὡς πρὸς τοὺς ἐκ τῆς θετῆς οἰκογενείας συγγενεῖς, διότι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ θετοῦ υἱοῦ δὲν ὑφίσταται ἐξ αἵματος συγγένεια, πρὸς ἣν ἀπέβλεψεν ὁ νεώτερος νόμος. Τόσον δὲ μᾶλλον ἐπὶ ἀτελοῦς υἱοθεσίας ταῦτα κρατοῦσιν ὡς πρὸς τοὺς ἐκ τῆς θετῆς οἰκογενείας συγγενεῖς, καθ' ὅσον κατ' αὐτὴν δὲν κτᾶται ὁ θετὸς πατὴρ πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ υἱοθετουμένου, ἅτε παρὰ μὲνοντός ἐν τῇ φυσικῇ ἐξουσίᾳ. Συνεπῶς κατὰ τὴν σήμερον ἐφαρμοζομένην ἀτελῇ υἱοθεσίᾳ χωροῦσι καθ' ὅλοκληρίαν αἱ περὶ φυσικοῦ πατρός διατάξεις τοῦ νεωτέρου δικαίου.

Θ'. Χειραφεσία καὶ κηδεμονία

115. **Χειραφεσία** λέγεται πράξις, δι' ἧς ὁ ἀνήλικος καθι-

σταται ἱκανὸς πρὸς τὸ ἐνεργεῖν νομικὰς πράξεις. Αὕτη κατὰ τὸν νεώτερον νόμον (ἄρθρον 98 τὰ ἐπ.) χωρεῖ ἐκ τριῶν λόγων.

Α'. Αὐτοδικαίως ἐκ τοῦ νόμου. ὥστε καὶ λυθέντος αὐτοῦ παραμένει ἡ χειραφεσία. Ἀκύρου ὄντος τοῦ γάμου, ἐφ' ὅσον ἡ ἀκυρότης δὲν ἀπηγγέλθη διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὁ ἀνήλικος θεωρεῖται χειράφετος, διότι ὁ γάμος λογίζεται ἔγκυρος, μήπω ἀπαγγελλθείσης τῆς ἀκυρότητος.

Β'. Ὁ ἀνήλικος συμπληρώσας τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του δύναται νὰ χειραφετηθῇ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἢ, ἐὰν διατελῇ ὑπὸ ἐπιτροπείαν, παρὰ τῆς μητρός, λαμβανούσης πρὸς τοῦτο τὴν συναίνεσιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἡ χειραφεσία τελεῖται διὰ δηλώσεως τοῦ χειραφετοῦντος γινομένης παρὰ τῷ εἰρηνοδίκῃ ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει.

Ἡ μήτηρ, μὴ οὔσα ἐπίτροπος δι' οἰονδήποτε λόγον, πάντως χειραφετεῖ τὸ τέκνον, καὶ ὑπὸ ἄλλον ἐπίτροπον διατελοῦν, ἐπὶ τῇ συναίνεσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἣτις ὅμως εἶνε περιττή, ὡς αἰεὶ ἡ μήτηρ ἑνασκή πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀναπληροῦσα ἐν αὐτῇ τὸν πατέρα.

Γ'. Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον δύναται νὰ χειραφετήσῃ τὸν ὑπὸ ἐπιτροπείαν διατελοῦντα καὶ συμπληρώσαντα τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὄρφανόν μητρός ἀνήλικον, ἐὰν κρίνῃ αὐτὸν χειραφεσίας ἄξιον. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ χειραφεσία γίνεται διὰ τοῦ βουλευμάτος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὸ συμβούλιον συγκαλεῖται παρὰ τοῦ εἰρηνοδίκου τῇ αἰτήσει αὐτοῦ τοῦ εἰρηνοδίκου.

Ἐπὶ φυσικῶν τέκνων. ἐὰν μὲν ταῦτα εἶνε ἀνεγνωρισμένα καὶ ἔχουσι συμπληρώσει τὸ 15ον ἔτος, χειραφετοῦνται παρὰ τοῦ ἀναγνωρίσαντος αὐτὰ πατρὸς, ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ παρὰ τῆς ἀναγνωρίσασθαι μητρός, μετὰ συναίνεσιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου (ἄρθρον 112). Πλὴν μὴ χωρούσης παρ' ἡμῖν τῆς ἀναγνωρίσεως, χωρεῖ μόνον ἡ τῶν συμπληρωσάντων τὸ 18ον ἔτος φυσικῶν μὴ ἀναγνωρισμένων τέκνων χειραφεσία, ἣτις γίνεται παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἀδείᾳ τοῦ πρωτοδικείου. (ἄρθρον 113).

116. **Κηδεμονία.** Ὁ χειράφετος διατελεῖ ὑπὸ κηδεμόνα, ὅστις συναινεῖ εἰς τὰς πράξεις ἐλείνας, ὡς δὲν δύναται νὰ ἐνεργῇ

μόνος ὁ χειράφετος, ἅτε μὴ λαμβάνων δια τῆς χειραφεσίας πλήρη, ἀλλὰ περιορισμένην μόνον ἰκανότητα πρὸς ἐπιχειρήσιν νομικῶν πράξεων. — Ἡ κηδεμονία πρὸ πάντων ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς τὸν πατέρα· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ καλουμένων προσώπων, τῶν λόγων τῆς ἀπαλλαγῆς, τῆς παραιτήσεως, τῆς ἀνικανότητος καὶ τῆς παύσεως ἀπὸ τῆς κηδεμονίας, ἐφαρμόζονται αἱ περὶ ἐπιτροπείας διατάξεις, ἐκτὸς τῶν περὶ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας, διότι κηδεμονία δὲν χωρεῖ ἐκ τούτου τοῦ λόγου. — Ἀνήλικος δὲ γυνή, ἐὰν ἢ ὀρφανὴ πατρός, διατελεῖ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ συζύγου. Ἀνήλικος ὅμως ὄντος τοῦ συζύγου, διορίζεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου κηδεμών. — Ἐν συγκρούσει συμφερόντων χειραφέτου καὶ κηδεμόνος, διορίζεται εἰδικὸς τοιοῦτος. — Εὐθύνεται δὲ ὁ κηδεμών, ἐὰν ἐκ δόλου ἢ ἀσυγγνώστου ἀμελείας συνήνεσεν εἰς ἐπιζήμιον πρᾶξιν. Ἐὰν ὅμως δὲν συναινῇ ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐνεργεῖ χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀνηλίκου, ἀφομοιοῦται κατὰ τὴν εὐθύνην τῷ ἐπιτρόπῳ.

Α'. Ὑπάρχουσι πράξεις, αἷς ὁ χειράφετος ἐπιχειρεῖ μόνος, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος, καὶ τοιαῦται εἶνε ἡ ἐκμίσθωσις τῶν μὲν ἀστικῶν αὐτοῦ ἀκινήτων ἐπὶ τριετίαν τὸ πολὺ, τῶν δὲ ἀγροτικῶν ἐπὶ ἑξαετίαν, ἅτινα ἐπίσης πρέχει εἰς ἐπίμορτον καλλιέργειαν, ἢ εἰσπραξίς ἐπὶ ἐξοφλήσει τῶν εἰσοδημάτων τῆς περιουσίας αὐτοῦ, κινητῆς καὶ ἀκινήτου, ἢ ἐνέργεια πάσης πράξεως πρὸς συντήρησιν ἢ βελτίωσιν τῆς τε κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας του (ἄρθρον 104). Ἐκποιεῖ δὲ καὶ τὴν κινητὴν περιουσίαν του κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, καίτοι τοῦτο δὲν εἶνε πρᾶξις διαχειρίσεως, ἀλλὰ διαθέσεως. διότι ὁ νόμος μόνον ἐπὶ τῆς ἀκινήτου ἀπαιτεῖ διατυπώσεις· ὥστε δὲν δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ὑπόθηκην αὐτὴν ἄνευ τῶν διατυπώσεων.

Περιστέλλονται αἱ διὰ τῶν πράξεων τούτων συμφωνηθεῖσαι ὑποχρεώσεις, ἐὰν ὦσιν ὑπέρμετροι, κατ' αἵτησιν αὐτοῦ ἢ τῶν ἀνιόντων ἢ, ἐν ἐλλείψει αὐτῶν, τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου· ἀλλ' ὁ μετὰ τοῦ χειραφέτου συναλλαχθεὶς ἔχει τότε τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν διάλυσιν τῆς συμβάσεως, ἐπανερχομένων τῶν πραγμάτων εἰς τὴν πρὸ τῆς συμβάσεως κατάστασιν, ἂν τοῦτο ἢ ἐπι-

κτὸν (ἄρθρον 104). — Ὑπέρμετροι λέγονται αἱ ὑποχρεώσεις αἱ ἐπιφέρουσαι ἐπιζήμια διὰ τὸν ἀνήλικον ἀποτελέσματα.

Β'. *Πράξεις ἐπιχειρούμεναι παρὰ τοῦ ἀνηλίκου συναινέσει τοῦ κηδεμόνου* εἶνε· α') ἡ λογοδοσία τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς τὸν χειραφετηθέντα, τὴν ὁποίαν δέον νὰ ἐγκρίνῃ ὁ κηδεμὼν διὰ τῆς συναινέσεώς του. Ἐὰν δὲ οὗτος ᾔτο ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου, τὸ δικαστήριον διορίζει τῇ γνωμοδότησει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου εἰδικὸν κηδεμόνα πρὸς τοῦτο· β) *παράστασις ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ χειραφετοῦ* ὡς ἐνάγοντος ἢ ἐναγομένου, ἐπὶ διαφορῶν μὴ ἀναγκασμένων εἰς πράξεις τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας του· γ) *Ἀποδοχὴ χρηματικῶν κεφαλαίων*, ἀσφαλῆς δὲ καὶ ἐπωφελὴς διάθεσις αὐτῶν· δ) *Χρησις τῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων μεινάντων χρημάτων*, ἢ τοῦ μετὰ τὰς πρὸς συντήρησιν καὶ βελτίωσιν δαπάνας περισσεύματος. Ἄλλ' ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ δι' ἀγορᾶς ἀκινήτων, μετοχῶν καὶ τῶν τοιούτων δὲν χρήζει τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου· ε) *ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως κεφαλαίου*, διότι καὶ αὕτη εἶναι ἀποδοχὴ (εἴσπραξις) τοιούτων· ζ) *Μεταξὺ αὐτῶν κατατάσσουσι καὶ τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἀποποίησιν κληρονομίας, κληροδοσίας καὶ δωρεᾶς, σιωπῶντος τοῦ νόμου*.

Ἐν ἀρνήσει τοῦ κηδεμόνου ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον, προκαλοῦν κατὰ τὴν κρίσιν του καὶ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Γ'. *Πράξεις ἀπαιτοῦσαι συναίνεσιν κηδεμόνου καὶ τὰς λοιπὰς διατυπώσεις, ἧτοι γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικὴν ἀπόφασιν* εἶνε· α) *δάνειον*, ἄρα καὶ ἐγγυησις· β) *ἐκποιήσις ἀκινήτων*, παραχώρησις πραγματικῶν δικαιωμάτων ἐπ' αὐτῶν καὶ μεταβιβάσις αὐτῶν· γ) *ἐκποιήσις μετοχῶν εταιριῶν, δημοσίων χρεωγράφων καὶ τοιούτων ὁμολόγων*· δ) ἡ *συναίεσις προικὸς ὑπὸ χειραφετοῦ*, ἐφ' ὅσον δίδονται ἀκίνητα, ἔστω καὶ ἀδιατίμητα (Κρασσᾶς § 323. Ὁ Καλλιγᾶς § 375 μόνον ἐπὶ διατετιμημένων). — Αἱ οὕτω γενόμεναι πράξεις θεωροῦνται ἰσχυραὶ ὡσεὶ παρ' ἐνήλικος γενόμεναι.

Δ'. *Πράξεις, ἅς παντάπασιν δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρῇ ὁ ἀνήλικος* εἶνε αἱ *δωρεαί*, διότι αὗται διαφεύγουσι τῆς διαχείρισεως.

117. **Ἀνάκλησις χειραφεσίας** δύναται νὰ γίνη παν-
τὸς χειραφετοῦ, οὗτινος αἱ ὑποχρεώσεις περιεστάλησαν, διὰ πρά-
ξεως τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρός, ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, καθ'
ὡς διατυπώσεις οὗτοι ἐνεργοῦσι τὴν χειραφεσίαν (ἄρθρον 107). Διὰ
τῆς ἀνακλήσεως ὁ ἀνήλικος ὑποβάλλεται αὐτῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν
τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου, ἐκτὸς ἂν ἐχειραφετήθῃ διὰ γάμου.
ὁπότε δὲν χωρεῖ ἀνάκλησις (ἄρθρον 108). Ἡ ἀνάκλησις τῆς
χειραφεσίας γράφεται εἰς τὸ περιθώριον τῆς περὶ χειραφεσίας πρά-
ξεως. — Καὶ μὴ περισταλίσων τῶν ὑποχρεώσεων, ἀλλ' ἀπλῶς
βεβαιώσαντος τοῦ δικαστηρίου τὸ ὑπερμετρον αὐτῶν, δέχονται, ὅτι
χωρεῖ ἀνάκλησις τῆς χειραφεσίας. — Ἡ ἀνάκλησις τῆς χειραφε-
σίας φυσικῶν τέκνων ὀρθόν, ὅτι δύναται νὰ γίνη παρὰ μόνου
τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ εἰρηνοδίκου.

Χειράφετος ἐμπορίαν μετερχόμενος λογίζεται ἐνήλικος ὡς
πρὸς τὰς πράξεις, ὅσαι τὴν ἐμπορίαν ταύτην ἀφορῶσιν (ἄρθρον
108). Ἐκ τούτου ἐπεται, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται περιστολὴ αὐτῶν.
Ἀλλ' ὑποστηρίζεται εὐλόγως, ὅτι παρὰ ταῦτα ἀνακαλεῖται καὶ
ἡ χάριν ἐμπορίας χειραφεσία (Κρασσᾶ § 328).

Γ'. Ἀπαγόρευσις καὶ ἀντιλήπτωρ.

118. **Εἶδη ἀπαγορεύσεως** ὑπάρχουσι δύο, ἡ νόμιμος,
ἥτις χωρεῖ ἐπὶ καταδικασθέντων εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν, ἐφ'
ὅσον δικραεῖ αὕτη (Ποιν. Ν. 25), καὶ ἡ δικαστικὴ, εἰς ἣν ὑπο-
βάλλεται τις ἔνεκα παραφροσύνης, ἢ μανίας, καὶ ἂν ὑπάρχωσι
διαλείμματα ἐξεφροσύνης, καὶ ἔνεκα βλακειᾶς, δι' ἀποφάσεως
τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν, προκαλουμένης δι' αἰτήσεως
παρὰ τῶν συγγενῶν, τοῦ συζύγου τοῦ νοσοῦντος, τοῦ ἐπιτρόπου ἢ
τοῦ κηδεμόνος αὐτοῦ, ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος παρὰ τοῦ εἰσαγγε-
λέως (ἄρθρον 115), οὐχὶ ὅμως καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀπαγορευτέου.
— Ἐπὶ τε τῆς νομίμου καὶ τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως ἐπέρ-
χονται τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα (κατωτέρω § 120), πλὴν ἐπὶ τῆς
νομίμου ταῦτα ἐπέρχονται ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας, οὐχὶ ἀπὸ τῆς
δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως.

Ἐν γένει ἡ δικαστικὴ ἀπαγόρευσις χωρεῖ, ὡς αἰεὶ ἐξ οἰουδὴ-

ποτε λόγου πείθεται ὁ δικαστής, ὅτι ἀπεκλείσθη ἡ συνείδησις τῶν πρακτομένων, εἴτε διαρκῶς, εἴτε κατὰ διαλείμματα (*lucida intervalla*). Ἐὰν ὅμως ἐπῆλθε κατάστασις διαφορουμένων φρενῶν, ἤτοι ἐξασθένησις τοῦ νοός, μὴ ἀποκλείουσα ἐντελῶς τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ, δὲν χωρεῖ ἀπαγόρευσις, ἀλλὰ διορισμὸς ἀντιλήπτορος (κατ. § 120). Ὑπὸ ἀπαγόρευσιν δύναται νὰ τεθῇ καὶ ὁ ἀνήλικος.

119. Ἡ αἰτησις τῆς ἀπαγορεύσεως γίνεται δι' ἀναφορὰς, περιχοῦσης τὰ περιστατικά, ἐξ ὧν προκύπτει ἡ μανία, ἡ παραφροσύνη, ἡ ἢ βλακεία, καὶ τὰ πρὸς ἀπόδειξιν μέσα. Ἐπισυνάπτεται δὲ εἰς αὐτὴν γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπαγορεύσεως. Τοῦ συγγενικόν συμβούλιον συγκροτεῖται ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀπαγορευτέου κατὰ τὰνωτέρω (§ 99) Ὁ σύζυγος τοῦ ἀπαγορευτέου καὶ ὁ αἰτῶν τὴν ἀπαγόρευσιν δύνανται νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου, ἵνα δώσωσι τὰς περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀπαγορευτέου ἀναγκαστικὰς πληροφορίες, δὲν πρæυρίσκονται ὅμως κατὰ τὴν διάσκεψιν καὶ κατάρτισιν τῆς ἀποφάσεως (ἄρθρα 116-117).

Ἡ διαδικασία ἐνεργεῖται ὡς ἐξῆς. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπὶ δικαστηρίου συνεδρίᾳσιν, διατάσσεται ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀπαγορευτέου, χρείας δὲ καλούσης, καὶ τῶν προβεβλημένων μαρτύρων, καὶ συγχρόνως προσδιορίζεται ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς ἐξετάσεως, ἣτις γίνεται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αἰτοῦντος, τοῦ ἀπαγορευτέου καὶ τοῦ εἰσαγγελέως, εἴτε ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, εἴτε κατ' οἶκον ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ, ἐὰν ὁ ἀπαγορευτέος δὲν δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δικαστήριον. Ἡ δὲ δημοσίευσίς τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως γίνεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει (ἄρθρον 118). Ἐν ἑλλείψει συγγενῶν, ὡς καὶ ἐπὶ φυσικῶν τέκνων, τὸ συγγενικόν συμβούλιον συγκροτεῖται ἐκ φίλων.

Προσωρινὸς διαχειριστής, πρὸς συντήρησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀπαγορευθέντος δύναται νὰ διορισθῇ παρὰ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν κατὰ πάσαν στάσιν τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως διαδικασίας, ὅστις φροντίζει καὶ περὶ προσώπου τοῦ ἀπαγορευτέου. Πρὸς τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖται γνώμη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἀμα τῷ διορισμῷ ἐπιτρόπου τοῦ ἀπαγορευθέντος παύει ὁ προσωρινὸς διαχειριστὴς καὶ λογοδοτεῖ.

120. Ἀντιλήπτωρ διορίζεται, ὡςάκις ἡ πνευματικὴ νόσος δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀποδεδειγμένη, ὁπότε τὸ δικαστήριον ἀπορρίπτει τὴν περὶ ἀπαγορεύσεως αἵτησιν, δεχομένον, ὅτι ὁ καθ' οὗ ἡ αἵτησις ἔχει διαφορουμένας τὰς φρένας. Τὸν διορισμὸν ἀντιλήπτορος δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ οἱ συγγενεῖς, ὡςάκις δὲν κρίνωσιν ἀναγκαίαν τὴν ἀπαγόρευσιν. Δέχονται ὅμως, ὅτι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ἀναγκαία ἡ γνώμη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὰ ἔξοδα τῆς δίκης δὲν καταλογίζονται εἰς βάρος τῶν αἰτούντων συγγενῶν, καὶ ἂν οὗτοι ἐπροκάλεσεν τὴν ἀπαγόρευσιν, τὸ δὲ δικαστήριον διώρισεν ἀντιλήπτορα (ἄρθρον 121).

Ἀπαραίτητος ἡ συναίνεσις τοῦ ἀντιλήπτορος εἶνε χάριν τοῦ κύρους τῆς πράξεως, ὡςάκις πρόκειται περὶ διεξαγωγῆς δίκης παρὰ τοῦ ὑπὸ ἀντιλήπτορα διατελοῦντος, ὡς ἐνάγοντος ἢ ἐναγομένου, συμβιβασμοῦ, περὶ ἐπιχειρήσεως ἀπολλοτριώσεων κινητῶν καὶ ἀκινήτων, θαυείου, καὶ παραδοχῆς κεφαλαίων ἐπὶ ἐξοφλήσει. Εἰς ταῦτα προσθέτουσιν οἱ ἐρμηνευταὶ τὴν χρῆσιν ἐνδίκου μέσου, καὶ τὴν ἐκχώρησιν ἀπαιτήσεως ὀφειλομένου κεφαλαίου, τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἀποποίησιν κληρονομίας, τὴν διανομὴν κοινῆς περιουσίας, καὶ τὴν σύστασιν προικός, οὐχὶ ἐξ εἰσοδημάτων, ἀλλ' ἐκ κινητῶν καὶ ἀκινήτων τῆς περιουσίας, ὅτε καὶ ταῦτας ἀποτελούσης ἀπαλλοτριώσιν. — Ἡ συναίνεσις δεόν νὰ ᾖ ρητὴ καὶ νὰ διδῇται συγχρόνως πρὸς τὴν πρᾶξιν, διότι ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπερχομένη δὲν αἴρει τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῆς ἀκυρότητα, ἣν ἐπικαλεῖται μόνος ὁ ὑπὲρ οὗ ἐτάχθη ὑπὸ ἀντιλήπτορα διατελῶν. Μὴ συναينوῦντος τοῦ ἀντιλήπτορος τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν κρίσιν του δύναται νὰντικαταστήσῃ αὐτόν, οὐχὶ δὲ καὶ νὰναπληρῶσῃ τὴν συναίνεσιν του διὰ τῆς ἀποφάσεώς του.

121. Ἀποτελέσματα τῆς ἀπαγορεύσεως.

α'. Ἡ ἀπόφασις, δι' ἧς κηρύσσεται ἡ ἀπαγόρευσις, ἢ διορίζεται ἀντιλήπτωρ, τοιχοκολλᾶται, ἐπιμελεία τοῦ ἐπισπεύδοντος, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς καταστῇ τελεσίδικος, ἐν τῷ ἀκρατηρίῳ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου διαμένει ὁ ἀπαγορευθεὶς, ἢ ὁ εἰς τὸν ἐδόθη ἀντιλήπτωρ, καὶ εἰς τὰ συμβολαιογραφεῖα τῆς περιφερείας τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, δημοσιεύεται

δὲ καὶ ἐν τῷ διὰ δικαστικὰς κοινοποιήσεις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὠρισμένῳ δημοσίῳ φύλλῳ (ἄρθρον 122).

β'. *Διορίζεται ἐπίτροπος καὶ παρἐπίτροπος* παρὰ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὸν ἀπαγορευθέντα. Ἐπὶ ἀπαγορευθείσης συζύγου ὁ ἀνὴρ εἶνε νόμιμος ἐπίτροπος αὐτῆς. Τάναπαλιν δὲ ἡ γυνὴ δύναται νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος τοῦ ἀπαγορευθέντος συζύγου αὐτῆς. Οὐδεὶς δέ, πλὴν τῶν συζύγων, ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ὑποχρεοῦται νὰ ἢ ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη ἐπίτροπος ἀπηγορευμένου· μετὰ δὲ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου τούτου δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγὴν του. Κατὰ τὰ λοιπὰ κρατεῖ ὅτι καὶ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀνηλίκων (ἄρθρα 127-130).

γ'. Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἢ περὶ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος ἀποφάσεως πᾶσαι πράξεις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος ἀντιλήπτορα ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτοῦ, ὡς αἱ αὕτη ἀπαιτεῖται, εἶνε ἄκυρος (ἄρθρον 124), διότι ἐγένετο παρ' ἀνικάνου. Ἡ ἀκυρότης εἶνε σχετική, ὥστε μόνος ὁ ἀπηγορευμένος, ὑπὲρ οὗ ἐτάχθη, ἐπικαλεῖται αὐτήν. — Ἐν τούτοις δέχονται οἱ συγγράφει, ὅτι ἐγκύρως ἐνεργεῖ ὁ ἀπηγορευμένος ἐκεῖνας τὰς πράξεις, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν εἶνε ἀνεπίδεκτοι ἀντιπροσωπείας, οἷον γάμος, υἰοθεσία, ἀναγνώρισις φυσικοῦ τέκνου καὶ διαθήκη, ἃς συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ὁ ἐπίτροπος, ἐφ' ὅσον ἐγένετο ἐν κοπῳσει τοῦ πάθους, ἥτοι ἐν διαλείμματι ἐχεφροσύνης.

δ'. Αἱ πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως γεγόμεναι πράξεις δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ἄκυροι, ἂν, ὅτε ἐγένοντο, ἡ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ὑπῆρχεν ὁμολογουμένως γνωστή, ἢ ὁ μετὰ τοῦ ἀπηγορευμένου συναλλαχθεὶς ἐγίνωσκε τὴν αἰτίαν τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἐπομένως, ἐνῷ ὡς πρὸς τὰς μετὰ τὴν περὶ ἀπαγορεύσεως ἀπόφασιν πράξεις ἀπαγγέλλει ἀκυρότητα, ὡς πρὸς τὰς πρὸ αὐτῆς ὀρίζει δυνατήν ἀκυρωσίαν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ ἀπαγγελλομένην τῇ αἰτήσει τοῦ ἀπηγορευμένου, χάριν τοῦ ὁποίου ἡ ἀκυρότης. Ἄλλ' ἡ περίπτωσις αὕτη χωρεῖ μόνον ἐπὶ ἀπαγορεύσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος.

ε'. Ἀποβιάσαντός τινος, αἱ παρ' αὐτοῦ γεγόμεναι ἀμφοτεροβαρεῖς, πράξεις τότε μόνον δύναται νὰ προσβληθῶσιν ὑπὸ τῶν

κληρονόμων αὐτοῦ λόγῳ φρενοβλαθείας, ὅταν ἡ ἀπαγόρευσις ἀπηγγέλθῃ, ἢ προεκλήθῃ πρὸ τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ, ἢ ὅταν ὁ ἀποβιώσας ἐπεχείρῃσιν τὰς πράξεις θεραπευόμενος ἐν φρενοκομείῳ. Ἐὰν δὲ ἡ ἀπόδειξις τῆς φρενοβλαθείας προκύπτῃ ἐξ αὐτῆς τῆς προσβαλλομένης πράξεως, συγχωρεῖται πάντοτε ἡ προσβολὴ αὕτη (ἄρθρον 126), δηλαδὴ καὶ μὴ προεκλήθῃ ἡ ἀπαγόρευσις ζῶντος αὐτοῦ.

ς'. Ἡ διοίκησις τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου ἐνεργεῖται, ὡς ἡ τοῦ ὑπὸ ἐπίτροπον ἀνήλικου, εἰδικῶς δὲ ὁρίζει ὁ νόμος, ὅτι τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἀπηγορευμένου γίνεται κυρίως χρῆσις πρὸς παραμυθίαν καὶ ταχεῖαν αὐτοῦ θεραπείαν, ἐὰν δὲ πρόκειται νὰ προικισθῇ τέκνον ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου γυνεὺς αὐτοῦ, ἡ προῖξ προσδιορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀκουσθέντος τοῦ εἰσαγγελέως (ἄρθρα 130-132).

122. **Ἀρσὶς ἀπαγορεύσεως** ἐπέρχεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου, ἅμα ἐκλείψωσι τὰ προκαλέσαντα αὐτὴν αἰτία, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν τῶν ἔχόντων δικαίωμα νὰ ζητήσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπηγορευμένου, καὶ κατόπιν γνωμοδότησεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ ἄρσεως τῆς ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως ὁ ἀπηγορευμένος ἐπανακτᾷ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων του. Δυνατὸν ὅμως τὸ δικαστήριον, μὴ πειθόμενον περὶ τελείας ἄρσεως, νὰ διορίσῃ ἀντιλήπτορα.

ΙΑ'. Ἀντιλήπτωρ ἀσώτου.

123. **Ἀσώτος** εἶνε ὁ διςπαθίζων τὴν περιουσίαν του καὶ κινδυνεύων νὰ στερηθῇ τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεως. Ὁ νόμος προστατεύει αὐτὸν δι' ἀντιλήπτορος διοριζομένου παρὰ τοῦ δικαστηρίου, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ὁποίου δὲν δύναται ὁ ἄσώτος νὰ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου νὰ συμβιβάζεται, νὰ δαieiζται, νὰ δέχεται κεφάλαια, νὰ διδῇ ἐξόφλησιν, καὶ νὰ ἐπιχειρῇ ἀπαλλοτριώσεις (ἄρθρον 135). Ἀντιλήπτωρ τοιοῦτος δίδεται καὶ εἰς τὸν χειράφετον ἀνήλικον, ὡς καὶ εἰς τὸν ἀχειράφετον ἔτι, διότι εἰς τινὰς περιπτώσεις οὗτοι μόνοι ἐπιχειροῦσι πράξεις, ὥς ὁ ὑπὸ

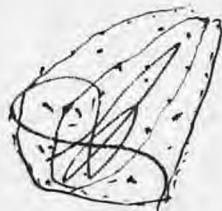
ἡ δὲ ἀσώτου
καὶ ἐν αὐτῇ
φύσει ἐκείνῃ
καὶ ἐν αὐτῇ
μεν —

ἀντιλήπτορα τελῶν μόνον συνκινέσει αὐτοῦ δύναται νὰ ἐπιχειρῇ, εἰς ὃν ὁ ἀνήλικος διατίθῃσιν ἀκωλύτως ὅ,τι ἰδίῳ καμάρῳ κτάνῃ ἢ δίδεται αὐτῷ πρὸς χρῆσιν. Τοῦ χειραφέτου ἢ τοῦ ἀχειραφέτου ἀνηλίκου κηρυσσομένου ἄσωτου δέον ὁ κηδεμὼν ἢ ὁ ἐπίτροπος, ἢ ὁ ἐνασκὼν πατρικὴν ἐξουσίαν νὰ προσλάβῃ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀντιλήπτορος, διότι ἰδιαίτεροι τοιοῦτοι δὲν δύνανται νὰ συνυπάρξωσι.

124. Ἡ αἵτησις διορισμοῦ ἀντιλήπτορος ἄσωτείας γίνεται παρὰ τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ αἰτήσωσι τὴν ἀπαγορεύσιν. συζητεῖται δὲ καὶ δικάζεται, ὡς καὶ ἐπὶ ἀπαγορεύσεως· ἡ δὲ ἄρσις τοῦ ἀντιλήπτορος γίνεται κατὰ τὰς αὐτὰς διατυπώσεις (ἄρθρον 136).

Παρατηρητέον, ὅτι αἱ εἰρημέναι πράξεις, καθ' ἃς μόνον ὁ ἄσωτος δεῖται τῆς συναίνεσεως τοῦ ἀντιλήπτορος ἀνάγονται εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διάθεσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ ἐπάγονται μείωσιν ἢ καὶ καταστροφὴν αὐτῆς, ἐὰν μόνος ὁ ἄσωτος ἐνεργῇ αὐτάς. Τούναντίον τὰς ὁρώσας τὴν προσωπικὴν κατάστασιν πράξεις, εἰς ἃς ὁ γάμος, ἡ υἰοθεσία καὶ τὰς τοιαύτας, ὁ ἄσωτος ἐνεργεῖ μόνος. Διαφοραὶ δὲ μεταξὺ ἀντιλήπτορος διφορουμένων φρενῶν καὶ ἄσωτου εἶνε, ὅτι ἐνῷ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἡ ἐπὶ ἐξοφλήσει ἀποδοχὴ κεφαλαίων χρήζει τῆς συναίνεσεως τοῦ ἀντιλήπτορος, τούναντίον ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἡ συναίνεσις ἀπαιτεῖται διὰ πᾶσαν ἐξόφλησιν, ὥστε καὶ διὰ τὴν καταβολὴν εἰσοδημάτων.

Καίτοι σιωπῶντος τοῦ νόμου, ὀρθὸν εἶνε, ὅτι αἱ ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ ἀντιλήπτορος γενομέναι πράξεις εἶνε ἄκυροι.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

(ἀλλοιοῦντα τὴν ἔννοιαν)

Σελ.	στοιχ.	ἀντὶ	γράφε
16	17	ἐπιτρόπου	ἐπισκόπου
22	10	κληρονόμος	κληρονομηθεὶς
32	11	ἢ ἐπελθόντος	ἀτουήσασα δέ, ἐπελθόντος
32	11	ὅμως	ὁμοίως
58	33	23 φεβρ. 1885	23 φεβρ. 1835
59	19	§ 61	§ 66
75	14	τὸν ἀνήλικον	αὐτὸν
75	16	Ἄστ. Ν. 105	Ἄστ. Ν. 58 καὶ 130.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ἐν σελ. 49, σημ. 3, πρόσθετες ἐν τέλει· Ἡ γνώμη τῶν Καλλιγᾶ καὶ Παπαρρηγοπούλου εἶνε ἡ κρικοῦσα ἐν τῇ νομολογίᾳ, καθ' ἣν ἡ πατρικὴ προῖξ μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς συζύγου.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

§ 1—3	Εισαγωγή	Σελ. 1—2
-------	--------------------	----------

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ

§ 4—12	»	3—23
--------	---	------

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ

§ 13—20	»	23—26
---------	---	-------

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

I Προσωπικαὶ σχέσεις § 21—22	27—28
II Σχέσεις περιουσίας.	
Α'. Προίξ. § 23—50	28—56
Β'. Πρόγαμος δωρεά	57—59
Γ'. Δωρεὰ μεταξὺ συζύγων	59—62

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

§ 58—67	62—69
---------	-------

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ

I Ἀμοιβαία δίκαια καὶ ὑποχρεώσεις § 68—70	70—71
II Κτῆσις πατρικῆς ἐξουσίας § 71—77	71—80

III Δικαιώματα ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τέλος αὐτῆς § 78—87	Σελ. 80—88
---	------------

ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ

A'. Γενικοὶ ὅρισμοὶ § 88—91	88—91
B'. Ἐπιτροπεία τῆς μητρὸς § 92—94	91—93
Γ'. Ἐπιτροπεία ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἀνιόντων καὶ δοτῆς § 95—98	93—96
Δ'. Παρεπιτροπεία καὶ συγγενικὸν συμβούλιον § 98—99	96—100
Ε'. Ἀνικανότης, παῦσις, ἀπαλλαγὴ καὶ παραίτησις.	100—102
ΣΤ'. Ἀνατροφὴ καὶ ἐκπροσώπησις τοῦ ἀνηλίκου .	102—111
Ζ'. Πέρας ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας § 109—112 .	112—115
Η'. Ἐπιτροπεία φυσικῶν καὶ θετῶν τέκνων § 113—114	115—116
Θ'. Χειραφεσία καὶ κηδεμονία § 115—117 . . .	117—120
Ι'. Ἀπαγόρευσις καὶ ἀντιλήπτωρ § 118—122 . .	120—124
ΙΑ'. Ἀντιλήπτωρ ἀσώτου § 123—124	124—125

Τὰ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ὄρα ἐν τέλει.

4. - 30.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Κατὰ μῆνα Ἰανουάριον 1895.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας